



РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ИКОНОМИКАТА И ЕНЕРГЕТИКАТА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА

РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА 2007-2013

ССИ Номер: 2007BG161PO003

СОФИЯ, СЕПТЕМВРИ 2007

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	6
1 Кохезионна политика на ЕС	6
2 Рамка на програмиране на ОП „Конкурентоспособност”	6
3 Принцип на партньорство	6
4 Приоритети на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013	7
II. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ.....	8
1. Макроикономическо развитие на българската икономика	8
1.1. БВП	8
1.2. Инфлация и Пакт за стабилност и растеж	10
1.3. Брутна добавена стойност по сектори	13
1.4. Външна търговия	18
1.5. Инвестиции	19
3.1.3 Показатели и фактори за конкурентоспособност на МСП	37
3.1.4 Достъп до финансиране за МСП и абсорпционен капацитет на МСП в контекста на програми с европейско финансиране	42
3.2 Големи предприятия	46
4.1 Научна и развойна дейност. Иновации	48
4.1.1. Създаване на знание и неговото достигане до предприятията	49
4.1.2. Про-иновативна инфраструктура	51
4.1.3. Иновативни компании	52
4.1.4. Патенти и международна регистрация на търговски марки	54
a. Енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници	55
i. Енергийна ефективност	56
ii. Възобновяеми енергийни източници	60
4.3 Участие в мрежи и клъстери	63
4.4 Бизнес среда	65
4.4.1 Консултантски и информационни услуги за предприятията	66
4.4.2 ИКТ в подкрепа на бизнеса	68
4.4.3 Стартиране на бизнес	69
4.4.4 Национална инфраструктура по качеството	70
4.5 Опит в изпълнението на програми и проекти за подкрепа на МСП	71
III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ.....	77
IV. СТРАТЕГИЯ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013.....	80
1 Стратегически насоки на Общността	80
2 Съответствие на Стратегията с Националната Стратегическа Референтна Рамка	81
3. Съответствие с Националната Програма за Реформи и стратегията за ОП “Конкурентоспособност”	83
4. Стратегия на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 84	
4.1. Развитие на благоприятна про-иновативна среда и подкрепа за създаването и комерсиализацията на иновации	85
4.2. Увеличаване ефективността на предприятията	86
4.3. Интернационализация на предприятията	87

5. Формулиране на целите на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.....	87
5.1. Обща цел.....	87
5.2. Специфични цели.....	88
5.3. Приоритетни оси и цели на приоритетни оси.....	88
V. ПРИОРИТЕТНИ ОСИ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013.....	90
Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”	90
Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес средата”.....	101
Приоритетна ос 3: Финансови ресурси за развитие на предприятията.....	112
Приоритетна ос 4 “ Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика”.....	118
Приоритетна ос 5: Техническа помощ.....	128
VI. ИНДИКАТИВНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ОБЩНОСТТА ПО КАТЕГОРИИ В ОП „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”	131
VII. ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСОВ ПЛАН.....	132
VIII. ИНДИКАТОРИ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ”	138
1 Количествено измерение на целите и мониторингови индикатори.....	138
2 Структура на индикаторите за наблюдение	139
3 Източници на данни и периодичност на събиране на индикатори	144
IX. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ” С НАЦИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ И ЛИНИИ НА РАЗГРАНИЧАВАНЕ С ДРУГИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ	144
1 Съответствие на програмата с Националните политики.....	144
2. Съгласуваност и допълняемост с ОП, финансирани по Структурните фондове, Кохезионния фонд и Програмата, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.....	151
o Съгласуваност и допълняемост с ОП “Регионално развитие”	152
o Съгласуваност и допълняемост с ОП “Развитие на човешките ресурси”	153
Съгласуваност и допълняемост с ОП “Административен капацитет”	154
o Съгласуваност и допълняемост с ОП “Техническа помощ ”.....	155
o Съгласуваност и допълняемост с Програма за развитие на селските райони (ПРСР)	155
o Съгласуваност и допълняемост с оперативните програми за трансгранично сътрудничество.....	157
3 Хоризонтални въпроси	158
3.1. Равни възможности	158
3.2. Информационно общество	159
3.3. Устойчиво развитие и защита на околната среда	159
4.2 Обществени поръчки	161
3.5. Държавни помощи	162
X. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА	162
1 Структура за управление на Оперативната програма	162
1.1. Управляващ орган	162
Избор на проекти за финансиране	167
1.2. Междинно(и) звено(а).....	168
1.3. Бенефициенти и крайни получатели на помощта	171
2 Наблюдение и оценка на изпълнението на ОП	172

2.1. Комитет за наблюдение	172
Членове на Комитета за наблюдение	173
Роля и функции на Комитета за наблюдение	174
2.2. Отчитане изпълнението на ОП	176
Годишен доклад и краен доклад за изпълнение	176
2.3. Оценка на изпълнението на Оперативната Програма	177
Последваща оценка	178
Текуща оценка	178
2.4. Оценка на стратегическото въздействие	182
3 Финансово управление и контрол	183
3.1. Органи, отговорни за финансовото изпълнение на ОП	183
3.2. Процедури за гарантиране прозрачността на финансовите процеси и финансовите потоци	185
3.3. Схема на финансовото управление на средствата по ОП	186
3.4. Възстановяване на средства	187
3.5. Финансови отчети	188
4 Управленска и информационна система	188
5 Информационни кампании и публичност. Комуникационна стратегия	192
XI. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОП	198
XII. ГОЛЕМИ ПРОЕКТИ	204
ОП “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” НЕ ПРЕДВИЖДА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ГОЛЕМИ ПРОЕКТИ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2007-2013 Г. ..	204
ПРИЛОЖЕНИЯ	204
1 ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Законодателна рамка	204
2 ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Принцип на партньорство	204
3 ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Индикатори на ОП	204
4 ПРИЛОЖЕНИЕ 4. Индикативно разпределение на приноса на Общността по категории	204
5 ПРИЛОЖЕНИЕ 5. Информационен и комуникационен план	205
6 ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Карта и списък с общините от селски характер (съгласно статистическото определение)	205
7 ПРИЛОЖЕНИЕ 7. Отразяване на препоръките на предварителната оценка в ОП	205

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

1. EUROSTAT - Статистически институт на ЕС
2. UNCTAD – Конференция за търговия и развитие на ООН
3. НАССР – Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
4. АИАП - Агенция за икономически анализи и прогнози
5. АДВФК – Агенция за държавни вземания и финансов контрол
6. АЗ - Агенция по заетостта
7. БВП - Брутен вътрешен продукт
8. БДС - Брутна добавена стойност
9. БИС - Български институт по стандартизация
10. БНБ - Българска народна банка
11. БСА – Българска служба акредитация
12. БТПП - Българска търговско промишлена палата
13. ГД – Главна дирекция на ЕС
14. ДАМТН – Държавна агенция за метрология и технически надзор
15. ДВ – Държавен вестник
16. ДП - държавни помощи
17. ДМА - Дълготрайни материални активи
18. ЕК – Европейска Комисия
19. ЕО – Европейска Общност
20. ЕС - Европейски съюз
21. ЕСЦБ - Европейска система на централните банки
22. ЕСФ – Европейски социален фонд
23. ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
24. ЕФТА - Европейска зона за свободна търговия
25. ЗДП – Закон за държавните помощи
26. ИА - Изпълнителна агенция
27. ИАНМСП – Изпълнителна агенция за насърчаване на МСП
28. ИКТ - Информационни и комуникационни технологии
29. КБ – Краен бенефициент
30. МВФ - Международен валутен фонд
31. МФ - Министерство на финансите
32. МС – Министерски съвет
33. МСП - Малки и средни предприятия
34. ММСП – Микро, малки и средни предприятия
35. МЗ – Междинно звено
36. МИЕ – Министерство на икономиката и енергетиката
37. НПО - Неправителствени организации
38. НПР – Национален план за развитие
39. НСИ - Национален статистически институт
40. НСРР – Национална стратегическа референтна рамка
41. НИРД - Научно изследователска и развойна дейност
42. НФ – Национален фонд
43. ОИСР - Организация за икономическо сътрудничество и развитие
44. ОП – Оперативна програма
45. ПМС – Постановление на Министерски съвет
46. ПЧИ - Преки чуждестранни инвестиции
47. СИР - Съвет за икономически растеж
48. СО – Сертифициращ орган
49. СТО - Световна търговска организация
50. СФ – Структурни фондове
51. ЦЕФТА - Централноевропейска зона за свободна търговия
52. ЦИЕ - Централна и Източна Европа
53. УО – Управляващ орган

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1 Кохезионна политика на ЕС

Европейският Съюз провежда политика за икономическо и социално сближаване, чиято цел е да се намалят разликите между икономическото и социалното развитие на отделните страни и региони. Въпреки, че през последните години, България постигна значителен успех в превръщането си в конкурентна икономика, главно по отношение на връзките си със страните членки на Съюза, brutния вътрешен продукт на страната все още е под 75% от средния брутен вътрешен продукт за ЕС. Това означава, че цялата страна се счита за регион по Цел Сходство съгласно новите регламенти, и ще може да получава подкрепа от структурните фондове по тази цел.

2 Рамка на програмиране на ОП „Конкурентоспособност”

Изпълнителната агенция за икономически анализи и прогнози е отговорна за изготвянето на Националната Стратегическа Референтна Рамка 2007-2013. Координационният съвет на НПП координира процеса на изготвяне на НСРР. Министерство на икономиката и енергетиката участва чрез член на КС (заместник-министър на икономиката и енергетиката) и представител в работната група за НПП.

Министерство на икономиката и енергетиката е отговорно за изготвянето и изпълнението на Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”. Управляващ орган е дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност”, която изпълнява и функциите на секретариат на ОП.

ОП “Конкурентоспособност” е една от седемте оперативни програми на Националната Стратегическа Референтна Рамка (НСРР) за периода 2007-2013 година разработена в съответствие с поетите ангажименти по Преговорна глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти”. Програмата съответства на стратегическата цел на НСРР „Увеличаване конкурентоспособността на икономиката за постигане на висок и устойчив растеж”, както и на третия стратегически приоритет „Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление”.

На 1 март 2007 г. Министерски съвет на Република България прие първата Национална програма за реформи (НПП). Документът се стреми да направи по-ефективни и да постигне синергичен ефект между националните политики, свързани с постигане на целите на Лисабонската стратегия. ОП „Конкурентоспособност” взима под внимание мерките, заложи в НПП и е в съответствие с тези от тях, които се отнасят до развитието на МСП и предприемачеството, развитието на иновационните дейности, подобряването на бизнес средата, в това число и про-иновационната такава. Близко 90 % от бюджета на ОП е определен за тези цели. Като вторичен ефект се очаква изпълнението на подобни мерки да окаже положителен ефект върху нивото на заетост в страната.

3 Принцип на партньорство

Принципът на партньорство е в основата на функционирането на Структурните фондове. Официално въведен по време на реформите през 1988 г., принципът е утвърден през 1993 г. и играе основна роля в прилагането на Структурните фондове. Принципът на партньорството се доразвива през 1993 г., за да включи “икономическите и социалните партньори, определени от страната членка” в рамките на компетентните институции и власти.

Стратегията за участие на Република България в Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, приета с ПМС 312/2002 г., посочва необходимостта от спазване на принципа на партньорство, в процеса на програмиране и по време на подготовката, финансирането, наблюдението и оценката.

Критериите и механизмите за определяне и привличане на партньорите са представени в Специализирано ръководство за партньорство, изготвено от Централното координационно звено в Министерство на финансите.

Съгласно чл. 11 от регламент на ЕК 1083/2006, Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП „Конкурентоспособност”) се разработва на база спазване принципа на партньорство. Съгласно ПМС 171/02.08.2002, икономическите и социални партньори бяха включени в разработването на ОП. Член 10д, точка 5 от постановлението, решение на Координационния съвет, определя ключовите икономически и социални партньори, които да бъдат включени в работната група на Оперативната програма.

Работната група за изготвяне на Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е създадена през август 2004 г. на база широко представителство, което осигурява спазване принципа на партньорство и прозрачност при програмирането на стратегическия документ. Работната група включва представители на министерства и агенции пряко свързани със Структурните фондове или ОП „Конкурентоспособност”, социални партньори, участващи чрез национално представителни организации на работодатели и на трудещите се, неправителствени организации, научни институции, представители на Национално сдружение на общините в Република България, както и представители на банковия сектор. Заседанията на работната група се провеждат съгласно правила за работа, приети от членовете на групата, като за всяко заседание се води писмен протокол, който е достъпен за всички членове на работната група. Решенията, взети на заседанията на работната група са основният инструмент за приемане, поправка и контрол на изготвените части на Оперативната програма.

4 Приоритети на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013

Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП „Конкурентоспособност”) е основният програмен документ за изпълнение на политиката за икономическо и социално сближаване и за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика. Целта на подкрепата в рамките на ОП „Конкурентоспособност” е да развие потенциала за конкурентно и ефективно производство и бизнес, да допринесе за увеличаване на икономическия ефект и да подпомогне необходимите структурни промени с оглед постигането на устойчив напредък и приемливо сближаване в края на програмния

период. За постигане на тези цели се предвижда подкрепа за развитие на производителността на малките и средни предприятия, както и за развитие на иновациите и новите технологии, и за подобряване на бизнес средата. Оперативната програма ще допринесе и за достигането на общите за ЕС хоризонтални цели, като опазване на околната среда, равни възможности и развитие на информационното общество.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е основана на пет приоритетни оси за програмен период 2007-2013:

Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности” е фокусирана върху подпомагане развитието на научноизследователска и развойна дейност за и от предприятията, с цел укрепване на техния иновационен потенциал и изграждането на подходяща про-иновативна бизнес инфраструктура, която да укрепи връзката наука-бизнес.

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на бизнес средата” поставя акцент върху подкрепа за микро, малки и средни предприятия с потенциал за развитие, в които да се подпомага технологичното обновление и управлението на качеството, както и подобряване на консултантските и информационни услуги предоставяни на бизнеса, подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване на бизнес кооперирането и свързването в мрежи.

Приоритетна ос 3 “Финансови инструменти за развитие на предприятията” цели подобряване достъпа до капитал за развитие на предприятията.

Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” цели подпомагане на инвестиционната дейност, подобряване на експортния потенциал на националната икономика и подкрепа на националната инфраструктура по качеството.

Приоритетна ос 5 “Техническа помощ” ще подпомага управлението, изпълнението, мониторинга и контрола на дейностите по ОП “Конкурентоспособност”, както и работата на Комитета за наблюдение, включително и чрез провеждането на проучвания и изследвания, необходими за изпълнението и оценката на ОП, както и на информационни кампании за осигуряване на прозрачност на дейностите по ОП.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” ще се финансира със средства от Европейския фонд за регионално развитие и съответното съфинансиране от страна на националния бюджет. Оперативната програма отговаря на основните стратегически и програмни документи на ЕС, като е в съответствие с политиките на Съюза и националните политики.

II. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

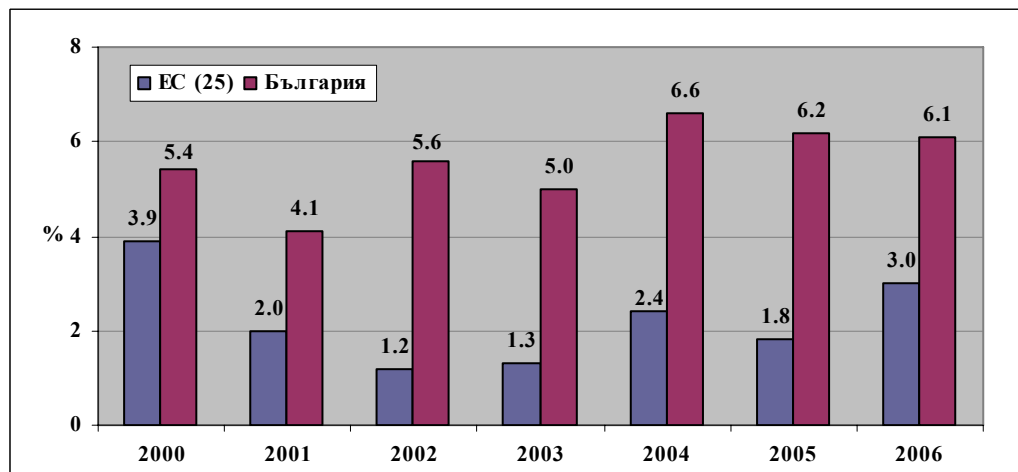
1. Макроикономическо развитие на българската икономика

1.1. БВП

През последните седем години България постигна забележителен напредък по пътя към дългосрочна стабилност и устойчив растеж. В резултат на разумната макроикономическа

политика, съчетана със спазването на строга бюджетна дисциплина и провеждането на ускорени структурни реформи средният темп на растеж на БВП за периода 2000-2006 г. достигна 5.4%, докато средният ръст на страните от ЕС25 е 2.2%.

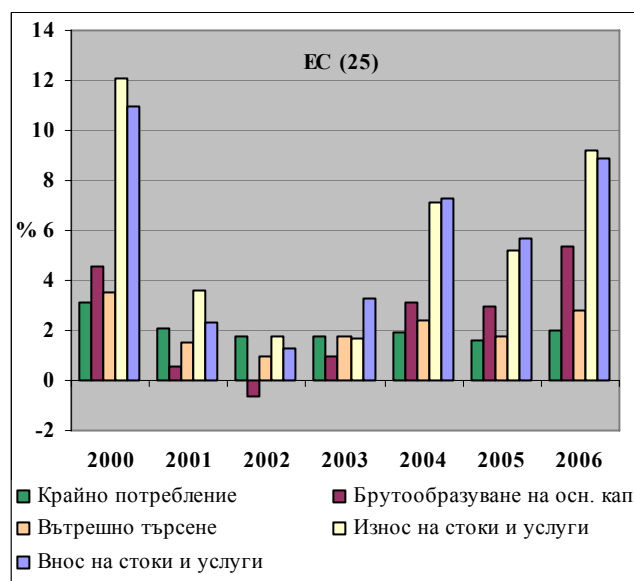
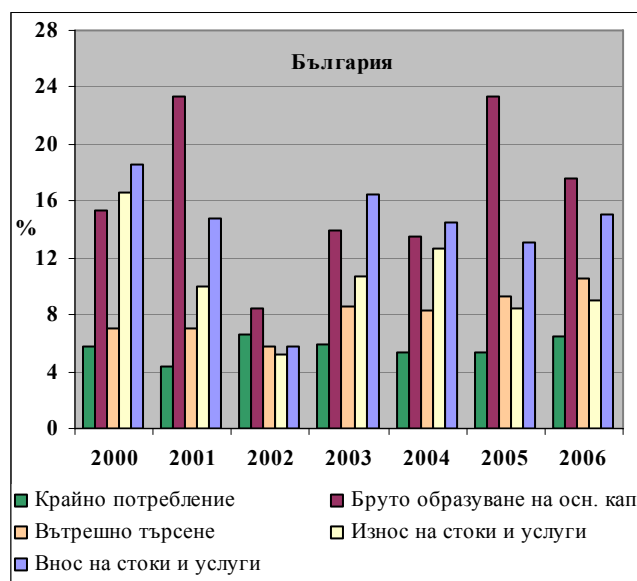
**Брутен вътрешен продукт
(реален ръст спрямо предходната година, %)**



Източник: Евростат, НСИ

Бързо развиващият се частен сектор, инвестициите и износа са основен двигател за постигнатия висок икономически растеж през последните години, като техният ръст изпреварва значително средния за ЕС25. В периода 2007–2009 г. основен принос в растежа се очаква да отбележи износьт, което ще доведе до постепенно ограничаване на отрицателния въздействие на външния сектор.

**Брутен вътрешен продукт по компоненти на крайното потребление
(изменение спрямо предходната година, %)**

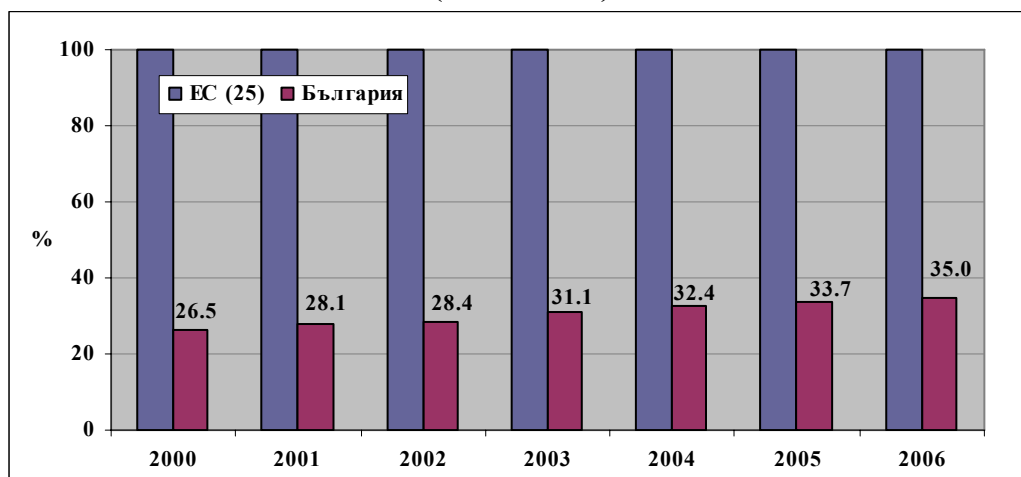


Източник: Евростат, НСИ

Висок принос ще продължат да имат и инвестициите, поради увеличеното доверие и нарасналата атрактивност на страната като част от единния европейски пазар. Очакванията за бъдещи доходи, породени от устойчивото повишаване на реалните доходи през последните години, ще мотивират допълнително растежа на потреблението.

Въпреки, че доходите на българските граждани нарастват, към настоящия момент те са чувствително под стандартите на развитите икономики. Доходът на глава от населението в страната се равнява на около една трета от средното за ЕС25 ниво, измерено по паритет на покупателната способност. Това е една от причините, предопределящи като предизвикателство пред българската икономика поддържането на високи темпове на икономическия растеж, като се запази макроикономическата стабилност и продължи либерализацията на пазарите.

**БВП на глава от населението по Паритет на покупателната способност,
(ЕС25 = 100)**

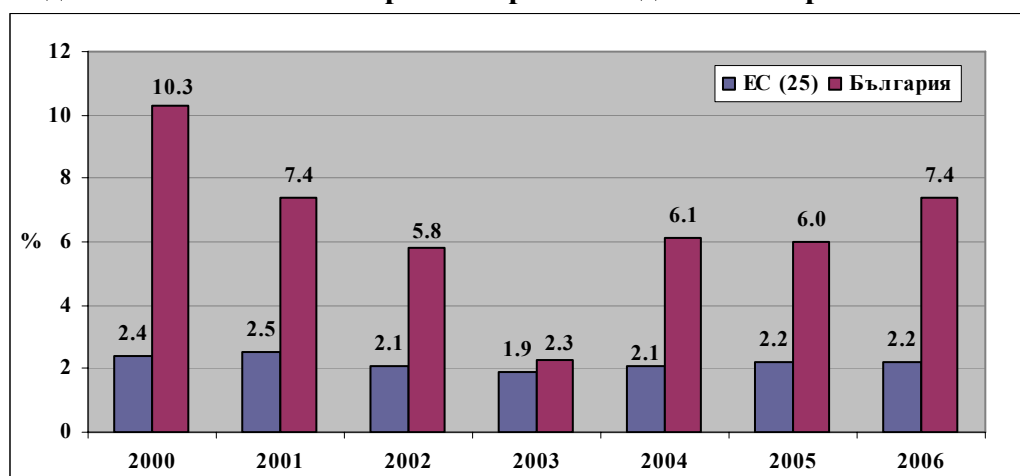


Източник: Евростат

1.2. Инфлация и Пакт за стабилност и растеж

Високите темпове на икономически растеж бяха регистрирани при относително ниски равнища на инфлация. След икономическата криза и хиперинфлацията през 1997 г., инфлационните процеси бяха овладяни и тя бе редуцирана до едноцифрени стойности.

Инфлация (средногодишно изменение на хармонизирания индекс на потребителските цени, %)



Източник: Евростат

Натрупаната инфлация в края на 2006 г. е 6.5%, а среднегодишната - 7.4%. Динамика на цените в голяма степен беше обусловена от решението на правителството за еднократно въвеждане на по-високи акцизи върху горивата и тютюневите изделия. Това решение беше продиктувано от желанието за ускоряване на изпълнението на договореностите на страната в процеса на присъединяване към ЕС. Другият основен мотив беше да се избегне натрупването и едновременното влияние на няколко проинфлационни фактора в период, в който инфлацията трябва да се поддържа на ниски равнища, за да се изпълни критерият от Маастрихт и България успешно да се присъедини към Еврозоната.

В периода 2007–2009 г. ще продължи процесът на хармонизация на акцизите и на корекции в административните цени, които ще оказват еднократно въздействие за повишаване на общата инфлация. Според Програмата на Министерство на финансите се предвижда в този период да се увеличат акцизите при течните горива и да се въведат акцизи при въглищата и електроенергията, като общото отражение върху годишната инфлация през периода, се изчислява съответно на 0.5, 0.4 и 0.3 процентни пункта.

Инфлация (прогноза за периода 2007-2009)

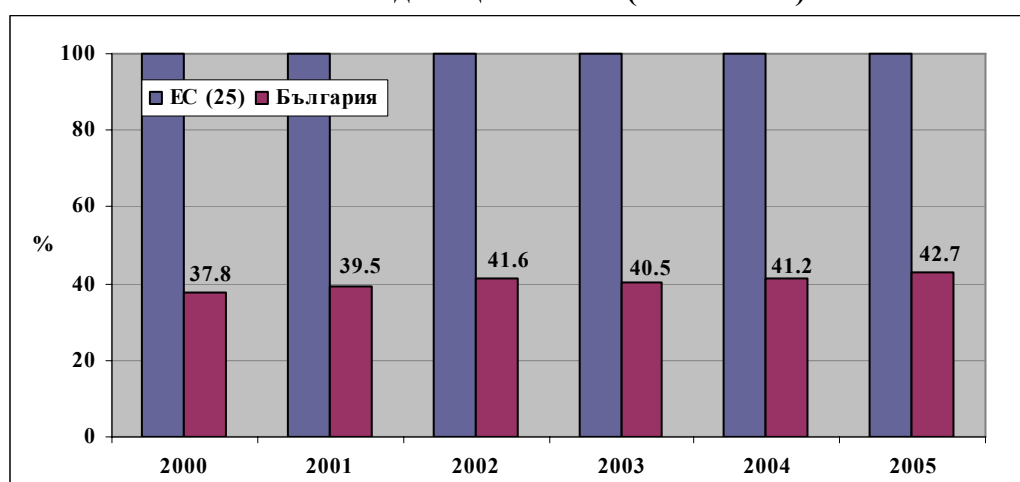
	2006		2007		2008		2009	
	в края на периода	средно-годишна	в края на периода	средно-годишна	в края на периода	средно-годишна	в края на периода	средно-годишна
Инфлация	6.0	7.3	3.4	4.0	3.0	3.0	2.9	3.0
Контролирани цени	18.3	16.5	3.8	6.7	3.5	3.5	3.2	3.2
Базисна инфлация	2.8	4.9	3.3	3.2	2.8	2.9	2.9	3.0

Източник: АИАП

Основните фактори, които ще оказват влияние върху базисната инфлация, ще бъдат международните цени на суровините и горивата, стоките от внос и вътрешните фактори - съотношението между растежа на производителността и заплатите и платежоспособното търсене на домакинствата. Намаляването на инфлацията в страната и изпълнението на критерия от Маастрихт допълнително се усложнява от факта, че ценовите равнища у нас са повече от два пъти по ниски от тези в ЕС и тяхното изравняване неминуемо ще се отрази върху нивото на инфлацията. Въпреки описаните проблеми прогнозата е в края на 2009 г. средногодишната инфлация да спадне до 3%.

Ценови равнища

**Сравнителни ценови равнища на крайните потребителски разходи на домакинствата с
включени данъци и такси (ЕС25 = 100)**



Източник: Евростат

През последните години стабилната фискална политика бе важна предпоставка за реализиране на висок темп на икономически растеж в страната. След отчетения минимален бюджетен дефицит от 0.6% от БВП през 2002 г., България четири последователни години постигна бюджетен излишък, като за 2006 г. той е 3.6% от БВП. В съответствие с приетата от Правителството Конвергентна програма на Република България за периода 2007–2009 г. се планира поддържане на бюджетен излишък в размер на около 1.5-2.0% от БВП.

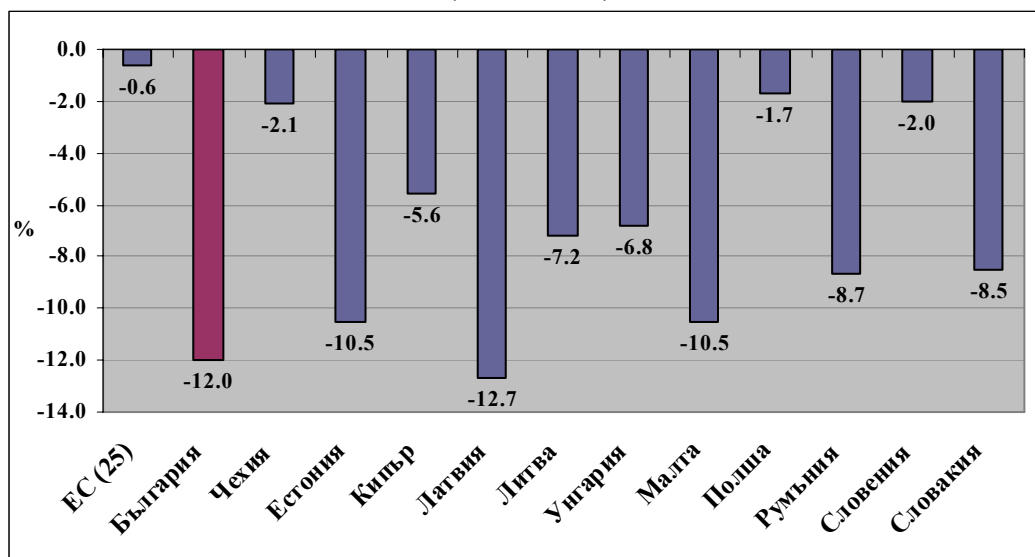
Основен фактор за постигането на фискалната устойчивост е провежданата от правителството ефективна и прозрачна политика при управлението на държавния дълг. България покрива критерия от Маастрихт за съотношение държавен дълг/ БВП под 60%, като държавният и държавно гарантиран дълг продължава да намалява и за 2006 г. е 24.7% от БВП.

Поддържането на фискална стабилност е необходимо условие за ограничаване на дефицита по текущата сметка на платежния баланс, който през последните четири години непрекъснато се влошава и за 2006 г. възлиза на 15.8% от БВП. Основен принос за това влошаване има нарастващият дефицит във външната търговия, дължащ се на изпреварващия ръст на вноса над износа. Високият стокооборот е свързан, както с нарасналото вътрешно потребление, вследствие на ръста на доходите, така и с рекордния приток от 4 млрд. евро преки чуждестранни инвестиции. Инвестирането на чужд капитал е пряко свързано с внос на

нови технологии, суровини, материали и енергийни ресурси. Големият поток от чужди инвестиции е свързан с по-високи плащания по преки инвестиции в статията доход, което ще допринася допълнително за влошаването на дефицита по текущата сметка. Финансовата сметка бе положителна и покри в 128.3% дефицита по текущата.

Трябва да се отбележи, че проблемът с високия дефицит по текущата сметка е следствие от разрастването и обновяването на икономиката и е характерен за повечето нови страни членки на ЕС. Съгласно макрорамката, изготвена от Агенцията за икономически анализи и прогнози, се очаква дефицитът по текущата сметка на платежния баланс до 2009 г. да се ограничи до 9% от БВП.

**Дефицит по текущата сметка на платежния баланс, 2005
(% от БВП)**



Източник: Евростат

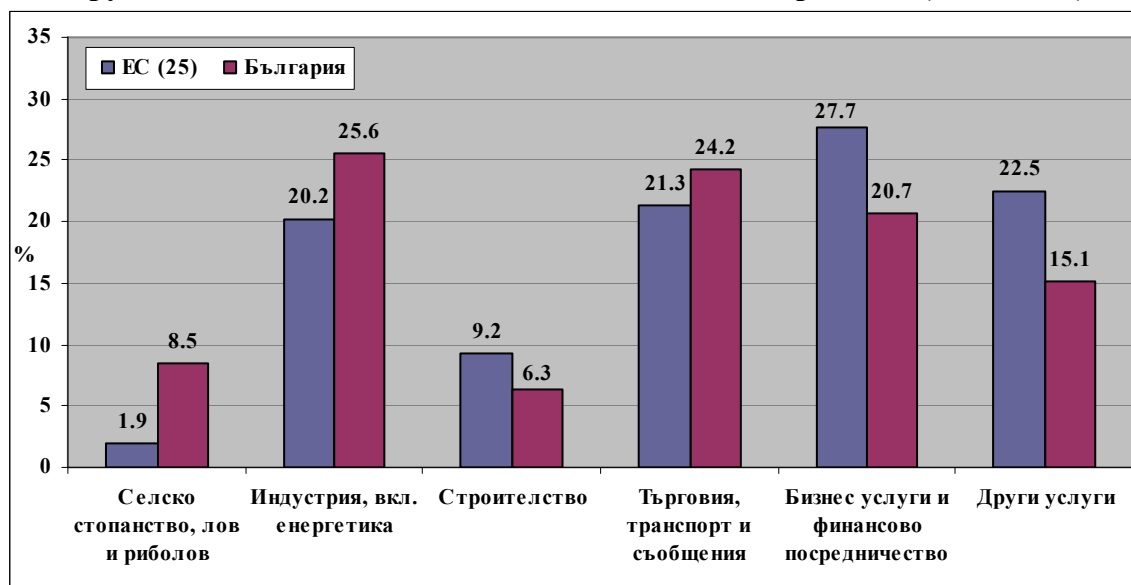
В периода 2007-2009 г. се очаква да продължат високите темпове на растеж на икономиката като се постигне над 6% ръст на БВП годишно. През целия период ще продължи поддържането на балансиран бюджет и съотношение на държавния дълг към БВП под 30%. Прогнозира се в края на периода средногодишната инфлация да спадне до 3%. Основните рискове, които съществуват пред страната се свързват с нивото на инфлацията и с натиска от увеличаващия се дефицит по текущата сметка на платежния баланс. За да не се превърне дефицитът по текущата сметка в проблем за финансовата и макроикономическата стабилност на страната, привличането на голям обем ПЧИ, усвояването на средствата от ЕС и поддържането на строга фискална дисциплина, са приоритетни задачи през следващите години.

1.3. Брутна добавена стойност по сектори

В структурата на икономиката по икономически сектори с най-голям дял в брутната добавена стойност е секторът на услугите (с дял от 60.0% през 2006 г.), следван от индустриалния сектор (31.4%) и аграрният сектор (8.5%).

През периода 2000-2006 г. по съществени промени в структурата на икономиката се свързват с намаляване дела на аграрния сектор (от 13.9% през 2000 г. на 8.5% през 2006 г.) в БДС и увеличаване този на строителството (от 5.6% на 6.3%) и търговията, транспорта и комуникационните услуги (от 20.9% на 24.2%).

Брутна добавена стойност по икономически сектори, 2006 (% от БДС)



Източник: Евростат

Добавената стойност, реализирана от аграрният сектор представлява 8.5%, като остава значително по-висока от средната за страните от ЕС25 (1.9% от БДС за 2006 г.). През 2006 г. секторът намалява производствената си дейност, като реалният спад е от 1.9%. Основната причина за незадоволителните резултати в селското стопанство през последните няколко години се дължат на неблагоприятните агро-климатични условия. Аграрният сектор осигурява заетост на 20.6% от общо заетите, но е с най-ниска производителност на труда. Основен проблем, който все още стои пред развитието на аграрния сектор в страната, е високата себестойност на произвежданата продукция. Средната изкупна цена при повечето селскостопански стоки се движи в граници, много близки до производствените разходи. Така голяма част от селскостопанските производители не успяват да реализират печалба и това допълнително ги демотивира да развиват своята производствена дейност. В резултат на това се увеличава делът на необработваната земеделска земя.

Индустриалният сектор (вкл. енергетика и строителство) има силно участие в междуетрасловите връзки на българската икономика. Той създава около половината от вътрешния пазар на неинвестиционните производствено потребявани стоки и услуги и осигурява заетост на близо 990 000 души (27.6% от общо заетите). Промислеността е ядрото на българската икономика и в нея е ключът към успеха за постигане на висок и траен експортноориентиран икономически растеж.

Преходът от централно-планова икономика към пазарно стопанство оказва най-силно негативно влияние върху развитието на индустрията. В рамките на СИБ България беше специализирана във високите технологии и електрониката и приоритетно развиваше тежката

промишленост. След разпадането на социалистическия блок произвежданите стоки се оказаха неконкурентоспособни на международните пазари и частните предприемачи откриха конкурентни предимства в развитието на леката промишленост. Голяма част от предприятията от тежката промишленост фалираха поради некачествени местни суровини и невъзможността да осъществят внос на такива, или поради неудачно реструктуриране. Реструктурирането на индустрията беше продиктувано и от загубата на традиционните руски и арабски пазари, както и от бавното навлизане на български фирми на пазарите на развитите страни поради високите им изисквания.

През последните две-три години индустрията е най-динамично развиващият се сектор. Ефективността на сектора обаче, измерена като отношение на БДС към брутния обем на произведената продукция, намалява от 25.7% през 1997 г. на 23.3% през 2006 г., като индустрията остава най-неефективният сектор в българската икономика.

През 2006 г. реалният ръст в сектора е 8.3% при 4.7% за 2005 г. Причината е в благоприятните външни условия, изразени чрез високите международни цени на основни продукти и съответно нарасналите продажби на външните пазари, които са основен двигател на растежа.

Индустриален сектор по икономически дейности, 2006

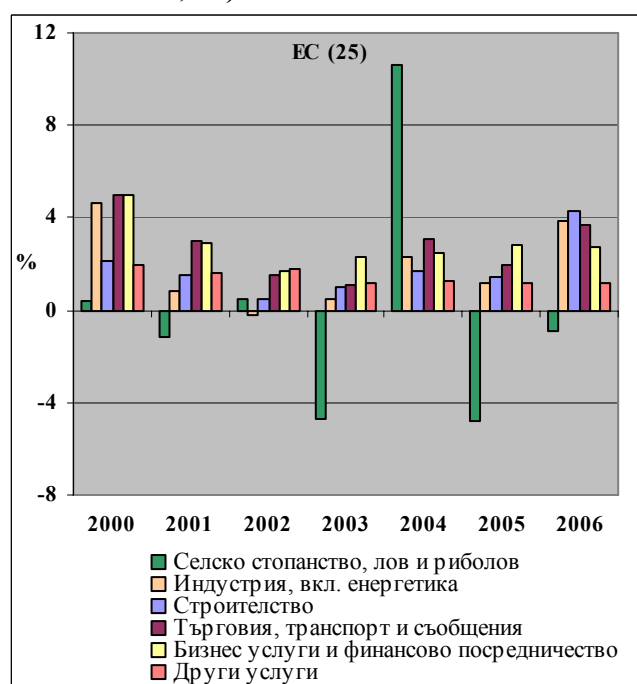
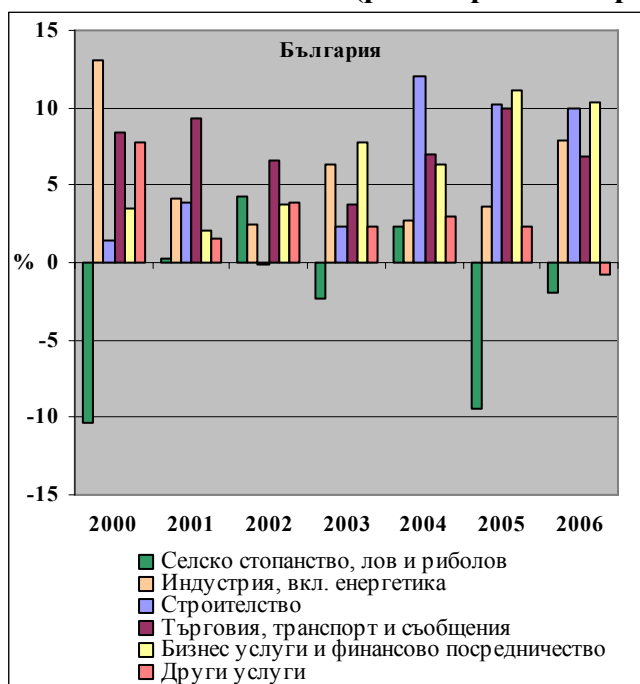
Индустриален сектор	Брутна продукция		Брутна добавена стойност		Заети		Производителност
	млн. евро	% от общото за сектора	млн. евро	% от общото за сектора	хил. души	% от общото за сектора	
Добивна промишленост	1122.9	4.1	600.5	9.3	31	3.1	19.4
Преработваща промишленост	18682.2	67.7	3798.4	59.1	711	72.0	5.3
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	2455.2	8.9	826.1	12.9	59	6.0	14.0
Строителство	5320.4	19.3	1199.9	18.7	186	18.9	6.4
Общо Индустрия	27580.7	100.0	6424.8	100.0	988	100.0	6.5

Източник: НСИ

Традиционно най-динамично се развива преработващата промишленост, която отбелязва ръст от 11.3% за годината. Производителността на труда обаче е най-ниска в сравнение с останалите индустриални дейности.

В структурата на произвежданата продукция могат да се открият производството на храни и напитки (18% от общата продукция в преработвателната промишленост), производство и леене на метали (18%), рафинирани нефтопродукти (16%), производство на машини, оборудване и превозни средства (14%), производство на текстил и облекло (9%), химични вещества (7%). Добавената стойност в промишлеността се концентрира в традиционни сектори.

**Брутна добавена стойност по икономически сектори
(реален ръст за периода 2000-2006, %)**



Източник: Евростат, НСИ

Растежът на строителството през последните години се стабилизира на ниво от 10% годишно. Бързото развитие на сектора е обусловено от засиленото търсене на недвижима собственост. Макроикономическата стабилизация, членството в ЕС, както и доброто представяне на черноморския и ски туризъм доведоха до впечатляващо развитие на строителството (жилища, офиси и търговски сгради) и недвижимите имоти. Широкият мащаб на строителството изисква увеличен обем строителни материали, най-вече цимент, плочки, тухли и стъкло.

Секторът на услугите се развива ускорено през последните години и това налага те да се разглеждат като важен фактор за икономически растеж. Делът на сектора в брутната добавена стойност на страната през последните години е 60%. През периода 2000-2006 г. износьт на услуги се е увеличил близо два пъти (от 2.4 млрд. евро през 2000 г. до 4.0 млрд. евро през 2006 г.), като най-значително се увеличава износьт на туристически услуги - със 76%. Положителните тенденции в сектора на услугите се обуславят най-вече от проведените реформи в икономиката - приватизация, дерегулация на монополите в енергийния, застрахователния, банковия, телекомуникационния, транспортния сектор и др. Секторът на услугите осигурява заетост на над 50% от общо заетите в икономиката.

През 2006 г. услугите леко забавят ръста си до 6.1% (при 8.3% за 2005 г.). Дейностите в сферата на транспорта и съобщенията създават най-много добавена стойност в сектора, въпреки че техният относителен дял в БДС намалява през последните две години.

Сектор Услуги по икономически дейности, 2006

Сектор Услуги	Брутна продукция		Брутна добавена стойност		Заети		Производителност
	млн. евро	% от общото за сектора	млн. евро	% от общото за сектора	млн. евро	% от общото за сектора	Хиляди евро на един зает
Търговия и ремонт	5021.4	22.0	1892.2	15.4	508.5	27.4	3.7
Хотели и ресторанти	1007.2	4.4	518.1	4.2	141.8	7.6	3.7
Транспорт и съобщения	6656.3	29.1	2542.7	20.7	233.6	12.6	10.9
Финансово посредничество	1725.0	7.5	1040.7	8.5	41.9	2.3	24.8
Операции с недвижими имоти и бизнес услуги	2724.1	11.9	1343.7	11.0	172.0	9.3	7.8
Държавно управление	2417.1	10.6	1402.9	11.4	251.3	13.6	5.6
Образования	1055.2	4.6	747.9	6.1	202.7	10.9	3.7
Здравеопазване и социални дейности	970.2	4.2	493.5	4.0	156.8	8.5	3.1
Други дейности, обслужващи обществото и личността	1299.1	5.7	441.1	3.6	144.5	7.8	3.1
Общо Услуги	22875.6	100.0	12266.0	100.0	1853.1	100.0	6.6

Източник: НСИ

Търговията на едро и дребно, операциите с недвижими имоти и бизнес услугите са най-динамично развиващите се дейности в сектора на услугите. Разпространението на съвременните форми на търговия, по-високите разполагаеми доходи на населението и нарастващото потребление са основните причини за положителните тенденции в търговията. От бизнес услугите най-динамично и с най-висок ръст са ИТ услугите (разработване на софтуер и обработка на данни), аутсорсинг на бизнес процеси и медийни услуги (PR и реклама).

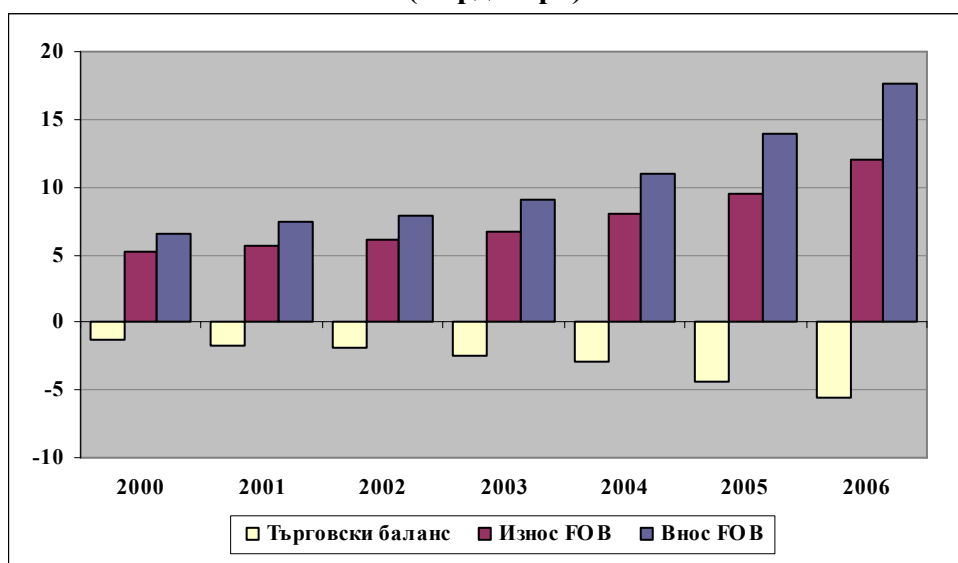
В последно време, привлечени от икономическата стабилност, благоприятната данъчна политика и добре квалифицираната евтина работна ръка с инженерна специалност, международните компании изнасят някои от дейностите си, включително научно развойните си разработки, в сфери като електроника (автомобилна електроника), производство на електроуреди (битови уреди) и др. в България, като по този начин подкрепят поддържането на висок икономически ръст и увеличават дела на секторите с по-висока добавена стойност.

1.4. Външна търговия

Външната търговия беше значително либерализирана в резултат на членството в Световната търговска организация, ЦЕФТА и споразуменията с ЕС. Външнотърговският режим на страната е прозрачен и предвидим. През последните няколко години страната ни осъществява търговски обмен с над 200 страни. Основните пазари на българската експортна продукция са 40 страни, на които се реализира над 90% от износа ни. От тях страните членки на ЕС25 формират 55% от износа. С малки изключения всички 40 търговски партньори са членки на СТО или имат регионални споразумения за търговия. Това означава наличие и спазване на взаимни правила за търговия.

През 2006 г. износьт на страната достигна почти 12 милиарда евро, като регистрира нарастване от 26.6% в сравнение с предишната година и повече от двойно нарастване в сравнение с 2000 г. През 2006 г. за първи път за последните четири години ръстът на износа (26.6%) изпревари този на вноса (25%). Въпреки това търговският дефицит на страната достигна 21.5% от БВП.

Износ, внос и търговски баланс на България
(млрд. евро)



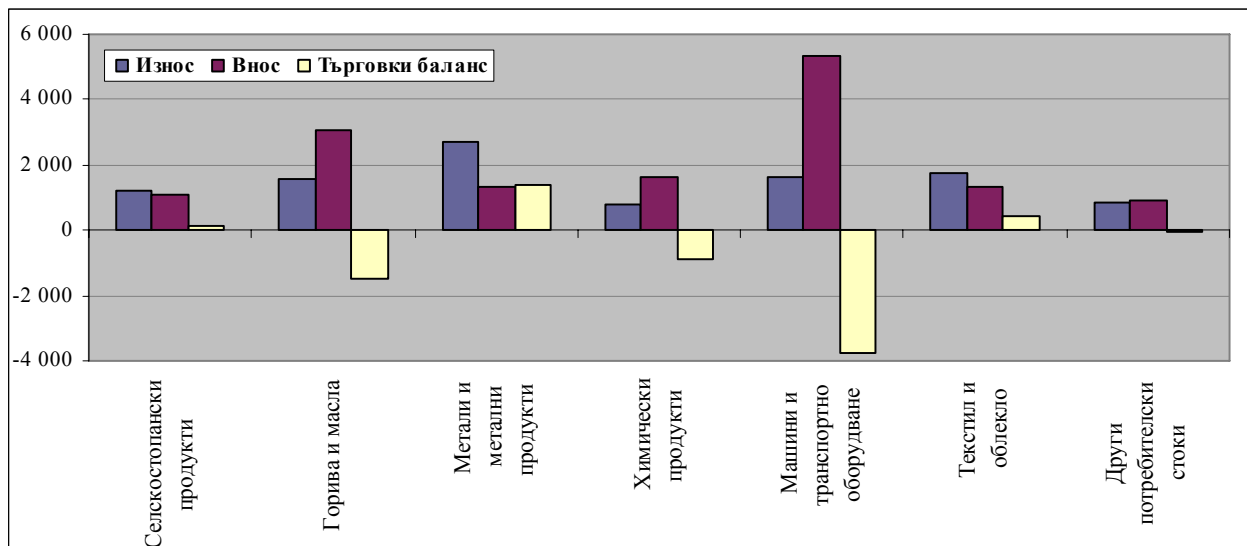
Източник: БНБ

Износът на страната е доминиран от суровини и стоки с ниска степен на преработка. През 2006 г. най-големият дял в износа (22.7%) имат групата „Метали и метални продукти”. Доброто представяне на този сектор в износа се дължи на стратегическите чужди инвестиции направени през последните години, наличието на медни, оловни и цинкови руди, нарастването на цените на суровините в глобален мащаб и преходните периоди за въвеждане на стандартите на ЕС за опазване на околната среда. Ролята на сектора в износа на страната ще зависи от цената на производство, която се очаква да нарасне в резултат от опазването на околната среда и увеличени цени на железопътния транспорт.

Вторият по големина сектор като дял от износа през 2006 г. е „Текстил и облекло” (14.5%), но той е и петият сектор реализиращ голям внос (7.3%). Това насочва към факта, че повечето

материали се внасят, в България се използва само евтината и добре квалифицирана работна сила, и дрехите се изнасят, в повечето случаи – за ЕС. Конкурентното предимство на България е в гъвкавостта, високото качество на продукцията и стратегическото положение, позволяващо бърза доставка до пазарите на ЕС.

Стокова структура на българската търговия, 2006
(Стандартна международна търговска класификация - SITC)



Източник: НСИ

„Машините и оборудването” са третата най-голяма група с дял в износа, като на тях се падат 13.4% от износа за 2006 г. За съжаление износьт на високотехнологични продукти е едва 2.5% от общия износ за страната, докато в ЕС25, този процент е 18.2% през 2004 г. по данни на Евростат. Машините и оборудването е групата с най-голям дял във вноса – почти 30%.

Икономиката на България се характеризира с висока степен на зависимост от вносни суровини и материали. Това се отразява върху обема на производството на експортно ориентирани отрасли, а от тук и върху динамиката на износа. Влиянието е съществено, защото износьт на повечето стоки и услуги предполага внос на суровини и материали, машини и др. Конкурентоспособността на българската експортна продукция не може да се базира на ресурсоемки, енергоемки и трудоемки производства, чиято ценова конкурентоспособност на международните пазари изчезва при увеличение на цената на суровините и енергийните ресурси. Алтернативата е активното развитие на нови, перспективни сектори каквито са високотехнологичните производства.

1.5. Инвестиции

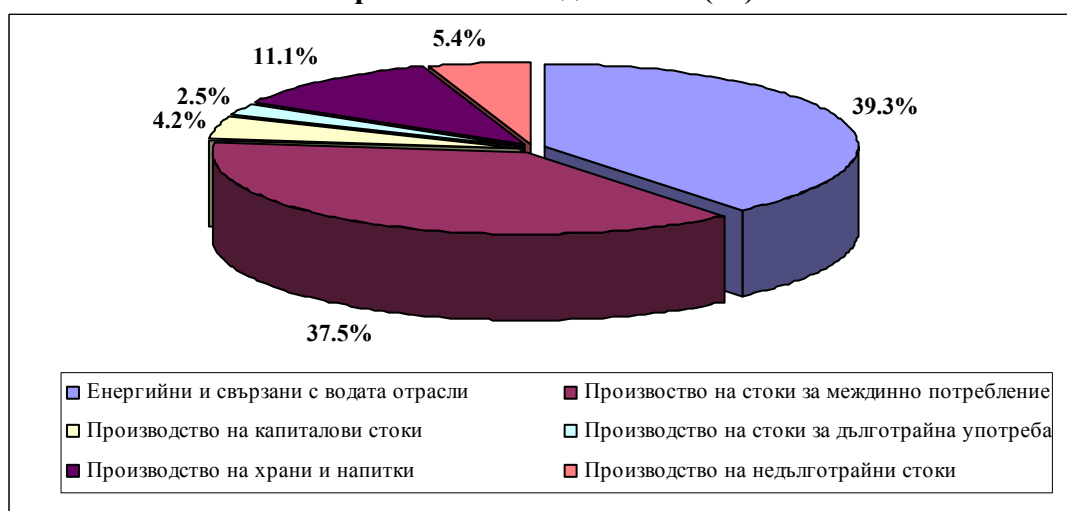
Инвестициите са важен и определящ фактор за постигнатия висок и устойчив икономически растеж в България и за интензивното развитие на националната икономика. За периода 2000 – 2006 г. брутните инвестиции (бруто капиталонакопаване в основен капитал), нараснаха повече от 3 пъти достигайки 6.6 млрд. евро. През 2006 г. инвестициите по съпоставими цени нараснаха със 17.6% спрямо предходната година и достигнаха относителен дял от 20.9% в общия обем на БВП.

Според прогнозата на Евростат инвестициите ще достигнат дял от 26.2% в БВП за 2006 г. или 6 пункта по висок от средния за 15-те и 25-те страни на ЕС. По данни на Евростат, през 2006 г. за първи път страната ни пречупва тенденцията от предходните години за по-лоши позиции спрямо страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) като и изпреварва редица от тях.

Настъпилите структурни промени в икономиката и установяването на пазарни условия влияят положително върху инвестиционната активност на стопанските субекти. За последните 6 години, от 2000 до 2006 г. разходите за придобиване на ДМА показват стабилна тенденция за нарастване, като от 2.8 млрд. евро през 2000 г. достигат 7.9 млрд. евро през 2006 г., или се увеличават близо три пъти. За същият период кумулативните разходи за придобиване на ДМА по сектори на икономиката, като относителен дял от общите инвестиции в страната са както следва: Преработваща промишленост – 20.4%; Търговия, ремонт и техническо обслужване – 17%; Транспорт, складиране и съобщения – 15.4%; Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода – 7.5%; Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги – 7.7%; Строителство – 7.4%; Хотели и ресторанти – 6.3%.

Според Инвестиционната бизнес анкета¹ на НСИ, проведена сред промишлените предприятия² през втората половина на април т.г., предприемачите от частния сектор планират да увеличат инвестициите през 2007 г. спрямо предходната година с 4.7%, а в общественния сектор очакваният ръст на инвестициите е 24.6%. В резултат, общото номинално увеличение на инвестициите през 2007 г. е 8.6%.

Разпределение на планираните инвестиции за 2007 г. по продуктова ориентация на промишлените дейности (%)

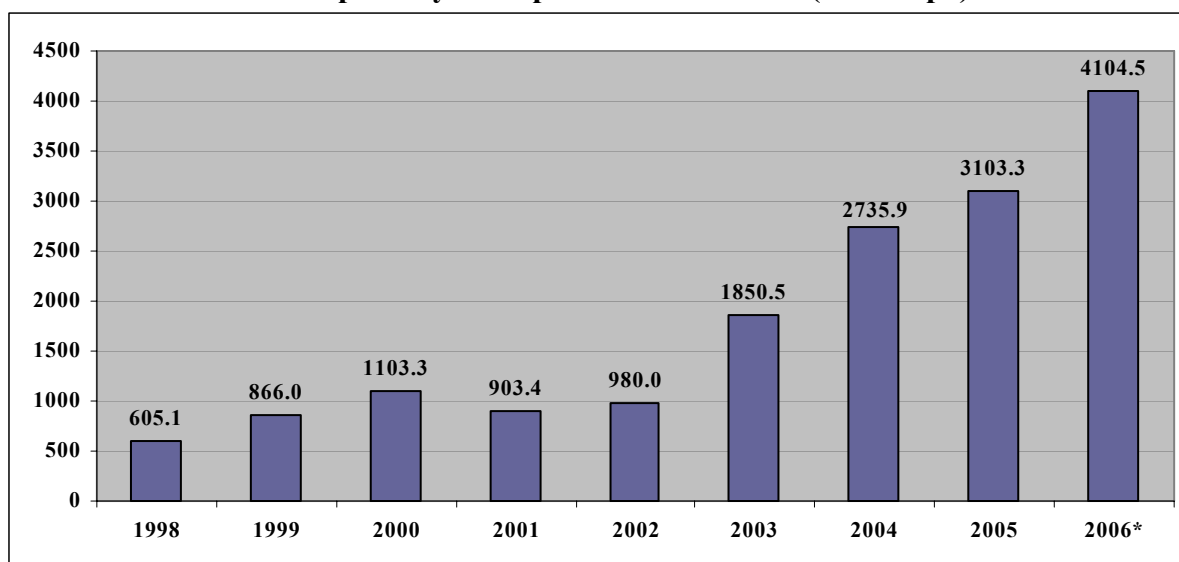


¹ От май 2002 г. Националният статистически институт провежда наблюденията съгласно хармонизираната програма на Европейския съюз и съгласно подписани споразумения между НСИ и Европейската комисия.

² Изследването е представително за страната. Наблюдаваните предприятия формират 90% от годишния оборот в промишлеността.

Обемът на привлечените в страната преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) непрекъснато нараства като за 2006 г. достигна рекордните за прехода 4.1 млрд. евро (16.4% от БВП). ПЧИ в България имат значителен принос към БВП и брутно капиталоеобразуване. Но, България все още не е добре позната сред инвеститорите, а дейностите по налагането на образа ѝ като инвестиционна дестинация трябва да изтъкват специфичните ѝ конкурентни предимства. За да може да се използва тенденцията на инвеститорите да се струпват и да образуват клъстери, дейностите по привличане на инвестиции следва да рекламират страната като подходяща за инвестиции в определени сектори. Този подход е по-вероятно да привлече инвестиции от общите рекламни кампании, които са провеждани до сега. След като веднъж определени сектори привлекат голям брой чужди инвеститори, ще има по-голяма вероятност други инвеститори също да се насочат към страната.

Преки чуждестранни инвестиции (млн. евро)



*Предварителни данни

Източник: БНБ

В началото, повечето чужди инвестиции бяха свързани с приватизацията. Като пренебрегнем намаляването на обема през 2001 и 2002 г., инвестициите свързани с приватизация се запазват на относително постоянно равнище. Това означава, че растежът в обема на ПЧИ идва от инвестиции на зелено, които са предимно пазарно ориентирани. Въпреки че се наблюдават ограничени инвестиции в определени сектори, България не се развива като платформа за износ. Общият обем инвестиции е по-скоро доминиран от малко на брой големи инвестиции, като множество малки и средни като размер инвестиции формират малък дял от общия обем.

Преки чуждестранни инвестиции в България по сектор и години в млн. щ. д.

No	Сектор	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Общо за сектора
1	Финансово	150.5	97.8	449.4	122.6	133.8	501.9	238.9	550.7	906.0	3151.6

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013

Неофициален превод от английски език

	посредничество										
2	Търговия и поправки	111.9	134.5	116.5	121.7	229.2	485.1	364.7	904.9	559.9	3028.5
3	Недвижими имоти и бизнес услуги	33.7	39.7	2.8	13.2	56.5	182.2	141.9	735.0	1579.6	2784.6
4	Доставка на електричество, газ и вода	1.8	4.6	19.7	2.4	66.9	8.1	925.5	355.0	247.1	1631.0
5	Петролни, химически, гумени и пластмасови изделия	41.0	165.2	72.1	-9.5	6.5	169.7	-3.1	473.8	293.6	1209.3
6	Телекомуникации	23.2	14.1	14.9	236.8	205.0	127.3	401.6	182.1	-159.8	1045.2
7	Строителство	2.4	19.8	47.9	17.4	33.1	5.1	55.0	184.3	523.1	888.1
8	Металургия и метални изделия	13.2	72.2	17.1	81.0	-18.9	66.6	54.1	71.5	502.8	859.5
9	Минерални продукти (цимент, стъкло и др.)	150.6	71.8	7.4	27.7	0.7	76.8	97.5	131.6	71.2	635.4
10	Хранителни продукти	31.5	32.7	11.7	37.4	20.1	87.6	67.6	97.4	13.7	399.6
11	Текстил и облекло	4.4	25.1	27.3	57.7	9.3	84.3	45.7	30.4	20.0	304.1
12	Хотели и ресторанти	17.6	16.9	26.0	17.9	7.9	27.9	15.2	50.5	79.7	259.5
13	Машиностроене	21.3	18.0	64.7	13.2	37.6	1.1	13.8	11.1	50.9	231.7
14	Продукти от дърво, хартия	37.3	24.9	38.1	2.9	17.0	69.9	-0.6	18.0	20.6	228.1
15	Електротехника, електроника, компютри и комуникационно оборудване	11.5	5.9	28.6	28.2	17.9	29.5	-0.7	49.8	7.6	178.3
16	Транспорт	6.2	-11.7	10.1	5.9	8.1	45.1	29.2	-20.1	53.3	126.2
17	Минна промишленост	0.0	2.7	0.0	4.9	10.4	21.7	19.1	-10.4	2.0	50.4
18	Земеделие, лесовъдство и рибарство	6.5	2.1	7.3	0.5	1.2	2.6	-1.9	10.2	16.0	44.6
19	Кожа и кожени изделия	0.7	0.0	21.2	0.1	0.5	-0.2	-2.5	1.7	0.5	22.1
20	Транспортни средства и оборудване	-0.9	1.7	0.0	5.1	2.2	2.1	-0.5	0.1	2.8	12.6

Източник: БНБ

Инвестициите в неекспортно ориентирани услуги (финансово посредничество, търговия и поправки, недвижими имоти и бизнес услуги) преобладават, като допринасят за над 50% от ПЧИ за последните 9 години. И трите сектора показват сравнително стабилни тенденции на нарастващ поток ПЧИ.

Инвестициите в българската промишленост като дял от ПЧИ и като общ обем са по-малко в сравнение с другите страни от Централна и Източна Европа. Петролните, химически, гумени и пластмасови изделия, металургията и металните продукти, както и минералните продукти са с най-много ПЧИ в промишлеността главно поради тенденциите на световните пазари и бързо развиващото се строителство в България през последните 4 години. Инвестициите в тези сектори са следвани от далеч по-малки обеми ПЧИ в хранително-вкусовата промишленост и сектор текстил и облекло, които допълнително забавят ръста си през последните 4 години. Въпреки че тези два сектора имат голям дял в българския износ, те се характеризират с ниска добавена стойност и ниска производителност на труда и неминуемо ще бъдат повлияни от глобалното „преместване на Изток”. Въпреки че другите промишлени сектори, включени сред двадесетте сектора с най-голям обем ПЧИ, са с висока добавена стойност и са основани на знанието (машиностроене, електротехника, електроника, компютри и комуникационно оборудване, транспортни средства и оборудване), тенденциите и обемите ПЧИ в тях все още са незначителни и не могат да послужат за основа за прогнозиране на голямо увеличение в средносрочна перспектива без активната намеса на държавата.

Анализът на отрасловата структура на инвестициите показва неблагоприятни тенденции от гл. т. на ролята на инвестициите като фактор за поддържането на висок и устойчив експортноориентиран растеж. За тези неблагоприятни тенденции може да обобщи :

- недостатъчен темп на растеж на инвестициите в производствената сфера и особено в най-експортно ориентираната преработваща промишленост, която изнася над 60% от произведената продукция.
- Нисък темп на растеж на инвестициите във високотехнологичните производства и услуги, вкл. научни изследвания, образование информационни технологии, с цел изграждането на конкурентоспособна икономика базирана на знания.

През 2007 и 2008 разпределението на ПЧИ между промишлеността и услугите няма да се промени значимо. В промишлеността големи проекти за разширение на производствения капацитет на основни метали (главно цветни метали) и други минерални продукти са в процес на изпълнение поради растящото търсене на бързо растящия сектор строителство. Значимо разширение на производствените мощности се очаква и при производството на инвестиционни стоки, най-вече домакински уреди и резервни части за автомобилостроенето. В същото време строителството и търговията на едро и на дребно ще продължат да привличат големи обеми ПЧИ.

1.6. Човешки ресурси

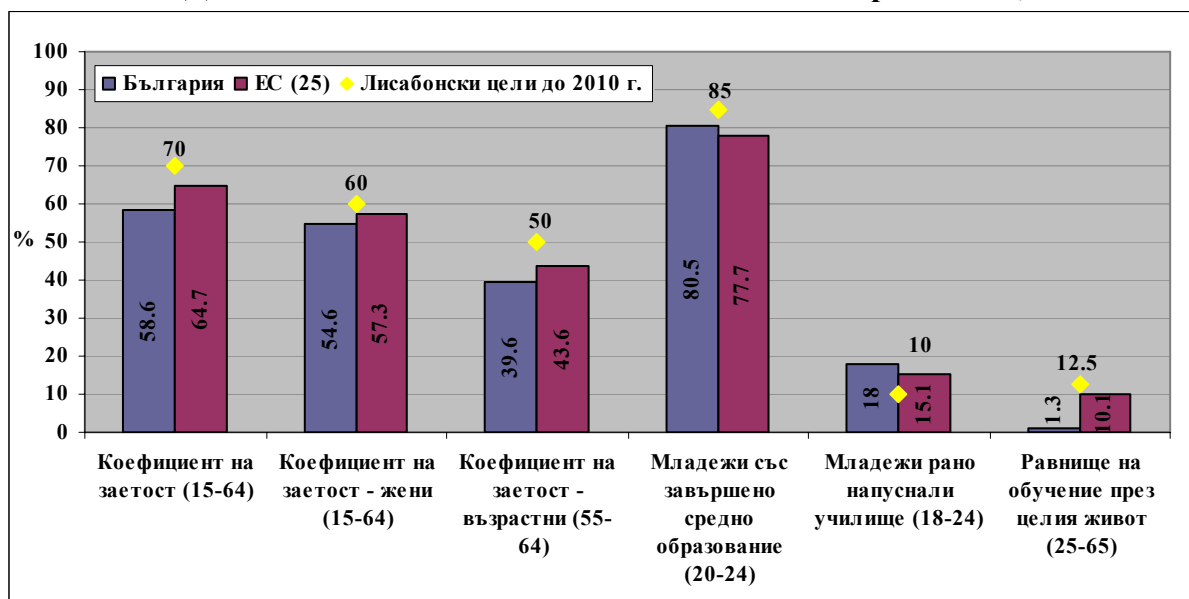
През последните години се формира трайна тенденция на намаляване на населението в страната. Настъпилите социални и икономически промени в условията на живот доведоха до съществени изменения в демографската характеристика на населението. Основните проблеми са намаляване броя на населението и влошаване на неговата възрастова структура. Към края на 2006 г. населението на България е 7.7 млн. души, като за периода 2000-2006 г. то е намаляло с 5.8% или 470 178 души. Фактори за това намаление са отрицателният естествен прираст и външната миграция.

Средната възраст на населението общо за страната през 2006 г. е 41.4 години. Тенденцията на остаряване на населението довежда до промени в неговата основна възрастова структура - разпределение на населението под, в и над трудоспособна възраст.

Равнището на икономическа активност на населението в групата от 15 до 64 години се повишава от 61.6% през 2000 г. до 64.5% през 2006 г., но все още изостава от средното равнище за ЕС25 от 70.5%.

Работната сила в България традиционно се характеризира с високо образователно ниво. В България процентът на младежите на възраст между 20-24 години които имат завършено средно или по-високо образование е по-висок от средния за ЕС25. За съжаление, голяма част от заетите не работят по специалността си или заемат позиции изискващи по-ниско образователно ниво или квалификация. През последните години качеството на образованието спада, а формите на продължаващото обучение са все още слабо развити. По отношение на обучението през целия живот България остава далеч под средното за ЕС25 ниво.

Достигане на целите от Лисабон за заетост и образование, 2006

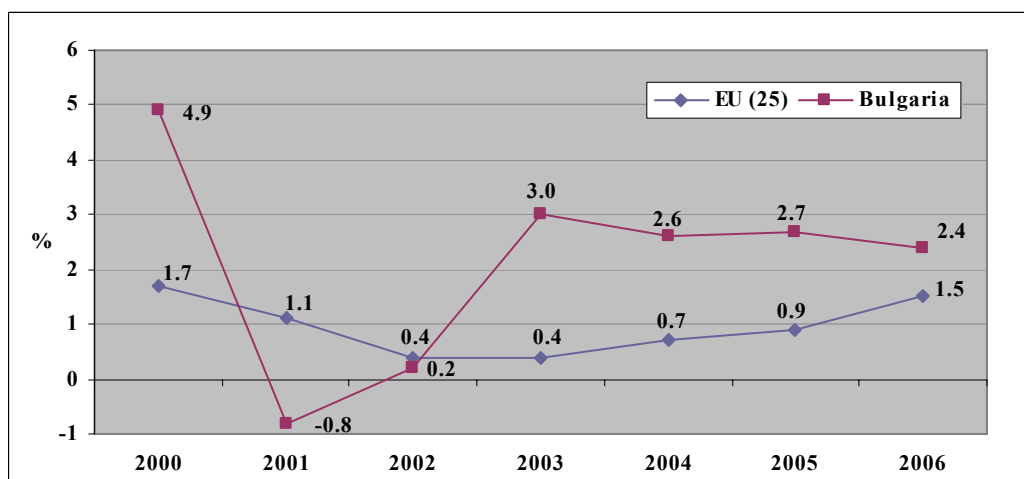


Източник: Евростат

В периода 1997-2001 г. в резултат на извършваните структурни промени в икономиката, заетостта в страната намалява от 3 157 хил. заети на 2 968 хил. заети. След 2001 г. заетостта започна да нараства, но едва през 2006 г. достигна нивото от 1997 г. През последните четири

години темповете на нарастване на заетостта в България (2.4%) изпреварват средните за ЕС25 (1.5%). Въпреки това заетостта във възрастовата група 15-64 години през 2006 г. е 58.6%, при 64.7% средна заетост в ЕС25.

Растеж на заетостта (процентна промяна в общия брой заети)



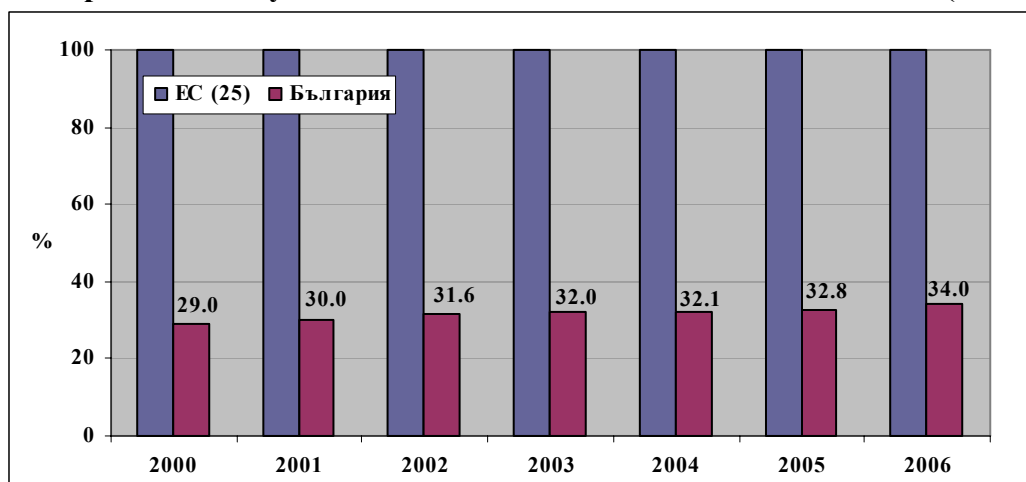
Източник: Евростат

Равнището на заетост при жените през 2006 г. е 54.6% и е близко до средното равнище за ЕС25 – 57.3% и до заложените в Лисабонската стратегия цели. Равнището на заетост на лицата на възраст 55-64 г. обаче е значително под средното за ЕС25 ниво. През 2006 г. частният сектор осигурява заетост на 72.9% от всички заети (2 333 хиляди), докато публичния сектор – на 27.1%. От заетите в частния сектор 5.4% са работодатели, 11.5% самонаети, 81.1% работници и 2% неплатени семейни работници. През следващите години частният сектор ще продължи да генерира заетост, като създаването на работни места се очаква да запази темпа си, а делът му в заетостта – тенденцията на нарастване. Заетостта в публичния сектор се очаква бавно да намалява.

Нивото на безработица от 2000 г. бележи тенденция на намаление поради активната политика на пазара на труда, увеличената икономическа активност в промишлеността и постигнатия икономически растеж. През 2006 г. нивото на безработица е 9%, като значително се доближава до средната стойност за ЕС25 (7.9% за 2006 г.).

Производителността на труда (БДС на един зает) се увеличава през последните години. Въпреки тази положителна тенденция обаче, производителността на труда в България е едва 32.7% от средната стойност за ЕС25 и е най-ниска в сравнение с новите страни членки и страните кандидатки. Производителността на труда в България е толкова ниска, защото служителите са демотивирани, здравето им е принципно влошено поради лошо здравно обслужване и много дни се губят в следствие на отсъствие поради заболяване.

Производителност на труда
БВП по Паритет на покупателната способност на зает от населението (ЕС25 = 100)



Източник: Евростат

2 Оценка на конкурентоспособността на националната икономика

Според Глобалния доклад за конкурентоспособността 2006-2007 г., най-авторитетния международен индекс за конкурентоспособност, разработен от Световния икономически форум, конкурентоспособността на българската икономика намалява от 2004 до 2006 г. през 2004 г. България е 59та, през 2005- 61ва, а през 2006 – 72ра. Тенденцията за румънската икономика е същата, но през 2006 г. Румъния е 68ма. Всички други страни от ЕС са много по-конкурентоспособни, като страните кандидатки – Турция и Хърватска са също по-конкурентоспособни от България и Румъния. Това намаляване на конкурентоспособността налага цялостно преосмисляне на съществуващите национални политики и приоритети, координация на усилията на правителството, неправителствените организации и бизнеса и предприемане на мащабни инвестиционни и информационни кампании за обръщане на тенденцията. Членството в ЕС ще бъде допълнително предизвикателство към конкурентоспособността на икономиката и само добре обмислена и внимателно изпълнена програма ще има успех при преодоляване на това предизвикателство.

България се представя сравнително добре по отношение на основните изисквания (62ра), но не толкова добре по отношение на условията за увеличаване на ефективността (70та) и на факторите за иновации (85та). Румъния, Турция и Хърватска имат много по-добри позиции в условията за увеличаване на ефективността и във факторите за иновации. От основните изисквания, България има нужда от бързо и всеобхватно подобряване на институционалната среда (109та) и развитие на инфраструктурата. Висшето образование, обучението и технологичната готовност трябва да бъдат развити, за да се повиши ефективността на икономиката, като ефективността на пазарите (90та) също изисква специални усилия. Съвършенството на бизнеса (84та) и иновациите (87ма) са областите, в които трябва да бъдат

концентрирани усилията на българската държава, общественост и бизнес в следващите години, защото изоставането от другите членове на ЕС и страните кандидатки е най-чувствително.

Индекс за конкурентоспособността на бизнеса

Конкурентоспособността на бизнеса следва същата негативна тенденция като националната икономика – 75ма позиция през 2004 г., 78ма през 2005 и 83та през 2006. Това под съмнение подготвеността на българските фирми да се справят с конкурентния натиск в ЕС.

Конкурентоспособността на българския бизнес е по-ниска от показателите за всички нови страни членки. През 2006 г. Румъния е 74та, а Турция 46та.

България регистрира влошаване и по двата под-индекса (дейности и стратегии на фирмите и качество на бизнес средата) и увеличава изоставането си в класирането. При стратегиите на фирмите е видна липсата на опит и професионализъм при управление на компаниите, както и липсата на активна политика за обучение и квалификация на персонала (изпадане от 82ра до 95та позиция само за една година).

Инвестиционна конкурентоспособност и политика

В оповестения Доклад за световните инвестиции през 2006 на UNCTAD България е на 9-то място в света съгласно общоприетия “Индекс на инвестиционно представяне”³. България е и първата най-добра дестинация за инвестиции в ЮИЕ. А според Индекса за инвестиционен потенциал⁴ - България е в групата на страните с най-висок инвестиционен потенциал, задно със страни като Швейцария, Финландия и Естония. Съпоставянето по тези два индекса отговаря най-точно на въпроса за инвестиционната конкурентоспособност на страната.

Българският енергиен сектор е определен от инвестиционната карта на UNCTAD, като вторият най-конкурентен за инвестиции в света, след този на Бразилия.

³ Информацията за индексите е от “World Investment Report” 2006(UNCTAD) по усреднени данни за периода 2003г. – 2005 г. **Индекс на инвестиционно представяне** представлява съотношение между дела на страната в глобалните потоци от чужди инвестиции и дела на страната в глобалния вътрешен продукт)

⁴ **Индексът за инвестиционен потенциал** се изчислява на базата на 12 икономически и структурни променливи.

Икономика	1993 – 1995 г.	2002 – 2004 г.	2003 – 2005 г.
Азербайджан	11	1	1
Бруней	18	2	2
Хонг Конг, Китай	13	6	3
Естония	15	15	4
Сингапур	2	7	5
Люксембург	-	4	6
Ливан	116	8	7
Малта	21	30	8
БЪЛГАРИЯ	96	9	9
Конго	7	10	10
Белгия	-	11	11
Монголия	94	13	12
Исландия	130	58	13
Грузия	114	16	14
ОАЕ	90	25	15
Судан	112	19	16
Демократична република Конго	131	91	17
Ангола	24	3	18
Йордания	132	46	19
Тринидад и Тобаго	5	14	20

ИНВЕСТИЦИОННА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

В СЕКТОР ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА
ЕЛЕКТРИЧЕСКА, ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ, ГАЗ И ВОДА

№	Държава
1	Бразилия
2	БЪЛГАРИЯ
3	Франция
4	САЩ
5	Португалия
6	Бангладеш
7	Мексико
8	Македония
9	Русия
10	Саудитска арабия
11	Украйна

Източник: UNCTAD INVESTMENT MAP

За да запазим тези водещи позиции трябва да отговорим на нуждите на световните инвестиционни потоци. В тази връзка следва да се отбележи, че прогнозно изследване на UNCTAD's Global Investment Prospects Assessment показва, че привлекателните сектори са: информационните и комуникационни технологии, услуги свързани с производството и разпределение на електроенергия, следвани от производствения сектор – електроника и електротехника, машиностроене и металообработване и други. Направените изводи са в пълно съзвучие и с изводите и препоръките в доклада на Делойт и Туш, изготвен по поръчка на Министерството на икономиката през 2005 г. за най-перспективните сектори за привличане на инвестиции в България.

За поддържането на висок и устойчив експортно ориентиран растеж, което ще доведе до значително подобряване на търговския баланс и покриване на дефицита по текущата сметка и за да гарантираме доброто инвестиционно представяне на България и занапред се предприеха редица инициатива в провеждането на целенасочена инвестиционна политика.

Промени в Закона за насърчаване на инвестициите бяха разработени и приети (ДВ, бр. 42 от 29.05.2007 г., в сила от 30.08.2007 г.). Законът се фокусира върху насърчаване на инвестициите в следните области:

- от индустриалния сектор: преработваща промишленост, производство на електроенергия от възобновяеми енергийни източници;
- от сектора на услугите: високотехнологичните дейности в областта на компютърните технологии, научноизследователска и развойна дейност, както и образование и хуманно здравеопазване.

3 Анализ на предприятията

Броят на предприятията във всяка категория показва стабилен растеж в периода 2001-2004г. Въпреки това, делът на микро предприятията постоянно намалява, МСП повишават своя дял, докато делът на големите остава стабилен. От данните може да се направи извода, че за този период микро предприятията или придобиват качества на МСП или излизат от бизнеса. Това е естествен и позитивен тренд, доколкото води до повишаване на инвестициите, експортния потенциал и като цяло на конкурентоспособността.

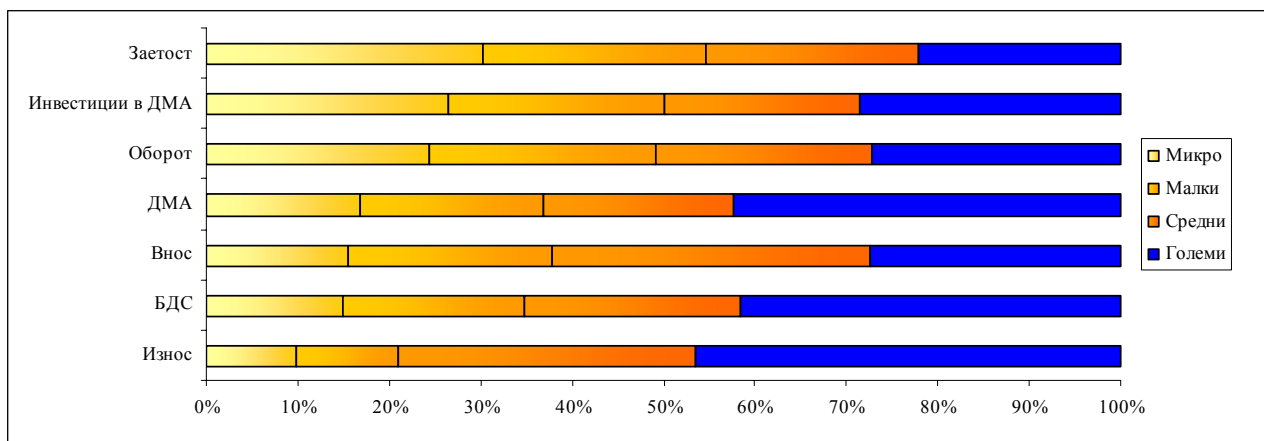
Брой на предприятията в България, 2001-2004 г.

	Микро	Малки	Средни	Общо МСП	Големи	ОБЩО
Брой на предприятията						
2001	188361	12183	2774	203318	500	203818
2002	183347	14334	2955	200636	521	201157
2003	195780	17388	3321	216489	532	217021
2004	198727	18855	3574	221156	561	221717
%						
2001	92.4	6.0	1.4	99.8	0.2	100.0
2002	91.1	7.1	1.5	99.7	0.3	100.0
2003	90.2	8.0	1.5	99.8	0.2	100.0
2004	89.6	8.5	1.6	99.7	0.3	100.0

Както се вижда от таблицата, въпреки делът от 0.3%, големите предприятия създават половината от националния износ, 40% от добавената стойност и притежават 40% от МДА. Въпреки това МСП имат значителен принос в заетостта и оборота, а техните инвестиции в МДА нарастват. В краткосрочен период тези инвестиции могат допълнително да влошат

търговския дефицит, но тяхното положително влияние в националната икономика ще расте в средно и дългосрочен период.

Предприятия в общия размер - клас, % 2004 г.



Заетост в предприятията, 2001-2004 г.

	Микро	Малки	Средни	Общо	Големи	ОБЩО
МСП						
Брой наети служители						
2001	380888	237440	282483	900811	299053	1199864
2002	392031	277699	301084	970814	300518	1271332
2003	446133	337666	334612	1118411	298012	1416423
2004	458134	368859	353413	1180406	333925	1514331
%						
2001	31.7	19.8	23.5	75.1	24.9	100.0
2002	30.8	21.8	23.7	76.4	23.6	100.0
2003	31.5	23.8	23.6	79.0	21.0	100.0
2004	30.3	24.4	23.3	77.9	22.1	100.0

МСП дават 36.6% от заетостта в икономиката (3 226 343 заети през 2004). Сравнено с всички заети в частния сектор (2 488 915 души), този дял нараства до 47,4% през 2004, докато през 2001 е бил 41.4%. Ако този дял се изчисли само въз основа на частните нефинансови предприятия, заетостта в МСП нараства до 77.9%. Делът на МСП в заетостта нараства

чувствително, докато в големите предприятия намалява. Нарастването на заетостта в МСП е впечатляваща – 55.3% през последните 4 години. Средният брой на заетите в едно МСП също нараства – от 4.4 през 2001 до 5.3 заети през 2004г. Тези промени в структурата на заетостта също показват, че растежът при МСП е стабилна тенденция.

Оборот по предприятия, 2001-2004 г.

	Микро	Малки	Средни	Общо	Големи	ОБЩО
	МСП					
Хиляди лв.						
2001	80	1088	3713	190	30243	263
2002	97	1103	5148	243	28480	316
2003	97	1052	4933	248	33217	328
2004	109	1178	5881	293	43459	403

Оборотът се повишава за всички категории предприятия. Оборотът при МСП е 3 пъти по-голям от този при големите предприятия, въпреки, че средния оборот на едно МСП сравнен с този на голямо предприятие е 1/148. Приблизително същата зависимост се наблюдава и в ЕС 27 - 1/340. Тази разлика се дължи главно на по-малкия мащаб на българските големи предприятия в сравнение с тези в ЕС 27.

Фактически размер на частните нефинансови предприятия, съставлящи баланс (сектори от С до К според НКИД-2003), 2004 г.⁵.

	Малки	Средни	Големи	ОБЩО
С оборот и ДМА за категорията	74881	40	32	
С оборот и/ или ДМА на малки предприятия	-	3513	423	
С оборот и/ или ДМА на средни предприятия	218	-	103	
С оборот и/ или ДМА на големи предприятия	23	19	-	
ОБЩО	75122	3572	558	79252

⁵ Фактическият размер на МСП и големите предприятия от предприятията, които съставят баланс може да бъде измерен. Всички еднолични търговци и по-голямата част от микро предприятията не съставят баланс поради възможност, предвидена в Закона за счетоводството.

Само 0.3% от малките предприятия отговарят на дефиницията по отношение на оборот и/или активи. Почти 98% от средните предприятия имат оборот и активи на малки предприятия. Само 32 от 558 големи предприятия са извън дефиницията за МСП и са наистина големи. Тези 32 предприятия дават около 25% от добавената стойност на предприятията общо.

Принос към БДС и БВП, 2001 – 2004 г.

	Микро	Малки	Средни	Общо	Големи	ОБЩО
	МСП					
Към БДС						
2001	4.3	4.5	6.4	15.2	10.5	25.7
2002	4.4	5.1	6.6	16.1	10.0	26.1
2003	4.7	6.4	7.4	18.5	11.7	30.2
2004	5.7	7.5	9.0	22.2	15.8	38.1
Към БВП						
2001	3.8	4.0	5.7	13.5	9.3	22.8
2002	3.8	4.5	5.9	14.2	8.8	23.0
2003	4.1	5.6	6.4	16.2	10.3	26.5
2004	4.9	6.5	7.8	19.2	13.7	33.0

Приносът към БДС и БВП нараства при всички видове предприятия . Според данните на НСИ приносът на МСП към БДС е 45% и 39% БВП. Сравнено с 2001г. има нарастване с 2% при всеки от двата индикатора.

Производителност на труда, 2001-2004 г.

	Микро	Малки	Средни	Общо	Големи	ОБЩО
	МСП					
Хиляди лв.						
2001	3.0	5.0	6.0	4.4	9.2	5.6
2002	3.2	5.3	6.3	4.7	9.5	5.9
2003	3.2	5.8	6.6	5.0	11.9	6.5
2004	4.1	6.8	8.4	6.2	15.7	8.3

Производителността на труда нараства с размера на предприятията. При МСП тя е приблизително 2 пъти по-ниска от тази при големите. За периода 2001-2004 ПТ нараства номинално при всички категории предприятия.

Като цяло ПТ в България е 5 до 10 пъти по-ниска в сравнение с ЕС 27. Средната ПТ в сектори Н /хотели и ресторанти/ и I – Транспорт, складиране и комуникации е по-близка до тази в ЕС27 но все още изостава значително. Като цяло, във всички категории предприятия се наблюдава значително изоставане по този показател. Повишаването на ПТ трябва да бъде една от основните цели при развитието на конкурентоспособността на българските предприятия.

Производителност на труда по сектори, сравнение България – ЕС 27, 2004 г.

Хиляди лв.	Микро	Малки	Средни	Общо МСП	Общо МСП ЕС-27	Големи	ОБЩО	ЕС-27 ОБЩО
C	8.0	39.7	14.8	19.8	215.1	25.4	23.5	170.9
D	4.0	4.8	7.9	6.3	68	11.9	8.3	89.3
E	11.3	31.8	39.2	31.7	213	40.9	38.2	195.5
F	5.9	6.0	7.5	6.6	60.2	8.9	7.0	64.3
G	3.5	8.2	10.4	5.6	60.4	17.2	6.1	63.9
H	1.8	3.5	8.4	3.5	34	12.3	4.2	36.8
I	5.7	10.5	11.1	8.6	72.9	45.4	20.4	102.2
K	7.8	9.5	6.6	8.0	93.8	3.7	7.2	89.1
ОБЩО C-K	4.1	6.8	8.4	6.2	68	15.7	8.3	80

3.1.1. МСП по икономически сектори⁶

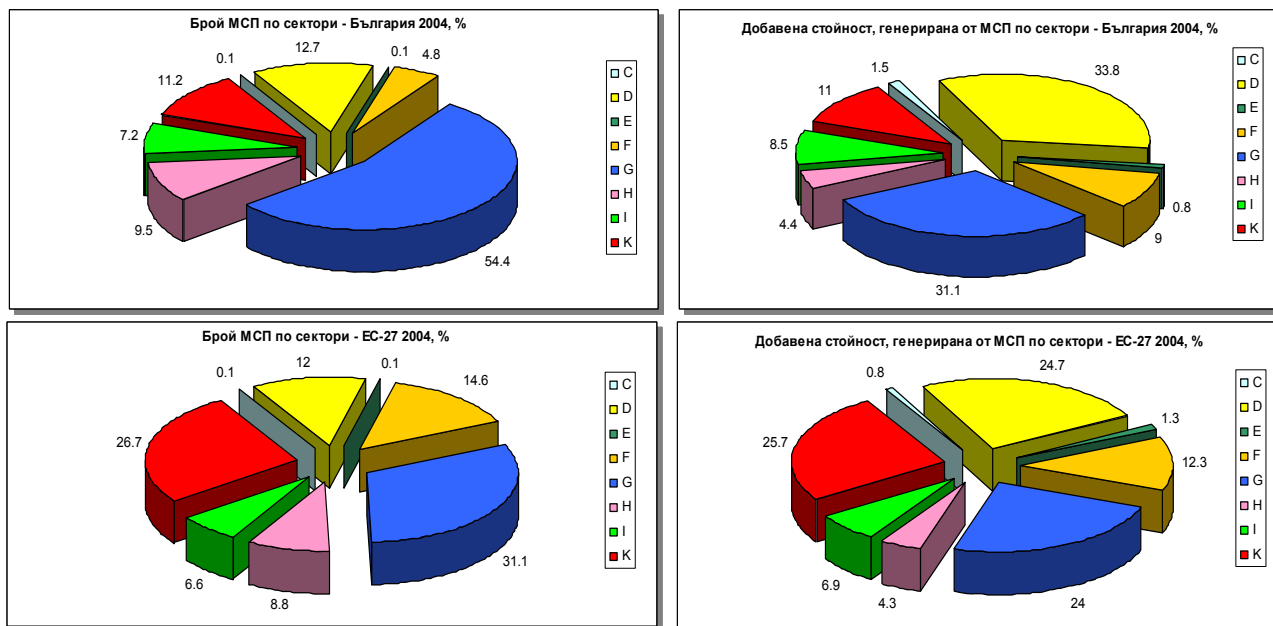
Най големите различия в показателите на българските МСП с тези от ЕС 27 са в секторите D – преработваща промишленост, K – операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги и G – търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството.

Въпреки, че предприятията в сектор G – търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството са повече от половината от активните МСП в България /голяма диспропорция в сравнение с ЕС 27/ техният принос в БДС е само 30%. В същото време производственият сектор с дял само 12.7% от активните предприятия и 33.5% от заетостта, създава близо 34% от БДС. Тези показатели дават на сектор D стратегическо място в икономиката.

⁶ Анализът на МСП обхваща следните икономически сектори (според НКИД 2003): C - Добивна промишленост; D - Преработваща промишленост; E - Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода; F – Строителство; G - Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството; H - Хотели и ресторанти; I - Транспорт, складиране и съобщения; K - Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги.

България изостава значително от ЕС 27 и в сектор К – операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги. Развитието на този сектор ще бъде от голямо значение за повишаването на износа и добавената стойност, тъй като включва в себе си предприятия от сферата на ИКТ /2637 предприятия/, както и предприятия в сферата на НИРД.

**Дял на брой МСП по сектори и дял на добавена стойност по сектори,
сравнение България (горе) – ЕС 27 (долу), 2004 г.**



От анализа на МСП по сектори по отношение на производителност на труда и брутна оперираща рентабилност, се налагат следните изводи.

МСП в сектор С – минна и добивна промишленост и Е – производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода са малко на брой с доминиращо големи предприятия. Въпреки това, производителността на труда и брутната оперираща рентабилност на тези предприятия е 2-3 пъти по-голяма от средната.

Секторите К и I са сред двигателите на икономическия растеж в последните години и са привлекли значителен обем ПЧИ. Това естествено води до висока производителност на труда и БОР, както и до повече възможности за навлизане на нови МСП.

Други два сектора с по-високи от средните показатели са F – Строителство и D – преработваща промишленост. Техните показатели не са толкова впечатляващи като на първите 4. Производството изисква нови инвестиции за да запази положителната тенденция за повишаване на добавената стойност. Тяхната БОР все още не е толкова висока, което означава, че нужният капитал трябва да дойде от банки и/ или държавни програми за развитие на конкурентоспособността на МСП и т.н.

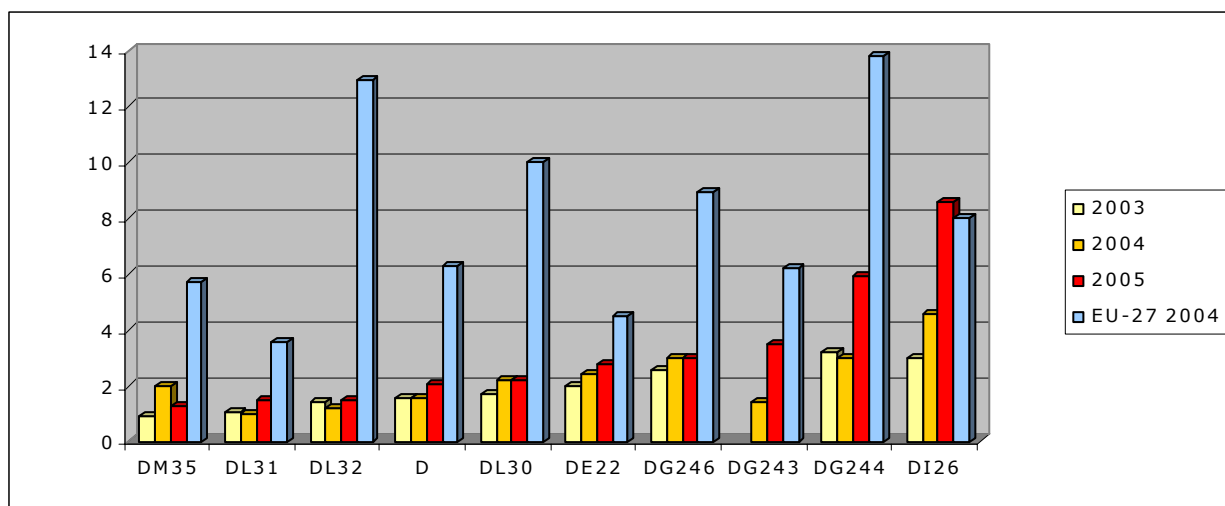
Ако обърнем внимание на под-секторите в сектор D – DG - производство на химични вещества, продукти и влакна /DG243 - производство на бои, лакове и подобни продукти,

печатарско мастило и китове, DG244 - производство на лекарствени вещества и продукти, DG246 – производство на други химични продукти/ и DK29 - производство на машини, оборудване и домакински уреди, DL30 – производство на канцеларска и електронноизчислителна техника, DL31 – производство на електрически машини и апарати, неклассифицирани другаде, DL32 – производство на радио-, телевизионна и далекосъобщителна техника, DM35 – производство на превозни средства, без автомобили, това са двете големи групи с по-високи от средните за сектор D стойности и на двата показателя. Тези под сектори генерират иновационни и с висока добавена стойност продукти. Допълнителната подкрепа за тези производства ще даде добри резултати.

Други подсектори с приблизително еднакви характеристики са DI26 – производство на продукти от други неметални минерални суровини поради бурното развитие на строителството и значителните ПЧИ и DE22 – издателска и полиграфическа дейност; възпроизвеждане на записани носители.

Съотношението на инвестиции на заето лице се приема за добър показател за усилията на индустрията за повишаване на нейната конкурентоспособност чрез модернизация и развитие на капиталовата си база. Единственият подсектор в рамките на производството, който достига средните за ЕС27 нива на инвестиции на заето лице е DI26 - производство на продукти от други неметални минерални суровини. Той включва производството на стъкло и изделия от стъкло, огнеупорна керамика, керемиди, плочи, тухли, цимент, вар, мазилки, изделия от бетон, рязане и оформяне на декоративни строителни камъни.

Инвестиции на заето лице (2004 г. в хиляди € на заето лице)



Подсекторите, генериращи обем в сектор D /DB17 - производство на текстил и изделия от текстил, без облекло, DB18 – производство на облекло, вкл. кожено; обработка на кожухарски кожи, DD20 – производство на дървен материал и изделия от него, без мебели, DH252 – производство на изделия от пластмаси, DJ28 – производство на метални изделия, без машини и оборудване/ се характеризират с по-ниска производителност на труда от

средната за сектора и по-висока БОР. Тези подсектори дължат развитието си на евтината и квалифицирана работна сила в България.

3.1.2 МСП по райони за планиране

Съществува остра териториална диспропорция в разпределението на МСП (подобна диспропорция съществува и за големите предприятия) поради концентрацията на бизнеса в двата най-големи града – столицата София в Югозападния район и Пловдив в Южен централен район. Тази диспропорция може да бъде облекчена с предоставяне в другите четири района на по-добри консултантски и информационни услуги за стартиращи и действащи предприятия, по-добри и по-многобройни възможности за инкубиране на фирми, както и с привличане на експортно-насочени ПЧИ, които изискват създаването на устойчиви вериги от подизпълнители.

МСП по райони за планиране, 2001 – 2004 г.

	Брой МСП		Наети лица		Оборот		Добавена стойност		Производителност на труда		Брутна оперираща рентабилност, %	
	Дял %		Дял %		Дял %		Дял %		% от средната			
	2001	2004	2001	2004	2001	2004	2001	2004	2001	2004	2001	2004
Северозападен	4.6	4.4	4.2	4.1	2.0	2.0	2.6	2.7	62	64	4.4	6.5
Северен централен	15.7	14.4	15.4	14.4	11.6	9.8	11.9	10.4	77	72	4.6	5.6
Североизточен	15.3	15.6	14.4	14.6	14.4	12.2	15.1	13.4	105	92	5.8	6.9
Югоизточен	10.9	11.2	8.8	9.5	9.7	8.8	7.6	8.0	86	84	4.1	5.7
Южен централен	24.1	24.4	22.3	23.8	16.9	17.2	18.7	18.5	84	78	5.7	6.2
Югозападен	29.4	30.0	35.0	33.5	45.5	50.0	44.2	47.0	126	140	4.9	6.2

През 2004 година МСП осигуряват най-голям дял от заетостта във всички райони – от 75.1% в Югозападен район до 81.4% в Североизточен. Микро предприятията осигуряват заетост от 26.1% в Югозападен район до 37.1% от работещото население в Югоизточния район. Колкото по-развит в икономическо отношение е даден район, толкова по-малък е дялът на заетостта осигурявана от микро предприятията, които са обикновено семеен бизнес или самонаемане на безработни. За средните предприятия, логиката е точно обратната, като те осигуряват от 20.2% от заетостта в Югоизточния район до 24.5% в Югозападния. Малките предприятия осигуряват сравнително един и същи дял от заетостта във всички райони – 24-25%.

Доминиращият район за планиране сред предприятията в дадена група е районът с най-висок дял от броя на заетите в групата:

- Югозападният район за планиране доминира в заетостта на всички разглеждани размерни групи с над 30% от броя на заетите във всяка една група. В този район са 33.5% от броя на всички заети в МСП и 39.3% от броя на заетите в големите предприятия. Най-изразена е доминиращата роля на Югозападния район по отношение на средните предприятия – в този район са концентрирани 36.5% от заетите в средните предприятия.
- На другия полюс с около 4% от броя на заетите във всяка една размерна група е Северозападният район за планиране.

Гъстота на МСП по региони



3.1.3 Показатели и фактори за конкурентоспособност на МСП

Някои български МСП вече са конкурентоспособни на европейските пазари. Все повече български фирми предлагат и поддържат постоянно качество на продукцията си. Като цяло обаче, възможностите на МСП чрез крайните си продукти да устоят на конкурентния натиск на европейските производители са все още ограничени. Това предполага затруднения за по-голямата част от МСП да се задържат на българския пазар и/или да излязат на европейски/световни пазари. В този смисъл, все още ще се разчита на конкурентното предимство, предоставяно от ниската цена на труда у нас. Очаква се това конкурентно предимство да

продължи да действа и след приемането ни в ЕС, но не за дълго. Силните страни на българските МСП на фона на европейските им конкуренти са в тяхната приспособимост и гъвкавост и в предприемчивостта на българина.

Според данните за Брутна добавена стойност към фактора цена на производство, българските МСП имат около 20 пъти по-малка възможност от старите страни членки в ЕС да възнаграждават факторите си за производство – като труд и капитал. В същото време тези водещи страни постигат високите нива на добавена стойност с 10 до 30% по-малко заети.

Брутната оперираща рентабилност* на българските микропредприятия за 2003 г. е над нивото на БОР за микропредприятията в страни като Естония, Литва, Унгария и Словения. Същото е валидно и за малките предприятия. Но това привидно преимущество се дължи на относително по-ниските разходи за труд, а не на по-високата добавена стойност по факторните разходи, каквато е тя в микро- и малките предприятия в държави като Дания или Австрия, имащи нива на БОР от 1.5 до 2.5 пъти по-високи от тези на българските. Показателят се влошава за българските средни предприятия като разликата нараства между 1.75 и 4 пъти в полза на средните фирми от споменатите държави от ЕС. Като цяло, българските производствени предприятия повишават и почти удвояват показателите си за брутна оперираща рентабилност и брутен опериращ излишък за последните 4 години. Разходите за труд на един зает имат стойности за българските МСП между 2 и 20 пъти по-ниски в сравнение с държавите от ЕС-25. Този показател, както и показателят за брутната добавена стойност на един зает (видима производителност на труда) в България, увеличават нивата си от микропредприятията към средните предприятия.

Такава е тенденцията във всички европейски страни, но българските МСП имат от 2 до 7 пъти по-нисък коефициент на производителност на труда в сравнение с новоприетите страни членки на ЕС и 15-30 пъти по-нисък от страните в ЕС-15. Средният брой на заетите в едно микро-, малко или средно предприятие е сравнително един и същ за всички държави от ЕС и за България.

Способност на МСП да отговорят на европейските продуктови стандарти

Болшинството от МСП развиват дейност най-вече на българския пазар. Въпреки че формално ще стане част от общия Европейски пазар след присъединяването, истинското му интегриране по отношение на европейските правила зависи от капацитета на съответните власти да ги наложат.

Много компании, които разчитат на износ изглеждат подготвени или са близо до адекватна подготовка за изискванията на Общия европейски пазар. Само 10% от фирмите покриват изискванията за СЕ маркировката и 23% изискванията за условия и безопасност на труда. Много малко български фирми притежават сертификатите ISO, а сертификат за метода НАССР (Анализ на риска и критични контролни точки), чрез който се гарантира безопасността и качеството на храните, притежават 2,3% от тях.

* “брутна оперираща рентабилност” = брутен опериращ излишък/оборот

Като основни пречки за покриване на изискванията МСП посочват недостатъчните финансови ресурси и липсата на информация. Само една от пет фирми посочва като причина липсата на достатъчно подготвени кадри. Близко една четвърт (23%) от всички МСП не са се сблъскали с никакви пречки.

Най-значимите дейности на предприятията, които се подготвят за покриване на изискванията е в посока подобряване контрола на качеството на продукцията (27% от МСП), обучение на персонала (22%), подмяна на технологичното оборудване (17%), нови стратегически връзки с търговски партньори (15%), инвестиции в нови технологии (14%), сертифициране по ISO (11%) и далече под 10% от МСП са обърнали внимание на покриването на екологичните и технически изисквания към продуктите и производството, обучението на мениджъри, защитата на интелектуалната и индустриалната собственост.

Над 45% от МСП не са предприели никаква подготовка за присъединяването им към единния пазар на Общността. Всяка пета фирма смята, че изискванията на ЕС не я засягат. Всяка трета фирма не е запозната по принцип с европейските изисквания. Всяка втора фирма не знае какви са сроковете за въвеждане на различните изисквания, докато около 20% от МСП са запознати с тези срокове.

Таблица 6. Степен на запознатост с изискванията, които фирмите трябва да спазват след присъединяването на България към ЕС

	Запознат	По-скоро запознат	По-скоро незапознат	Незапознат	Не се отнася до фирмата	НЗ/ Но
СЕ маркировки	14.6	17.1	15.4	14.3	34.9	3.6
Околна среда	19.6	29.1	16.5	11.8	18.8	4.3
Управление на качеството	21.9	29.0	17.1	10.1	18.5	3.5
Вътрешна организация на производството	19.8	25.0	17.9	10.2	23.7	3.4
Условия и безопасност на труда	31.7	34.9	12.8	9.2	8.3	3.2

Източник: Национално представително социологическо проучване на МИЕ – юни-юли 2006г.

Въпреки, че не покриват изискванията на ЕС, около 70% от МСП са оптимисти и смятат, че ще устоят на конкурентния натиск от страна на Общия европейски пазар. МСП обаче имат намерение да покрият изискванията, защото половината от изследваните фирми имат намерение да инвестират средства в следващите 3 години за покриване изискванията на Европейския съюз.

Използвано технологично оборудване

Остарелите машини, технологии и оборудване са много сериозен проблем. Близко половината от производствените фирми (45.5%) работят с оборудване, което е по-старо от 10 години, а близо три четвърти (72.8%) работят с оборудване по-старо от 5 години. Половината МСП заявяват, че имат нужда от сериозно инвестиционно инвестиране, но разходите за

инвестиции в нови технологии са незадоволителни. Повече от половината анкетираните МСП⁷ инвестират по-малко от 10%. Средният годишен дял на средствата (спрямо общите приходи на фирмата), които изследваните МСП са отделили през последните 3 години за технологично обновление, е 18.04%. Повече от една трета от фирмите, попаднали в извадката, се затрудняват да посочат конкретен дял. Повече от една четвърт от МСП са реинвестирали между 1 и 10% от своите печалби обратно в дълготрайни материални активи през 2005 г., а едва всяка петнадесета фирма е реинвестирала над 75% от печалбата за последната година в ДМА.

Експортна активност на МСП

Участието на български малки и средни предприятия в конкуренцията на международния пазар остава ограничена. Около 2/3 от българските МСП развиват дейност в типично вътрешни сектори като търговия, услуги и строителство. Едва 17,5% от МСП⁸ са реализирали някаква част от продукцията си извън страната през последната година, като по-малко от 7% от всички отговорили имат ясно изразен експортен профил (т.е. дялът на експорта е повече от половината на годишния им оборот).

Съществува ясно изразена диференциация сред експортните фирми: около 27% от тях са с незначителен, по-скоро случаен дял на износа в оборота си, докато над 40% от тях изнасят над 75% от продукцията си. Много малко са успешните износители сред сравнително новите фирми на пазара (създадени в последните 5 години).

Иновациите имат сравнително малка тежест сред силните страни на българските МСП. Само 18.5% от управителите вярват, че конкурентното им предимство е в резултат на технологична иновация. За 60% от малките предприятия, конкуренцията по същество е свързана с цената. Добър показател за шансовете на нови износители да проникнат на външните пазари е участието на панаири и изложби извън страната. Над 85% от фирмите не са участвали през последните три години в подобни изложения, т.е. само една от седем фирми има някакъв опит с тази форма на промоция на продукцията си на външните пазари.

Наличен човешки капитал

Българските МСП като цяло имат ниски разходи за труд. В същото време, производителността на труда също е ниска. Това са двете страни на една монета. От една страна, МСП плащат ниски заплати и рядко инвестират в обучение на служителите си при опит да намалят производствените разходи. Управителите и собствениците на МСП споделят, че не могат да задържат на работа служител, който са обучавали в продължение на няколко години защото големите компании предлагат по-високи заплати. От друга страна, ниските заплати, ограниченото или несъществуващо обучение и образование, неясните изгледи за кариерно развитие, комбинирани със заетост непряко свързана с висшето или средно образование на служителите обясняват голямото текучество и ниската

⁷ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

⁸ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

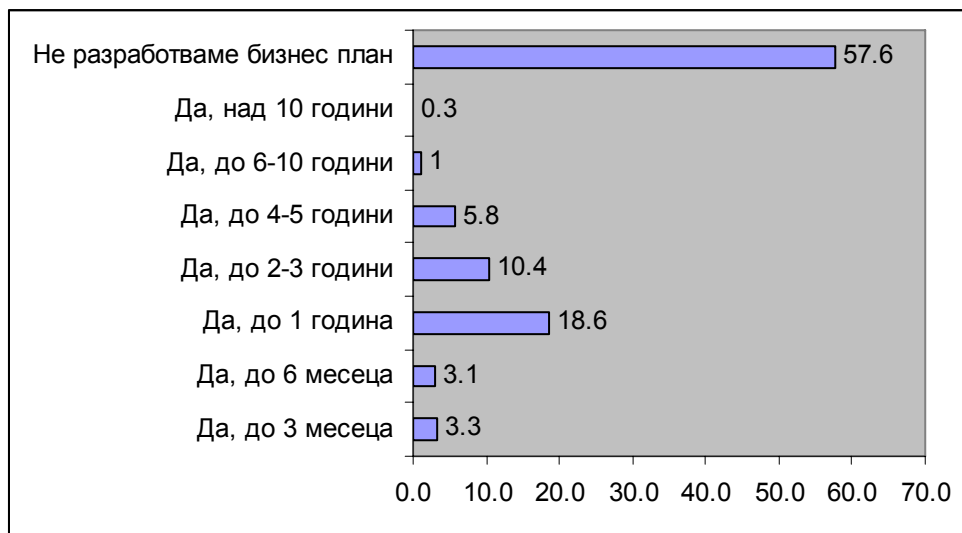
производителност на човешкия фактор в МСП. Преминаването към специфично производство с по-висока добавена стойност е един от начините за излизане от ситуацията. Генерирането на по-висока добавена стойност ще увеличи възможността за собствени инвестиции, условията ще може да се подобрят и по този начин качеството на работната сила в МСП ще се повиши.

Стратегии за развитие на бизнеса в МСП

Адекватната подготовка на МСП за конкуренция в условията на членство в Европейския съюз несъмнено включва увеличаването на хоризонта на планиране и акцентиране на стратегическото управление и устойчив растеж, вместо досегашния фокус само на оперативното управление и оцеляването. Необходимо е фокусиране върху механизмите и методиките за изработване на стратегии, вътрешноорганизационното устройство и партньорството между фирмите в изготвянето на стратегии и дългосрочни планове.

Един от индикаторите, който дава приблизителна оценка за стратегическото управление във фирмите е наличието на бизнес план. Близко 60% от фирмите нямат бизнес план⁹, но около 10 % от тях имат желание да разработят такъв при наличие на субсидия за привличането на външни консултанти за това по някоя програма. Разбира се, не винаги наличието на бизнес план означава, че във фирмата има стратегическо мислене – често пъти се случва бизнес план да се разработва заради външни причини – напр. получаване на банков кредит. Близко 60 % от бизнес плановете на фирмите са с хоризонт от една година, и едва 17 % са с хоризонт над 4 години, като само 2 % са с хоризонт от 6 до 10 години, който покрива хоризонта на Националния план за развитие.

Графика 3.Разработване на бизнес план от фирмите (като % от фирмите)



Източник: Национално представително социологическо проучване на МИЕ- юни-юли 2006

⁹ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

Стратегическото планиране е сфера предимно на собствениците и мениджърите (24%), като едва в 5-6 % от фирмите има нарочни отдели или процедури за извършване на тази дейност. Все пак, в сравнение с 2004 г. има известен напредък както по отношение на разработени бизнес планове (нарастване около 15 пункта) и малко увеличение на средния хоризонт (между 6 и 10 месеца). Въпреки това, българските предприятия мислят в перспектива от една година, което е сериозна структурна пречка за координацията на бизнес процесите им с времевата рамка на националните оперативни програми и структурните фондове на ЕС. Все още преобладаващите стратегии са реактивни, а не про-активни.

3.1.4 Достъп до финансиране за МСП и абсорбиционен капацитет на МСП в контекста на програми с европейско финансиране

Повечето български МСП имат нужда от допълнително финансиране. Само 22.5% от МСП нямат нужда от допълнителен капитал, 35.4% имат нужда от финансиране до 50 000 лева, над 19% имат нужда от допълнителни 50-100 000 лева, 9.8% - от 100 до 250 000 лева и 13% - от повече от 250 000 лева.¹⁰

През следващите три години МСП планират инвестиции и имат нужда от допълнително финансиране по следните приоритети - технологично обновление на производството (61.5%), за покриване на стандарти/ изисквания на ЕС (50.0%), иновационни проекти за разработване на нови продукти, технологии, услуги (25.4%), проекти за въвеждане на енергоспестяващи технологии (23.5%), както и за модернизиране на фирменото управление (22.1%), обучение и квалификация на служителите (15.6%), привличане на ПЧИ (12%), бизнес коопериране и свързване в клъстери (9.8%), консултантски и информационни услуги (8.7%), популяризиране и увеличаване на износа на фирмата (7.5%), друго (3.9%).

Повече от половината от МСП не са ползвали каквото и да е кредитиране през последните три години.¹¹ Достъп до банков кредит през този период са имали 44%. Поне 10% от собствениците са използвали по-добрата си лична кредитна история за финансиране дейността на фирмата посредством потребителски кредити. Тези кредити са по-скъпи по отношение на лихвения процент, но изискват далеч по-малко формалности и не изискват обезпечение. 37% са ползвали търговски кредит през последните три години, докато само 18% са ползвали инвестиционен кредит. Основната причина за отказ на кредит е липсата на обезпечение -67.2%. Почти 14% от молбите са отхвърлени поради влошено финансово състояние на МСП и други 11% - поради неясноти в проекта или бизнес плана. 39% от молбите са отхвърлени по други причини.

Делът на финансирането на МСП чрез лизингови схеми е още по-малък – 10%. Фактът, че делът на потребителските кредити е съизмерим с дела на лизинговите схеми свидетелства за началния етап на развитие на финансирането за МСП.

Достъпът на стартиращите предприятия до финансиране е много по-лош, защото те нямат кредитно портфолио, достатъчно дълга счетоводна история и значителни спестявания или активи.

Основните бариери пред достъпа на МСП до банково финансиране са:

¹⁰ “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”, МИЕ, стр. 28

¹¹ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

- Високата цена на кредитите – висок лихвен процент;
- Неясни разходи свързани с получаването и ликвидирването на кредит;
- Дълга процедура за одобрение;
- Изискване за представяне на многобройни документи;
- Високи изисквания за обезпечение;
- Изисквания към типа обезпечение – земя, сгради, машини и оборудване;
- Кратки срокове за изплащане;

Предоставяне на микро финансиране на МСП:

Микрофинансирането може да бъде считано за важно през различни фази (стартиране на бизнес, разрастване и др.) от развитието на микро, малките и средни предприятия.

Понастоящем, повечето търговски банки и клонове на чужди банки действащи в България имат програми за МСП (27 от 33) и предлагат микрокредитиране. Програмите за МСП имат следните характеристики:

- По-гъвкави условия и по-бързи процедури за разглеждане;
- По-улеснени, и понякога намалени, изисквания за сигурност;
- Удължен период за изплащане на кредита – 16 банки имат инвестиционни програми за срок от повече от 5 години, повечето банки предлагат погасителен период до 7 години;
- Пакети допълнителни услуги предлагани заедно с кредита;
- Лихвените проценти регистрират известно намаление и банките постоянно предлагат промоции за програмите си за МСП с по-ниски лихвени нива за първите месеци/ година от изплащането.

Още няколко небанкови институции (JOBS (Заетост чрез подкрепа на бизнеса), Съюз на популярните каси, Микрофонд ЕАД, Устои, Кооперация Начала, Асоциация на популярните каси в Интернет) прилагат програми за микрофинансиране в България.

Добър пример за действаща небанкова финансова институция е Проект “Гаранционен фонд за микрокредитиране” към Министерство на труда и социалната политика. Към. април 2006 г. по проекта са одобрени 6200 проекта на микропредприятия на обща стойност 67 млн. лв.

Въпреки тези тенденции в банковото микро финансиране и в небанковите институции, достъпът до микро кредити все още е проблем за МСП (особено за микро предприятията) поради липсата на кредитна история, обезпечение и др. В потвърждение на този факт голям брой потребителски и ипотечни кредити от банки може да бъдат считани за скрити микро кредити за бизнеса, при които собствениците използват своята по-добра кредитна история вместо кредитния рейтинг на бизнеса си.

Предоставяне на дългово финансиране и гаранции:

Заемите са основен източник за финансиране на разширяването на бизнес или на технологична модернизация.

Наблюдава се силна поляризация на търговските кредити и голяма концентрация на кредитен ресурс в ограничен брой предприятия – заемите до 50 000 лева представляват 68% от общия брой търговски заеми и 4% от общата сума зает ресурс, докато заемите над 500 000 лева представляват 6% от общия брой и 73% от заетия кредитен ресурс. (в края на юни 2006 г.)

Избягването на риска от търговските банки при финансирането на МСП и свързаните с това високи изисквания за обезпечение са голям проблем за МСП и затрудняват развитието им поради липса на финансиране.

Следните несъответствия между търсене и предлагане може да бъдат открити в следствие на анализа на финансовите дейности в България подкрепящи МСП:

- Нисък дял на дългосрочни кредити;
- Високи изисквания за обезпечение (суми и видове);
- Често кратки гратисни периоди несъответстващи на условията по проекта и развитието на бизнеса с дадената инвестиция;
- Липса на кредити от среден размер – между 100 000 и 500 000 лева.

В контекста на предлагането на гаранции, в България съществуват около десет различни гаранционни фонда, асоциации и организации за кредитно гарантиране, които предоставят подкрепа за МСП.

Заемите и предлагането на гаранции ще играе по-значима роля за МСП поради новите предизвикателства свързани с присъединяването към ЕС и конкурентния натиск на Общия пазар.

Предлагане на дялов капитал – рисков капитал:

Дяловият капитал предоставя най-рисковия елемент от финансовата структура на МСП. Достатъчно дялов капитал може да подобри кредитния рейтинг като позволи достъп до други форми на финансиране. Българските МСП имат проблеми с дяловия си капитал и фондовете за рисков капитал могат да имат съществена роля в увеличаване на дяловия капитал на МСП.

Основните съществуващи фондове за рисков капитал в България са Българо-Американски Ентърпрайз Фонд, Фонд за подпомагане на малки предприятия, Глобал Файненс, Болкан Аксешън Фонд, Икуест, Сигма, Блейзер, GED, Рослин/Енигма. България няма специално законодателство регулиращо дейността на фондовете за рисков капитал, компаниите оперират съгласно Търговския закон и Закона за задълженията и договорите.

Основните характеристики на пазара на рисков капитал в България могат да бъдат обобщени както следва:

- Липса на данни, не съществува асоциация на рисковия капитал;

- Малък обем на фона на БВП;
- Основно финансиране на по-късен етап/ приватизация – големи предприятия;
- Преобладаващо пан-регионални фондове;
- Липса на дейност в секторите начално финансиране и млади компании¹²

Мрежи от бизнес ангели:

Бизнес ангелите могат да предложат „неформален рисков капитал” и съвет и напътствия, които са важен принос в развитието на МСП. Мрежите на бизнес ангелите предлагат услуги за свързване на потенциални инвеститори с МСП.

Така наречената „Българска мрежа на бизнес ангелите” съществува като страница в Интернет, но няма формална организация или структура зад себе си.

Несъществуването на бизнес финансиране от индивидуални инвеститори значително ограничава броя на новосъздадените предприятия, особено на най-иновативните, които в началните етапи от развитието си най-често са финансирани от бизнес ангели.

Абсорбционен капацитет на МСП

В процеса на изработване на Оперативната програма, в периода юни – юли 2006 г., по поръчка на Министерство на икономиката и енергетиката беше проведено национално представително изследване на конкурентоспособността и готовността на българските МСП да усвояват средства от Структурните фондове на ЕС. Основната цел на изследването беше да анализира състоянието, нуждите и проблемите пред МСП с оглед на тяхната готовност да въвеждат и покриват европейски стандарти; иновативността на предприятията; конкурентоспособността на МСП и техните сравнителни предимства; ролята на консултантския бизнес и неговия отговор на нуждите на пазара; достъпът на МСП до външни източници на финансиране и т.н.

Проведеното национално представително изследване покрива широк кръг от въпроси относно участието на МСП в европейски програми и усвояването на средства от европейски фондове; фактори, които затрудняват тяхното участие в европейски програми; нивото на запознатост и източниците на информация за европейските фондове, които МСП ползват и т.н. Основните извършени дейности са:

- С помощта на въпросници беше проведено количествено изследване сред целева група от 1011 МСП. Проучковата извадка се състои от нефинансови предприятия, чиято основна дейност попада в обхвата на промишлените сектори с инициали от С до К според Националната класификация на икономическите дейности (НКИД-2003), разпределени на групи според броя на служителите;

¹² Европейски инвестиционен фонд – JEREMIE Междинен доклад за България „Оценка на недостига на финансиране за МСП” – септември 2006

- Информация беше набирана също и чрез качествени методи (дискусии във фокус групи, дълбочинни интервюта) от представители на институции и организации с ключова роля в процеса на информиране, разпространение, обслужване и анализ на дейностите по усвояване на структурните и кохезионния фондове на Европейския съюз – ръководители и собственици на МСП, национално представени организации на работодателите, банкови и небанкови финансови институции, консултантски и публични изследователски организации.

Бяха използвани и други методи като кабинетно изследване и анализ на вторични данни от съществуващи информационни източници като политически документи на Европейския съюз и българското правителство в областта на насърчаването на малките и средни предприятия и предприєдинителните програми, действащи закони и нормативни актове, наличната статистическа информация, данни от други изследвания в тази област.

Резултатите от изследването показват, че предприятията не са много активни при участие в търгове по европейски програми. Само 1.4% от фирмите са получили финансова подкрепа по линия на програма ФАР; 1.6% са получавали финансиране от програма САПАРД; 0.7% са получили финансова подкрепа от ИСПА. 5.2 % от компаниите са кандидатствали, но не са получили финансиране от нито една европейска програма. 89.5% от анкетираните фирми никога не са кандидатствали за финансова подкрепа от европейски и международни фондове и програми. Основните пречки са подредени по приоритетност от фирмите в следния ред: сложни и бюрократични процедури за кандидатстване, недостатъчно информация, допълнителното заплащане за посредници (консултанти), сложни процедури на финансова отчетност, големи разходи за кандидатстване и др.

Тази инертност може да бъде обяснена с факта, че голяма част от предприятията са с къс хоризонт на планиране на дейността, който не може да се съгласува с времевата рамка на подготовката и изпълнението на проекти. Слабо се познават европейските програми и предлаганите от тях възможности поради недостатъчен вътрешно фирмен капацитет (персонал, който ползва чужди езици, работи добре с компютър и ползва интернет, както и умения за разработване и управление на проекти) за участие в конкурси.

През следващите три години, 35.4% от компаниите ще финансират инвестиционните си проекти със средства от Структурните фондове. Фирмите ще търсят финансова подкрепа от Структурните фондове за технологично обновление на производството за покриване на стандартите/ изискванията на ЕС, за въвеждане на енергоспестяващи технологии и за иновативни проекти.

3.2 Големи предприятия

През 2005 г. големите предприятия са 772. Но, те са големи само по отношение на заетите – повече от 250. от 772 предприятия, само 76 имат годишен оборот от повече от 50 млн. Евро, а само 49 имат общ годишен баланс от над 43 милиона евро. Това насочва към факта, че българските големи предприятия са далеч по-малко конкурентоспособни от големите предприятия в други страни от ЕС. Те имат ограничена възможност да инвестират в развитието на нови продукти, процеси и услуги, както и в технологична модернизация.

Както и МСП, големите предприятия са изключително неравномерно разположени из страната. Почти една трета са на територията на София-град (214) или София-област (23). Това е естествено, защото към момента столицата предоставя най-добрите условия за бизнес – близост до държавната администрация (по-лесен достъп до услуги), близост до водещи университети и технически училища (работна сила с добро качество и НИРД), добра инфраструктура (транспорт, офис и производствени сгради), лесен контакт с поддоставчици или свързани компании, които са разположени в непосредствена близост.

Другите под-центрове от големи предприятия са регионите Пловдив (66)-Пазарджик (23), Варна(45)-Добрич (17), Бургас-Сливен-Ямбол, Русе-Плевен и Велико Търново-Габрово. Два от под-центровете са в южната част на страната и три – в северната. Относителната тежест на първите три под-центъра балансира концентрацията в района на София. Като цяло, големите предприятия са разположени в големите градове, които са и областни центрове. Една трета от големите предприятия развиват дейността си в райони с ниво на безработица по-високо от средното за страната.

Близо половината големи предприятия са в преработващата промишленост. Другите са като цяло равномерно разпределени между секторите на услугите - Здравеопазване и социални дейности (61), Строителство (57), Транспорт, складиране и съобщения (53), Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги (50), Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода (47), Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството (46). Големите предприятия доминират само в два сектора - Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода (над 72% от заетите в сектора) и Добивна промишленост (над 70% от заетите в сектора).

Брой големи предприятия по икономически сектори за 2005 г.

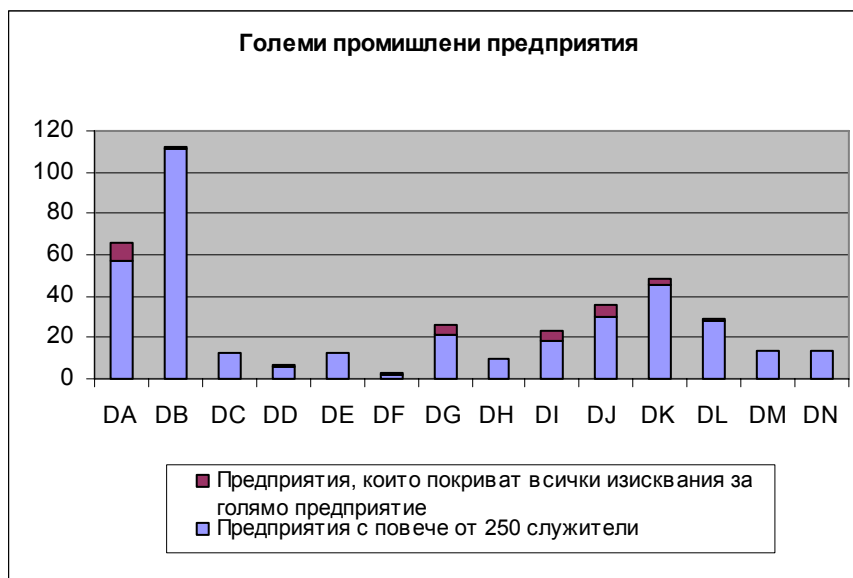
Сектор	A	C	D	E	F	G	H	I	J	K	N	O
Предприятия с повече от 250 заети	11	24	382	47	57	46	23	53	0	50	61	16
Предприятия отговарящи на всички изисквания за голямо предприятие	1	4	32	15	0	16	1	12	0	0	0	2

Източник: НСИ

В преработващата промишленост големите предприятия осигуряват над 40% от заетостта. Една трета от големите индустриални предприятия са в текстилната промишленост (111). Но само едно от тези предприятия е голямо по отношение на годишен оборот и общ годишен баланс, в немалка степен поради значителни чуждестранни инвестиции. Останалите осигуряват заетост на повече от 250 служители само защото производството е трудоемко. Хранително-вкусовата промишленост и производството на машини и оборудване имат по около 50 големи предприятия. В хранително-вкусовата промишленост само 8 компании са големи по отношение на годишния си оборот (4 цигарени фабрики и 4 фирми със значителни чужди инвестиции – 2 за напитки и 2 за захарни изделия). Има само три предприятия в

сектор Производство на машини и оборудване, които покриват прага за годишен оборот, но и трите понастоящем се занимават с научна и развойна дейност.

Големи промишлени предприятия



Източник: НСИ

Ако разгледаме големите предприятия във връзка с годишния оборот и общия годишен баланс, другите водещи сектори от преработващата промишленост са Металургия и производство на метални изделия (6), Производство на продукти от други неметални минерални суровини (4) и Производство на химични вещества, продукти и влакна (5). Големите предприятия в тези сектори са ангажирани с НИРД и иновации. НИРД е също съществена част от дейността на големите предприятия в сектор Производство на електро-, оптично и друго оборудване. Всички тези големи предприятия са получили значителни чужди инвестиции и са добре интегрирани в международните бизнес мрежи. По този начин, подобряването на конкурентоспособността на българските големи предприятия ще зависи от привличането на ПЧИ с експортна насоченост и от интеграцията в бизнес мрежи.

4 Специфичен икономически анализ

4.1 Научна и развойна дейност. Иновации

Бъдещето на икономиката на знанието в голяма степен зависи от капацитета на България да осигури система, която да свърже и опосредства процеса на създаване на знания и прилагането им в предприятията. Знанието се възприема като сериозен естествен ресурс и неговото оползотворяване е сред най-големите предизвикателства.

Ключов фактор за постигане на висока конкурентоспособност на българската икономика, респективно на българските предприятия е последователно прилагане на политика за стимулиране на иновативните процеси между всички елементи, изграждащи иновационната

система, съгласувано с всички други политики осигуряващи устойчиво икономическо развитие.

Анализът на иновационната система се основава на принципите и данните изведени в Innovation Scoreboard 2005 и данни на Eurostat и специализираното изследване, проведено от Министерство на икономиката и енергетиката.

4.1.1. Създаване на знание и неговото достигане до предприятията

Ключова цел на Лисабонската стратегия е ускоряването на прехода към икономика на знанието, в която НИРД и иновациите да допринасят ефективно за икономически растеж.

Иновационната стратегия на България и мерките за нейното прилагане бяха разработени в директна връзка с това разбиране.

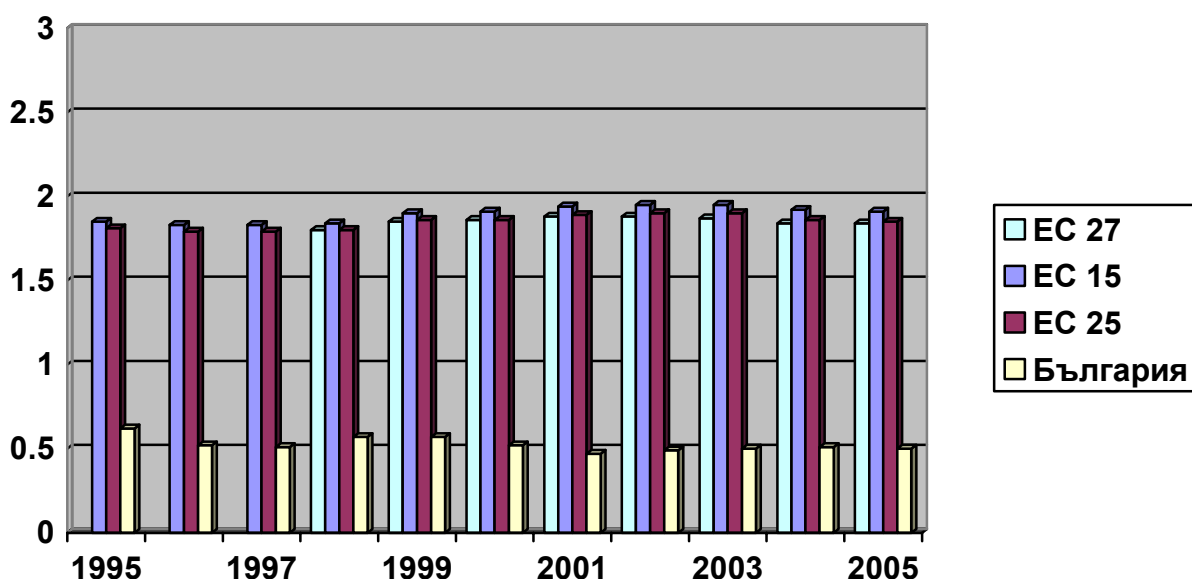
Научно изследователската и развойна дейност е един от приоритетите на страната и двигател за иновации. Националният съвет за научни изследвания (консултативен орган на МОН) е определил приоритетните области за провеждане на научни изследвания.

Създаването на знания е необходимо но недостатъчно условие за развитието на иновациите. Създаването и разпространението на ново знание в системата доминиращо се прави в рамките на и от академичните институти.

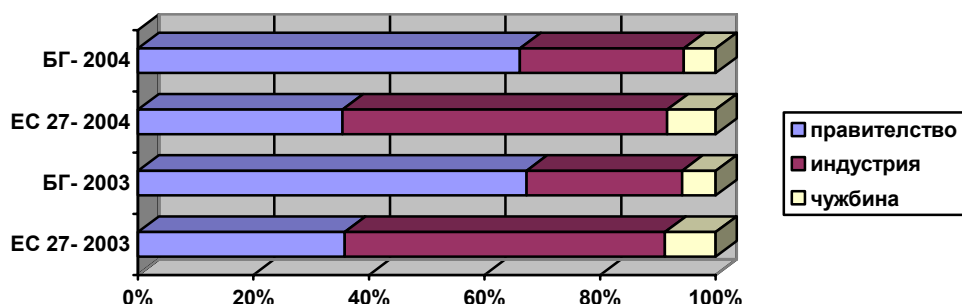
Основните институции за генериране на знание са Българска академия на науките (БАН) (включваща 52 научни института, 1 национална и 12 централни лаборатории, 4 научни центрове) и Националният център за аграрни науки (НЦАН) (включващ 21 научни института, 13 регионални центрове за приложни научни услуги, 1 национален агробиологичен парк), 42 университета с научни и изследователски центрове към 7 от тях и редица лаборатории за приложни изследвания, където се е съхранил относително стабилен научен потенциал от международно признати учени и наличните лаборатории, които ефективно участват в Европейското изследователско пространство.

Икономиката на знанието изисква както добре развита наука и специалисти, така и адекватно финансиране. До момента инвестициите в НИРД, както от страна на държавата, така и от страна на частния бизнес, като процент от БВП, са на едно от най-ниските равнища от ЕС. Разходите за НИРД като процент от БВП на глава на населението са 0.5%, от които 0.34% са от държавния бюджет, 0.11% от частния бизнес и 0.05 % - от висшите учебни заведения. Тези цифри значително изостават от целите на Лисабонската стратегия за 3% и осигуряване на частно финансиране на НИРД.

Брутни вътрешни разходи за НИРД, % от БВП



Следващата графика представя връзката между разходите за НИРД финансирани от индустрията, държавата и от чужбина в сравнение с ЕС27. Тези данни подчертават необходимостта от стимулиране на частните инвестиции в НИРД.



Един от индикаторите, измерващи среда, в която е възможно създаването на знания, е бора на научни работници на глава от населението – 0.8 на хиляда за 2003 г. в България, в сравнение с 2.9 на хиляда за ЕС-15. абсолютните стойности през последните години се запазват относително стабилни (около 400 научни работници с докторска степен за периода 2000-2004), което показва че научната кариера не е достатъчно привлекателна за младите поради ниското заплащане и остарялото оборудване в повечето научни лаборатории. Разработката на докторски дисертации, в сътрудничество и за нуждите на бизнеса е един от възможните модели за преодоляване съществуващото различие.

Броят на дипломираните висшисти с технологичен профил в България е 8.5 на хиляда души население в сравнение с 12.4 за ЕС-27. Делът на учените в предприятията е изключително нисък – най-ниският от всички страни – членки на ЕС. От друга страна, България има най-висок дял на учените в държавните изследователски институции. Това показва наличието на диспропорция, която трябва да бъде преодоляна, чрез създаването на нови и

трансформирането на съществуващи държавни научни звена в Технологични центрове, които да обслужват нуждите от научни изследвания и разработки на развиващи се и утвърдили се индустриални сектори.

НИРД дейностите са рискови и не предлагат гаранция, че всяко изобретение, изследване или опит ще доведе до положителни резултати. Успешните иновации носят по-високи приходи, увеличение на продажбите или допълнителна добавена стойност на продуктите. Предприятията се нуждаят от насърчаване и финансова подкрепа за инвестиране в подобен род дейности. необходимо е да се въведат механизми за насърчаване на частните инвестиции. Една от целите на Иновационната стратегия на България е да активизира диалога между научните звена и бизнеса. С въвеждането на първия финансов механизъм на Стратегията – Националния иновационен фонд, само за първата година са привлечени частни инвестиции в НИРД повече от 5 пъти от отпуснатите от държавата бюджетни средства. Предприятията все още изпълняват иновационни проекти, като използват собствени средства, под формата на финансови ресурси и човешки потенциал (9.5% от МСП в България). Причините за недостатъчното сътрудничество при изпълнението на подобни проекти може да бъде обяснено с няколко основни фактора: нарушена връзка „наука-бизнес”, липса на стимули за комерсиализация на научните резултати, остаряла и недобре развита инфраструктура за трансфер на технологии.

Според изследване на „Иновации.бг”^{*} само силно развитите индустриални държави са способни да гарантират създаване на ново знание. Развиващите се страни не са достатъчно ефикасни в това отношение, в резултат на което разходите за НИРД от страна на бизнеса са много ниски. Тази тенденция е особено ясно изразена в България.

4.1.2. Про-иновативна инфраструктура

Европейският опит показва, че иновативни фирми се нуждаят от специализирана инфраструктура през всички етапи на тяхното развитие и във всеки момент на производствения цикъл. Подобни структури са центровете за трансфер на технологии, иновативните бизнес инкубатори и центрове, технологичните центрове, технологичните паркове.

В България съществуват няколко подобни структури. Европейският иновационен център, създаден с подкрепата на ЕС и Фондация „ГИС Трансфер център” (в сътрудничество с Фондация „Steinbeis”), предоставят информация, обучение и различни услуги за МСП за развитие на иновации. Фондация „ГИС Трансфер център” работи по проекти на БАН и за МСП. Към настоящия момент, фондацията е създавала 18 експериментални технологични центрове (6 от тях с БАН и 12 извън структурите на БАН, като 2 са извън София). Центъра за приложни изследвания увеличава технологичния и ноу-хау трансфер за българските предприятия, като предоставя информация за европейски НИРД програми.

В страната има създадени два високо технологични инкубатора във Варна и Габрово. Те са създадени в сътрудничество с МРРБ и функционират от началото на 2005 г. За двете години

^{*} Анализ на иновации, подготвен от фондация „Приложни изследвания и комуникации”

на своето съществуване, инкубаторът в Габрово има инкубирани 12 високотехнологични фирми и предоставя услуги на още 10 други компании, ситуирани извън него, докато структурата във Варна е инкубирала 7 фирми и предоставя услуги на други 25. Сред местния бизнес и научните среди се наблюдава засилен интерес към дейността на инкубаторите и услугите, които те предоставят, като се очаква роя на инкубирани фирми в тях да нарасне значително.

Описаните по-горе структури са недостатъчно за активизиране на иновационната система в страната. Годишният доклад за Състоянието и развитието на националната политика в областта на иновациите 2006 г. – заключи, че „Структурите за трансфер на знания и иновации в публичния сектор не са достатъчно на брой, а съществуващите такива не могат да посрещнат адекватно нуждите на предприятията. Офисите за технологичен трансфер, които са от особена важност за националната иновационна система, са все още липсващ елемент. Във вече съществуващите елементи на иновационната инфраструктура липсва управленски капацитет. По отношение на иновационните услуги, докладът заключава, че те са недостатъчно развити и се предоставят от ограничен брой посредници.

По проект на програма ФАР, през 2007 г ще бъдат създадени центрове за технологичен трансфер към водещите университети в страната. Пилотният модел на високотехнологичен инкубатор и технологичен център на Фондация „ГИС Трансфер център” трябва да бъде разпространен и умножен, така че връзката между науката и бизнеса да бъде възстановена и развита. Технологичните центрове (центровете по компетентност) трябва да бъдат създавани и развивани с цел да обслужват нуждите на бизнеса и да се интегрират в европейското научно пространство, както и да се възползват от постиженията на световната наука.

В момента се зараждат идеи за създаване на високотехнологични паркове. София, Пловдив и Варна се очертават като възможни дестинации за създаването на подобни паркове. Към момента има поне три жизнени идеи за високотехнологичен парк край София – за нанотехнологии, био-технологии и нови материали (физика, химия, и физико-химия).

Подкрепата от страна на държавата ще бъде от съществено значение за координацията на съществуващите проекти и успешното реализиране на високотехнологичните паркове. Специално внимание трябва да бъде отделено на сътрудничеството в иновациите. Трябва да бъде създаден механизъм за привличане на бизнеса в развитието на иновативна инфраструктура. Държавата може да подкрепя и създаването на мрежи за обмяна на специфичен опит и познания, които да са в полза за предприятията.

4.1.3. Иновативни компании

Националният статистически институт (НСИ) използва дефиницията на Eurostat за иновативни предприятия: иновативно предприятие е това, което предоставя на пазара нови или значително подобрени иновативни продукти (услуги или стоки) и/или иновативни процеси, включително методи за предоставяне на услуги или доставяне на стоки. Иновативните продукти и процеси трябва да са нови за фирмата, не непременно и за пазара.

През 2004 г. НСИ за първи път направи проучване на иновативните фирми в България. Съгласно това изследване делът на иновативните фирми е едва 16.4% от общия брой действащи предприятия, което представлява около ¼ от дела на иновативните предприятия в ЕС-15 през 2001 г.. Българските предприемачи имат ниска иновативна култура. С намаляването на значението на ниските разходи за труд – основно конкурентно предимство на българските фирми – те трябва да се ориентират към иновациите и да подобрят ефективността на вътрешно фирмените си процеси за запазване на конкретните си предимства. За тази промяна ще е необходимо активното включване на държавата, неправителствения сектор. Съгласно данните от изследване, повредено от Eurobarometer, България е една от страните, в която голяма част от населението приема иновациите с предубеждения (28%) или изцяло ги отхвърля (20%). Специфичните дейности и проекти трябва да са насочени към всички участници в иновационната система – бизнес, научни институти, образователни институции, посреднически организации, представители на държавата и на регионалните власти. Придобиването знания и предприемачески умения в областта на управление на иновационните процеси в собствените си предприятия, трябва да бъде развивано още в училище и университетите.

Делът на предприятия, извършващи собствени НИРД и работещи в областта на компютърните технологии, архитектура и инженерни науки представляват 30.1% от общия брой на иновативни фирми или 3.43% от общия брой на предприятията.

Изследвайки типа на реализираните иновации, най-значим е делът на продуктовете иновации (44.8%) (2004 г.). Много малка е частта на процесовите иновации (7.3%). Това е нормално от гледна точка на догонващия ръст на страната ни в сравнение с ЕС, но в бъдеще пропорцията ще се изменя все повече в полза на процесовите иновации. Анализирайки процеса на въвеждане на иновации е установено, че една продуктова иновация предизвиква или следва от процесова иновация.

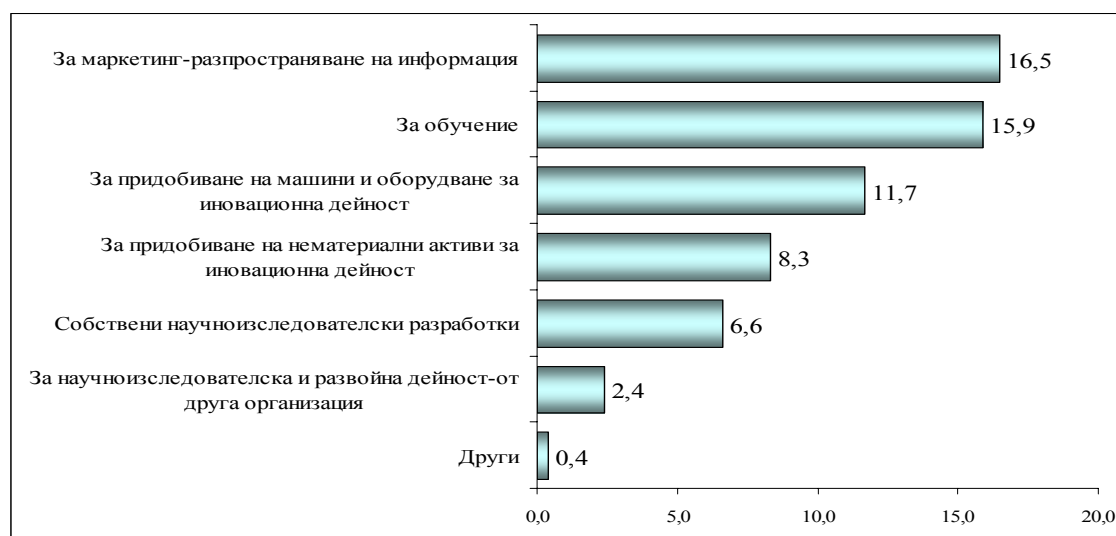
Повечето фирми в България въвеждат продукти или процеси, които са нови само за тях (15,7% от всички анкетирани фирми)¹³ или само за българския пазар (12,1%), т.е. съсредоточени са предимно към обновяване на продуктовата гама или към отваряне на нови пазарни ниши за съществуващи продукти на българския пазар. Фирмите, които имат международни амбиции в реализацията на нови продукти, са 5,1% от всички МСП в България. И трите вида иноватори са важни за развитието на българската иновационна система и за подобряване на иновационния капацитет на българската икономика. Но докато първите две категории имат нужда предимно от добра пазарна среда и възможности за технологично обновление (достъп до технически, финансов и човешки капитал), то последните имат нужда от поддържаща научноизследователска и развойна инфраструктура и добре функциониращи структури за трансфер на технологии вътре в страната и в международен аспект.

¹³ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

Близко 75% от изследваните МСП¹⁴ нямат разходи за иновационна дейност, а около 18% са заявили, че правят такива разходи. Основният проблем пред иновационната дейност на МСП в България е липсата на адекватни източници на финансиране и високите разходи на иновационните проекти. Инвестирането в разработката на нови изделия, технологии и тяхното внедряване е рискова дейност и липсата на финансови инструменти като гаранционни фондове и фондове за рисков капитал за стартиране на иновативна дейност оказва най-съществено влияние по отношение на политиката за развитие на дадено предприятие.

Средно те изразходват за иновационна дейност 15 лв. на всеки 100 лв. разходи. Над 72% от интервюираните МСП са заявили, че годишният им оборот е под 3 млн. лв. Дори да се направи нереалистичното допускане, че средният оборот на едно българско МСП е 3 млн. лв., това би означавало средно разходи за иновационна дейност от 450 000 лв. годишно.

Графика 5. Вид иновативни разходи от МСП за 2005



Източник: Национално изследване на МИЕ юни-юли 2006 г.

Разпределението на видовете разходи е белег на сравнително ранния етап на развитие на националната иновационна система, когато от основно значение за иновативността на предприятията е усвояването на готови чуждестранни иновации и достъп до външни иновативни пазари, отколкото разработването на вътрешно фирмен и вътрешно национален капацитет за създаване на иновации.

4.1.4. Патенти и международна регистрация на търговски марки

По-малко от 4 - 7% от МСП са закупили патенти, лицензи и търговски марки и технологии на вътрешния, и още по-малък дял – на външния пазар през последните три години. Почти незначителен е дялът на МСП, които са продали за същия период технологии на местния и/или международния пазар. По-важните фактори за подобряване на участието на МСП в местния и международния технологичен пазар са: липса на познание, ноу-хау и финансови

¹⁴ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

инструменти и ресурси за технологиите; липса на стимули за използване на защитата на интелектуалната собственост; липса на търсене от страна на предприятията и адекватно предлагане на комерсиални интелектуални продукти от българския НИРД сектор.

Патентната система предоставя възможности за защита на новото познание и при неговия трансфер в технологични продукти дава възможност за възстановяване на вложените средства в изследователска и развойна дейност като се превръща във фактор за защита на придобитите конкурентни предимства. Патентната активност в България е доста ниска. През последните 4-5 години, заявленията за патенти на територията на България от български граждани, научни организации и компании е намаляла от 420 през 2002 на 345 през 2005 г. Проблемът не е само в незначителния и намаляващ брой патентни заявления, но и в заявяването на патенти за незначително подобрения на вече съществуващи продукти, а не за наистина иновативни решения. Тази ситуация е в резултат на остарялото технологично оборудване на лабораториите и научните звена, недостатъчната информация за състоянието на технологиите в ЕС, САЩ и Япония, както и за липсата на адекватно финансиране на НИРД и иновации.

През 2002 г., в Европейската патентна служба са получени 36 заявления за патенти за европейски патент, подадени от български изобретатели. Броят не е голям, но изчислен на глава от населението, България задминава много европейски страни по отношение на патентна активност. Това навежда на извода, че в България се развива иновативна дейност, чиито резултати биха намерили европейско приложение. Очаква се броят на подобни открития да нарасне с увеличаване активността на българските организации в европейските рамкови програми и в резултат на реализацията на проекти, съфинансирани от държавния бюджет чрез Националния иновационен фонд и Национален фонд „Наука”. Ако се насърчава иновационната активност в българските предприятия и научни организации, в следващите 5 до 10 години, страната ни може да достигне средните нива на патентна активност за ЕС, по отношение на количество и качество.

Появата на нови търговски марки може да се счита за критерии за развитието на нови производства. От тази гледна точка, наличието на стабилна и международно призната система за регистрация на търговски марки е от съществено значение. Системата за регистрация на Търговска марка на Общността е слабо популярна сред страните от Централна и Източна Европа, чиито икономически субекти търсят защита на марките си в рамките на ЕС. Те все още предпочитат Мадридската спогодба и Протокола към нея.

С присъединяването на страната към ЕС, и вливането в единния пазар, се очаква засилване на интереса на българските производители към регистрацията на търговски марки, най-вече поради производството на продукти, които да отговарят на изискванията на Общността. Очаква се да се повиши и броят на заявленията за регистрация търговски марки от страни от ЕС и извън него, за територията на България.

а. Енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници

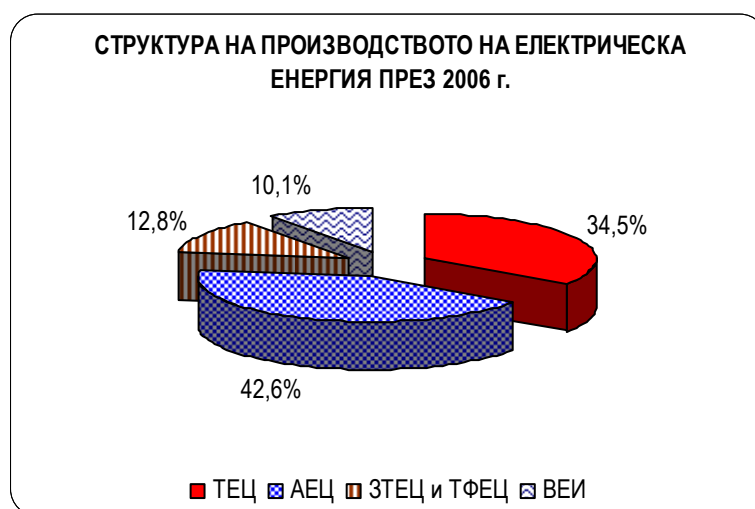
Основните приоритети на българската енергийна политика съвпадат с тези на енергийната политика на ЕС – развитие на конкурентни енергийни пазари в съответствие с принципите на опазване на околната среда и гарантиране на сигурността на енергийните доставки. България

внося 70% от необходимите й първични енергийни ресурси. За да ограничи зависимостта си от внос на енергийно ресурси, България фокусира усилията си в три насоки:

1. Намаляване на сравнителното енергийно потребление за единица БВП
2. Оптимално използване на местните и възобновяемите енергийни източници
3. Диверсификация на енергийните доставки

i. Енергийна ефективност

България внася повече от 70% от необходимите й първични енергийни ресурси, за които се изразходват около 20% от БВП. През 2006г. общото производство на електро енергия в страната е 45 807GWh., от които 19 493 GWh от АЕЦ, 15 819 GWh от ТЕЦ, 2 139 GWh от ТФЕЦ, 3 736 GWh от ЗТЕЦ и 4 620 GWh от ВЕЦ. Износът през 2006г. възлиза на 8 882 GWh.



Източник: МИЕ

Над 53% от добитите и внесени в страната първични енергийни ресурси се губят в процесите на трансформирането им в електрическа и топлинна енергия. Модернизирането на електропреносната мрежа и остарелите производствени мощности за електроенергия попадат в обхвата на Националната стратегия за интегрирано развитие на инфраструктурата на Р България до 2015 г. Тези инвестиционни проекти ще бъдат финансирани с държавни и държавно гарантирани заеми, заеми от търговски банки, собствени ресурси и безвъзмездна помощ (фонд Козлодуй) и възлизат на обща стойност от около 3 млрд. евро.

Най важните проекти в производството на енергия са – строежът на нов ТЕЦ използващ местни лигнитни въглища (Марица Изток 1), строежът на ВЕЦ (хидровъзел Цанков камък), строежът на АЕЦ (Белене). Модернизацията и ремонтът на АЕЦ Козлодуй, Марица Изток 2, Марица Изток 3 и ТЕЦ Варна е в ход поради факта, че близо 50% от съществуващите ТЕЦ са в експлоатация повече от 30 години, както и за да се удължи живота им, да се увеличи производството и ефективността им, както и да се изпълнят изискванията на законодателството за опазване на околната среда.

Националната електрическа компания (НЕК) изпълнява два големи проекта (Енергия 1, Енергия 2) за модернизирание и ремонт на националната електропреносна мрежа. Проект Енергия 1 стартира през 1992 г. и беше финансиран от ЕБВР, ЕИБ и програма ФАР, като възлезе на 100 млн. еко. Проект Енергия 2 започна през 2002 година и е финансиран от ЕБВР, ЕИБ и програма ФАР, и е на обща стойност 153 млн. евро. НЕК инвестира 52 млн. евро собствени средства в Енергия 2. Този проект има важно значение за реструктуриране на енергийния сектор, свързването на България с Обединените Енергийни Системи на Европа и намаляването на загубите при преносът на енергия. Този проект се очаква да завърши до януари 2008. Предстои НЕК да започне проект за допълнително развитие на електропреносната мрежа и изграждане на нови подстанции. 37,5 млн. евро са вече осигурени по този проект – 30 млн. евро от Скандинавска Инвестиционна Банка и 7,5 млн. евро от Пощенска Банка. Почти всички заеми са държавно гарантирани.

За периода 2001-2003 енергийните загуби в ЕРП, които доставят електричество до крайните потребители са над 20% - 21,9 % за 2001, 22,23 % за 2002 и 21,37 % за 2003. Това се дължи най-вече на технически загуби (термични загуби и излъчване) и незаконно свързване и използване на електричество от крайните потребители. Когато компаниите бяха приватизирани през 2004, приватизационните договори включваха инвестиционни планове със специфични суми и целеви стойности по отношение на намаляването на техническите и търговските загуби. Приватизационните договори не бяха открити за широката общественост, така че общият размер на обещаните инвестиции и целевите стойности по отношение на загубите могат да бъдат контролирани единствено от Агенцията за следприватизационен контрол. ЕРП междувременно инвестираха в намаляване на загубите. Но в Пловдив и Стара Загора загубите са все още около 19-20% поради незаконното включване и използване на електроенергия. ЕРП следва да положат допълнителни усилия в тази насока.

България е сред страните с най-ниско съотношение между предоставените на крайните потребители на горива и енергия и използваните за тази цел енергийни ресурси. Тази особеност затруднява сравнението на енергийната интензивност на българската икономика с останалите европейски страни.

Макроиндикатори за ЕЕ на българската икономика, 2004г.

Индикатор	Мерна единица	България	ЕС25i	Превिшение, %
Първична енергийна интензивност ПЕИ=ПЕП /БВП	koe/€2000p	0.346	0.179	93
Крайна енергийна интензивност /КЕИ = КЕП/БВП	koe/€2000p	0.167	0.117	43
Отношение	-	0.483	0.654	

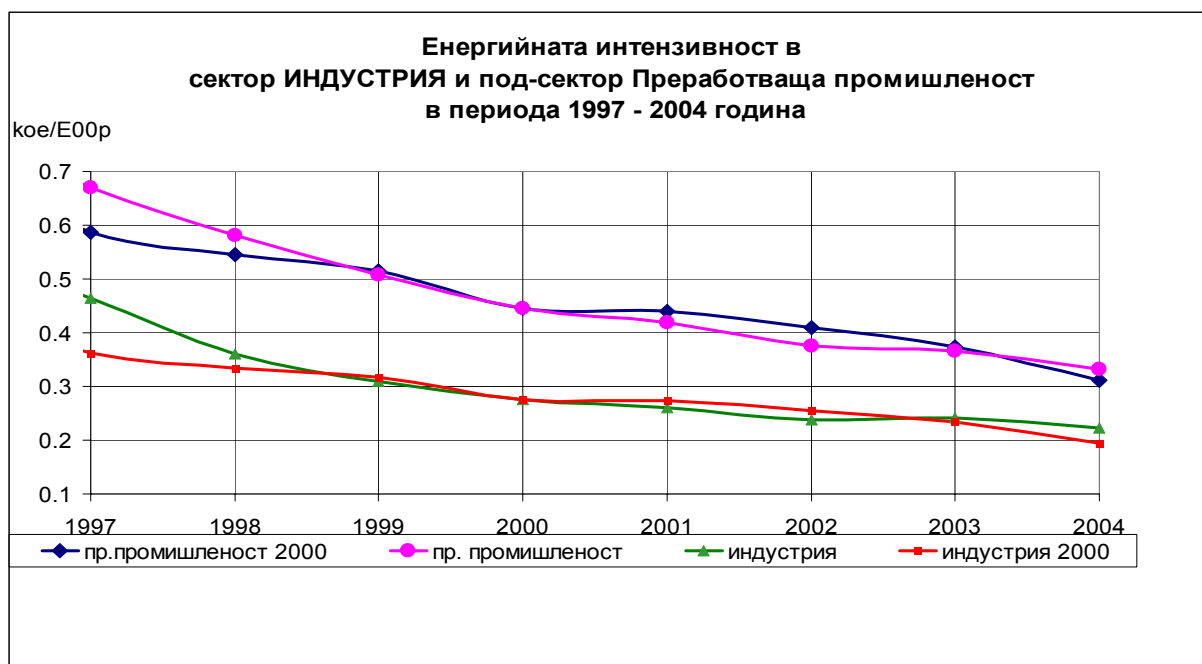
Източник: ENERDATA-Франция (www.odyssee-indicators.org)

Забележка: Стойностите са коригирани с покупателната сила на българската национална валута

Противно на очакванията, на ниво КЕП, българската икономика не е най-интензивната в ЕС. Зад нас са: Латвия-0.172 кое/€2000р; Чехия – 0.183 кое/€2000р; Люксембург-0.202 кое/€2000р и Финландия-0.225 кое/€2000р). На ниво ПЕП нашата страна е безспорен лидер. Следва ни Естония с 0.324 кое/€2000р. Следователно в момента нашата икономика изразходва до два пъти повече първични енергийни ресурси за производство на единица БВП. Независимо от сравнително високата ЕИ на българската икономика и факта, че нашата страна притежава значителен потенциал за реализация на икономически печеливши мерки по ЕЕ, след период на стабилизация първоначално КЕП след 2002г., а след него и Първичното енергийно потребление след 2004 започват да нарастват.

Това състояние на ЕИ на българската икономиката се предопределя на първо място от високата ЕИ на индустрията. През 2005 година, произвеждайки само 27.6% от БВП, тя е отговорна за 37.2% от КЕП. Най-големите енергийни консуматори в сектора (по данни на НСИ за 2002 г.) са: химическата индустрия – 28.6%, металургията – 24%, производството на изделия от неметални минерални суровини – 17.3% и хранително-вкусовата промишленост – 8.2%. В повечето отрасли на икономиката са налице остарели и енергоемки технологии и оборудване. Индустриалните сгради са стари и не винаги пригодни за производството, което понастоящем се осъществява в тях.

Енергийна интензивност Индустрия/ Преработваща промишленост



Източник: доклади по проект EIE/05/005/SI.420008/ “Оценка и наблюдение на енергийната ефективност в новите страни-членки и ЕС-25”

Високата енергийна интензивност на българската индустрия се дължи на високата енергийна интензивност на преработващата промишленост. В периода 1997 - 2004г. сектор преработваща промишленост е подобрил показателите за енергийна ефективност с около 50% (от 0,6 Кое/ € 2000р на 0,3 Кое/ € 2000р) и е основен фактор за намаляване на

енергоемкостта на brutния вътрешен продукт. Но за да се достигнат средните нива за ЕС и да се поддържа устойчив растеж е необходимо инвестициите да продължат.

На фирмено ниво проблемите са още по-сериозни. Групата на МСП (99.7% от всички предприятия) има значителен дял в крайното енергийно потребление. Обновяването на остарелите и енергоемки технологии и оборудване в сравнително кратък период не е по силите и възможностите на значителна част от МСП. При голяма част от мениджърите съществува предубеждение, че инвестициите за повишаване на енергийната ефективност са свързани основно с високи разходи и с авангардни технологични решения. Подценява се значението на добрите практики за енергиен мениджмънт. Липсват достатъчно подготвени кадри в областта на разработването, финансирането и управлението на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни технологии. Бизнес асоциациите нямат стратегия за управление на енергийното потребление на отраслово ниво. Банките нямат адекватен подход към финансирането на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни технологии, защото ги оценяват като високо рискови.

Обследванията за енергийна ефективност, сертифицирането и енергийния мениджмънт са задължителни за производители на стоки и услуги, чиито предприятия са с годишна енергийна консумация равна или по-голяма от 3000 MWh. Тези задължителни обследвания трябва да бъдат извършвани всеки три години и в резултат на тях, да бъдат предприети корективни мерки. Предприятията не са напълно подготвени за участие в предстоящия регионален и общия либерализиран енергиен пазар на ЕС и търговията с квоти за емисии на парникови газове. Развитието на МСП трябва да включва мерки и стимули за по-ефективно използване на енергията, насърчаване на енергоспестяването и увеличаване относителния дял на използваните възобновяеми енергийни технологии от МСП. Изпълнението на тези мерки е от ключово значение за намаляване себестойността на продукцията и за повишаване на нейната конкурентоспособност.

Услугите с най-голям дял в БВП на страната са съответно туризмът, търговията и съобщенията. Едновременно с това основни енергийни консуматори са обектите в сектор туризъм и сградния фонд на общественния сектор. През последните години ЕИ на услугите не се променя съществено и е близка до тази в страните от ЕС-25 .

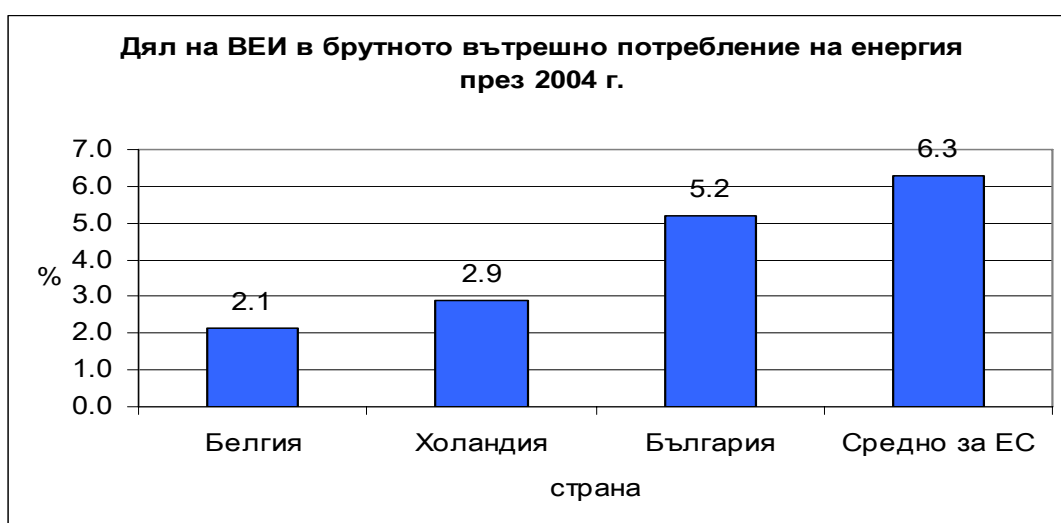
През последните години се наблюдава тенденция на увеличаване на енергийната консумация в сектор транспорт и в домакинствата. Това е проблем, защото те не създават добавена стойност и допълнително влошават индикатора за енергийна интензивност. Но, българските домакинства все още консумират два пъти по-малко енергия от средното европейско семейство. Оперативна програма „Регионално развитие” ще осигури ресурси за намаляване използването на горива от обществения транспорт, за енергийна ефективност на обществени сгради (болници, училища, социални центрове за инвалиди и др.), както и за ремонт (вкл. енергийна ефективност) на жилищни блокове. Същата оперативна програма ще насърчи и газификацията на домакинствата и предприятията.

Може да се заключи, че тенденцията на увеличаване на енергийното потребление на българската икономика ще продължи поради големия ръст на БВП, остарелите технологии в енергоемките подсектори на промишлеността, което е белег за неефективни инвестиции.

Енергоемкостта на производството затруднява ускоряването на икономическия растеж и намалява конкурентоспособността на изнасяната продукция. Ето защо са необходими специални мерки за насърчаване на енергийната ефективност в промишлеността.

ii. Възобновяеми енергийни източници

България все още изостава по отношение на производството от ВЕИ в сравнение със средното ниво за ЕС-25, но се представя сравнително добре в сравнение с много от другите страни-членки, дори в сравнение с някои от старите страни-членки като Белгия и Холандия. Използването на ВЕИ зависи много от наличието на такива ресурси във всяка една страна. Ето защо сравнението с Белгия и Холандия, в които ВЕИ са сравними с тези в България е в полза на нашата страна.



Източник: Данни за България: Общ енергиен баланс – НСИ

Данни за ЕС-25, Белгия и Холандия - *Energy&Transport in figures, EC*

В периода 1997-2005 г. дялът на възобновяеми енергийни източници в брутното потребление на горива и енергия е нараснал от 2,2 % на 5,6 %, като използваните източници са биомаса (дърва за отопление), водна и вятърната енергия. Отчетеното нарастване на ВЕИ се дължи на увеличаване на потреблението на биомаса с 200 % и на хидроенергията с 71 % за периода 1997-2005 г.



Източник: НСИ

Използването на биомаса е предимно в битовия сектор като дърва за отопление (87 %). Останалата част е използвана от предприятия за производство на химични вещества, продукти и влакна, селското стопанство, дървообработваща и др. Все още комплексното използване на биомаса за производство на електрическа и топлинна енергия не е разпространено, въпреки доказаната ефективност и екологични ползи. Централите с инсталирана мощност над 10 МВт са произвели 91 % от електрическата енергия от ВЕЦ. През 2003 г. беше поставено началото на използването и на вятърната енергия за производство на електроенергия. През 2006 г. 28 ветрогенератора са били построени и свързани с националната електропреносна система, с което произведената електрическа енергия от вятър се е увеличила повече от 3 пъти и е достигнала 20 ГВтч. Потенциал за изграждане на ветро-генераторни паркове съществува по Черноморското крайбрежие и в планините над 1000 метра надморска височина. С развитието на ветрогенераторните технологии, други планински зони с по-малка скорост на вятъра може също да станат атрактивни.

Потенциалът от геотермална енергия не е достатъчен за производство на електроенергия, но може да се използва за отопление. Слънчевата енергия може да се използва за ефективно производство на електричество само в Югозападния и Югоизточния райони за планиране, където наличния ресурс е 4.25kWh/m²/дневно или 1550kWh/m²/ годишно. Дори за тези райони производството на електричество за задоволяването на собствени нужди изглежда по-обещаващо, понеже потенциалът не е достатъчно голям, че да оправдава свързване към националната електропреносна мрежа (конвенционалната електроенергия е много по-евтина). България има добър потенциал за производство на био-етанол и био-дизел от земеделска продукция, но законовата база все още не е добре развита и този потенциал остава в голяма си част нереализиран..

Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на ВЕИ 2005-2015 г. (НДПВЕИ) включва 920 конкретни инвестиционни проекта със следните характеристики:

- a. Общи инвестиции - 1 811 700 милиона евро
- b. Обща електроенергия в резултат на проектите - 420,09 MW

- c. Обща топлоенергия в резултат на проектите - 1 487.87 MW
- d. Спестена електроенергия от изпълнението на проектите - 1 602 128 MWh/годишно
- e. Спестена топлоенергия - 6 973 467 MWh/годишно
- f. Спестени CO₂ емисии - 4 373 Kt /годишно

На базата на директива 2003/30/ЕС за насърчаване използването на биогорива, директива 2001/77/ЕС за насърчаване производството на електроенергия от ВЕИ, в Анекса към Договора за присъединяване на Р.България към ЕС е включена индикативна цел , през 2010 г. дялът на електрическа енергията произведена от ВЕИ да е 10% от брутното вътрешно потребление на електрическа енергия в страната. България подкрепя решенията на Пролетната Среща на Върха от Март 2007 г.:

- 20% дял на възобновяемите енергийни източници в Общностното енергийно потребление до 2020 г.;
- 10% задължителна цел във всяка държава членка за дела на биогоривата при наличие на определени условия до 2020 г.

Използването на ВЕИ все още е ограничено, но се увеличава поради преференциалните условия, създадени от Закона за насърчаване използването на ВЕИ, алтернативни енергийни източници и биогорива. Законът поставя по-висока цел – 12% и предлага допълнителни стимули за постигането ѝ:

- Преференциални цени за произведената от ВЕИ електрическа енергия, с изключение на тази ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW – чл. 9, 16;
- Задължително изкупуване на електрическата енергия, произведена от възобновяеми енергийни източници. Това се отнася за всички производители на електроенергия от ВЕИ, с изключение на ВЕЦ с инсталирана мощност над 10 MW – чл. 16;
- Дългосрочни договори за изкупуване на енергията от ВЕИ. Например: ако една централа използваща ВЕИ е построена и започне производство до 31 декември 2010 г., то произведената от нея енергия се изкупува за срок от 12 години т.е. до 2022 г. – чл. 9;
- Задължително и приоритетно присъединяване на всеки производител на електрическа енергия от ВЕИ и АЕИ от преносното и/ или разпределителните предприятия – чл. 9;
- неналагането на акцизи върху биогоривата, съгласно Закона за акцизите и данъчните складове

Правната рамка насърчава производството на енергия от ВЕИ, а не предлага специални стимули за средните и големи предприятия да използват възобновяеми или алтернативни енергийни източници или когенерация за задоволяване на собствените си енергийни потребности. Освен, че дава по-голяма независимост от националната електропреносна система, използването на тези енергийни източници от предприятията може да има много важни странични ефекти, като въздействие върху околната среда и/ или въздействие върху местните общности (здраве на граждани, развитие на туризъм и др.). Ето защо използването

на възобновяеми и алтернативни енергийни източници от предприятията също може да бъде насърчавано като модел за тяхната модернизация, повишаване на ефективността им и подобряване на въздействието им върху околната среда.

4.3 Участие в мрежи и клъстери

Една от основните инициативи в контекста на Лисабонската стратегия е да направи Европа много по-активна и привлекателна в областта на развойната дейност, новите технологии и иновациите. Подновената Лисабонска стратегия възприема, че „Знанието и иновациите са сърцето на европейския растеж”.

Днес представянето на икономиките зависи от тяхната способност да произвеждат, придобиват, защитават, пренасят, натрупват, комбинират и прилагат знание. Създаването и приложението на знанието зависи от свързаността в мрежа, многодисциплинарния подход и взаимодействието между науката и икономиката. Въпреки че е термин от науката, свързването в клъстери днес се използва за описание на концентрация от компании, които са се развили и израсли около НИРД центрове, доставчици и фондове за рисков капитал. Под силата на иновацията, клъстерите представляват динамична среда за свързване, инвестиции и трансфер на технологии. Тази среда създава работни места и увеличава икономическия растеж на региона и страната, поради тази причина клъстерите и мрежите са считани за стратегически ресурс.

Само 20% от предприятията поверяват отделни етапи от производството си на други предприятия. Това от части се дължи на недостатъчната сертификация за качество – доставчиците не могат да гарантират еднакво високо качество за дълъг период от време и от части, на малкия мащаб на производство в повечето фирми. Аутсорсинга е водещ начин за специализация на предприятията, който води до по-добро качество и намалени разходи. Участието в бизнес мрежи може да подобри връзките и сътрудничеството между предприятията и да създаде възможности за развитие на клъстери.

Ситуацията в България не е много по-различна от ситуацията в другите страни-членки. Средно всяка четвърта компания (с повече от 20 заети) в ЕС-25 работи в клъстерна среда. Делът на фирмите работещи в клъстерна среда е само 9% в новите страни-членки, на фона на 28% в страните от ЕС-15.

През последните години в някои от най-динамичните сектори на икономиката (дървопреработване, информационни технологии, туризъм, текстил и облекло, вино) се наблюдават обединения от предприятия. Сътрудничеството в тези обединения се развива и ги трансформира в клъстери.

Успоредно на този процес тече развитието на бизнес мрежи и клъстери около големите предприятия – особено в районите на Девня, Севлиево, Разлог, Пирдоп и Панагюрище. Големите предприятия са привлекли големи ПЧИ, продават продукцията си на европейския и световния пазар и въвеждат модерни бизнес модели и ноу-хау в районите, в които работят.

Според Innobarometer 2006, иновативните компании в клъстери са много по-склонни да извършват проучвания на пазара от иновативните фирми по принцип през 2004 г. (53% КЪМ 33%). Кое е по-важно, иновативните компании в клъстер са два пъти по-склонни да

аутсорснат развойна дейност към други фирми, университети или публични лаборатории отколкото средностатистическите европейски иновативни фирми. Това наблюдение е вярно като общо правило и за българските клъстери и иновативни предприятия.

С чужда подкрепа през 2001 и 2002 г. в България бяха проведени серия проучвания на потенциала за развитие на бизнес мрежите и клъстерите. Тези проучвания показваха потенциал за успешно развитие на клъстери в различни сектори на икономиката. Държавата припозна клъстерите като инструмент за бързо икономическо развитие и започна да ги стимулира. Беше формулирана национална политика за развитие на клъстерите и беше оказана финансова и методологическа помощ на съществуващи и потенциални клъстери.

Два клъстерни проекта бяха финансирани по Програма ФАР. Първият, BG2003/004-937.02.03 „Въвеждане на клъстерния подход и установяване на клъстерен модел” завърши успешно през 2006 г. с разработването на Национална стратегия за развитие на клъстери, план за изпълнението ѝ и консултантска и инвестиционна подкрепа за два пилотни клъстера избрани между 40 съществуващи или нововъзникващи клъстера класифицирани като заслужаващи държавна подкрепа. По втория проект по Програма ФАР от 2007 до 2009 г. ще бъдат подкрепени между 8 и 14 клъстера, като схемата ще бъде отворена и за клъстери формирани около големи предприятия.

40 идентифицирани клъстера в различни фази на развитие имат нужда от продължаваща консултантска и инвестиционна подкрепа. В противен случай, съществува възможност повечето от тях никога да не достигнат нивото на развитие, ефективност и новаторство на клъстерите от ЕС-15 поради финансови затруднения и липса на опит в управлението на клъстерни дейности.

В България 12 клъстерни структури в различни сектори на икономиката са формализирали координационните си звена до края на 2006 г. (виж таблицата). Четири от клъстерите са във високотехнологични отрасли (ИКТ, енергетика, оптични технологии, машиностроене), докато останалите са в традиционни сектори. Всички клъстери са заявили, че иновациите, трансфера на технологии и ноу-хау са сред основните им задачи.

№	Име	Бранш	Център	Регистрация
1.	“Българска коприна”	Текстил	Русе	2004
2.	“Информационни и комуникационни технологии”	ИКТ	София	2004
3.	“Туризм Родопи – BG”	Туризм	Смолян	2004
4.	“Пристанище Варна - Запад”	Химическа и добивна промишленост	Девня	2004
5.	“Средногорска мед”	Добивна и преработвателна промишленост	Пирдоп	2005
6.	“Мебели, произведени в Троян”	Мебелно производство	Троян	2005
7.	“Енергийното сърце на	Производство на енергия	Раднево	2005

	България”			
8.	“Туризм - Варна”	Туризм	Варна	2005
9.	“Лазери и оптика”	Оптични технологии	Пловдив	2005
10.	“Производство на облекла”	Текстил	Хасково	2005
11.	“Селскостопански технологии”	Машиностроене	Русе	2006
12.	“Традиционни български продукти”	Хранително-вкусова промишленост	Стара Загора	2006

Източник: Годишен доклад за Българската национална иновационна политика 2006

Цели на политиката за 2007 – 2013 г.

Клъстерната политика има въздействие в три различни насоки: създаване на клъстери, защита или подобряване на клъстерното развитие и насърчаване на клъстери в начален етап на развитие.

Всички клъстерни инициативи в страната могат да бъдат считани за клъстери в начален етап на развитие. Ето защо с приоритет трябва да бъде разглеждано ускоряването на процесите за развитие на клъстерите. Мерките за подкрепа ще трябва да бъдат фокусирани върху:

- създаване на нови и укрепване на съществуващи клъстери, за да се подпомогнат фирмите, тяхната специализация и иновации;
- сътрудничество между членовете на клъстера и между клъстерите и други заинтересовани страни (национални/областни/местни власти, университети, посредници и др.) за укрепване управителните тела на клъстерите;
- поддържане на човешкия капитал

4.4 Бизнес среда

Бизнес средата може да бъде дефинирана като съвкупност от всички външни институции и влияния, които оказват реално въздействие върху възможността на предприятията да постигнат целите си: конкурентни, икономически, технологични, политически, законови и др. Благоприятната бизнес среда е предпоставка за активизиране на предприемаческата дейност, посредством което допринася за икономическия растеж. Оперативната програма влияе частично върху конкурентната среда.

През последните няколко години бизнес средата бе значително подобрена. Увеличи се доверието в провежданите политики, работата на администрацията и законодателството. Продължава тенденцията за намаляване на общата данъчна и осигурителна тежест и се подобряват мерките, насочени към ефективно функциониране на пазарите. Партньорството между държавната администрация и бизнеса се засили.

Успоредно с подобряването на тези външни условия на средата се търсят и начини за въздействие стимулиращи фирмите да извършват вътрешни промени, ориентирани към подобряване на техните маркетингови системи и качеството на мениджмънта и с оглед на

повишаване гъвкавостта на пласментна, покриване на изискванията към качеството нови форми на контрол и организация и др.

4.4.1 Консултантски и информационни услуги за предприятията

Достъпът на МСП до качествени информационни и консултантски услуги е от решаващо значение за развитието на бизнес средата, поради традиционно ниското ниво на управленски познания и умения във фирмите. България значително изостава по отношение на развитието на услуги за бизнеса, в сравнение с другите европейски страни, главно поради ограничения достъп, лошото разпространение и ниското качество на предлаганите услуги. От друга страна, отношението на фирмите към консултантите все още е резервирано – само 1/5 от предприятията са използвали консултантски услуги през последната година. Най-често посочваната причина за това е ниското качество на предлаганите консултации в съчетание с високите цени на услугите.

Развитие на консултантските услуги в България

Секторът на информационните и консултантските бизнес услуги е разпокъсан и не координиран, което води до неефективно използване на ресурсите, експертния потенциал, наличната сградова и технологична база. Големи международни консултантски компании са открили офиси в София, но само стабилни и големи предприятия могат да си позволят техните услуги. Осем центъра, 6 от които в рамките на БТПП, са интегрирани в Мрежата на Европейските Информационни Центрове, която е част от Инициативата B2Еurore, целяща да подобри сътрудничеството между мрежите за подкрепа на бизнеса в страните от ЕС. БСК и БТПП имат клонове в големите регионални центрове и предоставят услуги главно за своите членове. Така техният капацитет остава неизползван на пълни възможности. Частните консултантски компании са регистрирани главно от или използват бивши държавни служители или международни НПО служители със специфични познания. С бързата промяна в законовата база и пазарните условия, експертизата на предоставяните от тях услуги бързо остарява и качеството остава под необходимите граници. Това води и до разминаване в търсенето и предлагането.

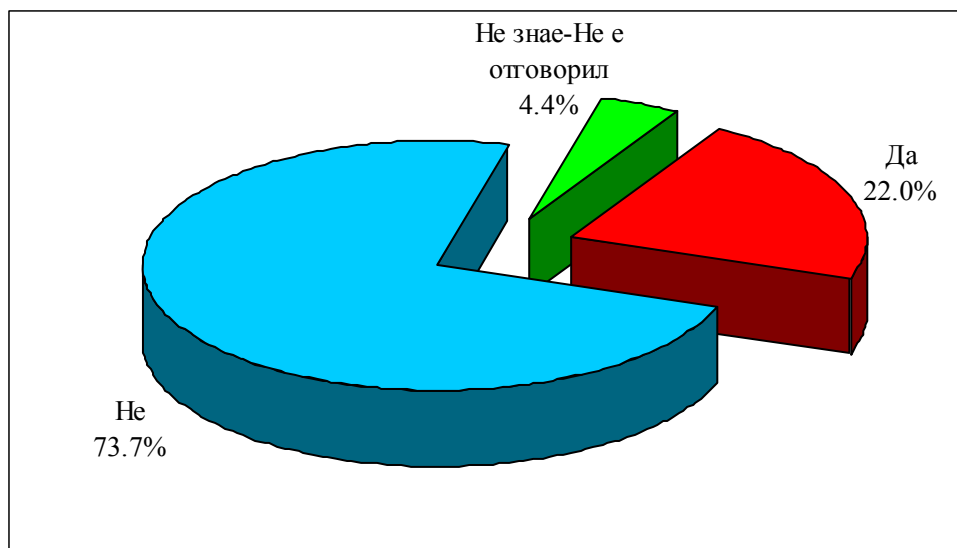
МСП трудно се ориентират в множеството консултантски компании и различните цени. Предприятията от малките градове трябва да пътуват до регионалните офиси за получаване на услуги. Потенциалните предприемачи и микро-предприятия се изправят пред още повече усложнения при получаване на услуги само от една компания или не могат да си позволят предлаганите цени.

Най-голямата координирана държавна инициатива в областта на бизнес услугите е проектът JOBS на Министерството на труда и социалната политика, подкрепен от Програмата на ООН за развитие. Мрежата се състои от 42 бизнес центъра, включително 10 инкубатора и работи от края на 2000 г. Тези центрове не реализират печалба и ще трябва да затворят след спиране на субсидиите за тяхната дейност. Необходими са допълнителни усилия за реструктуриране на мрежата и осигуряване на дълготрайната ѝ устойчивост. Държавно финансираните проекти разработват ниши на бизнес услугите, незаети от действащите НПО. Целта е бизнес услугите да станат достъпни и за бизнеса извън областните центрове и по-големите градове, да се разнороди набора от предлагани услуги и да се повиши тяхното качество.

***Използване на консултантски услуги от бизнеса – настояща ситуация и анализ на
нуждите на предприятията от подобни услуги***

Като обща нагласа фирмите предпочитат счетоводно-финансови и маркетингови услуги, които са свързани с основната и ежедневната им дейност. 22% от МСП са използвали консултантски услуги през последната година: 49.5% от тях са напълно доволни от предоставените им услуги, а 47.3% са донякъде удовлетворени от тях.

Графика 6. Използвани външни консултантски услуги от фирмите за последната година от дейността им



Източник: Национално изследване на МИЕ – юни-юли 2006

Като основна причина за неизползване на консултантски услуги анкетираните фирми посочват липсата на потребност от консултации – 63.2%. С почти равен брой отговори като причини се изтъкват липсата на информация за консултантските услуги и тяхната висока цена, съответно – 31,5% и 30.5%. Липсата на практическа насоченост на предлаганите консултантски услуги заема четвърто място с 19.6%.

Твърде слабо са развити и предлагани иновационните услуги като патентоване и защита на интелектуална собственост. 7.2% от фирмите са ползвали такива услуги и информация за нови технологии и възможности за технологичен трансфер от 12.6%. Този вид услуги представляват още една пазарна ниша, която ще се развива в бъдеще. ОП „Конкурентоспособност” би могла да бъде катализатор на този процес.

Нагласата за използване на консултанти за подготовката на предложения за кандидатстване по европейските фондове и програми е ниска. Очакванията от страна на фирмите са свързани с предоставяне на пряка помощ при подготовката и текущата работа по изпълнението на проектите, а не с предоставянето на информационни материали и организирането на прояви за разясняване на условията за кандидатстване.

Липсата на информация по отношение на предлаганите и налични консултантски услуги може да се обясни чрез дадените от анкетиранияте¹⁵ отговори относно информационните източници, които ползват¹⁶. Фирмите получават информация предимно от бизнес партньори, приятели и колеги – 68.9%, т.е. основно се разчита на препоръки от вече ползвали консултантски услуги. Почти два пъти по-нисък е делът на медиите, рекламите и PR агенциите като информационен канал – 33.8%. На трето място като източник на информация за консултантските услуги са панаирите и изложенията – 30.6%.

На базата на изследването ще могат да бъдат направени изводи за търсенето и предлагането на консултантски услуги от МСП. От една страна, българските МСП ясно демонстрират ниска управленска култура, ограничен опит в стратегическото бизнес планиране, в резултат на което те страдат от проблеми на развитието и имат затруднения при кандидатстването по програми за безвъзмездна помощ главно поради ниския капацитет за изготвяне на добри проектни предложения. От друга страна, връзките на МСП с консултантските компании, които са естественият източник на знание и професионална подкрепа в тези области, са спорадични и недооценени. Тази ситуация описва обсега на необходимата намеса. На МСП трябва да се предоставят леснодостъпни и висококачествени консултантски услуги, за да се преодолее проблемът с ниската управленска култура и умения, като това трябва да бъде комбинирано с насочени усилия за увеличаване на информираността на МСП за ползите от тези услуги за увеличаването на техния бизнес. Ефектът ще бъде максимизиран ако консултантските услуги наистина са лесно достъпни (географски и на разумни цени) и тяхното качество се подобри (чрез въвеждане на еднакво високи стандарти за услуги). Подобряването на качеството и достъпността на услугите ще увеличи доверието на МСП и ще им позволи да развият пълния си потенциал с помощта на външна експертиза. Най-важните области, където е необходима консултантска помощ също са посочени от изследването – това са стартиращи компании и подкрепа за началния период за развитие на МСП, подкрепа за удовлетворяване на изисквания и стандарти, специфични за сектора, както и специфични области като опазване на околната среда, енергийна ефективност, а също и подкрепа за насърчаване на износа (информация, свързване с потенциални партньори и др.), и не на последно място – подготовка и управление на проекти по различни финансови схеми за МСП.

4.4.2 ИКТ в подкрепа на бизнеса

Една от възможностите за постигане на по-бърз икономически растеж е тясно свързана с използването и разпространението на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). България също се стреми да развива своя информационно-комуникационна среда, която да стимулира развитието на бизнеса.

¹⁵ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

¹⁶ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

78,3% от българските предприятия са оборудвани поне с един компютър¹⁷. Останалите фирми (21,7%) са дребни семейни бизнеси, които са форма на самонаетост или осъществяват дейността си в слаборазвити райони. 50,4% от фирмите са оборудвали с компютри до 25% от работните места, а 8,7% е дялът на фирмите с 26 до 50% работни места, оборудвани с компютър. Все още е малък броят на фирмите с висока степен на компютъризация – 5,5% са с над 76% работни места с компютър, а дялът на предприятията, при които всички работни места са с компютър, е 7,4%. Процесът на навлизане на компютрите в предприятията в България е по-скоро еволюционен и административно обусловен, отколкото елемент от проактивна стратегия за повишаване на иновативността на предприятието.

Около 73% от българските предприятия са онлайн като се очаква свързаността към интернет да достигне през 2007 г. тавана си от около 90% от предприятията. Към края на 2007 или началото на 2008 се очаква да се премине границата от 50% на предприятията с персонал до 10 души. Подобна е ситуацията с компаниите, които имат интернет-сайтове за електронна търговия – около 6.9% от всички предприятия. През първото тримесечие на 2006, общо 48% от предприятията със собствени интернет страници предоставят възможности за поръчки през интернет, но само между 16% и 20% от тези поръчки се плащат електронно. Управителите на фирмите са все още консервативни и разчитат на традиционни методи за комуникация между бизнеса, включително и плащанията и паричните преводи. Електронните разплащания се използват сравнително рядко и поради слабо развитата система от кредитни карти.

Предприятията като потребители на информация, използват интернет основно за наблюдение и проучване на пазара, предлагане на продукти, услуги и цени. Често, предприятията използват интернет с цел възползване от предимствата на предлагани финансови и банкови услуги или за взаимодействие с държавната администрация.

Причините за слабото развитие на електронната търговия е липсата на високоскоростна интернет връзка на територията на цялата страна (предимно в малките градове и селища), както и слабото разпространение на Интернет сред домакинствата - дялът на използващите Интернет българи е под 1/5 от населението на страната, което ни нарежда на последно място по този показател в сравнение със страните от ЕС25.

Общият извод е, че въпреки положителната тенденция, постигнатите резултати в развитието на ИКТ, не са достатъчни за да се преодолее изоставането на страната в този сектор и за да могат фирмите да се възползват в необходимата степен.

4.4.3 Стартиране на бизнес

Според доклада на Световна банка - *Doing Business in 2006 (The World Bank Group)* времето за регистриране на нова фирма в България е 32 дни, като за това са необходими 11 процедури. По отношение на минималния капитал за стартиране на бизнес, в България този

¹⁷ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

показател е 102.4% от дохода на човек от населението. Цената на стартиране на бизнес като процент от дохода на човек от населението е 9.6%, а в страни от ЕС съответно: Ирландия – 5.3%, Франция – 1.2%, Белгия – 11.1%, Дания – 0.0%, Испания – 16.5%, Италия – 15.7%, Германия – 4.7%. В настоящия момент се провежда реформа, която значително ще облекчи времето, усилията и разходите за стартиране на бизнес.

Реформата в търговската регистрация ще бъде далеч по-ефективна, ако бъде съчетана с предоставянето на консултантски услуги за предприемачи и стартиращ бизнес, и подобрен достъп до финансиране, чрез създаването на гаранционни и фондове за начален капитал. Високотехнологичните стартиращи фирми имат по-висок добавена стойност и затова трябва да им бъде обърнато специално внимание за инкубиране, обучение в предприемачество в техническите и медицински университети и трансфер на технологии.

4.4.4 Национална инфраструктура по качеството

Политиката на Европейския съюз за свободно движение на стоки, хора и капитали се осъществява чрез премахване на техническите бариерите в търговията. Това се постига чрез уеднаквяване на техническите характеристики и изискванията за производство, изискванията за качество в т.ч. и безопасност, опазване на здравето и околната среда, както и процедурите за оценяване и доказване на съответствието. В основата на тези дейности е както хармонизирането на законодателството, така и стандартизацията. Свободното движение на стоки, един от стълбовете на Общия Пазар, е основна движеща сила за конкурентоспособността и икономическото развитие на ЕС. В допълнение техническото законодателство на Общността осигурява свободно движение на стоки и осигурява спазването на висока степен на защита, както и предоставя на икономическите оператори средства за демонстриране на съответствие, което осигурява свободно движение чрез вярa в продуктите.

Към настоящия момент, поетите ангажименти по въвеждане на законодателство, хармонизирано с европейското са почти изцяло изпълнени. Това означава, че българските предприятия работят в законодателна среда, хармонизирана с действащото европейско право. Основните проблеми, свързани с поетите ангажименти са по отношение на прилагането на законодателството. В тази връзка бяха предприети действия за повишаване на административния капацитет за прилагане на мерки в области като стандартизация, сертификация, метрологията, оценяване на съответствието и надзор на пазара, но все още са необходими по – ефективни мерки.

Проблем остава развитието на лабораторните мрежи в страната, които са пряко свързани с посочените дейности и са недостатъчни за извършването им. Няма лаборатории за извършване на изпитвания по някои регламенти, оборудването на други лаборатории е остаряло и недостатъчно прецизно, за да изпълни европейските изисквания към измерванията. Като цяло наличните лаборатории са недостатъчни и не могат да извършват голяма част от изпитванията (като качество и количество) съобразно новото ни хармонизирано законодателство. Ето защо българските предприятия са принудени да изпитват продуктите си в други европейски страни, което увеличава себестойността на продукцията и намалява конкурентоспособността. На основата на практиките на другите

малки страни-членки на ЕС и поради липсата на финансов интерес и необходимите ресурси в частния сектор, държавата ще трябва да продължи да подкрепя развитието на националната мрежа от изпитвателни и калибриращи лаборатории. Държавното финансиране, модернизацията и подобряването на лабораториите ще подпомогне българските предприятия в изпълнението на европейското техническо законодателство, в поддържането на постоянно високо качество на продукцията, както и в навлизането в международни бизнес мрежи и външни пазари. Държавната роля в акредитацията ще позволи международно признание на изпитванията и измерванията от лабораториите.

Българските производители са обект на нечестна конкуренция от страна на несъответстващи или опасни продукти от страни извън ЕС на вътрешния пазар. Много различните национални институции за надзор на пазара, правила и средства в ЕС също оказват влияние върху Общия Пазар.

В тази връзка е необходимо дейностите по надзор на пазара да бъдат мащабни, еднакви в различните сектори, да осигуряват пласирането на пазара на безопасни и отговарящи на изискванията продукти, като по този начин ще се избегне нечестна конкуренция между икономическите оператори. Ефективният надзор на пазара ще стимулира и маркетинга на продукти, включващи иновации и нови технологични решения.

България е външна граница на Общността, което предполага висока ефективност на надзора на пазара. За това е необходимо сътрудничество между вътрешните органи и митническите власти, които контролират продуктите, навлизащи на пазара от трети страни, както и сътрудничество с компетентните власти от другите страни членки.

Ето защо са необходими добре организирани, оборудвани, обучени и ефективни власти за надзор на пазара, които ще създадат еднакви условия за българските и чуждия бизнес, както и предпоставки за производството на качествени промишлени продукти.

4.5 Опит в изпълнението на програми и проекти за подкрепа на МСП

Проекти на Министерство на икономиката и енергетиката (изпълнявани съвместно с Министерство на регионалното развитие и благоустройството или с ИАНМСП)

През последните години липсват активни мерки за подпомагане на бизнеса от страна на държавата. Дейността по отношение на насърчаване на конкурентоспособността на предприятията се концентрира главно около подобряване средата за развитие на бизнес чрез законодателни мерки и информационна дейност. Министерство на икономиката и енергетиката предприе първите стъпки за стартиране и изпълнение на проекти, които директно да подпомагат бизнеса със средства от държавния бюджет.

“Проект 100” – създаване на конкурентоспособни стартиращи фирми - "Проект 100" се осъществява от МИЕ в сътрудничество и със съдействието на Програмата на ООН за развитие /ПРООН/, чрез създадената мрежа от бизнес центрове и бизнес инкубатори по Проект "Заетост чрез подкрепа на бизнеса" - JOBS. Този проект дава възможност на хора с жизнеспособни и перспективни бизнес идеи да започнат собствен бизнес чрез самонаемане, създаване на семейна фирма или разкриване на малко предприятие. За 2004 и 2005 г. бюджета на проекта беше 2.4 млн. лева, като постигнатите резултати са : 600 обучени

предприемачи и създадени 145 микро и малки предприятия. Фаза 2006 е в процес на изпълнение, като до м. октомври 2006 бяха разходвани 0.5 млн. лева и в резултат бяха обучени 200 предприемачи и бяха създадени 22 микро и малки предприятия.

Проект “Подпомагане на МСП от месодобивната и месопреработвателната промишленост за въвеждане на система за самоконтрол на качеството (Hazard Analysis And Control Of Critical Points “НАССР”)” стартира през октомври 2004 г. Проектът предоставя помощи на предприятия от месопреработвателната промишленост за достигане на европейски стандарти. Бюджета на проекта възлиза на 1 млн. лева. Сключени са 68 договора с предприятия от месодобивната и месопреработвателната промишленост за получаване на безвъзмездна помощ по проекта.

През месец април 2005 г. стартира и Проект „Подпомагане на малки и средни предприятия от млекопреработвателната промишленост за въвеждане на системата за анализ на опасностите и контрол на критичните точки - НАССР” . Бюджета на проекта възлиза на 1 млн. лева. В резултат са подкрепени 79 предприятия от млекопреработвателната промишленост.

През м. ноември 2005 стартира трети проект НАССР – за хлебопроизводители и сладкарски предприятия. Трите грантови схеми подпомагат българската хранителна промишленост в процеса на постигане на съответствие с европейските стандарти. Като цяло са подкрепени 158 микро предприятия.

Основният опит на МИЕ в подкрепата на предприятия е в предоставянето на финансова помощ за малките и средните предприятия по предприсъединителна програма ФАР на ЕС. Министерството е отговорно за разпределянето и усвояването на средства в сектор Икономическо и социално сближаване (ИСС), подсектор Конкурентоспособност. По тези приоритети, Програма ФАР предоставя средства за развитие на малките и средните предприятия, създаване на подходящо законодателство, развитие на услуги в подкрепа на бизнеса на национално и местно равнище и създаване на условия и благоприятна среда за развитие на конкурентоспособността на предприятията. За периода 2000 -2004 г. в сектор Икономическо и Социално Сближаване, Конкурентоспособност, се реализират общо 15 проекта по Финансови меморандуми 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 и 2004 г. по Програма ФАР. Общата стойност на проектите възлиза на 41 921 570 евро.

Пет проекта за укрепване капацитета на административните структури на централно ниво се изпълняват между 1999 и 2005 г. Това са проекти, насочени към подобряване структурата на Агенцията за малки и средни предприятия и развитие на мрежа от регионални агенции БАРДА (BG9908.02 “Разширяване възможностите за ускорен растеж на сектора на МСП в България”), укрепване на капацитета на МИЕ (два туининг проекта - Проект BG 0002.01 “Укрепване на капацитета на Министерство на икономиката и енергетиката” и BG/03/IB/FI/03 “Укрепване капацитета на Министерство на икономиката и енергетиката да управлява ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” по СФ на ЕС”). Второстепенни разпоредители на МИЕ също получиха подкрепа по линия на капацитета си (BG 0201.01 “Укрепване на Българската агенция за насърчаване на

търговията” и BG2003-004-937.02.02 “Институционално изграждане на Изпълнителната агенция за Национална туристическа реклама и информация”).

В съответствие с изискванията на Европейската комисия за подобряване на бизнес средата, особено за сектора на МСП, Министерството на икономиката и енергетиката продължава да работи за намаляване на административните бариери пред предприемачите, засилване на диалога с бизнес асоциациите и улесняване на достъпа до финансиране и други форми на насърчаване. В тази връзка, много от проектите по ФАР в сферата на ИСС са свързани с насърчаване на изследователската и развойната дейност, технологичния трансфер и придобиването на модерно оборудване, които да доведат до производителност и подобряване на качеството на произвежданата продукция.

Проектите за насърчаване на предприемачеството, чрез стимулиране на различни средства за коопериране продължават и под други форми. През 2003 г. стартира пилотна схема за развитие на клъстери в България (BG2003-004-937.02.03 “Въвеждане на клъстерен подход и създаване на пилотен клъстерен модел”). В рамките на този проект бяха създадени Национална стратегия за развитие на клъстерите, както и план за действие към нея.

Продължение на този процес се предвижда по проект BG 2005/017-586.04.02 “Развитие на клъстерните инициативи – Фаза 2” , който стартира в края на 2006 г.

Пилотни грантови схеми за инвестиране в туризма са стартирани през 2001 и 2002 г. (BG 0102.03 “Развитие на Българския културен туризъм”; BG0102.04 “Шосеен достъп до туристически обекти”; BG0202.02 “Развитие на българския екотуризм”). Схемите са финансирани по ФАР и от държавния бюджет по два финансови меморандума, чиято обща стойност възлиза на почти 11 млн. евро. Грантовите схеми са фокусирани върху развитието на туристически дейности от общини и НПО, които да спомогнат за разнообразяването на туристическите продукти и удължаване на туристическия сезон. Проект BG 0102.04: “Шосеен достъп до туристически обекти” беше изпълнен изцяло от МРРБ; По проект BG0202.02 “Развитие на българския екотуризм” бяха подкрепени 9 общини, три областни администрации, шест НПО, един музей, като общият бюджет на проекта възлиза на 7 млн. евро. Проектът цели да направи културния туризъм атрактивен, популярен и достъпен за обществото, да акцентира върху големият запазен потенциал на културното ни и историческо наследство {материално и нематериално} както и върху съвременните културни забележителности в България. Проект BG0202.02 “Развитие на българския екотуризм” допринася за запазването на природните ресурси и за подобряването на съответната обществена инфраструктура в 26 общини. Общият бюджет на проекта възлиза на 5.3 млн. евро.

Грантови схеми за модернизация и подкрепа за иновации на МСП стартират през 2001 г. с пилотните схеми за предоставяне на услуги и подпомагане на развойни дейности от МСП (BG 0102.01” Услуги за МСП и технологична схема за безвъзмездна помощ”; BG 0102.02 “Високотехнологични бизнес инкубатори”). BG 0102.01” Услуги за МСП и технологична схема за безвъзмездна помощ” цели да подпомогне български МСП да устоят на конкурентния натиск на европейския пазар. Основните дейности по проекта са предоставяне на консултантски услуги и изпълнение на технологична грантова схема за придобиване на

оборудване от предприятията. В резултат 70 предприятия бяха модернизирани, 278 бяха консултирани в различни сфери – (технологичен трансфер и иновации – 69, бизнес развитие и управление – 125, финансово управление – 33, Маркетинг, продажби и реклама – 150, Човешки ресурси – 42, Оперативни подобрения - 24). Общият бюджет на проекта, включително частното съфинансиране възлиза на 9.1 млн. евро.

Два от компонентите на BG 0102.02 “Високотехнологични бизнес инкубатори” бяха успешни. Техническа помощ подготви стартирането на грантова схема. Компонент BG 0102.02.05 “Изследователска и развойна грантова схема” целеше подкрепа за технологични МСП, както и развитие на иновативни такива. Проектът предостави безвъзмездна помощ за изследователска и развойна дейност на 37 предприятия. Предложенията финансирани по грантовата схема бяха основно в сферата на ИКТ, електричество и механика, фармацевтика, химическа и хранителна промишленост. Бюджета на компонента, включително частното съфинансиране възлиза на 7 млн.евро. Инфраструктурния компонент се провали поради проблеми със собствеността на помещенията. Високотехнологичните инкубатори в Габрово и Варна, кандидати по този проект, бяха финансирани по- късно от МРРБ със средства от националният бюджет.

Проектите за подкрепа на МСП имат положителен ефект върху част от предприятията, тъй като са адресирани към ключови аспекти от тяхното развитие, като технологии, качество и консултантски услуги, но те не могат да допринесат значително за развитието на българската икономика, поради ограничения размер на помощта и поради невъзможността си да предизвикат мултиплициращ ефект в страната.

Значимата инвестиционна помощ за МСП по Програма ФАР започва с изпълнението на проект BG2004/016-711.11.04 “Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на българските предприятия”, чието изпълнение предстои. Целта на проекта е подобряване на конкурентоспособността на българските предприятия в производствения сектор и подготовката им да устоят на конкурентния натиск на ЕС, чрез целенасочена подкрепа на сфери от дейността им, свързани с бъдещото присъединяване, както и подобряване на бизнес средата на регионално и местно ниво, чрез поощряване на партньорството между частния и държавния сектор. През 2006 г. бяха сключени договори за консултантска помощ с близо 700 МСП, за инвестиционна подкрепа – с 105 МСП, за ПЧП – 47 договора. Общият бюджет на проекта от 11.7 млн. евро беше договориран 99 %. МСП показаха огромен интерес към грантовите схеми, особено към инвестиционната схема, за която бяха получени повече от 1400 предложения. Втората и третата фаза на инвестиционната грантова схема ще бъдат изпълнявани съответно през 2007 и 2008 г.

Проект по Програма ФАР BG 2005/017-353.10.06 « Подкрепа за изпълнението на иновационната стратегия» е още един опит за подкрепа на про-иновационната структура. Понастоящем проекта е в процес на изпълнение. Компонент 1: Създаване на офиси за технологичен трансфер (ОТТ) в български обществени организации, работещи в областта на изследователската и развойна дейност, включва техническа помощ и грантова схема. Техническата помощ вече е приключила успешно, а поканата за подаване на предложения е отворена до 9-ти март 2007 г. ОТТ ще предоставят услуги на предприятия в областта на технологичния трансфер, като ще отговорят на търсенето от страна на българския бизнес за

нови технологии и ще послужат за основа за създаването на мрежа за трансфер на технологии в бъдеще.

През месец декември 2006 МИЕ отвори покана за подаване на предложения по грантова схема за енергийни одити с цел насърчаване на внедряването на енергоспестяващи технологии в МСП. Проекта възлиза на 1 млн. лева заделени от годишния бюджет на МИЕ.

Проекти на Министерство на земеделието и горите

Министерство на земеделието и горите координира и изпълнява Програма САПАРД в периода 2000-2006 г. По мярка “Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти” до края на месец януари 2007 г. бяха одобрени 357 проекта, като бяха изплатени 211.4 млн. лева (54.79% от бюджета на мярката). По мярка “Развитие и диверсифициране на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранна дейност и алтернативни доходи” до 29.01.2007 година бяха одобрени 687 проекта, като бяха изплатени 34.4 млн. лева или 23.3% от бюджета на мярката. По-голямата част от тези проекти са в МСП, но има, също така, проекти за ферми, земеделски кооперации и др. Ето защо е трудно да се определи точният брой на МСП.

Министерство на земеделието и горите чрез Държавен фонд «Земеделие» осигурява инвестиционни кредити за закупуване на оборудване и технологична модернизация за сектора на хлебопроизводството и сладкарството, чрез рефинансиране от търговски банки като част от «Програма за земеделско оборудване». Задължително условие, обаче е, кредитополучателят да бъде регистриран като земеделски производител за целия период на кредита.

Проекти, финансирани с Национални средства, както и по Програмите ФАР и САПАРД	ОП “Конкурентоспособност”
“Проект 100” – създаване на конкурентоспособни стартиращи фирми	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост 2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
Мрежата БАРДА (BG9908.02 “Изграждане на капацитет за ускорено развитие на сектора на МСП в България”)	2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
BG2003-004-937.02.03 Въвеждане на клъстерен подход и установяване на клъстерен модел	2.3. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите
BG 2005/017-586.04.02 Развитие на клъстерните инициативи - Фаза 2	2.3. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите

BG 0102.01: Услуги за МСП и технологична грантова схема	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост 2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
BG 0102.02: Високотехнологични бизнес инкубатори	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост
BG2004/016-711.11.04: Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на българските предприятия	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
BG2005/017-353.10.06 Подкрепа за изпълнението на Националната иновационната стратегия	1.2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура
Грантова схема за енергийни одити с цел насърчаване внедряването на енергоспестяващи технологии в МСП.	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
Трета фаза на проект НАССР – за хлебопроизводители и сладкари	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
Мярка по програма САПАРД “Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти”	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията (МСП в секторите, извън Анекс 1)
Мярка по програма САПАРД “Развитие и диверсифициране на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранна дейност и алтернативни доходи”	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост 2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията (МСП в секторите, извън Анекс 1)

III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<u>Макроикономика</u> - Макроикономическа стабилност и устойчив растеж; Анализ – 1.1., стр. 8; - Достъп до Общия Пазар; Анализ – 1.1. стр. 9; - Достъп на бизнеса до структурните фондове; <u>Промисленост и услуги</u> - Нарастващ принос на МСП в БВП; Анализ – 3., стр. 31; - Добри производствени традиции в определени отрасли на икономиката; Анализ – 3., стр. 28; - Нарастващ дял на частния сектор в икономиката; Анализ – 1.6., стр. 25; 3. стр. 29;	<u>Макроикономика</u> - Нисък БВП на глава от населението; Анализ – 1.1., стр. 9; Стратегия – 4.1., 4.2., стр. 81 - Нарастващо отрицателно външно търговско салдо; Анализ – 1.4., стр. 17; Стратегия – 4.3., стр. 83 <u>Промисленост и услуги</u> - Висока енергоемкост на икономиката; Анализ – 4.2.1., стр. 55; Стратегия – 4. стр. 80 ; 4.2., стр. 82 - Ниско технологично равнище; Анализ – 3.1.3., стр. 38; Стратегия – 4. стр. 80 ; 4.2., стр. 82 - Ниска производителност на труда; Анализ – 3., стр. 31; 3.1.1., стр. 32; 1.5., стр. 22; Стратегия – 4., стр. 80; 4.2., стр. 82 - Преобладаващ дял в износа на продукция с ниска добавена стойност; Анализ – 1.5., стр. 22; Стратегия – 4., стр. 80 - Ниско ниво на употреба на ИКТ в предприятията; Анализ – 1.5., стр. 22; Стратегия - Нисък дял на предприятията, въвели системи за управление (на качеството, на околната среда, за безопасни и здравословни условия на труд и др.); Анализ – 3.1.3., стр. 37; Стратегия – 4.2., стр. 82

<u>Финансови ресурси</u> - Устойчив банков сектор; Анализ – 3.1.4., стр. 40; <u>НИРД и Иновации</u> - Съществуващи и стабилни научни организации; Анализ – 4.1.1., стр. 47; <u>Бизнес среда</u> - Подобряваща се правна рамка за стартиране на бизнес; Анализ	<u>Финансови ресурси</u> - Затруднен достъп до финансиране за МСП; Анализ – 3.1.4., стр. 40; Стратегия – 4., стр. 80 <u>НИРД и Иновации</u> - Слаба връзка бизнес-наука-образование; Анализ – 4.1.2., стр. 42; Стратегия – 4., стр. 80 - Ниски разходи за НИРД като процент от БВП; Анализ – 4.1.1., стр. 47; Стратегия – 4., стр. 80 - Недостатъчна и отслабваща патентна активност в България; Анализ – 4.1.4., стр. 52; Стратегия – 4.1., стр. 81 - Нисък дял на процесовите иновации; Анализ – 4.1.3., стр. 51; <u>Бизнес среда</u> - Ниско качество и недостиг на услуги за бизнеса; Анализ – 2., стр. 26; Стратегия – 4.2., стр. 82 - Ниско ниво на управленска култура в предприятията; Анализ – 2., стр. 26; Стратегия – 4.2., стр. 82
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<u>Макроикономика</u> - Очакван висок икономически растеж и поддържане на балансиран бюджет и съотношение на държавен дълг към БВП; Анализ – 1.2., стр. 11; <u>Промисленост и услуги</u> - Развитие на екологични производства; Стратегия – 4.2., стр. 82 - Условия за повишаване на енергийната	<u>Макроикономика</u> - Рецесия на международните пазари; - Повишаване цените на енергоносителите; <u>Промисленост и услуги</u> - Силно неравномерно териториално разпределение на предприятията; - Изместване на големите международни

ефективност на производството; Стратегия – 4.2., стр. 82 • Потенциал за развитието на възобновяеми енергийни източници; Стратегия – 4.2., стр. 82 • Големите производствени предприятия са добре интегрирани международните бизнес мрежи; Анализ – 3.2., стр. 45; Стратегия - 4.2., стр. 82 • Развитие на клъстерни структури на различни етапи от техния жизнен цикъл; Стратегия- 4.2., стр. 82 <u>Финансови ресурси</u> • Начален етап на развитие на алтернативни източници на финансиране и на небанковия финансов сектор; Стратегия- 4.2., стр. 82 <u>НИРД и Иновации</u> • Достъп до НИРД и бизнес мрежи; Стратегия – 4.1., стр. 81 • Ресурсно и бизнес ориентиране на научните изследвания; Стратегия – 4.1., стр. 81 • Развитие на инфраструктура за технологичен, продуктов и управленски трансфер; Стратегия – 4.1., стр. 81 <u>Бизнес среда</u> • Насърчаване на предприемаческата активност; Стратегия- 4.2., стр. 82 • Привличане на инвестиции във високопроизводителни, експортно ориентирани сектори; Стратегия- 4.3., стр. 83 • Развитие на информационно-	компании към държави с по - ниски цени поради нарастващата цена на труда; <u>Финансови ресурси</u> • Банките поддържат високи лихвени проценти и изискват гаранции за инструментите на мостово финансиране; <u>НИРД и Иновации</u> • Ниска ефективност и невъзможност да се гарантира създаването на ново знание; <u>Бизнес среда</u> • Слаб интерес за прилагане на мерки в областта на стандартизацията, сертифицирането, акредитацията, метрологията, оценка на съответствието и наблюдение на пазара.
---	---

консултантски услуги; Стратегия- 4.2., стр. 82	
---	--

IV. СТРАТЕГИЯ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013

Стратегията на Оперативната програма е „пътната карта” за постигане на целите на ОП, дефинирайки приоритетните оси и очертавайки логиката която следват предвидените интервенции.

Стратегията на интервенциите по ОП се базира на заключенията на SWOT анализа и идентифицираните области на изоставане, създавайки цялостен и релевантен отговор на установените разлики и бариерите на развитие при достигане едновременно на целите на националните политики и политиката на ЕС. Стратегията описва логическата връзка нагоре към Стратегическите насоки на Общността, НСРР и надолу към отделните приоритетни оси.

1 Стратегически насоки на Общността

ОП „Конкурентоспособност” е разработена в съответствие с принципите на Регламент на ЕК 1083/2006, отчитайки новите приоритети на структурната и кохезионна политика, както и предвид видовете дейности финансирани от Европейския фонд за регионално развитие. Специално внимание е посветено на препоръките залегнали в Стратегическите насоки на общността за икономическа, социална и териториална кохезия 2007-2013.

По първата приоритетна ос на Стратегическите насоки на общността (СНО) „Да направим Европа и нейните региони по-привлекателно място за инвестиции и работа” оперативната програма предвижда операции, които да усилят потенциалния синергетичен ефект между закрила на околната среда и растеж. Следвайки логиката на СНО, общата насоченост на Приоритетна ос 2 „Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на благоприятна бизнес среда” цели да стимулира устойчивия растеж и да поощрява иновациите чрез развитие и модернизация на технологиите. Оста предвижда също така задоволяване на част от нуждите от инвестиции за покриване на изискванията на екологичното законодателство на ЕС и на задълженията поети по Протокола от Киото, чрез въвеждане на енергоспестяващи екологично чисти технологии и използване на възобновяеми енергийни източници”. Чрез тези дейности, ОП „Конкурентоспособност” се вписва в стратегическите насоки, че структурните фондове следва да се фокусират върху насърчаване на системи за управление на околната среда, разпространение на чисти технологии в МСП и развитие на възобновяеми и алтернативни енергийни източници. Под внимание е взето и осигуряването на високи нива на растеж чрез подобряване на условията и предоставяне на

услуги на инвеститори, като по този начин бъдат привлечени към сектори на икономиката и производства с висока добавена стойност.

Вторият приоритет на Стратегическите насоки „Подобряване на знанията и иновациите за растеж” е пряко отразен в Оперативната програма. Приоритетна ос 1 „Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности” цели преодоляването на ниските нива на инвестиции на частния сектор в научно и техническо развитие. Насърчаването на иновациите чрез нови и подобрени продукти, процеси и услуги, които могат да устоят на международния конкурентен натиск, е основополагащо за цялата първа приоритетна ос на оперативната програма. Дейностите по нея предполагат и тясна връзка с проектите по Седмата рамкова програма за научно и техническо развитие, както и с проектите по Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации. Поощряването на научното и техническото развитие и иновациите може да доведе до конкурентни предимства за България, ако предприятията прескочат някои от етапите на развитие на технологиите и започнат да развиват нови технологии. Осигуряването на растеж и създаването на работни места е тясно свързано с улесняването на достъпа до финансиране. Подобряването на достъпа до финансиране е една от областите, в която капацитета на съществуващите институции е най-ограничен. В резултат на тази констатация беше разработена Приоритетна ос 3 „Финансови ресурси за развитие на предприятията”. Тя ще създава, също така по-добри възможности за предприятията да се фокусират върху инвестиции в дейности за развитие и изследователски и развойни дейности.

Постигането на устойчив икономически растеж и по-висока производителност зависи от броя на интервенциите. Въздействието на предвидените по оперативната програма операции неминуемо ще подобри качеството на работните места и условията на труд и наред с развитието на конкурентоспособност, привличането на повече инвестиции, както и с увеличаването на износа, работните места в страната, както и в отделните региони, също ще се увеличат. Инвестициите в интервенции, фокусирани върху инструменти за микрофинансиране и предоставянето на по-добри услуги би улеснило предприемачеството и би подобрило възможностите за работа, което ще доведе до дългосрочен положителен ефект за подобряване конкурентоспособността на икономиката.

2 Съответствие на Стратегията с Националната Стратегическа Референтна Рамка

Стратегическите приоритети на НСПР адресират основните социално-икономически проблеми или перспективи на определена държава, регион, или отрасъл. Те се определят на основата на детайлен анализ на областите на изоставане, силните и слабите страни, възможностите и заплахите, вземайки предвид тенденциите на развитие на европейската и световна икономика.

Стратегическата визия и цел на НСПР е към 2015 г. България да стане конкурентоспособна страна членка на ЕС с високи качество на живот, доходи и социална чувствителност на обществото.

Така определената визия трябва да бъде постигната чрез две стратегически средносрочни цели, а именно:

- Засилване на конкурентоспособността на икономиката с оглед на постигането на висок и устойчив растеж;
- Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.

Заложената в ОП “Конкурентоспособност” обща цел за развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар, подпомага изпълнението на първата стратегическа цел.

С оглед постигането на стратегическите цели и визия на НСРР, интервенциите до 2013 г. ще бъдат съсредоточени върху четири стратегически приоритета:

1. Подобряване на базисната инфраструктура;
2. Повишаване качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта;
3. Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление;
4. Подкрепа за балансирано териториално развитие

ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” подпомага изпълнението на третия стратегически приоритет.

Националната стратегическа референтна рамка предвижда целенасочено въздействие в няколко основни тематични области, част от които са покрити от програмираните в ОП “Конкурентоспособност” интервенции. Подкрепа за бизнес средата, иновациите и МСП са сред приоритетните сфери на въздействие очертани от НСРР. ОП “Конкурентоспособност” е насочила по-голямата част от схемите за безвъзмездна помощ именно към предприятия, опериращи в тази област, като две от приоритетните оси – първа и втора – целят директно въздействие, а останалите предвиждат предприятията да бъдат крайни получатели на помощта, т.е. да се ползват от резултатите, постигнати от изпълнението им.

Иновациите, като приоритетен сектор в НСРР, са напълно покрити в приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”, която е насочена в три основни области – насърчаване на стартиращи технологични предприятия, подкрепа за индустриални проучвания и пред-пазарна подготовка на иновационни продукти/ услуги, и развитие на инфраструктура в подкрепа на иновациите. Първата група операции на приоритетна ос 2 също предвижда подкрепа в тази област, като по нея ще бъдат финансирани някои етапи от въвеждането на пазара на нови продукти, процеси и/ или услуги.

НСРР е идентифицирала сектора на МСП като приоритетно важен за развитието на икономиката, като тук са обособени няколко основни сфери на въздействие – подкрепа за повишаване ефективността на предприятията и насърчаване на благоприятна бизнес среда, достъп до финансиране и реклама на български продукти, които са намерили място като интервенции по ОП „Конкурентоспособност”

Поради паралелното разработване на програмните документи (НСРР и ОП) – съгласуването между тях се извършва своевременно, като съответствието между заложените цели и приоритети на НСРР и тези на ОП е осигурено.

3. Съответствие с Националната Програма за Реформи и стратегията за ОП “Конкурентоспособност”

Националната Програма за Реформи е национален документ, обхващащ всички национални политики насочени към постигане на целите на Лисабон. Дейностите, предвидени по ОП “Конкурентоспособност” отговарят изцяло на мерките, описани в глава 3 на НПР “Политики за подобряване на потенциала за растеж”.

- Под-раздел 3.2 – “Насърчаване на МСП и предприемачеството” – предвижда следните мерки, които съответстват на ОП:
 - Подобряване на бизнес средата
 - Насърчаване на предприемаческия дух и способности
- Подкрепа за стартиращи фирми
- Развитие на клъстери

Инвестиционна и консултантска подкрепа за МСП за подобряване на конкурентоспособността им.

Мерките в този под-раздел съответстват на индикативна операция 1.1 от Приоритетна ос 1, цялата приоритетна ос 2 и са в духа на целите, заложи в Приоритетна ос 3.

- Под-раздел 3. 3 „Насърчаване на НИРД и иновациите”, включва следните мерки, които съответстват на ОП:
 - Развитие на финансовите инструменти за насърчаване инвестициите в НИРД
 - Създаване или подобряване на съществуваща про-иновативна инфраструктура;
 - Подкрепа за защита на интелектуалната собственост;

Мерките в този под-раздел са в пълно съответствие с Приоритетна ос 1 на ОП.

Националната Програма за Реформи очертава непълен списък със сектори в областта на иновациите, които биха могли да бъдат преференциално подкрепяни, поради потенциала им за развитие и натрупаната критична маса от изследователски резултати в конкретния сектор. Секторите, които съответстват на обхвата на ОП са:

- Информационни и комуникационни технологии (ИКТ);
- Биотехнологии;
- Прецизно машиностроене;
- Технологии, материали и оборудване за намаляване на енергийното потребление;
- Нано-технологии и микроелектроника

Проекти от гореизброените сектори ще се считат за приоритетни в процеса на изпълнение на ОП и ще бъдат преференциално подкрепяни.

4. Стратегия на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

Постигането на икономически растеж основно се предопределя от повишаването и устойчивото развитие на конкурентоспособността. Развитието на конкурентоспособността на икономиката трябва да бъде разглеждано като процес на преодоляване на идентифицираните пропуски и изоставания и фокусиране върху качествените ѝ характеристики и предизвикателствата, които поставя членството на България в ЕС.

Оперативната програма се базира на сравнително ниската конкурентоспособност на българските предприятия, които отстъпват в значителна степен на конкурентоспособността на другите компании от ЕС. Това е видно от индикаторите представени в социално-икономическия анализ и SWOT анализа. Основните проблемни области са дефинирани на базата на тези различия, като интервенциите залегнали в настоящата програма целят тяхното преодоляване.

За да се подобри състоянието на икономиката, досега предприетите мерки и инициативи в рамките на правителствени програми и проекти по предприсъединителните фондове на ЕС трябва не само да продължат и да бъдат задълбочени, но трябва да се обърне специално внимание на подготовката на българските предприятия за развитие в силно конкурентна пазарна среда. Използването на средства от ЕФРР ще ускори процесите на развитие на МСП и големите предприятия както в производствените сектори, така и в сектора на услугите.

Подкрепата по ОП няма да бъде ограничена единствено до подкрепа за МСП. Включването на големи предприятия произлиза от факта, че въпреки преобладаващия брой на МСП в българската икономика, големите предприятия остават важен фактор за нея. Техния принос формира голяма част от БВП и е значителен фактор за икономически растеж. Големите предприятия са важни участници в процеса на създаване и внедряване на иновации, като създават условия за сътрудничество между отделните иновативни „играчи”, като същевременно способстват за отвореността на иновативната среда, както и за развитието на клъстерите. Освен това големите предприятия са важен генератор на заетост. Всички дейности насочени към насърчаване на икономическия растеж трябва да отчитат и влиянието на големите предприятия.

С цел насърчаване на възможностите за развитие е необходимо да са обърне внимание на редица предизвикателства. Докато възможностите за увеличаване на растежа са сред основните средства за преобразуването на икономиката, предизвикателствата, свързани с изоставанията, са сред предпоставките за ускоряване на процеса на развитие. Съществуват редица ограничения, които да забавят преминаването към по-динамична икономика, с по-широк кръг от възможности. Основните предизвикателства пред българската икономика по пътя ѝ за постигане на растеж са:

- България е в групата на догонващите страни по отношение на иновативната среда, като съотношението разходи за иновации/ БВП е изключително ниско. Основните изоставания в българската иновационна система се характеризират с нарушена връзка

бизнес – наука – слабо развитие или липсващи иновативни посредници (офиси за трансфер на технологии, технологични паркове, инкубатори, центрове и др.), липсата на иновативна култура сред предприемачите; недостатъчното и неадекватно финансиране на НИРД и иновативните проекти – едновременно от публичният и частният сектор; нисък дял на иновативни МСП; постоянно намаляващ брой на заетите в НИРД; остарялото или липсващо НИРД оборудване.

- Настоящата ситуация на МСП в България може да бъде охарактеризирана от факта, че има изоставане по отношение на ниската производителност на труда, високата енергоемкост на икономиката, остарелите технологии и оборудване. Същевременно, предприятията все още имат проблеми поради затруднения достъп до банкови кредити за инвестиционни цели и слабо разпространение на услуги в подкрепа на бизнеса.
- Въпреки нарастващата глобализация на световните пазари, страната ни има отрицателен търговски баланс и недостатъчен опит в участието на международни изложения, както и инвестиции в сектори с ниска добавена стойност, където основните предимства на производството са предимно ниските разходи за труд.

Ресурсите, с които разполага ОП са твърде ограничени за решаване на всички проблеми, затова е необходимо да се поставят цели, които са едновременно реалистични и достижими, като по този начин ограниченият бюджет да доведе до някакъв видим ефект при изпълнението на стратегията на ОП. Въз основа на това, и вземайки предвид изводите на анализа на силните и слаби страни, средствата на ОП трябва да бъдат фокусирани към ясно определени приоритети за постигане на забележима промяна.

В тази връзка, най-значителните усилия трябва да бъдат насочени към:

4.1. Развитие на благоприятна про-иновативна среда и подкрепа за създаването и комерсиализацията на иновации

- Насърчаване на българската иновационна система и създаване на нови или разширение на вече съществуващи про-иновативни посредници (технологични паркове, инкубатори, офиси за трансфер на технологии), с цел насърчаване на сътрудничеството между университетите и изследователските организации и бизнеса;
- Осигуряване на съвременно оборудване за изследователските организации с цел развитие на модерни иновативни продукти;
- Подобряване на иновационния потенциал на предприятията и качеството на създаваните от тях продукти, услуги и процеси, чрез подкрепата на иновациите и проучванията на предприятията, наемане на изследователи в предприятията, подкрепа за докторски програми, маркетинга на нови продукти и технологии, и защита на интелектуалната собственост.
- Подкрепа за иновативни клъстери или клъстери, изпълняващи иновативни проекти, ще бъде оказвана в съответствие със Съобщението от пролетната среща на Европейския съвет през 2005 г. за междинната оценка на изпълнението на Лисабонската стратегия. В този документ Европейската комисия подчертава

важността на „иновативни полюси” за конкурентоспособността и растежа. Подобни „иновативни полюси” или клъстери събират заедно иновативни предприятия с изследователски и финансови организации, като по този начин играят ролята на мост между научноизследователската работа и промишлеността, обикновено на регионално ниво. Свързването в мрежи на МСП, големи компании и други иновативни участници спомага за създаването на отворена иновативна среда.

- Подкрепа за създаване и укрепване на технологични стартиращи фирми, насочени към насърчаване на довеждането на изследователските резултати от университетите до практиката.
- Създаване на специални финансови инструменти за начален и рисков капитал за подкрепа на изпълнението на гореизброените мерки.

4.2. Увеличаване ефективността на предприятията

- За извеждане на пазара, успешно представяне на вътрешния пазар и превръщане в конкурентен играч на Общия пазар (т.е. да отговаря на високите изисквания за качество), е необходимо да се достигне високо технологично ниво. В резултат на това технологично обновление, освен ползите за околната среда, ефективността и производителността на технологиите на предприятията значително ще се подобри. Развитието на технологични мощности и насърчаването на инвестиционни дейности от страна на предприятията ще се отрази на конкурентните предимства, които ще позволят навлизането на МСП на нови пазари, развитието на нови продукти и производствени процеси, повишаване на пазарния дял и увеличаване на продукцията им.
- В контекста на нарастващите проблеми, породени от промените в климата, е необходимо да се предприемат редица икономически промени като се въведат екологично чисти технологии. С цел да запази природните си дадености, България трябва да предприеме сериозни стъпки за опазване на околната среда. В допълнение, от особена важност е да се насърчат екологични, безотпадни, енергийно спестяващи производствени технологии, за да се намалят значително енергоемкостта и неблагоприятните екологични ефекти, като по този начин се допринесе за устойчивото развитие.
- Интервенциите по ОП „Конкурентоспособност” се концентрират върху един от основните аспекти на бизнес средата, а именно осигуряване на достъпни и висококачествени информационни и консултантски услуги за предприятията. Подкрепата ще бъде насочена към създаване и реално опериране на бизнес мрежа от организации, предоставящи такива услуги, с което да се подобрят управленските методи и пазарните позиции на предприятията.
- С цел подкрепа на развитието на регионите и създаване на благоприятна среда за развитие на предприятията и повишаване на конкурентоспособността на МСП, подобряване на пазарните им позиции и достъпа до иновации, знание и ноу-хау, ще бъдат използвани предимствата на клъстерният подход.

- Подкрепата за финансови инструменти ще подпомогне развитието на МСП, като подобри достъпа им до външни финансови средства. Тези револвиращи инструменти правят достъпни обществените средства за МСП, като същевременно привличат допълнителни средства от частния сектор.

4.3. Интернационализация на предприятията

- Международната конкурентоспособност на българските предприятия трябва да бъде подобрена – едновременно директно и индиректно. Развитието на технологични и иновативни индустрии изисква значителни инвестиции; следователно политиката за повишаване на инвестициите трябва да бъде насочена към привличане на инвестиции в производства с висока добавена стойност и износ. Стартирането и изпълнението на големи международни промоционални кампании за представяне на България като инвестиционна дестинация е една добра отправна точка. Подобряването на спектъра и качеството на предлаганите услуги за инвеститори ще подпомогне подобряването на общите условия.
- С цел подкрепа на представянето и навлизането на чужди пазари, предприятията трябва да разполагат със съвременна и лесно достъпна информация, чрез подобряване на експортното насърчаване и услуги, и целенасочени международни и национални промоционални дейности.
- Наличието на адекватна национална инфраструктура по качеството е много важно условие за увеличаване на международните пазарни дейности на българските предприятия и ще допринесе за тяхната конкурентоспособност.

5. Формулиране на целите на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

5.1. Обща цел

Общата цел на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е директно свързана както с изводите на анализа, така и с насоките предоставени от Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г.

Въз основа на социално-икономическия анализ и изводите на анализа на силните и слаби страни, общата цел на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е формулирана като

Развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар.

Тази формулировка отговаря и на визията и първата от стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рамка. За да бъде България страна с високо качество на живот, основано на устойчиво социално-икономическо развитие, неизменно икономиката на страната трябва да се променя динамично. Високото качество и стандарт на живот се гарантират в основна степен от добрата конкурентоспособност на произвежданите стоки и услуги на международните пазари, която осигурява заетост и професионална реализация на населението, както и постъпления в националния бюджет и икономиката.

Динамиката на конкурентоспособността гарантира в дългосрочна перспектива устойчивото социално-икономическо развитие на България, които отдават особена роля на баланса между икономическо развитие и опазване на околната среда, както и на взаимовръзката между висок икономически растеж и висока заетост и икономическа ангажираност на населението.

5.2. Специфични цели

Общата цел на оперативната програма ще бъде реализирана чрез две специфични цели, които покриват два от основните аспекти на конкурентоспособността – подготвеността на българските предприятия за Общия европейски пазар и за бързо променящите се условия на международните пазари, както и състоянието на средата в която те функционират. Специфичните цели са:

- **Насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията.**
- **Подобряване на бизнес средата**

Описанието на общата и специфичните цели на ОП представят общата рамка и визия как българските предприятия в контекста на бъдещата икономика, базирана на знанието и увеличаваща се глобализация, ще станат конкурентни в световен мащаб и едновременно с това ще създават устойчиво икономическо развитие на българската икономика.

5.3. Приоритетни оси и цели на приоритетни оси

За постигане на общата и специфичните цели, ОП “Конкурентоспособност” ще се концентрира върху изпълнението на четири основни приоритетни оси, всяка една от които се характеризира с няколко приоритетни цели, като крайният резултат трябва да бъде развитие на устойчива икономика с потенциал за растеж, която да е конкурентна на международно равнище. Приоритетните оси са:

Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности”

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на благоприятна бизнес среда”

Приоритетна ос 3 “Финансови инструменти за развитие на предприятия”

Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика”

Тези приоритетни оси са в съответствие с целите на Лисабон и Гьотеборг и ще допринесат значително за нарастване на конкурентоспособността и сближаването на страната ни, както и за преодоляване на изоставанията, очертани в Стратегията на ОП. Четирите приоритетни оси ще се изпълняват чрез редица цели, които да допринесат за подобряване на икономическия растеж:

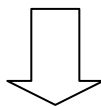
1. Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
2. Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;

3. Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.
4. Модернизация на технологиите и управлението в МСП
5. Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса
6. Намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници
7. Укрепване на производствения капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането
8. Подобряване на достъпа до капитал за развитие за ММСП
9. Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, главно свързани с иновационни дейности
10. Промоция на предимствата на България като инвестиционна дестинация
11. Насърчаване на интернационализацията на българските предприятия
12. Подобряване на националната инфраструктура по качество

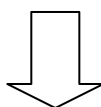
ЦЕЛИ

Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности	Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на благоприятна бизнес среда	Финансови инструменти за развитие на предприятия	Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика
➤ Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията; ➤ Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации; ➤ Развитие на благоприятна	➤ Модернизация на технологиите и управлението в МСП ➤ Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса ➤ Намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници ➤ Укрепване на производствения	➤ Подобряване на достъпа до капитал за развитие за ММСП ➤ Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, главно свързани с иновационни дейности	➤ Промоция на предимствата на България като инвестиционна дестинация ➤ Насърчаване на интернационализацията на българските предприятия ➤ Подобряване на националната инфраструктура по качество

про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.	капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането.		
--	--	--	--



- Насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията.
- Подобряване на бизнес средата



- Развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар.

V. ПРИОРИТЕТНИ ОСИ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013

Подкрепата по ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” ще бъде съсредоточена в посочените по-горе пет приоритетни оси. Всяка приоритетна ос е допълнително индикативно разделена на една или повече „области на въздействие”, всяка от които съдържа в себе си една или повече операции.

Трябва да бъде изрично посочено, че областите на въздействие и операциите, включени във всяка приоритетна ос имат индикативен характер и не представляват изчерпателен списък както по отношение на своя брой, така и по отношение на възможностите за въздействие. След задължително одобрение от страна на Комитета за наблюдение, Управляващият орган може да добави нови или да промени операциите, описани по-долу, в случай, че подобна промяна или нова операция съответства на обхвата на въздействие на конкретната Приоритетна ос и допринася за постигането на целите на тази ос.

Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”

Цели

Основната цел на Приоритетна ос 1 е подобряване на българската иновационна система чрез подкрепа за иновационна дейност и подобряване на про-иновативната инфраструктура.

Специфичните цели на приоритета включват:

1. Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
2. Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
3. Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.

ОБОСНОВКА

Приоритетна ос 1 беше избрана поради важността на прехода на българския икономически модел от „традиционна икономика” към икономика, базирана на иновациите и знанието. За изпълнението на тази цел трябва да бъде налице добре функционираща иновационна система. За съжаление понастоящем българската иновационна система е неразвита. Тя страда от структурни проблеми, които засягат всеки от основните участници в системата, и играят ролята на препятствия за цялостното развитие на конкурентоспособността на икономиката.

Основният проблем пред българските предприятия по отношение на иновационните процеси и управлението на научните изследвания е липсата на финансови средства и високите разходи за изпълнение на иновативни проекти. Само 3.43% от предприятията имат развойна дейност. Разходите на фирмите за развойна дейност са сравнително ниски като % от БВП в сравнение с други държави членки на ЕС и тази тенденция е устойчива през последните няколко години. Малкият брой на изследователи наети в предприятията е логичен индикатор за липсата на собствена развойна дейност в повечето предприятия. Друг сериозен проблем стоящ пред българските предприятия и изследователски организации е липсата на пазарен опит и средства за защита на техните права върху индустриалната собственост.

Иновативните компании, особено новосъздадените, се считат за високорисков сегмент на банковия пазар. Ето защо тези компании изпитват сериозни трудности в началния си етап на развитие до момента на успешно внедряване и реализиране на продукта който разработват. В този начален етап иновативните стартиращи предприятия се нуждаят от висококачествени специализирани консултантски услуги по отношение на икономическата, финансова оценка и оценката на интелектуалната собственост на конкретен иновативен продукт, консултантска помощ по отношение на пазарната реализация, инвестиции осигуряващи нормалното функциониране на предприятието, специализирано обучение на персонала и т.н. За съжаление се наблюдава сериозна липса на структури, които предоставят такива услуги на предприятията (напр. Технологични бизнес инкубатори), като оскъдният брой такива (2) са зле развити и предоставят услуги на изключително малък брой предприятия. Липсата на центрове по компетентност и други структури предоставящи услуги свързани с процеса на разработване и внедряване на иновации (технологични центрове, технологични инкубатори, технологични платформи и т.н.) представлява основна бариера за развитието на българската иновационна система.

Това са част от причините, поради които България е в групата на „догонващи страни” по отношение на иновативната среда. В допълнение връзката „наука-бизнес” е много слаба. Тя беше прекъсната в периода на прехода от централно планирана към пазарна икономика, поради липсата на средства за финансиране на НИРД дейности и липсата на адекватна държавна политика. Сегашната лоша пазарна ориентираност на иновативните разработки на изследователските институции е пряк резултат от прекъснатата връзка върху тяхното финансиране и развитие.

Същевременно зле развитите структури за технологичен трансфер не оказват достатъчна подкрепа в процеса на разработване и реализация на иновативните продукти. Там където подобни структури съществуват, те не разполагат с цялото необходимо оборудване за нормална дейност и нямат опит с добри практики в тази област. Още повече – „доставчиците” на иновации – изследователските организации, които би следвало да работят в тясно сътрудничество с посредниците (офиси за технологичен трансфер) и с „потребителите” на иновации (предприятията), в повечето случаи не разполагат с адекватно оборудване за приложни изследвания. До скоро тяхната главна цел на изследователските организации беше развитието в областта на фундаменталната наука.

За да подкрепи преодоляването на гореспоменатите недостатъци на българската иновационна система с адекватни финансови ресурси, българската иновационна стратегия предвижда, че общите разходи за НИРД в страната трябва постепенно да нараснат до 1.15 % от БВП през 2013 г. През периода 2002 – 2005 г. нарастването на разходите за НИРД следваше тренда на нарастване на БВП (4.9 – 5.5 %). По този начин, в процентно отношение, те останаха на стабилни нива – между 0.49 – 0.51 % от БВП. 90 % от тях бяха похарчени за оперативни нужди – основно заплати и социални осигуровки на изследователите в държавните изследователски организации. По-малко от 10 % от разходите бяха инвестирани в изследователски капитал и оборудване и тази тенденция остана стабилна през последното десетилетие. Поради очаквания висок ръст на БВП в периода 2007-2013 г. най-вероятно финансирането от държавния бюджет на НИРД, изразено в отношението разходи за НИРД / БВП, ще остане на подобни нива, така че всяко значително развитие в тази област, както и опит за постигане на 3 %-ната цел на Лисабонската стратегия, ще зависят основно от средствата на ЕС и частни инвестиции.

Постепенното повишаване на капацитета за усвояване на българската иновационна система ще позволи на подкрепата, предоставена по Приоритетна ос 1 на ОП, да добави 0.25 % от БВП към държавните разходи за НИРД през 2013 г. Интензитетът на частното съфинансиране по Приоритет 1 ще варира от 10 % до 75 % за различните схеми за безвъзмездна помощ. По този начин публичните инвестиции (национални и от ЕС) от около 250 млн. евро за програмния период ще генерират общи инвестиции в българската иновационна система в размер на близо 400 млн. евро.

Благодарение на своята проектна и конкурентна същност, инвестираните европейски средства ще постигнат висок левъридж ефект. Близо 1/3 от бюджета на Приоритетна ос 1 на ОП ще бъде изразходвана за дейности, свързани със създаването и развитието на про-иновативна инфраструктура, която в дългосрочен план също ще доведе до привличане на допълнителни частни инвестиции за изследователска и развойна дейност. Очаква се по този

начин, заедно с подкрепата за фондове за рисков капитал по Приоритетна ос 3, ОП да добави общо 0.3 – 0.35 % от БВП разходи за НИРД през 2013 г.

Целта от 1.15 % от БВП общи разходи за НИРД през 2013 г. ще бъде постигната и с помощта на участието на България в други програми на ЕС (ОП „Регионално развитие”, ОП „Човешки ресурси”, Програмата за конкурентоспособност и иновации, 7-ма рамкова програма и т.н.).

Фактът, че 11.4 % от българските предприятия вече развиват иновационни дейности, а 30.2 % от тях възнамеряват да кандидатстват за помощ от Структурните фондове за своите иновационни проекти през следващите три години (2007 - 2009), показва, че ще има достатъчно количество качествени проекти за усвояване на определените средства.

Индикативно разпределение на бюджета по приоритет и области на въздействие – %	
Общо за Приоритетната ос	246 500 000 евро 21,2 % (от всички средства от ЕФРР за ОП)
<i>Подкрепа за иновационни дейности в предприятията</i>	64,09 % (от всички средства от ЕФРР за приоритета)
<i>Подобряване на про-иновативната инфраструктура</i>	35,91 % (от всички средства от ЕФРР за приоритета)

В рамките на тази Приоритетна ос са определени следните области на въздействие:

- 1. Подкрепа за иновационни дейности в предприятията*
- 2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура*

Всяка област на въздействие е допълнително разделена на индикативни операции.

Област на въздействие 1.1. Подкрепа за иновационни дейности в предприятията

Индикативна операция 1.1.1. Подкрепа за създаване и развитие на стартиращи иновативни предприятия

Един от общопризнатите методи за внедряване в икономиката на натрупана критична маса от научно-приложни резултати, разработени през последните години от българските научните организации, е създаването на иновативни стартиращи фирми, които да ги комерсиализират. За съжаление стартиращите предприятия с висок иновативен потенциал са подложени на висок риск никога да не навлязат в етап на растеж поради липса финансови ресурси и пазарни опит и знания, както и поради неточно планиране. Много предприятия с потенциал за бърз растеж никога не получават своя шанс, тъй като на пазара съществуват изключително малко рискови инвеститори, докато условията на банково финансиране често са неподходящи, и дори по-често- банките изобщо не предоставят кредити на подобни

компании. Ето защо по тази Приоритетна ос ще бъдат подкрепяни такива стартиращи фирми в началната им фаза на съществуване, като ще им бъде предоставяна интегрирана подкрепа покриваща техните разнообразни нужди. В резултат на тези интервенции следва да нарасне броят на високо иновативните, вече пазарно стабилни предприятия в българската икономика.

Индикативни дейности. Подкрепата ще бъде разделена на две фази в съответствие с естествената логика на развитие на иновативните идеи. Първата фаза ще включва подкрепа за индустриални проучвания и етапа на експериментално развитие, подкрепа за различни видове оценки на иновативните идеи, изработване на пазарни проучвания, планове и стратегии. На изследователски организации, университети и стартиращи иновативни предприятия ще бъде предоставяна подкрепа за провеждане на приложни изследвания (вкл. тестове, измервания и т.н.) с цел да бъдат идентифицирани и разработени до допазарна фаза жизнеспособните иновативни идеи с потенциал за внедряване в икономиката. Като втора стъпка, може да бъде предоставяна подкрепа на стартиращи иновативни предприятия за внедряване на иновативни продукти на пазара (вкл. изготвяне на бизнес план, услуги, свързани с управлението на проекти, маркетинг, специализирани юридически услуги, инвестиции в материални и нематериални активи и др.)

Индикативни разходи. Разходи за ЧР; разходи за услуги: правни (вкл. специализирани – защита на индустриалната собственост, хонорари, лицензи и др.), консултантски услуги, тестове, измервания; разходи за доставка на материали и оборудване, необходими за изработването на прототип и внедряването на разработения иновативен продукт на пазара; разходи за промоционални дейности; защита на индустриалната собственост и др.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски и развойни организации, университети, както и новосъздадени стартиращи предприятия.

Количествени цели: Виж индикатори 1, 2 и 3

Индикативна операция 1.1.2. Подкрепа за разработване на иновации от предприятия и внедряването им в икономиката

Друг важен „генератор” на иновации са научните и развойни дейности на предприятия или клъстери, както в самите предприятия или клъстери, така и в партньорство с изследователски организации или университети. Съществуват значителен брой компании, чиято дейност би се подобрила много в следствие на внедряването на иновативни продукти, услуги или бизнес модели, но които нямат средствата за финансиране на необходимата развойна дейност. В резултат на тези дейности ще се повишат успешните НИРД проекти, изпълнявани от самите предприятия или в партньорство с изследователски организации, както и ще се увеличат общите разходи за научна и развойна дейност. В този смисъл предимствата на клъстерите могат да бъдат използвани с цел осигуряване на благоприятна иновационна среда за предприятията, което ще им позволи да бъдат по- активно въввлечени в технологичните изследвания и развитие. Разпределянето на средствата необходими за съвместни НИРД дейности между членовете на клъстера спомага за намаляването на рисковете и финансовите бариери. Близостта на клъстерните членове и доверието между тях води до по-бързо възприемане на иновацията помежду им. Ръководният състав на клъстера играе важна роля в процеса на разпространение на иновацията сред клъстерните членове. В допълнение,

фирмите-членове на клъстер, често пъти имат подобрен достъп до рисков капитал, тъй като рискът е поделен между членовете на клъстера.

Големите предприятия също ще могат да участват в отделни схеми по тази индикативна операция, защото те, за разлика от МСП, имат голям потенциал за развиване на научна и развойна дейност с очаквани значителни резултати и силно въздействие върху икономиката. Размерът на бюджета, определен за подобни схеми ще бъде до 20 % от общия бюджет за Приоритетна ос 1.

Индикативни дейности. Подкрепа ще бъде оказвана от една страна за осъществяване на НИРД от предприятията, включително за пред-проектни и индустриални проучвания и пред-пазарно развитие, и от друга страна, интегрирана подкрепа (консултации, инвестиции в материални и нематериални активи, обучения на управителите/персонала), необходима за въвеждането на продуктите или процесите иновации в производствената или управленската им практика. Аналогично на индикативна операция 1.1.1., на етапа на до-пазарна подготовка подкрепа ще бъде предоставяна за разработване на иновативни продукти и процеси, докато на етапа за комерсиализация ще бъде предоставяна подкрепата за внедряване на пазара както на иновативни продукти и процеси, така и на иновативни услуги и бизнес модели.

Индикативни разходи. Разходите ще покриват научна и развойна дейност, изработка на прототипи, промоционални дейности, защита на индустриалната собственост, инвестиции в материални и нематериални активи, необходими за развиване и внедряване на разработените иновации.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия, клъстери от предприятия. Отделни схеми за големи предприятия ще бъдат съставени и изпълнени.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели: Виж индикатори 4 и 5

Индикативна операция 1.1.3. Подкрепа за увеличаване на заетостта на изследователи в предприятията

Индикативни дейности. Нивото на изследователи, наети от български МСП, е най-ниското в сравнение с останалите държави от ЕС. От друга страна нивото на изследователи, работещи в държавни научни институции е най-високото в ЕС. С цел да се преодолее тази диспропорция предприятията ще получават подкрепа за наемането на научни работници и други НИРД специалисти, които да изпълняват собствените научни и иновативни проекти на предприятията.

В допълнение, за да се внедрят най-иновативните решения и научноизследователски резултати в икономиката ни, ще се подкрепят програми за докторантури с висок приложен потенциал при условие, че разработената иновация (в случай на успешен резултат) ще бъде

внедрена в икономиката. Подкрепата ще бъде предоставяна чрез отделни предприятия или консорциум от предприятия на базата на предварително подписан договор със студенти, които подготвят проекти за докторат с потенциал за приложение в икономиката.

Индикативни разходи. Разходи за заплати и социални осигуровки на наетите изследователи и научни ще бъдат частично покривани, както и разходи за доставка на материали и ограничено оборудване за изпълнение на докторантурите.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия, които наемат изследователски персонал и/или се ангажират да финансират и внедряват иновации, разработени в резултат на проекти за докторат.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели: Виж индикатори 6 и 7

Индикативна операция 1.1.4. Подкрепа за защита на индустриалната собственост

Индикативни дейности. Подкрепа за защита на индустриалната собственост чрез кандидатстване и регистрация на национално, европейско и международно равнище на патенти, полезни модели, търговски марки и дизайн (включително по Договора за Патентно Коопериране, Търговска марка на Общността, Дизайн на Общността, Споразумението от Мадрид и протокола към него, и т.н.).

Индикативни разходи. Разходи за изготвяне на оценки на иновативните идеи (по отношение на патентноспособност, състояние на техниката, новост и др)., за изготвяне на патентни досиета, за попълване на заявки за патент или полезен модел, за регистрация на патенти, полезни модели, марки, дизайни и т.н. ще бъдат избираеми по тази индикативна операция.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия и научноизследователски организации, университети.

Количествени цели: Виж индикатори 8 и 9

Област на въздействие 1.2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура

Индикативна операция 1.2.1. Създаване на нова и укрепване на съществуваща про-иновативна инфраструктура

Целта на тази индикативна дейност е създаването на благоприятна среда и условия за развитието на иновативни предприятия.

Финансирането ще бъде насочено към различни видове организации в подкрепа на бизнеса, които предлагат професионални консултантски услуги за иновативни стартиращи фирми и съществуващи иновативни предприятия. Средства ще се предоставят за създаването и/ или разширяването на центрове за технологичен трансфер, технологични инкубатори, технологични платформи, технологични паркове и др., както и за разнообразяването на предоставяните от тях услуги.

Индикативни дейности. Във връзка със специфичните черти на всяка една подпомогната организация или институция, различни дейности ще бъдат подкрепяни. В случаите с центрове за технологичен трансфер, технологични инкубатори и центрове, ще бъдат подкрепяни например проекти за създаване на подобни структури, тяхното институционално изграждане, развитие и предоставяне на нови услуги на предприятията, както и свързване в мрежи на подобни институции, на организации в подкрепа на бизнеса и иновативни предприятия. Имайки предвид специфичната комбинация от условия необходима за създаването на Технологични паркове, по предварителни разчети, не повече от 5-6 регионални центъра в България имат потенциал за създаване на такива структури, между които София, Пловдив, Варна. С оглед на гореказаното преди изпълнението на проекти за технологични паркове, ще се финансират подготвителни дейности за създаването им (разработка на пред-проектни проучвания, техническа документация, инженерни планове и т.н.).

Индикативни разходи.

- За центрове за трансфер на технологии, технологични инкубатори, технологични центрове:
 - създаване на подобни институции – пред-проектни проучвания, дейности, доставка на оборудване
 - институционално изграждане – разработване на нови и/ или подобряване на вече съществуващите про-итовативни услуги и тяхната доставка на предприятията и научните организации,
- За технологични паркове – в допълнение към гореспоменатите ще бъдат финансирани и подготвителни дейности за тяхното създаване като пред-проектни проучвания, изготвяне на техническа документация, инженерни планове и т.н.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски организации, общини, обществени или частни организации, вкл. НПО, които създават и управляват про-иновативна инфраструктура.

Количествени цели: Виж индикатори 10 и 11

Индикативна операция 1.2.2. Подкрепа за обновяване на оборудването за приложни цели

Индикативни дейности. За да се осигури достатъчен „поток” от иновативни идеи в икономиката, научните организации ще бъдат подкрепяни за придобиване и/или обновяване

на съществуващо приложно оборудване, при условие, че съществува ясно изразено търсене от страна на бизнеса в конкретната научна сфера, както и доказана необходимост от подобно оборудване и потенциал за широко приложение на очакваните НИРД резултати в националната икономика.

Тази дейност ще подобри достъпа на предприятията до про-иновативни услуги, както и ще подобри тяхното качество.

Индикативни разходи. Разходи за доставка на необходимото оборудване за приложни цели.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски организации, лаборатории и др. както държавни, така и частни.

Количествени цели: Виж индикатори 12 и 13

Индикативна операция 1.2.3. Създаване на национална иновационна мрежа

Индикативни дейности. С цел постигане на максимален синергетичен ефект от дейностите на отделните участници в иновационната система, ще бъдат осъществени редица допълнителни взаимосвързани операции като напр. създаване на „национална иновационна мрежа”, обединяваща иновативни предприятия и организации.

Индикативни разходи. По тази индикативна дейност ще бъдат покривани разходи за свързване в мрежа на научноизследователски организации, про-иновативни организации в подкрепа на бизнеса, иновативни предприятия, изграждане на виртуална среда за сътрудничество, организиране на съвместни събития, създаване на Интернет портали, бази данни и др., провеждане на обучения и оказване на други услуги на членовете на мрежата, осигуряване на високо-скоростна широколентова връзка, която да свързва всички участници в мрежата и др.

Бенефициенти: Бенефициенти по тази индикативна дейност ще бъдат иновативни български предприятия, лаборатории, обществени или частни организации – изследователски и иновативни, вкл. НПО, офиси за технологичен трансфер, технологични бизнес инкубатори, технологични паркове и други членове на иновационната система.

Количествени цели: Виж индикатор 14

Управляващият орган на ОП „Конкурентоспособност” се ангажира да участва в инициативата „Региони за икономическа промяна” на ЕК за партньорството между региони и градове посредством следните действия:

- Възможност за включване в ОП на операции, свързани с иновациите и повишаване иновативния потенциал на предприятията, които да се базират на добри практики в мрежите за регионално сътрудничество.
- Съдействие на Комитета за наблюдение да получава редовно актуална информация относно мрежата/ мрежите, в които са включени региони на страната.

- Предвиждане на точка в дневния ред на Комитета за наблюдение поне веднъж годишно за оценка на дейността на мрежата за регионално сътрудничество и дискутиране на подходящите предложения, които могат да бъдат включени в ОП.
- Включване в годишния доклад за изпълнението на ОП на предприети действия в региони, които са се включили в инициативата „Региони за икономическа промяна”.

Индикатори

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация/ метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
1. Брой подкрепени стартиращи иновативни предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	55 - 65	155 - 165	Мониторинг; проучване	
2. Ниво на оцеляване на стартиращите иновативни предприятия Определение: % активни на пазара от подпомогнати иновативни стартиращи фирми (след първите 3 години дейност)	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	50 %	70 %	Мониторинг; проучване	От тях: за мъже От тях: за жени
3. Брой иновации, въведени/ готови да бъдат въведени на пазара Определение: иновации, готови да бъдат/ въведени на пазара в резултат на инвестиции в подкрепени стартиращи предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40	120	Мониторинг	От тях: за мъже От тях: за жени
4. Брой НИРД проекти, подкрепени в до-пазарна фаза Определение: брой НИРД проекти в подкрепени предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	15 - 20	60 - 65	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия
5. Брой НИРД проекти, подкрепени за въвеждане на пазара Определение: брой НИРД проекти в подкрепени предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	15 - 20	60 - 70	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия
6. Брой наети изследователи в предприятията Определение: брой висококвалифицирани изследователи, научни работници и докторанти, наети в предприятия за изпълнение на НИРД проекти	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	80	300	Мониторинг	

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Неофициален превод от английски език

7. Брой успешни проекти, подготвени от наетия изследователски персонал Определение: брой проекти, подкрепени по операция 1.1.3.	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	30 - 40	120 - 150	Мониторинг	
8. Брой подадени заявки за търговски марки, дизайни, патенти и т.н. от подкрепените предприятия и изследователски организации Определение: брой проекти, подкрепени по операция 1.1.4.	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	220	220	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
9. Брой регистрирани търговски марки, дизайни, патенти и т.н. от подкрепените предприятия и изследователски организации Определение: брой успешни проекти, подкрепени по операция 1.1.4.	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40	180	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
10. Брой подкрепени/ създадени центрове за трансфер на технологии, технологични инкубатори, технологични центрове, технологични паркове и други проиновативни посредници Определение: брой финансирани проекти на иновативни посредници, вкл. новосъздадени и вече съществуващи	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	22 - 27	40 - 47	Мониторинг; НСИ; проучване	
11. Брой предприятия, които използват услугите на проиновативни посредници Определение: брой предприятия, които използват услуги/ помещения на подкрепените институции	Резултат	96 (2006)	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0	500 - 600	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
12. Брой подкрепени проекти за обновяване на оборудването за приложни цели в изследователски организации	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	20 - 30	65 - 75	Мониторинг	
13. Брой НИРД проекти, изпълнени с помощта на доставеното оборудване за приложни цели	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	70 - 90	210 - 230	Мониторинг	
14. Брой институции/ организации, които участват в националната иновационна мрежа	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40	170 - 200	Мониторинг	

„КРЪСТОСАНО ФИНАНСИРАНЕ”

Важно условие за постигане на целите на Приоритетна ос 1 е подкрепените проекти да са интегрирани, включвайки типове дейности присъщи както за ЕФРР, така и за ЕСФ. Ето защо е предвидено да се прилага „кръстосано финансиране” в рамките на до 10% от бюджета на Приоритетната ос, в съответствие с чл. 34 на Общия Регламент. Това ще позволи, да се финансират, например, обучения по иновационни проблеми и индустриална собственост за управителите на предприятия, професионални обучения в най-нови технологии и оборудване, субсидирана заетост за изследователи в предприятия. Тези обучения са пряко свързани с инвестиционната подкрепа за иновативни проекти изпълнявани индивидуално от предприятията или в партньорство с изследователски организации, както и с регистрацията на патенти, търговски марки и т.н. Подобни видове дейности имат допълващ характер и представляват неразделна част от подкрепата за иновативни проекти.

ЕКОЛОГИЧНО ИЗМЕРЕНИЕ НА МЕРКИТЕ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 1

Стратегическата екологична оценка на ОП „Конкурентоспособност” посочва, че Приоритетна ос 1 ще има непряк положителен ефект върху околната среда. Процесът на изпълнение на мерките по този приоритет ще бъде изцяло съобразен с екологичното измерение на устойчивото развитие. Разработването и внедряването на екологични иновации (вкл. в областите на енергийна ефективност и ВЕИ) ще бъде приоритетно подкрепяно в процеса на подбор на проекти, които да бъдат финансирани по различните операции на Приоритетната ос.

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес средата”

Цели

Специфичните цели Приоритетната ос са:

1. Модернизация на технологиите и управлението в предприятията.
2. Предоставяне на лесно достъпни и качествени консултантски и информационни услуги на бизнеса.
3. Намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници, използвани от предприятията.
4. Увеличаване на ефективността на производството и пазарното представяне на предприятията използвайки предимствата на клъстерите и бизнес мрежите.

ОБОСНОВКА

Приоритетната ос допринася за постигането на основната цел на интервенциите на оперативната програма, а именно – реструктуриране на българската икономика и установяване на устойчив модел на икономически растеж. Постигането на тази цел е базирано на инвестиционна подкрепа за развитие на конкурентоспособни предприятия, както и на подобряване на бизнес средата, чрез предоставяне на предприятията на лесно достъпни, висококачествени информационни и консултантски услуги.

За да се наложат на пазара и да се превърнат в конкурентоспособен участник в Общия пазар и да покрият високите изисквания за качество, предприятията трябва да бъдат „снабдени” със средства и решения необходими за конкурентоспособност и растеж на европейския пазар. Приоритетната ос е насочена към насърчаване на инвестициите в модерни технологии и подобряване на управленските умения. Необходимо е да се подпомогне внедряването на системи за управление на околната среда/ качеството и като специално внимание да бъде отделено на сертифицирането на продукцията, като това би гарантирало успешното навлизане на българските продукти и услуги на европейския и други пазари.

По настоящата Приоритетна ос ще бъде насърчавано въвеждането на екологично чисти, ниско емисионни, енергоспестяващи производствени технологии и възобновяеми енергийни източници, с цел значително намаляване на енергийната интензивност, негативните екологични въздействия, като това ще допринесе за устойчиво развитие на икономиката. Като резултат от този технологичен поврат, освен чисто екологичния полезен ефект, също така ще бъдат значително подобрени ефективността и производителността на използваните от предприятията технологии.

Участието на българските предприятия в „новата икономика” ще изисква използването на нови и конкурентни бизнес модели, като дистанционна работа и свързване в мрежи и/ или клъстери. Клъстерите са в състояние да постигнат общ напредък в предприемачеството и са двигател за развитието на активите, новите технологии, бизнес инфраструктурата, привличането на инвестиции и специализирани услуги, което индивидуални предприятия не са в състояние да направят. Затова подкрепата за клъстери е една от интервенциите, които са предвидени за подкрепа по настоящата Ос.

От изключителна важност е да бъде подобрена бизнес средата, в която предприятията оперират, както и тяхната управленска култура посредством лесно достъпни и висококачествени информационни и консултантски услуги. Предвидената подкрепа за изграждане и функциониране на мрежа в подкрепа на бизнеса, която да предоставя подобни услуги, ще допринесе значително за подобряването на бизнес представянето на МСП, включително стартиращите фирми, както и за подобряване на управленските познания и умения на предприемачите.

Подкрепата по тази приоритетна ос ще бъде фокусирана, но не и ограничена само върху МСП. Въпреки че големите предприятия разполагат с достатъчно възможности за финансиране на инвестиционните си проекти, те са също така важен фактор в икономиката като голям „генератор” на заетост и растеж, значителен участник в НИРД и иновационните дейности и основен партньор при създаването на мрежи и клъстери. Това обуславя и необходимостта от подкрепа на големи предприятия като възможност за постигане допълнително въздействие за развитие и растеж. Ето защо ще бъде допустимо по ОП големите предприятия да получават подкрепа за някои дейности при определени условия. Подкрепата за големи предприятия ще бъде насочена към закупуване и въвеждане на нови технологии, въвеждане на международно признати стандарти и системи за качество и мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. Подкрепата за големи предприятия ще бъде ограничена в сравнение с помощта за МСП, от гледна точка на насоченост (видове проектни дейности) и интензитет на помощта. С цел да се осигурят равни възможности, честна

конкуренция и съответствие с приложимите режими на държавна помощ, ще бъдат разработвани отделни схеми за безвъзмездна помощ за големите предприятия, като общия финансов ресурс за големи предприятия по тази Ос ще бъде ограничен до 20% от общите средства предвидени за нея.

Приоритетна ос 2 е разработена като най-обширна от гледна точка на предвидените дейности по нея и следователно с най-голям финансов ресурс.

Индикативно бюджетно разпределение по приоритетна ос и области на въздействие – %	
Общо Приоритетна ос 2	593 837 780 евро 51.10 % (от общите за ОП средства по ЕФРР)
Подобряване на технологиите и управлението в предприятията	43.28 % (от общите за оста средства по ЕФРР)
Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса	19.53 % (от общите за оста средства по ЕФРР)
Въвеждане на енергоспестяващи технологии и ВЕИ	34.66 % (от общите за оста средства по ЕФРР)
Насърчаване на бизнес кооперирането и свързването в клъстери	2.53 % (от общите за оста средства по ЕФРР)

Следните тематичните области на въздействие са предвидени за изпълнение по Приоритетната ос:

1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и ВЕИ
4. Насърчаване на бизнес кооперирането и свързването в клъстери

Област на въздействие 2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията

Индикативните операции по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

Индикативна операция 2.1.1. Технологично обновление в предприятията

Най - голяма операция по тази област на въздействие ще бъде предоставянето на подкрепа за инвестиции в съвременни материални и нематериални активи, насочени към подобряване и разширяване на бизнес дейностите им, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси в компаниите, навлизане на нови и разширяване на съществуващите пазари и др.

Индикативни дейности – Ще бъде предоставяна подкрепа за оползотворяването на инвестиции целящи модернизирането на дейността на предприятията – технологично обновление, разширяване на бизнес дейността, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси и т.н. Специално внимание ще се отделя на въвеждането и комерсиализацията на иновативни проекти за технологии и продукти на пазара на регионално и национално ниво и на ниво компания, свързани с разширяването на дейностите на предприятията и /или подобряване на конкурентните им предимства, но които не са свързани с внедряване на резултати от изследвания дело на самата компания.

Разграничаването между подобни проекти и проекти, които ще бъдат финансирани по Приоритетна ос 1, индикативна операция 1.2.2., ще се основава на произхода на иновациите – докато схемата по Приоритетна ос 1 се фокусира върху иновации, произлизащи от собствена НИРД, настоящата схема ще подкрепя закупуване и въвеждане в употреба на външно разработени иновативни технологии (патенти, ноу – хау и т.н. и свързаното с тях оборудване).

Критериите за избор на проекти по тази схема за безвъзмездна помощ ще се базират на оценка на сегашната конкурентна позиция на предприятията, които кандидатстват, на предвиденото въздействие на техните проекти за повишаване на конкурентоспособността им, както и на оценка на приноса на проектите за постигане на националните и европейски хоризонтални политики като опазване на околната среда, създаване на работни места, равни възможности, развитие на ИКТ и т.н.

Индикативни разходи - разходи, които биха били финансирани, се отнасят за закупуване, монтиране и поддръжка на нови технологии и оборудване, придобиване на патенти, лицензи, ноу-хау и приложен софтуер, които да допринасят за подобряване на конкурентните им предимства.

Бенефициенти - бенефициенти по тази дейност ще бъдат МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели – индикатори 1, 3 и 4

Индикативна операция 2.1.2. Покриване на международно признати стандарти

С цел да се подобрят международните позиции на българската продукция на външни пазари, специализирана подкрепа ще бъде предоставяна на предприятия за покриване на международно признати пазарни стандарти – проекти за планиране, въвеждане и сертифициране на международни системи за управление на качеството, въвеждане на

системи и стандарти за управление на околната среда, ИТ базирани системи за управление и т.н.

Индикативни дейности – Подкрепата ще бъде съсредоточена, но не и ограничена до въвеждане на системи за управление (включително и ИТ базирани), постигане на съответствие на продукти, услуги, сурови материали, машини и устройства, включително контролно – измервателни устройства и персонал с международно признати стандарти и изисквания за получаване на сертификат/ знак за съответствие (включително декларация за съответствие на производителя).

Индикативни разходи – разходите, които биха били допустими за покриване ще включват консултации и обучение, свързано с въвеждането на системите за управление на качеството, закупуване на оборудване и подобряване на производствената инфраструктура, директно свързани с въвежданите системи и стандарти (структурни подобрения, климатични изолации, системи за чист въздух, ре-инженеринг на съществуващо оборудване, измерващи уреди и др.).

Бенефициенти – за тази операция могат да бъдат стартирани две схеми за безвъзмездна помощ – за МСП и за големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели – индикатор 5

Област на въздействие 2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса

Индикативните операции по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

Индикативна операция 2.2.1. Създаване на мрежа от организации, предоставящи консултантски и информационни услуги за предприятията

Ще бъде предоставена подкрепа за изграждане и частична поддръжка на мрежа от организации в подкрепа на бизнеса. Тази мрежа ще включва организации, които подкрепят предприемачеството. Мрежата ще има ограничен брой членове като средство за осигуряване на достъпен по региони, но висококачествен набор от услуги.

Индикативни дейности - Мрежата от организации в подкрепа на бизнеса ще предоставя широк набор от информационни и консултантски услуги за стартиращи и съществуващи МСП. Качеството на предлаганите услуги ще се осигурява от създаването на високи стандарти и включването на членове в мрежата след като преминат конкурсна процедура и покрият определени изисквания. Мрежата ще предлага основни бизнес консултации за стартиране и ръководене на бизнес, включително бизнес планиране, маркетинг, финансово управление, правни съвети и др.. Едновременно с това, ще се предоставят и специализирани информационни и консултантски услуги свързани със специфични стандарти и изисквания

към отделните сектори, включително опазване на околната среда, свързване с подходящи партньори за износ и др. Мрежата от организации в подкрепа на бизнеса ще служи и като информационни и промоционални бюра за ОП „Конкурентоспособност” и ще подпомага предприятията в подготовката на проектни предложения.

Индикативни разходи – разходите, които ще бъдат предложени за покриване ще включват разработването и въвеждането на нови пакети от услуги за предприятията – както общи, така и специализирани – развитие и поддръжка на стандартите за услугите и към членовете на мрежата, както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата, включително разработката и поддръжката на тематични бази данни и др. Оперативните разходи на организациите, включени в мрежата ще се покриват срещу действително доставени услуги на предприятия.

Бенефициенти - бенефициенти ще са публични организации, НПО и търговски дружества, предоставящи информационно-консултантски услуги на МСП.

Количествени цели – индикатори 2, 6, 7, 8

Индикативна операция 2.2.2. Създаване на регионални бизнес-инкубатори

За да се осигури свързаност и интегрираност на подкрепата за стартиращи фирми, ще се създават регионални бизнес инкубатори под формата на „инфраструктурно продължение” на мрежата. Тези инкубатори ще работят и ще бъдат управлявани от или в партньорство с членове на мрежата от организации в подкрепа на бизнеса в тази конкретна област.

Индикативни дейности – подкрепата ще е насочена към създаване и управление на инкубаторите, както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата от инкубатори. Инкубаторите ще са насочени към предоставяне на подкрепа на стартиращи фирми и за предоставяне на комплексна подкрепа за предприятията от регион.

Индикативни разходи – разходите, които ще се покриват са насочени към изграждане (обновяване) на инкубаторите – инвестиционна и консултантска подкрепа, както и покриване на оперативните им разходи.

Бенефициенти - бенефициенти ще са публични организации, НПО и търговски дружества, участващи в мрежата от консултантски организации и управителни тела на бизнес инкубатори.

Количествени цели – индикатор 9

Област на въздействие 2.3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници

Индикативните операции по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

Индикативна операция 2.3.1. Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията

Въвеждането на енергоспестяващи технологии в предприятията ще доведе до по-висока икономическа ефективност чрез намаление на цените и повишаване на конкурентоспособността им. Използването на високо ефективни когенерации и други технологии в производствения процес на предприятията ще окаже значително въздействие върху намалението на производствените разходи. Изпълнението на енергийни взаимосвързани проекти, ще доведе до значителни икономически ползи за всички партньори и ще повиши сигурността на доставките. Развитието на международен обмен спомага за увеличаване на пазарните предимства и конкурентност за всички включени страни.

Дейности целящи въвеждането на енергоспестяващи технологии, както и за оползотворяване на ВЕИ от предприятията също ще бъдат подкрепяни. Интервенциите ще бъдат съсредоточени върху:

Индикативни дейности - енергийна оценка и енергиен одит, предпроектни проучвания, техническа спецификация, тръжни документации, доставка, инсталация и въвеждане в употреба на подходящи енергоспестяващи технологии и оборудване, за да се постигне по-висока експлоатация на енергийния потенциал, изграждане на енергийно ефективни производствени линии, намаляване на загубите чрез обновяване/ ремонт на оборудването; подобряване на енергийното управление, подобряване на топлинните и енергийни елементи от помещенията, производствените и спомагателните процеси, както и друго оборудване, свързано с производството; използване на енергийно ефективни материали и продукти, намаляване на отрицателните ефекти върху околната среда и спестяване на енергия и т.н. Като допълняемост между приоритетите, трябва да се спомене, че внедряването на иновативни технологии, целящи намаляване на енергийната интензивност, ще бъдат допустими за финансиране по Приоритетна ос 1.

Индикативни разходи – разходи за енергиен одит, разходи за предпроектни проучвания, закупуване на енергоспестяващи технологии и оборудване, обновяване и ремонт на производствени помещения, обновяване на съществуващи мощности и др.

Бенефициенти - бенефициенти по тази дейност ще бъдат МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели – индикатор 11

Индикативна операция 2.3.2. Въвеждане на възобновяеми енергийни източници

Друго поле на дейност е въвеждането на ВЕИ, посрещащи енергийните нужди на предприятията, и включващи производството на енергия от вятър и слънце, както и от когенерации от индустриални съоръжения.

Индикативни дейности - помощта ще е съсредоточена за производство на енергия от вятър, слънце и когенерация от индустриални съоръжения – предпроектни проучвания, изготвяне на технически планове, спецификации, тръжни документации; ограничено строителство, обновление и преоборудване за производството и използването на енергия от ВЕИ, включително когенерации, въвеждане на производствени технологии с ниска енергийна ефективност и положително влияние върху околната среда.

Индикативни разходи – схемата ще предоставя съфинансиране за извършване на предпроектните проучвания, изготвянето на тръжните документации, изграждането на съоръженията и закупуването, инсталацията и поддръжката на необходимите производствени технологии и оборудване.

Бенефициенти - бенефициенти по тази дейност ще бъдат МСП и големи предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели – индикатор 10

Област на въздействие 2.4. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите

Индикативна операция 2.4.1. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите

Съвременната икономика отдавна е признала предимствата на бизнес кооперирането и свързването в клъстери, като средство за подобряване на производството и представянето на пазара на предприятията, чрез ефекта на обединяването, икономия от мащаб и подобрен достъп до иновации. Концепцията за клъстерите покрива широк спектър от бизнес структури – национални-регионални- трансгранични клъстери, клъстери по компетентност, индустриални или производствени отношения, и иновационни системи. Те са предназначени за постигане на различни цели – повишаване конкурентоспособността на предприятията, подкрепа на съвместни разработки, подобряване функционирането на различни отрасли и въвеждане на системи за опазване на околната среда. Клъстерите имат положителен ефект върху конкурентоспособността и иновативността, изграждане и подобряване на уменията, осигуряването и получаването на информация, дълготраен и динамичен растеж на бизнеса. Клъстерите по своята природа произлизат в резултат на действията на предприятията, водени от принципа на най-голяма икономическа изгода. Зад всеки успешен клъстер стои успешна фирма или група от фирми и активен клъстерен управляващ орган. Тези водещи компании, често пъти са големи предприятия които имат пазарна ниша или бързо растящ пазар. Създаването и оцеляването на клъстерното образувание се дължат най-вече на такива основополагащи компании и клъстерния управляващ орган. Клъстерите се развиват по отношение на основния фактор, който определя конкурентоспособността: от обикновен клъстер, възникнал в следствие на съвпадение на определени условия, към клъстер основан

на инвестициите и икономия от мащаба, и в най-висшата си фаза – клъстер основан на иновациите и накрая превръщащ се в малка иновационна система.

Индикативните операции ще включват:

Индикативни дейности - подкрепата ще бъде предоставяна за общи клъстерни дейности - развитието на съвместни проекти в областта на управлението на клъстерите (бизнес обследване, стратегии, общо бизнес управление, маркетингови дейности, т.н.), и общи инвестиционни дейности. Ще бъде предоставяна подкрепа за създаване на общи клъстерни съоръжения, които да подобрят общата конкурентоспособност на всички членове на клъстера и да подпомогне тяхното развитие. Предвижда се да се предоставя подкрепа и за индивидуалните членове на клъстерите под формата на консултантски услуги и инвестиции за отделните фирми – членове на клъстера.

Индикативни разходи - операцията ще покрива разходи за консултантски услуги за управление на клъстера и/ или доставка на необходимото оборудване; разходи за маркетингови дейности, за клъстера като единно тяло или за отделните му членове; доставка на общо за клъстера оборудване и за неговите членове; общи услуги за клъстерните членове.

Бенефициенти - Бенефициенти по тази дейност ще бъдат обществени организации, образователни институции и изследователски организации, неправителствени организации и други образувания, включени в мрежа на клъстер(и). Подкрепа по ОП ще бъде предоставяна на нововъзникващи или вече съществуващи клъстери, които в България са най-вече от първите два вида.

В случай на предоставена помощ от структурните фондове на голямо предприятие, Управляващият орган поема задължение да изиска уверение от предприятието, че помощта няма да бъде използвана за инвестиции, които засягат преместване на негови производствени мощности или оборудване за предоставяне на услуги от друга страна член на Европейския съюз.

Количествени цели – индикатор 12

ИНДИКАТОРИ НА ПРИОРИТЕТНАТА ОС

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация/ метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
1. Нарастване на производствения капацитет в подкрепените предприятия (%) Да се определи: най- високото устойчиво ниво на производство, което може да се постигне със сегашната продуктова спецификация и комбинация, усилия на работниците,	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	+ 15%	+ 15%	НСИ; Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложените и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Неофициален превод от английски език

съоръжения и оборудване в подкрепените предприятия							
2. Дял на предприятия, които използват общи и специализирани консултантски услуги Да се определи: % на предприятия, които използват консултантски услуги, различни от обичайните (счетоводни и т.н.)	Въздействие	2006-22%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	29.3%	35%	Мониторинг; НСИ; проучвания Информацията ще бъде събрана на база на заложи и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
3. Намалване на средната възраст на технологичното оборудване в подкрепените предприятия Да се определи: годините на производство на технологичното оборудване	Резултат	2006 – 45.5% >10 год.	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	35.5% >10 год.	30.0% >10 год.	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложи и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за стартиращи предприятия
4. Брой на подкрепени МСП, които въвеждат в употреба нови технологии/ продукти Определение: МСП, които са кандидатствали с проекти за въвеждане на нови технологии – на ниво нови за компанията	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	60	160	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложи и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
5. Брой сертификати въведени в подкрепените предприятия Да се определи: брой сертификати, получени от подкрепените предприятия	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	200	537	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложи и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
6. Брой организации, участващи в мрежата от организации в подкрепа на бизнеса	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	34	68	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на постигнати резултати	
7. Процент предприятия/ предприемачи, които използват услуги от мрежата от организации в подкрепа на бизнеса	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	7%	20%	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на постигнати резултати	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
8. Ниво на удовлетвореност на предприятията, получили	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода	3	4	Мониторинг; проучвания	От тях: за малки предприятия за средни

услуги от консултантски организации (по скала: 1- не удовлетворен ; 5 – удовлетворен)			(2013) Последваща оценка (2015)			Информацията ще бъде събрана чрез въпросници за ниво на удовлетвореност, разпространени сред предприятията, които използват услуги от мрежата от организации и в подкрепа на бизнеса	предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
9. Брой регионални бизнес инкубатори създадени/ обновени	продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	20	60	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложените и постигнати цели (резултати)	
10. Дял енергия от ВЕИ спрямо общото количество енергия, потребявано от подкрепените предприятия Определение: % енергия от ВЕИ спрямо общо потребено количество енергия в подкрепените предприятия	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	5%	10%	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложените и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
11. Брой енергийно ефективни технологии/процеси/решения, въведени в подкрепените предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	55	250	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложените и постигнати цели (резултати)	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
12. Брой клъстери – създадени/ подкрепени вече съществуващи	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	16	30	Мониторинг Информацията ще бъде събрана на база на заложените и постигнати цели (резултати)	

„Кръстосано финансиране”

За да бъдат постигнати целите на приоритетната ос, от изключителна важност е подкрепяните проекти да имат комплексен характер като включват интервенции характерни както за ЕФРР, така и за ЕСФ. Ето защо се предвижда „кръстосано финансиране” в съответствие с чл. 34 на Общия Регламент, до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират обучения, акцентиращи върху управлението на ресурсите (работна сила, енергия, ИКТ) и/ или бизнес сътрудничество (свързване в мрежа, консултации). Такива обучения ще допълнят по-голямата инвестиционна подкрепа по проекта и ще гарантират подобрена ефективност на предприятието и по-добра устойчивост на инвестициите. Това би позволило и финансирането на професионални обучения в допълнение към първоначалните обучения, свързани с доставката и работата с ново оборудване, което би довело до повече и по – добри работни места и обучение през целия живот. Тези обучения ще бъдат строго специфични, насочени към повишаване на производителността на труда и мотивация на служителите и ще представляват неделима част от изпълнението на подкрепените проекти.

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОПЕРАЦИИТЕ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 2 ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Стратегическата екологична оценка на ОП “Конкурентоспособност” заключи, че Приоритетна ос 2 като цяло ще има положителен ефект върху опазването на околната среда. Конкретните операции с подобен ефект са индикативна операция 2.1.1. “Подобрение на технологиите и управленските умения” , тъй като тя ще предоставя на предприятията модерни, по-малко замърсяващи технологии и оборудване; индикативна операция 2.1.2. “Международни стандарти” (вкл. екологични стандарти), индикативна операция 2.3.1. “Въвеждане на енергоспестяващи технологии” и индикативна операция 2.3.2. “Въвеждане и употреба на ВЕИ” като последните две операции ще въведат в предприятията системи, широко признати като основен източник на намаляване на използването на естествени ресурси и замърсяване.

В допълнение, индикативна операция 2.2.1. “Създаване на мрежа от организации в подкрепа на бизнеса” се очаква да има положителен непряк ефект върху околната среда, след като предвижда организациите да предоставят консултантски услуги в областта на постигане на съответствие с екологичните стандарти. Екологичните въпроси ще бъдат взети под внимание и при изпълнението на хоризонталните политики в процеса на оценяване на проектите, като проекти с положителен екологичен ефект ще бъдат оценявани преференциално.

Приоритетна ос 3: Финансови ресурси за развитие на предприятията

ОБОСНОВКА

Цел на приоритетната ос е повишаване на инвестиционната активност и предприемачеството чрез развиване на специални финансови инструменти за финансиране от МСП. Предвидените интервенции ще предложат нови възможности на МСП за достъп до рисков капитал във финансови ниши, където традиционното банково финансиране липсва или е недостатъчно.

Ограниченият достъп до финансиране на МСП в България се счита за една от пречките за тяхното развитие. Големи групи МСП в България изпитват сериозни проблеми в достъпа до банково финансиране, например микро предприятия, стартиращи предприятия, иновативни предприятия, МСП без кредитен рейтинг или дълга кредитна история, МСП, които изпитват затруднения с обезпеченията. В същото време се счита, че тези предприятия са важен фактор за икономическото развитие.

Интервенциите по тази Приоритетна ос ще бъдат фокусирани върху пазарните недостатъци при финансирането на МСП, причинени от недостиг на микрофинансиране, кредитни гаранции и рисков капитал. В допълнение на създаването на мрежа от алтернативни финансови източници с подкрепата на ЕФРР, специално внимание ще бъде отделено на осигуряването на благоприятна среда за предприятията, ниски такси за обработка на документи, дългосрочната самостоятелна устойчивост, подходящи обучения и мониторинг, както и засиленото сътрудничество между всички заинтересовани страни, включително банковия сектор. Предоставянето на подобрен и улеснен достъп до допълнително финансиране, подкрепено от подходящи финансови инструменти, би следвало да стимулира развитието на по гъвкава иновативна среда за МСП и да насърчи иновативните дейности, които обикновено се считат за твърде рискови за банково финансиране. Разработената система за микрокредитиране ще финансира първоначално стартиращи и микро предприятия.

Анализирането на търсенето и предлагането на инструменти за финансов инженеринг е значително предизвикателство поради липсата на данни и достоверност при измерването на разликата между настоящото предлагане и потенциалното търсене. Подобни анализи са правени от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ), в рамките на инициативата JEREMIE¹⁸, използвайки макростатистическа информация, тенденции сред на МСП, предприемаческата активност и финансовата система с преглед на основните фактори влияещи върху търсенето и предлагането на финансови инженерингови инструменти. Разпределението на финансовите ресурси за интервенциите е изработено на базата на гореспоменатия анализ и вземайки предвид други фактори, като например липсата на капацитет за усвояване на средства и опит във финансов инженеринг.

Индикативно бюджетно разпределение по приоритетна ос и области на въздействие – %	
Общо за приоритетната ос	200 000 000 евро 17 % (от общите средства от ЕФРР за ОП)
Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг	199 000 000 евро (99.5 % от общите за

¹⁸ Европейски инвестиционен фонд – JEREMIE Междинен доклад за България „Оценка на недостига на финансиране за МСП” – септември 2006

	оста средства от ЕФРР)
Подкрепа за създаване или разширяване на дейността на мрежи от бизнес ангели в България	1 000 000 евро (0.5 % от общите за оста средства от ЕФРР)

Цели

Специфичните цели на интервенциите са:

1. Подобряване на условията за достъп до финансиране на микро-, малки и средни предприятия;
2. Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, основно за иновационни дейности.

СЛЕДНИТЕ ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ СА ДЕФИНИРАНИ В ПРИОРИТЕТНАТА ОС

1. Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг

2. Подкрепа за създаване или разширяване на дейността на мрежи от бизнес ангели в България

Разделянето на дейностите по Приоритетната ос на тези две области на въздействие се обяснява с различния начин на финансиране. Докато операциите за финансов инженеринг се базират основно на револвиращи фондове, то дейностите, свързани с бизнес ангели, предвиждат безвъзмездна помощ.

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3.1 Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг

Инструментите за финансов инженеринг ще се изпълняват чрез създаването на Холдингов фонд, съгласно чл. 44 от Регламент 1083/2006, като ЕИФ ще бъде определен за мениджър на Холдинговия фонд в рамките на инициативата JEREMIE. Подробностите около изпълнението на инструментите на JEREMIE ще бъдат изяснени в бизнес план на Холдинговия фонд, основаващ се на установените нужди и слаби места на пазара. Първоначално отношението между дълг и капиталови инструменти ще се базира на **Оценката на недостига на финансиране за МСП**, като в процеса на изпълнение на JEREMIE то ще бъде променяно, за да отговаря напълно на актуалното състояние на пазара и търсенето.

Ще бъде създаден Инвестиционен борд, който да предоставя методологическа подкрепа и напътствия при определянето на политиките на Холдинговия фонд. Бордът ще включва представители на структурите, които отговарят за разработката и изпълнението на политиките за насърчаване на МСП. Инвестиционният борд ще определя приоритетните области за финансово въздействие на МСП, основните изисквания, на които трябва да отговарят финансовите посредници, както и основните условия на финансовите продукти за МСП. Всички специфични критерии, отнасящи се до избора и финансовата помощ, която да

се предостави на финансовите посредници в процеса на изпълнение на JEREMIE, ще трябва да бъдат одобрени от Комитета за наблюдение на ОП.

Холдинговият фонд ще избира финансовите посредници на база конкурентен подбор (оператори на гаранционни схеми, фондове за микрокредитиране и фондове за рисков капитал), като ще прилагат критериите, одобрени от Комитета за наблюдение. Финансовите посредници ще предоставят одобрените финансови продукти (микрокредитиране, гаранции, рисков капитал) на МСП като спазват одобрените от Холдинговия фонд правила и следвайки приоритетите за финансово насърчаване на МСП, приети от Инвестиционния борд. Разходите за управление на Холдинговия фонд ще бъдат допустими разходи по тази операция.

В процеса на изпълнение на JEREMIE ще бъде търсена допълняемост с дейностите, изпълнявани по другите приоритети на ОП. В този смисъл, особено създаването и поддръжката на фондове за технологичен трансфер, предвижда допълване на дейностите по Приоритетна ос 1. Подкрепата за тези фондове ще бъде съобразена с резултатите и препоръките на Анализа на проблемите с финансирането на МСП, изготвен от ЕИФ.

Индикативна операция 3.1.1 Подкрепа за предоставяне на гаранции

Холдинговият фонд ще насърчава предлагането на различни гаранционни продукти (гаранции) посредством целенасочена подкрепа за специализирани Гаранционни фондове (чрез кредити, средства за рисков инвестиране и/ или контрагаранции) или посредством пряка подкрепа за банковите институции чрез предлагане на гаранции за някои портфейли от заеми за МСП (портфейлни гаранции).

Холдинговият фонд ще оказва подкрепа и за създаването и капитализирането на гаранционни фондове/ схеми, включително разширяване на дейностите на вече съществуващи, като ще бъдат покривани и разходите за управление.

Бенефициенти: организации (обществени и търговски или неправителствени организации), опериращи като гаранционни фондове.

Индикативна операция 3.1.2 Подкрепа за предоставяне на микро-кредитиране

Холдинговият фонд ще подкрепя предлагането на микро-кредити чрез целевото подпомагане на микро-кредитните институции и банките, предоставящи микро-кредити чрез отпускане на кредити или издаване на гаранции.

Предвидена е подкрепа за съществуващи микро-кредитни фондове/ схеми, както и към новосъздадени, включително местни или регионални фондове или клонове на фондове.

Бенефициенти: организации (обществени и търговски или неправителствени организации), опериращи като микро-кредитни фондове, банки предоставящи микрокредити

Индикативна операция 3.1.3 Подкрепа за рисковото инвестиране в МСП

Холдинговият фонд ще подкрепя рисковото инвестиране чрез подкрепа за фондовете за рисков капитал за инвестиции в МСП.

Инвестициите във фондове за рисков капитал ще включват, но няма да се ограничават до следните форми: предоставяне на дялов капитал или кредитни инструменти, специализирани гаранции върху дялови инвестиции и т.н.,.

Бенефициенти: Фондове за рисков капитал, инвестиращи в МСП

ОБЛАСТ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ 3.2. Подкрепа за създаване или разширяване на дейността на мрежи от бизнес ангели в България

Мрежата ще предоставя услуги за намиране на подходящ партньор и свързването на МСП с бизнес ангели – високо платени професионалисти, които имат намерение да инвестират средствата си в нови рискови дейности. Тази операция ще покрива оперативните разходи на мрежата, включително цената на услугата по свързването, консултирането и обучението на МСП.

Бенефициенти: организации, управляващи мрежа от бизнес ангели

След изпълнение на мерките за институционално изграждане на мрежата от бизнес ангели, подходящ подход, за да се осигури допълняемост между горните две области на въздействие, може да бъде JEREMIE да подкрепя револвиращ фонд, създаден специално за инвестиционните нужди на бизнес ангелите.

Където е възможно, за да се осигури максимален ефект от горните операции, ще бъде търсена допълняемост с дейности по другите приоритети на ОП, чрез използването на интегриран подход като:

- подкрепа за малки рискови, гаранционни или кредитни фондове, опериращи като филиали на високотехнологичните бизнес инкубатори, подкрепяни по Приоритет 1 и фокусирани върху иновативни МСП;
- подкрепа за мрежа от бизнес ангели, които си сътрудничат с високотехнологичните бизнес инкубатори (подкрепяни по Приоритет 1), организациите в подкрепа на бизнеса (подкрепяни по Приоритет 2) с цел улесняване на отношенията между бизнес ангелите и МСП;
- създаване на Съвместна Гаранционна Асоциация от групи МСП, организации в подкрепа на бизнеса и/ или търговски палати, понякога в партньорство с банки, които да предоставят гаранции или кредити, както и бизнес консултации за МСП, базирани на опита и капацитета на членовете си и т.н.

Индикатори

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планира на стойност в средата на периода	Планир ана стойност в края на периода	Източник на информация / метод на измерване	Разпределени е по пол и размер на предприятият а, получили помощ
1. Нарастване % предприятия, които получават заеми	Въздей ствие	2006 37%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40 %	43 %	НСИ; Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за стартиращи предприятия
2. Дял на Фондове за рисков капитал в източниците за финансиране Определение: дял на Фондове за рисков капитал в източниците за външно финансиране за стартиращи предприятия	Въздей ствие	2006 0.4%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0.5 %	0.6 %	Мониторинг; проучване	От тях: за мъже От тях: за жени
3. Дял на източниците за външно финансиране за инвестиционните нужди на предприятията Определение: дял на използваните от предприятията източници за външно финансиране за своите инвестиционни нужди.	Въздей ствие	2006 18% (банки) 10% (лизинг) МИЕ Национал но изследван е	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	20% (банки) 11% (лизинг)	23% (банки) 13% (лизинг)	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за стартиращи предприятия
4. Брой инвестиционни проекти, подкрепени от подпомогнатите фондове за рисков капитал	Резулт ат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	10	20	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за стартиращи предприятия
5. Брой създадени/ развити финансови инструменти	Продук тов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	5	8	Мониторинг	

„КРЪСТОСАНО ФИНАНСИРАНЕ”

Предвижда се „кръстосано финансиране” до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират някои обучения на управляващия персонал на фондовете/схемите, които ще бъдат подкрепяни. Трансфера на специфичен опит в управлението на успешни гаранционни фондове и фондове за микро кредитиране и рисков капитал, чрез подобни обучения потенциално ще подобри „левъридж” ефекта на общественото финансиране (средства от ЕФРР и Националния бюджет) и ще осигури по-качествени услуги за предприятията.

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОПЕРАЦИИТЕ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 3 ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Стратегическата екологична оценка на ОП «Конкурентоспособност» определя Приоритетна ос 3 с непряко положително въздействие върху околната среда, тъй като ще осигурява

финансови ресурси за предприятията, които биха изпълнявали проекти, присъщи на Приоритетна ос 1 и Приоритетна ос 2. Положителното въздействие върху околната среда ще се счита за допълнителни критерии при оценка на тези проекти.

Приоритетна ос 4 “ Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика”

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА ПРИОРИТЕТНАТА ОС

1. Увеличаване на обема привлечени инвестиции и икономическия ефект от тях;
2. Улесняване достъпа до външни пазари на българските предприятия чрез цялостни услуги за предприятията и актуална информация за износа;
3. Осигуряване на съответствие на българските продукти с международните стандарти за качество.

ОБОСНОВКА

Цел на приоритетната ос е подпомагането на интеграцията на българската икономика в Общия европейски пазар чрез подобряване на условията за инвестиции и износ, като по този начин тя допринася за изпълнението на основната цел на ОП „Конкурентоспособност”. Приоритетната ос ще бъде основно изпълнявана чрез многогодишни проекти на обществени институции, предоставящи услуги на бизнеса, като по този начин ще допринесе за изпълнението на втората специфична цел на ОП „Подобряване на бизнес средата”.

Въпреки внушителния прилив на ПЧИ, количествата, инвестирани в производство на експортно ориентирани продукти и услуги, остават на ниско ниво. Поправката в Закона за насърчаване на инвестициите предлага преференциални условия за инвеститори в тези области. Въпреки това ще бъдат нужни също допълнителни пазарни и промоционални усилия, за да бъде реално прилаган този закон. Информацията и услугите, които се предоставят на инвеститорите, се нуждаят от промяна и значително подобрение. Цялата система за насърчаване на инвестициите на регионално - национално - международно ниво се нуждае от съществени инвестиции и обучения. Още повече, че като страна член на ЕС България губи някои от предимствата си като инвестиционна дестинация, но печели други. За да може да се извлече максимална полза от тях, следва да бъде извършена важна аналитична работа. Чуждият опит и консултантски услуги са необходима част от една ефикасна национална политика за насърчаване на инвестициите.

С цел да бъде облекчен търговският дефицит и да се подобрят възможностите за растеж за българските МСП, специално внимание трябва да бъде отделено на тяхната експортна ориентация. Затова представянето и присъствието на български предприятия на чуждите пазари трябва да бъде подкрепяно. На българските МСП трябва да бъде предоставяна актуална и лесно достъпна информация, като се подобрят услугите за насърчаване на износа и за контакт с потенциални партньори чрез целеви международни или национални промоционални дейности.

Качеството на предлаганите продукти е друг основен въпрос при насърчаването на износа. Подходящата и акредитирана инфраструктура за изпитване и сертификация в България ще позволи на предприятията да предлагат продукти с гарантирано високо качество на по-конкурентни цени. Информация за задължителните и препоръчителните изисквания и стандарти, на които трябва да отговаря продукцията, както и за ползите от сертификация ще помогнат на българските предприятия по-бързо да се интегрират в международните бизнес мрежи. България е и външна граница на Общността, и като входна точка за стоки, външни за Съюза, би следвало да се осигури високо ниво на надзор и контрол на пазара, гарантирано от добре оборудвани и обучени изпитващи и калибриращи лаборатории и контролни органи.

Държавните агенции, отговорни за инвестициите и насърчаването на износа, Българската агенция за инвестиции и ИАНМСП, имат опит в своите специфични области и значителни разходи по програма ФАР. И двете агенции получиха финансиране по ФАР за институционално изграждане. Истинските дейности за насърчаване на инвестициите и износа обаче до момента са доста ограничени, тъй като те бяха финансирани със средства от държавния бюджет. С подкрепата на Структурните фондове, БАИ и ИАНМСП ще имат възможността да използват по-добре институционалния си капацитет, развит по програма ФАР, и значително да повишат обема и обхвата на услугите, предлагани на бизнеса, за насърчаване на инвестициите и износа.

Организациите, отговорни за националната инфраструктура по качество, са публични или държавни, но преди 5-10 години те бяха част от един държавен орган. Те все още в голяма степен си сътрудничат и изпълняват заедно проекти по качеството. Като бъдеща външна граница на ЕС, през последните пет години, България получи по програма ФАР относително голяма помощ в областта на сертифицирането, акредитацията, метрологията, оценката за съответствие и институционалното изграждане на съответните органи. Финансирането беше насочено само в областите на изоставане, в опит българската инфраструктура по качество да достигне европейското равнище. До момента са инвестирани повече от 10 милиона евро средства по ФАР. Поне два пъти повече средства са нужни, за да може системата да заработи активно, да бъде ефикасна и ориентирана към бизнеса. Проекти по ФАР по Меморандум 2005 и 2006 ще започнат изпълнението си през 2007 и 2008 г. ОП ще надгражда върху тази база.

Индикативно разпределение на бюджета по приоритет и области на въздействие – %	
Общо за Приоритетната ос	87 011 870 евро 7.49 % (от всички средства от ЕФРР за ОП)
Популяризиране на предимствата за инвестиране в България	33.4 % (от всички средства от ЕФРР за приоритета)
Подкрепа за успешното представяне на българските предприятия на международните пазари	46.55 % (от всички средства от ЕФРР за приоритета)

Подобряване на националната инфраструктура по качеството	20.05 % (от всички средства от ЕФРР за приоритета)
--	--

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Дейностите по приоритета ще бъдат концентрирани в следните области:

В рамките на тази Приоритетна ос са определени следните области на въздействие:

- Популяризиране на предимствата за инвестиране в България
- Подкрепа за успешното представяне на българските предприятия на международните пазари
- Подобряване на националната инфраструктура по качеството

Област на въздействие 4.1. Популяризиране на предимствата за инвестиране в България

Целта на тази област на въздействие е да подобри условията за инвестиции чрез изпълнението на многогодишен проект на Българската агенция за инвестиции, популяризиращ страната като инвестиционна дестинация. Индикативните операции, предвидени по тази област са:

Индикативна операция 4.1.1. Осигуряване на аналитична информация за инвестиционните трендове в България и в чужбина

Прилагането на променения Закон за насърчаване на инвестициите налага допълнителни анализи и съсредоточаване върху целевите сектори с висока добавена стойност и експортен потенциал.

Индикативни дейности. Разработване на методология за събиране на информация и система за наблюдение и оценка на тенденциите в развитието на конкурентоспособността на целевите сектори на българската икономика, секторен и правен анализ на целевите сектори, анализ на конкурентните предимства на България в целевите сектори, анализ на динамиката и тенденциите в инвестиционните потоци към България, анализ на потенциални инвеститори (държави, компании) в целевите сектори и т.н., разпространение на анализите в периодични издания на БАИ.

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за консултантски услуги за изготвяне на анализи, методологии и системи, както и разходи за обучения и консултантски услуги за служителите на БАИ относно разработването на подобни анализи.

Бенефициенти –БАИ

Количествени цели – виж индикатор 3

Индикативна операция 4.1.2. Пилотни маркетингови кампании за привличане на инвеститори в целевите сектори

До момента маркетинговите кампании за привличане на инвеститори в България бяха съсредоточени много повече върху обема на инвестициите, отколкото върху качеството или в специфични сектори на икономиката. Поради тази причина нови маркетингови продукти и подходи трябва да бъдат изпробвани и възприети. Цялостният облик на България като инвестиционна дестинация също трябва да бъде променен, така че да отговаря на новото съсредоточаване върху целеви сектори.

Индикативни дейности. Изработване (съдържание и дизайн) на промоционални и маркетингови материали и събития – листовки, брошури, CD дискове, телевизионни клипове, аудио реклами, печатни реклами и т.н., разпространение на промоционални материали, подобрена интернет страница на БАИ, презентационни модули за инвестиции и икономика, участия в панаири, инвестиционни изложения, мащабни конференции и икономически събития в целевите сектори или за целевите пазари, организиране на събития за контакти с потенциални партньори в България, пътуващи изложения, свързване с потенциални инвеститори по телефона, изработване на модел за посещение в страната на потенциални инвеститори от целеви сектори и др.

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за консултантски услуги (PR и имидж мейкинг, маркетинг) за промоционални материали, закупуване на ИТ оборудване, софтуер и консултантски услуги за интернет страница на БАИ, участия в панаири, изложения и конференции (такси, цена на мястото, сглобяване на щанд, реклами и т.н.), закупуване на ефирно време в телевизия и радио или място в печатни медии, наем на зали и логистични разходи (превод и т.н.) за инвестиционни събития и посещения в страната.

Бенефициенти – БАИ

Количествени цели – виж индикатор 1

Индикативна операция 4.1.3. Диверсификация и стандартизация на услугите на БАИ за инвеститори

Маркетинговите усилия трябва да бъдат комбинирани с подобрени услуги, които БАИ предлага на инвеститори, които избират България за място, където да разширят или преместят своя бизнес.

Индикативни дейности. Изработване на интегрирана информационна система в подкрепа на инвестиционния процес, разработване на нови услуги за инвеститори (он-лайн услуги, услуги извън обхвата на Закона за насърчване на инвестициите), подобряване на качеството или увеличаване на обема на съществуващите услуги, стандартизиране на технологията на предоставяне на услуги на потенциални инвеститори (уеднаквени вътрешни правила и процедури, одитни пътеки, електронни архиви и т.н.).

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за проучвания относно услугите, от които инвеститорите имат нужда, трансфер на добри практики в услугите от водещи държави, пътни разходи за служителите на БАИ и Регионален център за привличане

на инвестиции (ROSIO) за учебни посещения във водещи агенции за привличане на инвестиции в ЕС, участия в международни конференции, консултантски услуги за развиване на нови услуги, обучения на служителите на БАИ, закупуване на оборудване – офис и IT оборудване, консултантски услуги за разработване на вътрешни правила и процедури, одитни пътеки, електронни архиви и т.н., закупуване на оборудване и софтуер за интегрираната информационна система (бази данни, достъпни чрез интернет), консултантски услуги за проектиране на информационния поток към системата (методология за събиране на информация, кръстосана проверка на данните, обновяване на данните и т.н.), поддръжка на информационната система.

Бенефициенти – БАИ

Количествени цели – виж индикатор 2

Област на въздействие 4.2. Подкрепа за успешното представяне на българските предприятия на международните пазари

Целта на тази област на въздействие е да подобри количеството и качеството на износа на българските МСП чрез изпълнението на многогодишен проект на Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП). Индикативните операции, предвидени по тази област са:

Индикативна операция 4.2.1. Предоставяне на по-подробна и качествена информация за чуждите пазари на българските предприятия

Достъпът до информация относно чуждите пазари и потенциалните партньори е първата стъпка към насърчаване на износа.

Индикативни дейности. Разработване и поддържане на достъпни чрез интернет бази данни (предприятия с експортен потенциал, потенциални чужди партньори и т.н.), разработване и поддържане на система за автоматично установяване на контакт с потенциални бизнес партньори, изготвяне на анализи (регионални, секторно ориентирани, правни, добри практики и т.н.), информационни събития и обучения за НПО и предприятия как да използват новата налична информация, изработка на информационни материали за предприятията (компакт дискове и на хартия), разпространение на информационни материали.

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за закупуване на IT оборудване и софтуер, консултантски услуги, обучения на служителите на ИАНМСП за изготвяне на анализи и използване на бази данни, обучения на обучители между НПО, пътни разходи, наем на зали, дневни разходи на лектори и т.н., изготвяне, разпечатване и разпространение на материали, закупуване и превод на външнотърговски анализи, такси за абонамент на ИАНМСП за специализирани бази данни и аналитични периодични издания.

Бенефициенти – ИАНМСП

Количествени цели – виж индикатори 4, 5

Индикативна операция 4.2.2. Насърчаване участието на МСП в международни специализирани панаири, изложения и търговски мисии

Организираната подкрепа е далеч по-ефективна от участието на отделно предприятие. Специални усилия ще бъдат насочени към целеви пазари и сектори.

Индикативни дейности. Участия на ИАНМСП и МСП на специализирани панаири и изложения, организиране на съпътстващи промоционални събития за целеви пазари или целеви сектори и продукти, организиране на търговски мисии в България и чужбина за целеви пазари или целеви сектори и продукти. Подкрепата за участие на МСП на панаири, изложения, търговски мисии и т.н. ще бъде предоставяна посредством схема за безвъзмездна помощ чрез Междинното звено на ОП (което също е дирекция в ИАНМСП).

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за такси за участие, цена на мястото, сглобяване на щанд, реклама за панаири и изложения (каталог на изложителите, медийни такси, компакт дискове и каталог на българските участници и т.н.), наем на помещения, пътни и квартирни разходи, кетъринг, такси за преводи, пренос на стоките, които ще бъдат изложени, обучения за служителите на ИАНМСП и НПО, както и на предприятия, които работят с чуждестранни партньори и участват в изложения и т.н.

Бенефициенти – ИАНМСП, предприятия с експортен потенциал

Количествени цели – виж индикатори 6, 7

Индикативна операция 4.2.3. Подобряване на визията и експортния потенциал на България

Индикативни дейности. Изготвяне на Стратегия и План за действие за подобряване на визията на България като инвестиционна дестинация, изработване и разпространение на PR и промоционални материали (брошури, периодични издания, каталози, телевизионни клипове, радио реклами, компакт дискове и т.н.).

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за консултантски услуги, дизайн, производство и разпространение на промоционални материали, обучения за служителите на ИАНМСП и НПО.

Бенефициенти – ИАНМСП

Количествени цели – виж индикатори 6, 7

Област на въздействие 4.3. Подобряване на националната инфраструктура по качеството

Подобряването на качеството и разширяването на обхвата на услугите, предлагани от организациите от националната инфраструктура по качество, включително осигуряване на ефективни действия от страна на отговорните за надзор и контрол органи, е основна предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на предприятията. Тези дейности ще подобрят и облекчат достъпа на предприятията до стандарти; те също така ще допринесат за осигуряване на проследимост на националните измервателни стандарти и

международното признаване на резултатите от калибриране и изпитване, както и за осигуряването на равни възможности за практикуване на бизнес, намаляване на нечестната конкуренция и насърчаване производството на продукти с добро качество.

Индикативните операции, предвидени по тази област са:

Индикативна операция 4.3.1. Информационни кампании за бизнеса

Българските компании с експортен потенциал се нуждаят от по-богата, по-добре структурирана и разбираема информация относно изискванията за качество за техните продукти на европейския и световен пазар. За да се повиши съзнанието на предприятията и те да бъдат по-добре запознати, ще бъдат необходими усилия и действия от страна на държавните и публични организации от националната инфраструктура по качество. Операцията ще се изпълнява чрез многогодишни проекти.

Индикативни дейности. Организиране на конференции, симпозиуми, семинари, пътуващи изложения и т.н. за представяне на изискванията към продукцията в определен сектор и органите, от които компаниите могат да потърсят подкрепа, изработка на промоционални материали (компакт дискове и на хартия), разработване на надеждна база данни, която да предоставя интегрирана информация за стандартизация, акредитация, сертификация, изпитване, надзор на пазара и т.н., изготвяне на програми за обучение по стандартизация и оценка на съответствие за технически университети, участие в панаири и изложения в България за връзка с определени сектори, обновяване на интернет страници и др.

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за организиране на информационни събития (наем на зали, превод и т.н.), пътни разходи на лектори, разходи за изработване, разпечатване и разпространение на брошури, книги, наръчници и т.н., закупуване на ИТ оборудване и софтуер, консултантски услуги и разработване на софтуер за необходимата база данни, поддържане на базата данни, консултации за обучителни програми, работни посещения в европейски и международни университети с подобни програми, обучения на обучители, такси, цени за място, сглобяване на щанд, реклами за панаири и изложения, закупуване на техническо оборудване и консултантски услуги за разработване на интернет страница и др.

Бенефициенти – ДАМТН, БИС, БИМ, ИА „Сертификация и изпитване”, ИА „Българска служба за акредитация”

Количествени цели – виж индикатори 8, 9

Индикативна операция 4.3.2. Повишаване качеството на лабораториите за калибриране и изпитване, органи за оценка на съответствието

Операцията ще бъде изпълнена чрез многогодишни проекти за държавните органи и схеми за безвъзмездна помощ за частните органи за оценка на съответствието

Индикативни дейности. Инвестиции и обучения за подобряване ефикасността на дейностите по надзор и контрол, качеството и обхвата на услугите, автоматизация на

наличните технически средства, обмяна на опит с водещи институции на ЕС, между-лабораторни сравнявания. Подкрепата за частните лаборатории за калибриране и изпитване, частните сертифициращи и инспектиращи органи и органи за оценка на съответствието ще бъде под формата на схема за безвъзмездна помощ.

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за закупуване на оборудване за измерване на място за извършване на дейности по надзор на пазара, закупуване на мобилни лаборатории и оборудване за лаборатории (за изпитване, стандартно, спомагателно) за проследяване на изпитванията, калибриране, тестване и метрологична подкрепа, закупуване на софтуер, рехабилитиране на лаборатории, консултации за проектиране на нов метрологичен комплекс, за проектиране на нови лаборатории и т.н., обучения на персонал, пътни и квартирни разходи, такси и логистични разходи за между-лабораторни сравнявания.

Бенефициенти – ДАМТН, БИС, БИМ, ИА „Сертификация и изпитване”, ИА „Българска служба за акредитация”, публични и частни лаборатории за калибриране и изпитване, публични и частни органи по инспекция и сертификация, органи за оценка на съответствието.

Количествени цели – виж индикатор 10

Индикативна операция 4.3.3. Предлагане на повече и по-добри услуги на бизнеса

Взаимовръзките между органите по националната инфраструктура по качество трябва да бъдат усилены, а тяхната ориентация към бизнеса – подобрена, така че техните действия да станат по-ефективни. Операцията ще бъде изпълнена чрез многогодишни проекти на органите по националната инфраструктура по качество.

Индикативни дейности. Изготвяне на Стратегия и План за действие за органите по националната инфраструктура по качество, анализи на нуждите от обучения, вътрешни правила и процедури, разходи за одит и т.н., подобряване на административния и технически капацитет на институциите по националната инфраструктура по качество, разработване на нови услуги и интернет услуги, откриване на нови клонове на институциите по националната инфраструктура по качество, участия в международни събития, групи, обмяна на опит с водещи институции на ЕС, обучения

Индикативни разходи. Могат да бъдат покрити разходи за консултантски услуги, закупуване на оборудване (офис, ИТ и т.н.), закупуване на софтуер, рехабилитация на сгради, такси, пътни и квартирни разходи, обучения на служителите в институциите по националната инфраструктура по качество и др.

Бенефициенти – ДАМТН, БИС, БИМ, ИА „Сертификация и изпитване”, ИА „Българска служба за акредитация”

Количествени цели – виж индикатор 11

Индикатори

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Неофициален превод от английски език

Определение/ Име (Обективно проверяеми индикатори)	Вид	Начал на стойно ст	Честота на измерване	Планир ана стойнос т в средата на периода	Планир ана стойнос т в края на периода	Източник на информация / метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
1. Брой изпълнени инвестиционни проекти в целеви сектори Определение: брой инвестиционни проекти в целеви сектори, изпълнени след 2007 г. (включително проекти в процес на изпълнение)	Резултат	4	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	20	30	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
2. Брой услуги, предоставени на инвеститори Определение: видове услуги на БАИ, предоставени на инвеститори	Продукт ов	5	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	9	12	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
3. Брой запитвания от потенциални инвеститори в целеви сектори Определение: брой информационни запитвания и посещения на място от инвеститори в целеви сектори	Резултат	25	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	90	150	Мониторинг	
4. Увеличение на броя на хората, които използват интернет страницата на ИАНМСП Определение: съотношение между броя потребители на страницата на ИАНМСП през дадена година към броя на тези потребители през 2007 г.	Резултат	100 %	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	180 %	300 %	Мониторинг; статистика на ИАНМСП	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
5. Брой експортно ориентирани предприятия, регистрирани в базите данни на ИАНМСП Определение: съотношение между броя компании, регистрирани в базите данни на ИАНМСП през дадена година към броя на тези компании през 2007 г.	Резултат	100 %	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	150 %	250 %	Мониторинг; статистика на ИАНМСП	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
6. Обем на износа в подкрепените предприятия Определение: обем на износа в цялата продукция в подкрепените предприятия по ОП	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	14 %	18 %	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Неофициален превод от английски език

7. Брой предприятия, участващи в промоционални проекти Определение: брой предприятия, участващи в промоционални проекти в България и чужбина	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	В Българи я – 45.3 % В чужбина – 18.0 %	В Българи я – 50.3 % В чужбина – 20.6 %	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
8. Запознатост с хармонизираното техническо законодателство и услуги по националната инфраструктура по качество Определение: % от предприятията, напълно запознати с изискванията и крайните срокове за тяхното прилагане в сферата на качеството на продуктите	Резултат	14.6 %	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	18 %	25 %	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
9. Брой промоционални събития за насърчаване оценка на съответствието, сертифицирането и качеството на продуктите Определение: брой промоционални събития за насърчаване на сертифицирането и качеството на продуктите, проведени от органи по националната инфраструктура по качество	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	20	40	Мониторинг	
10. Брой подкрепени лаборатории Определение: брой публични и частни лаборатории, получаващи инвестиции, обучения, рехабилитации на помещенията и обучения на служителите	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	7	15	Мониторинг	
11. Брой нови или подобрени услуги за бизнеса, предоставени от организациите по националната инфраструктура по качество Определение: нови, подобрени като качество или с увеличен обхват услуги за бизнеса, предоставени от държавни и публични органи по националната инфраструктура по	Продукт ов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	6	12	Мониторинг	

качество							
----------	--	--	--	--	--	--	--

„КРЪСТОСАНО ФИНАНСИРАНЕ”

Предвижда се „кръстосано финансиране” до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират специфични професионални обучения като части от проектите на държавните и обществени институции. Целта на тези обучения ще бъде да се предадат полезни за бизнеса международни практики на държавните институции, като по този начин се повиши ефективността на направените инвестиции. Без провеждане на обучения, промяната на дейността на получаващите помощта институции ще бъде по- бавна и по- малко вероятна, като това ще застраши устойчивостта на инвестиционната помощ. Конкурентоспособността на предприятията, които са краен получател на помощта по тази приоритетна ос, също ще бъде повлияна негативно от липсата на обучения. Поради ограничения опит на България в тази сфера е възможно за обученията да бъдат привлечени международни консултанти.

ЕКОЛОГИЧНО ИЗМЕРЕНИЕ НА МЕРКИТЕ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 4

Стратегическата екологична оценка на ОП „Конкурентоспособност” посочва, че Приоритетна ос 4 ще има неутрален ефект върху околната среда поради характера на предвидените операции, които са свързани предимно с меки мерки за насърчаване на инвестиционните предимства на България и българските продукти на международните пазари. Очаква се само индикативна операция 4.3.2. „Повишаване качеството на лабораториите за калибриране и изпитване, органи за оценка на съответствието” да има непряк положителен ефект, тъй като тя ще подкрепя съответствието на българските продукти със законодателните и пазарни изисквания, включително и в областта на околната среда.

Приоритетна ос 5: Техническа помощ

ОБОСНОВКА

Приоритетната ос цели да подкрепя успешното и добро управление на интервенциите по оперативната програма и да изгради капацитет в управляващите и изпълнителните институции. Оста предвижда подкрепа в процеса на планиране, управление, избор на проекти и оценка на ОП, чрез подпомагане на УО и МЗ.

Целта на приоритетната ос е да подобри качеството на предприетите интервенции и да увеличи ефективността на усвояемост на СФ, чрез реализирането на ОП на ниво УО и МЗ.

Дейностите по настоящата приоритетна ос ще покриват две **ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ**, както следва:

Област на въздействие 5.1. Подкрепа за управлението, изпълнението, мониторинга и контрола на оценката на оперативната програма.

- Разходи за подготовка, избор, оценка и мониторинг на помощта и на операциите;
- Разходи за заседания на Комитета за наблюдение. Разходи за експерти и други участници в Комитета, включително участници от трети страни, където тяхното присъствие е счетено за особено важно за ефективното оползотворяване на помощта;
- Разходи за одити на операциите;
- Разходи за осигуряване на услуги, свързани с подготовка и изпълнение на операциите, които услуги се предоставят от публични организации, които сами по себе си са бенефициенти и изпълняват операцията сами без допълнителна подкрепа от външни консултанти.

Бенефициенти

Бенефициенти по настоящите действия ще бъдат Управляващият Орган и Междинното звено на ОП „Конкурентоспособност”

Област на въздействие 5.2. Други дейности по изпълнението на ОП

- Управление на програмата – предоставяне на външна експертиза за развитие на техническия, оперативен, методологичен, институционален и процедурен капацитет на всички нива на изпълнение на ОП.
- Обучение на персонала на всички организации участващи на всеки един от етапите на програмиране, планиране, управление, мониторинг, контрол, и изпълнение на ОП.
- Изготвяне на изследвания за нуждите на ОП.
- Подпомагане на оценката на проекти – експертиза, проучвания, оценка, формиране на лотове от експерти;
- Информационни кампании и промоционални дейности.

Бенефициенти

Бенефициенти по настоящите действия ще бъдат Управляващият Орган и Междинното звено на ОП „Конкурентоспособност”

ИНДИКАТОРИ

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация/ метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
Направени оценки на ОП Определение: брой направени външни	Резултат	0	Среда на периода (2010) Последваща оценка (2015) Оценки по	1 външна 2 вътрешни	1 външна 4 вътрешни	Мониторинг	

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013

Неофициален превод от английски език

и вътрешни оценки			време на изпълнението на програмата				
Брой изнесени информационни кампании	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	19	45	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

VI. ИНДИКАТИВНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ОБЩНОСТТА ПО КАТЕГОРИИ В ОП „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”¹⁹

Референтен номер на ЕК No: 2007BG161PO003

Име на програмата: Развитие на конкурентоспособността на българската икономика

Дата на последното решение на ЕК по отношение на програмата:

__/__/__

(в евро)

Аспект 1	
Приоритетни теми	
Код	Сума
02	54 400 000
03	20 825 000
04	80 750 000
05	161 454 818
06	23 233 333
07	43 775 000
08	139 570 409
09	112 041 894
14	31 875 000
15	23 233 333
39	27 760 748
40	27 760 748
43	119 440 616
64	34 850 000
81	57 276 302
85	22 227 014
86	7 409 004

Общо 987 883 219

Аспект 2	
Форми на финансиране	
Код	Сума
01	817 883 219
02	137 275 000
03	32 725 000

Общо 987 883 219

Аспект 3	
Територия	
Код	Сума
00	987 883 219

Общо 987 883 219

Аспект 4	
Икономически дейности	
Код	Сума
00	987 883 219

Общо 987 883 219

¹⁹ Пълният списък с разпределението на средствата по категории е предоставен в Приложение 4 на ОП

VII. ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСОВ ПЛАН²⁰

Финансов план 1 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика , с годишни разпределения по фондове (текущи цени)

Референтен номер на ОП(СИ номер): 2007BG161PO003

Приоритетни оси по източници на финансиране(в евро²¹)

	Структурни фондове (ЕФРР или ЕСФ) (1)	Кохезионен фонд (2)	Общо (3) = (1)+(2)
2007	71 844 538	0	71 844 538
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2007	71 844 538	0	71 844 538
2008	105 171 139	0	105 171 139
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2008	105 171 139	0	105 171 139
2009	143 202 668	0	143 202 668
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2009	143 202 668	0	143 202 668
2010	150 898 409	0	150 898 409
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2010	150 898 409	0	150 898 409
2011	161 551 329	0	161 551 329
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2011	161 551 329	0	161 551 329
2012	172 263 692	0	172 263 692

²¹ При оперативни програми действащи на територията на региони попадащи в обхвата на различни цели, годишният финансов план трябва да бъде разделен и по цели

В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2012	172 263 692	0	172 263 692
2013			
В региони без подкрепа за преходен период	182 951 444	0	182 951 444
В региони с подкрепа за преходен период		0	
Общо 2013	182 951 444	0	182 951 444
Общо за региони без подкрепа за преходен период (2007- 2013)	987 883 219	0	987 883 219
Общо за региони с подкрепа за преходен период (2007-2013)	0	0	0
Общо 2007-2013	987 883 219	0	987 883 219

Финансов план 2 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика» за целия програмен период, средства за финансови алокации по ОП, националното съфинансиране и процент на възстановяване по приоритетни оси. (текущи цени)

Референтен номер на ОП(ССИ номер): **2007BG161PO003**

Приоритетни оси по източници на финансиране(в евро)

	Средства от Общността (a)	Национално съфинансиран е (b) (= (c) + (d))	Индикативно разпределение на средствата от националното съфинансиране		Общо средства (e) = (a)+(b)	Съ- финансиран е (f) ¹ = (a)/(e)	За информация ²²	
			Национални публични средства (c)	Частно национално съфинансиране(d) ²³			Участие на ЕИБ	Друго финан- сиране
Приоритетна ос 1 Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности ЕФРР	209 525 000	36 975 000	36 975 000		246 500 000	85%	0	0
Приоритетна ос 2 Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата ЕФРР	504 762 113	89 075 667	89 075 667		593 837 780	85%	0	0
Приоритетна ос 3 Финансови ресурси за развитие на предприятия ЕФРР	170 000 000	30 000 000	30 000 000		200 000 000	85%	0	0
Приоритетна ос 4 Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика ЕФРР	73 960 090	13 051 780	13 051 780		87 011 870	85%	0	0
Приоритетна ос 5 Техническа помощ ЕФРР	29 636 016	5 229 885	5 229 885		34 865 901	85%	0	0
Общо	987 883 219	174 332 333	174 332 333		1 162 215 551	85%	0	0

²² ОП „Конкурентоспособност” не предвижда финансово участие на ЕИБ или други финансови източници

²³ Не се предвижда частно национално съфинансиране на ниво програма. Частното съфинансиране ще се определя на ниво отделни проекти според нивата на съфинансиране на всяка схема за безвъзмездна помощ.

Финансов план 2 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” по приоритетни оси и години общо 2007-2013 (текущи цени)

Общодостъпна информация за 2007-2013 (в милиони евро)											
Приоритетна ос/ година	Общо средства 9без частно съфинансиране)	Публични средства						Частни средства ²⁴	Кохезионен фонд	Други финансови инструменти	Заеми ЕИБ
		Общо	Средства от Общността		Публични национални средства						
			Общо от Общността	ЕФРР	Общо национални средства	Държавен бюджет	Други				
Приоритетна ос 1											
2007	10 500 000	10 500 000	8 925 000	8 925 000	1 575 000	1 575 000	0		0	0	0
2008	18 064 248	18 064 248	15 354 611	15 354 611	2 709 637	2 709 637	0		0	0	0
2009	20 918 654	20 918 654	17 780 856	17 780 856	3 137 798	3 137 798	0		0	0	0
2010	32 000 000	32 000 000	27 200 000	27 200 000	4 800 000	4 800 000	0		0	0	0
2011	39 500 000	39 500 000	33 575 000	33 575 000	5 925 000	5 925 000	0		0	0	0
2012	60 558 900	60 558 900	51 475 065	51 475 065	9 083 835	9 083 835	0		0	0	0
2013	64 958 198	64 958 198	55 214 468	55 214 468	9 743 730	9 743 730	0		0	0	0
2007-2013	246 500 000	246 500 000	209 525 000	209 525 000	36 975 000	36 975 000	0		0	0	0
Приоритетна ос 2											
2007	30 000 000	30 000 000	25 500 000	25 500 000	4 500 000	4 500 000	0		0	0	0
2008	50 000 000	50 000 000	42 500 000	42 500 000	7 500 000	7 500 000	0		0	0	0
2009	80 000 000	80 000 000	68 000 000	68 000 000	12 000 000	12 000 000	0		0	0	0
2010	102 000 000	102 000 000	86 700 000	86 700 000	15 300 000	15 300 000	0		0	0	0
2011	110 858 668	110 858 668	94 229 868	94 229 868	16 628 800	16 628 800	0		0	0	0
2012	106 024 470	106 024 470	90 120 800	90 120 800	15 903 671	15 903 671	0		0	0	0
2013	114 954 642	114 954 642	97 711 445	97 711 445	17 243 196	17 243 196	0		0	0	0

²⁴ Не се предвижда частно национално съфинансиране на ниво програма. Частното съфинансиране ще се определя на ниво отделни проекти според нивата на съфинансиране на всяка схема за безвъзмездна помощ.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

Неофициален превод от английски език

2007-2013	593 837 780	593 837 780	504 762 113	504 762 113	89 075 667	89 075 667	0		0	0	0
Приоритетна ос 3											
2007	37 000 000	37 000 000	31 450 000	31 450 000	5 550 000	5 550 000	0		0	0	0
2008	41 000 000	41 000 000	34 850 000	34 850 000	6 150 000	6 150 000	0		0	0	0
2009	50 000 000	50 000 000	42 500 000	42 500 000	7 500 000	7 500 000	0		0	0	0
2010	27 132 852	27 132 852	23 062 924	23 062 924	4 069 928	4 069 928	0		0	0	0
2011	18 000 000	18 000 000	15 300 000	15 300 000	2 700 000	2 700 000	0		0	0	0
2012	18 000 000	18 000 000	15 300 000	15 300 000	2 700 000	2 700 000	0		0	0	0
2013	8 867 148	8 867 148	7 537 076	7 537 076	1 330 072	1 330 072	0		0	0	0
2007-2013	200 000 000	200 000 000	170 000 000	170 000 000	30 000 000	30 000 000	0		0	0	0
Приоритетна ос 4											
2007	4 487 337	4 487 337	3 814 237	3 814 237	673 101	673 101	0		0	0	0
2008	10 954 641	10 954 641	9 311 445	9 311 445	1 643 196	1 643 196	0		0	0	0
2009	12 500 943	12 500 943	10 625 802	10 625 802	1 875 141	1 875 141	0		0	0	0
2010	11 068 948	11 068 948	9 408 606	9 408 606	1 660 342	1 660 342	0		0	0	0
2011	16 000 000	16 000 000	13 600 000	13 600 000	2 400 000	2 400 000	0		0	0	0
2012	12 000 000	12 000 000	10 200 000	10 200 000	1 800 000	1 800 000	0		0	0	0
2013	20 000 000	20 000 000	17 000 000	17 000 000	3 000 000	3 000 000	0		0	0	0
2007-2013	87 011 870	87 011 870	73 960 090	73 960 090	13 051 780	13 051 780	0		0	0	0
Приоритетна ос 5											
2007	2 535 648	2 535 648	2 155 301	2 155 301	380 347	380 347	0		0	0	0
2008	3 711 862	3 711 862	3 155 083	3 155 083	556 779	556 779	0		0	0	0
2009	5 054 130	5 054 130	4 296 010	4 296 010	758 119	758 119	0		0	0	0
2010	5 325 740	5 325 740	4 526 879	4 526 879	798 861	798 861	0		0	0	0
2011	5 701 719	5 701 719	4 846 461	4 846 461	855 258	855 258	0		0	0	0
2012	6 079 796	6 079 796	5 167 827	5 167 827	911 969	911 969	0		0	0	0
2013	6 457 005	6 457 005	5 488 454	5 488 454	968 551	968 551	0		0	0	0
2007-2013	34 865 901	34 865 901	29 636 016	29 636 016	5 229 885	5 229 885	0		0	0	0

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

Неофициален превод от английски език

Общо											
2007	84 522 986	84 522 986	71 844 538	71 844 538	12 678 448	12 678 448	0		0	0	0
2008	123 730 752	123 730 752	105 171 139	105 171 139	18 559 613	18 559 613	0		0	0	0
2009	168 473 727	168 473 727	143 202 668	143 202 668	25 271 059	25 271 059	0		0	0	0
2010	177 527 540	177 527 540	150 898 409	150 898 409	26 629 131	26 629 131	0		0	0	0
2011	190 060 387	190 060 387	161 551 329	161 551 329	28 509 058	28 509 058	0		0	0	0
2012	202 663 167	202 663 167	172 263 692	172 263 692	30 399 475	30 399 475	0		0	0	0
2013	215 236 993	215 236 993	182 951 444	182 951 444	32 285 549	32 285 549	0		0	0	0
2007-2013	1 162 215 551	1 162 215 551	987 883 219	987 883 219	174 332 333	174 332 333	0		0	0	0

VIII. ИНДИКАТОРИ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ”

1 Количествено измерение на целите и мониторингови индикатори

Съгласно чл. 65 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Управляващият орган на ОП “Конкурентоспособност” и Комитета за наблюдение извършват наблюдението над интервенциите, финансирани със средства на ЕФРР, посредством финансови индикатори и индикаторите, посочени в чл. 37(1), специфични за ОП. Дефинираните в ОП “Конкурентоспособност” индикатори измерват напредъка в изпълнението на оперативната програма, приоритетите, операциите и дейностите, както и за оценка на тяхната ефективност и влияние.

Системата от индикатори отразява целите на ОП “Конкурентоспособност”. Бяха идентифицирани редица контекстуални индикатори, които да бъдат наблюдавани по време на изпълнението на ОП. ОП “Конкурентоспособност” няма да повлияе самостоятелно върху тези индикатори, които ще се променят и от други външни фактори (световната икономика, фискална политика, др.). Индикаторите са създадени по подхода “отгоре – надолу” (свързани с общите цели) и “отдолу - нагоре (свързани с целите на ниво дейност) и е гарантирана съвместимостта им с индикаторите от Националната Стратегическа Референтна Рамка.

Критериите за избор на индикатори са съобразени с правилата, препоръчани от Европейската Комисия (коректност, правилно предназначение, достъпност, достоверност, измеримост, сравнимост). Индикаторите трябва да показват:

- Специфичната цел, измерима, когато това е възможно, на ниво Приоритети и Операции и взаимната им допълняемост;
- Резултати и въздействие на подходящото ниво, където това е възможно;
- Развитието на финансовия план;
- Разделение на статистиката по пол, където това е приложимо.

Министерството на финансите изготви Насоки за индикатори за НПР на България и Оперативните програми към него. Ролята на тези насоки е да се подобри разбирането за ролята на индикаторите в програмния процес, как да се дефинират, на кой етап от процеса и от кого по време на изготвянето на НСРР и ОП. Насоките са изготвени съгласно съществуващите практики в програмирането на Структурните фондове. За повече подробности:

- Работен документ – Методологически работен документ за новия програмен период 2007-2013 – Индикатори за Мониторинг и Оценка: Практически насоки, ГД Регионална политика;
- Работен документ – Методологически работен документ за новия програмен период 2007-2013 - Предварителна оценка, Практически насоки, Октмври 2005, ГД Регионална Политика
- Наръчник по Управление на проектния цикъл, Март 2001, Europe-Aid (Глава 5)

Данните от проектите ще бъдат въведени в системата за мониторинг. Наблюдението се съсредоточава върху най-важните данни, затова се отделя значително внимание на качеството им. При децентрализираното изпълнение на програми и проекти, общите данни от всички региони се документират по стандартен начин. Осигурява се възможно най-голяма еднаквост и проследимост между Националната Стратегическа Референтна Рамка, Оперативните програми, формулярите за кандидатстване, други формуляри и доклади и системата за мониторинг.

Началният период, от който се мерят индикаторите, е годината (или последното й тримесечие), предшестваща годината, в която програмата, приоритетните оси, операциите или проектите започват да се изпълняват.

Индикаторите в настоящата Оперативна програма са определени на три нива:

- На ниво програма
- На ниво приоритетна ос
- На ниво операция

Списъкът с индикаторите е включен в Приложение 3 на ОП – “Индикатори на ОП”. Разделението на индикаторите е по вид вследствие на характера и източниците на информация, които се използват за събиране на данните.

2 Структура на индикаторите за наблюдение

В съответствие с методологическите инструкции на ЕК, индикаторите на ниво оперативна програма, приоритетни оси и операции са на три нива – продукт, резултат и въздействие:

- **Индикатори за същност (контекст)** – осигуряват количествена информация за социално-икономическата ситуация и състоянието на околната среда и могат да представят осъзнати нужди като измерими стойности
- **Индикатори за продукт** – определят какво произвежда/ доставя програмата. Продуктовите индикатори произтичат от оперативните цели на ОП. Продуктите се описват най-вече с физически измерители. В програмата, продуктовите индикатори са формулирани на ниво операции (а не на ниво приоритет), защото на ниво операция се дефинират ясни дейности и оперативни цели. Продуктът на една дейност е крайното състояние на доставките след изпълнението на дейността.
- **Индикатори за резултат** – определят непосредственото постижение на бенефициента (крайният потребител) от програмата. Те са директен резултат от доставянето на продукта.
- **Индикатори за въздействие** – определят общите цели на програмата. Общите цели са целите, които описват защо е важна програмата за заинтересованите партньори и страни. Тези общи цели са свързани с нуждите или проблемите на тези заинтересовани страни. Не се очаква индикаторите за въздействие да дадат моментални резултати или да дадат резултати докато се изпълнява програмата.

Индикатори за контекст

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Източник и на информация	Метод на остойностяване	Честота на измерване	
					2013	2015
БВП на глава на населението в ППС (ЕС-25 =100) Определение: според Евростат	Контекст	32.1 %	НСИ	Очакването се основава на прогнози на Агенция за икономически анализи и прогнози	51.2 %	52.0 %
Разходи за НИРД като % от БВП Определение: според Евростат	Контекст	0.51%	НСИ	Очакванията се основават на прогнози от Националната иновационна стратегия	1.15 %	1.20 %
Експорт/ БВП Определение: според Евростат	Контекст	60.8%	НСИ	Очакването се основава на прогнози на Агенция за икономически анализи и прогнози	89.77 %	91.0 %
Енергийна интензивност на икономиката (кгое за 1 000 евро) Определение: според Евростат	Контекст	2004 - 1628.16	НСИ	Очакванията се основават на статистически данни и изчисления на МИЕ	1250.00	1150.00
Обем чуждестранни инвестиции като % от БВП Определение: според Евростат	Контекст	2006 - 26.2 %	НСИ	Очакването се основава на прогнози на МИЕ и Българска агенция за инвестиции	32.8 %	34.5 %

Индикатори на ниво ОП

Определение/ Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Метод на остойностяване	Източник на информация/ метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
Брой създадени работни места Определение: брутен брой създадени преки работни места, изчислени на пълен работен ден	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	626	2120	Целевите стойности се основават на допускането, че 60 % от инвестиционните проекти, финансирани по ОП, ще генерират средно по 2 нови работни места. Сметките се основават на статистика от изпълнените инвестиционни проекти по ФАР. Стартиращите фирми ще генерират средно по 3 наети служители на проект, а ЧР – 1 ново работно място на проект.	Мониторинг	От тях: за мъже От тях: за жени

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

Неофициален превод от английски език

Брой НИРД проекти Определение: брой проекти за разработване и комерсиализация на иновативни продукти/процеси/услуги	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	85	275	Допусканията се основават на очаквания брой проекти, които ще бъдат финансирани по операции 1.1.1. и 1.1.2. по Приоритетна ос 1.	Мониторинг	
Брой проекти за сътрудничество предприятия – изследователски институции Определение: брой съвместни НИРД проекти между предприятия - изследователски институции	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	30	110	Целевите стойности се основават на допускането, че 1/3 от проектите, предвидени в предишния индикатор, ще бъдат изпълнени в сътрудничество.	Мониторинг	От тях: за малки предприятия От тях: за средни предприятия От тях: за големи предприятия
Брой създадени НИРД работни места Определение: брутен брой създадени преки работни места за изследователи, изчислени на пълен/ непълен работен ден	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	80	300	Допусканията се основават на: Среден размер на помощта за 1 изследовател – 36 000 евро (средна продължителност на проекта 2 год. и средна заплата на изследовател 1500евро/месец). Индикативен бюджет до 2010 г. – 3 000 000 евро Индикативен бюджет до 2015 г. – 10 000 000 евро	Мониторинг	От тях: за мъже От тях: за жени
Брой инвестиционни проекти Определение: брой подкрепени проекти	Базов	194	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	300	1100	Началната стойност е получена от броя на сключените договори по инвестиционната схема по ФАР за 2004 г. Допусканията се основават на очаквания брой проекти, които ще бъдат изпълнени за периода 2007-2013 г. (Приоритет 1 – НИРД комерсиализация; про-иновативна инфраструктура; оборудване; Приоритет 2 – технологична модернизация, бизнес инкубатори, енергийна ефективност, ВЕИ, клъстери)	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Създадени инвестиции (млн. евро) Определение: брутни инвестиции, направени от	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	200 млн. евро	570 млн. евро	Допусканията се основават на предвидения % на частно съфинансиране, който средно достига 60% (среден размер на	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия

подкрепените предприятия						безвъзмездна помощ % = 40%).		за стартиращи предприятия
Брой проекти за подобряване на ИКТ в предприятията Определение:	Базов	32	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	9	33	Началната стойност е получена от броя на инвестиционните проекти (3% от всички кандидати), кандидатствали по инвестиционната схема по ФАР за 2004 г., които са искали да закупят ИКТ оборудване. Целевите стойности са изчислени като 3% от всички инвестиционни проекти по ОП.	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой проекти за възобновяеми енергийни източници Определение:	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	75	310	Допусканията са за среден размер на безвъзмездна помощ от 350 000 евро и индикативен бюджет за периода 2007-2013 г. от 97 млн. евро	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Допълнителен капацитет за производство на възобновяема енергия Определение: произведена от ВЕИ енергия за нуждите на предприятията	Базов	20 GwH енергия от вятър за 2006 г.	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	21 GwH енергия от вятър	36 GwH енергия от вятър	Началната стойност се основава на статистика на МИЕ за производство на енергия от вятър. Енергията от слънцето не е включена в националната енергийна мрежа и се използва само за собствена консумация, така че НСИ не предоставя данни за нея. Допусканията се основават на времевата рамка за изпълнение на схеми за ВЕИ (начало през 2009 г.) и индикативен бюджет (2009-2013 – 97 млн. евро)	Мониторинг	От него: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой проекти в подкрепа на бизнеса, предприемачеството и новите технологии Определение: проекти за подобряване на бизнес средата, за улесняване/повишаване броя на стартиращите фирми, за	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	553	2219	Допусканията се основават на очаквания брой проекти, които ще бъдат финансирани по Приоритет 1 и Приоритет 2.	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия : за големи предприятия за стартиращи предприятия

въвеждане на нови технологии								
------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Определени е/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерва не	Планирана стойност							Метод на остойностяване	Източник на информаци я/ метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
				2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013			
Растеж на продуктивността на труда (EC25=100) определение: количество произведена продукция на единица труд.	въздействие	2005 - 34.1%	годишно	36.4 %	37.8 %	39.2 %	40.8 %	42.4 %	44.0 %	45.6 %	Очакването се основава на прогнози на Агенция за икономически анализи и прогнози	мониторинг	От него: за малки предприятия От него: за средни предприятия От него: за големи предприятия От него: за стартиращи предприятия
Принос на МСП в БВП Определение: % на МСП като дял в БВП от частните фирми	въздействие	2004 - 22.2%	годишно	23.2 %	25.7 %	27.3 %	28.5 %	29.6 %	30.1 %	32.3 %	Очакването се основава на прогнози на Агенция за икономически анализи и прогнози	Мониторинг, НСИ, проучвания	От него: за малки предприятия От него: за средни предприятия От него: за големи предприятия От него: за стартиращи предприятия

3 Източници на данни и периодичност на събиране на индикатори

Редовното наблюдение на програмата трябва да предоставя оперативна информация за постигнатите резултати и продукти, финансовата абсорбция и качеството на механизмите за изпълнение, което ще позволи да бъдат извършени оценки.

Набирането на данни зависи от вида на конкретния индикатор. Индикаторите за продукт и резултат се извличат и набират от формулярите за кандидатстване по проекти и от докладите за напредък по проектите. Индикаторите за въздействие изискват по-задълбочен анализ. Общите индикатори за въздействие на ниво програма се съставят на база обикновени статистически данни.

Периодичността на осъвременяване на индикаторите трябва да отразява едновременно и мониторинговите нужди и възможностите за набиране на подходящи данни в кратък програмен период. Набирането на финансови данни и индикатори за продукти ще се извършва на шестмесечен период поради редовната промяна на тези данни. Индикаторите за резултат ще се събират на годишна база (ако няма друга периодичност за определени индикатори). Повечето от индикаторите за въздействие зависят от данните от мониторинговите проучвания.

Едно от изискванията за получаване на помощ, е че получателя ще предоставя информация, която да позволи оценяването на ефекта от помощта. Необходимите данни ще бъдат посочени при обявяването на процедура за набиране на проектни предложения. Не е необходимо получателя да предоставя информация, която не е публично достъпна, или за набирането на която не е поел задължение по време на кандидатстването по проекта.

Информация на различни стратегически аспекти, като социално-икономическото въздействие или промени в приоритетите на Общността, национални или регионални приоритети, които могат да повлияят на ОП, не могат да бъдат отчетени чрез системата за мониторинг и изискват редовно проследяване чрез оценка. В тези случаи, данните от мониторинга могат да послужат за начална/ допълнителна информация, която да бъде допълнително обработена и използвана при анализите и докладването на стратегическите аспекти на оценката (виж глава VIII, точка 2.3).

УО на ОП трябва да осигури връзка между мониторинга и оценката и да дефинира периодичността на наблюденията и провеждането на оценките, с цел да гарантира непрекъснатостта на получаваната информация и анализи за използването им за управленски цели.

IX. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ” С НАЦИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ И ЛИНИИ НА РАЗГРАНИЧАВАНЕ С ДРУГИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

1 Съответствие на програмата с Националните политики

Един от основните принципи при изготвяне на Оперативните програми (ОП) заедно с принципите за съ-финансиране и допълняемост е съответствието на Оперативната програмата с националните политики. В процеса на разработване на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е направен преглед на националните програми и стратегии с цел съответствие на приоритетите на Оперативната програма. По-

голяма част от изготвените програми и стратегии на предвиждат активни мерки от страна на държавата за подпомагане на частния бизнес. Предвидените дейности за подкрепа на бизнеса са фокусирани преди всичко върху подобряване на бизнес средата от гледна точка на нормативна база и информационни дейности. Независимо от това в ОП „Конкурентоспособност” по приоритетните оси са предвидени дейности и операции, които могат да бъдат свързани с някои от мерките и целите, предвидени в националните програми и стратегии. По – голямата част от изброените по – долу стратегии нямат общ бюджет за целия период, който обхващат (Национална стратегия за насърчаване развитието на МСП 2007 – 2013, Национална стратегия за развитие на клъстерите, Стратегия за усъвършенстване на политиката и инфраструктурата по качество и т.н.). Бюджетите се изготвят в рамката на програмното бюджетиране и е трудно да се изчисли ефектът, който стратегиите биха могли да окажат в определена сфера. Независимо от това, като се има пред вид характера на мерките, които са предвидени в тези стратегии, добавената стойност, която подкрепата по Оперативната програма може да генерира е значителна и основна.

Освен съответствие с националните политики опитът на новите страни членки на ЕС е използван при формулиране на Приоритетните оси на Оперативната програма. Използването на тяхното ноу-нау и добри практики е най-видно в Приоритетна ос 3 “Финансови ресурси за развитие на предприятия”, където е предвидена подкрепа от фондове за рисков капитал, гаранционни фондове и фондове за микрокредитиране.

Иновационна стратегия на Република България

Основна цел на Иновационната стратегия е постигане на конкурентни предимства в индустрията посредством създаване, внедряване и разпространение на иновации, осигуряващи водещи конкурентни позиции на международните пазари. Стратегията предвижда финансови и нефинансови инструменти за достигане на гореспоменатата цел:

2. Финансови инструменти за подкрепа на иновациите

Мярка 1: Създаване на Национален иновационен фонд (НИФ)

НИФ е схема за подкрепа на научни изследвания или експериментални разработки на иновативни идеи, които да се внедряват в предприятията за подобряване на иновативния им потенциал.

Мярка 2: Подкрепа реализацията на млади висококвалифицирани специалисти в МСП

Тази мярка трябва да се осъществи чрез грантова схема за подкрепа за наемане на млади научни работници в предприятията с продължителност 18 месеца, като през този период се субсидират техните социални и здравни осигуровки.

Мярка 3. Изграждане и/ или оптимизиране на Технологични центрове.

Мярката предвижда трансформиране на съществуващи научни институти в технологични центрове, чрез подкрепа по НИФ.

2. Нефинансови мерки

Мярка 4. Оптимизиране на системата “наука – технологии – иновации”

Целта на мярката е да активира диалога между участниците в иновационната система посредством координация в областта на научната, приложната и иновационната политика и чрез привличане на чуждестранни експерти.

Мярка 5 . Обучение в предприемачество

Целта на мярката е да подпомогне българските предприятия да посрещнат предизвикателствата, които поставя присъединяването ни към ЕС чрез пропагандирането и възпитанието в предприемачески дух за създаване на ефективен и конкурентоспособен малък и среден бизнес.

Мярка 6. Подкрепа за създаване на клъстери в България.

Целта на тази мярка е да се популяризират и се възприемат добрите практики на ЕС и да се подкрепи създаването на клъстери.

Мярка 7. Възприемане на европейските индикатори за оценка на иновативния потенциал на промишлените предприятия.

Целта на тази мярка е да се създаде система за оценка на иновативните процеси в България чрез възприемане на европейските практики и индикатори за оценка.

Мярка 8. Привличане на чужди инвестиции в изследователската и развойна дейност

Целта на мярката е да натовари съществуващите научни звена с поръчки от външни възложители.

Мярка 9. Създаване и подкрепа на съществуващи технологични паркове

Целта на тази мярка е да създаде условия за развитие на иновативни производства, използвайки капацитета и опита на утвърдили се научни организации с цел повишаване способността на българските фирми да прилагат съвременни нови технологии.

Мярка 10. Създаване на центрове по предприемачество във висшите училища.

Целта на мярката е дипломиращите се студенти, които имат предприемачески нюх, да бъдат подготвени за създаване и управление на собствени фирми.

За реализиране на мерките по Стратегията е предвидена годишна субсидия от държавния бюджет (5 милиона лв. за 2005 г. и нарастващи суми за следващите години), както и финансова подкрепа от други източници (предприсъединителните инструменти на ЕС за периода до 2007 г., Структурните фондове на ЕС след приемането на Република България в ЕС, двустранни междудържавни и други донорски програми).

Философията на операциите предвидени в Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности”, описани в Глава 4 на Оперативната програма, съответстват напълно на Общата цел и мерките на Стратегията, с изключение на Мерки 5 и 7, които не отговарят на идеята на тази Приоритетна ос.

Стратегията за насърчаване на инвестициите в Република България 2005 – 2010 г.

Стратегията обхваща времеви период 2005 до 2010 г. и предвижда реализирането на конкретни мерки и дейности в седем приоритетни насоки, които да подпомогнат постигането на следните резултати: усъвършенстване на общата административна и

нормативна среда, развитие на техническата инфраструктура, повишаване качеството на работната сила, подобряване на финансовата среда за инвеститорите, инвестиционен маркетинг, подкрепа на инвестициите в иновации и разработване на регионална политика за насърчаване на инвестициите, разработване на регионална политика за интегрирана подкрепа на инвестициите и заетостта в изоставащи региони и подобряване на бизнес инфраструктурата.

Основната цел на Стратегията е повишаване на конкурентоспособността на българската икономика и постигане на стабилен и устойчив икономически растеж чрез насърчаване на инвестициите е в съответствие с целите на Лисабонската стратегия.

В рамките на ОП “Конкурентоспособност” са предвидени дейности, които са в съответствие с някои от поставените в Стратегията цели. Дейност “Подкрепа за привличане на инвеститори” от Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” отговаря на цялостната концепция на Стратегията за насърчаване на инвестициите и по-специално на следните дейности:

- Децентрализация и подобряване на възможностите за привличане на инвестиции на регионално и местно ниво.
- Развитие и модернизация на елементите на системите на техническата инфраструктура с цел създаване на благоприятна среда и качество на предоставяните услуги за привличане на инвестиции;
- Създаване на инвестиционен имидж на България и повишаване на общата познаваемост на България чрез прилагането на национален подход в маркетинга на български продукти и услуги;
- Постигане на фактическа равнопоставеност между местните и чуждестранните инвеститори и подобряване на условията за конкуренция;
- Осигуряване на необходимите инфраструктурни условия за отваряне на страната към глобалния пазар на стоки и суровини;
- Предоставяне на инфраструктурни услуги, съответстващи на европейските стандарти за качество.

Част от предвидените в други приоритети дейности също кореспондират на мерките в Стратегията: дейностите по Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности” подпомагат реализацията на следните цели:

- Повишаване на общия дял на иновационните и високотехнологичните дейности в структурата на българската икономика;
- Насърчаване на конкурентоспособността, основана на нарастване на инвестициите за научноизследователска дейност и иновации.

Изпълнението на поставените от Стратегията цели се финансира чрез годишна субсидия от държавния бюджет в съответствие със Закона за насърчаване на инвестициите (15 млн. лв. за 2005 г.). За 2007, 2008 и 2009 г. годишните субсидии са съответно 26, 27 и 27.5 млн. лв. (според бюджетните прогнози на Министерство на икономиката и енергетиката). Има също

и други свързани закони и програми, които предоставят помощ, както и финансова подкрепа от други външни източници – предприєдинителните инструменти на ЕС за периода до 2007 г., Структурните фондове на ЕС след приемането на Република България в ЕС, двустранни междудържавни и други донорски програми. Оперативната програма като средство за реална подкрепа ще подпомогне реализацията на целите на Стратегията на принципа на допълняемостта.

Национална стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2007-2013 г.

Националната стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2007-2013 г., изготвена от МИЕ в съответствие с принципа на партньорството е дългосрочен стратегически документ, който съдържа държавната визия за подкрепата на МСП. Стратегията е продължение на Националната стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2002-2006 г. Тя е в съответствие с Европейската глава за малки предприятия и е базирана на изводите и препоръките от “Годишния доклад за състоянието и развитието на малките и средните предприятия в България” .

Стратегическата цел е повишаване и ефективно използване на потенциала на българските предприятия. Стратегията има следните приоритети:

1. Образование по предприемачество и насърчаване на предприемаческия дух и умения
2. Подобряване на бизнес средата
3. Улесняване достъпа до финансиране
4. Конкурентоспособност и иновации
5. Развитие на клъстерните структури
6. Подобряване достъпа до единния и външния пазари
7. Защита на интелектуалната собственост

Стратегията съдържа глава “Степен на покритие на ОП “Конкурентоспособност” с Националната стратегия за насърчаване на МСП 2007-2013”. Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности” съответства на приоритетите в Стратегията за насърчаване на научната и развойната дейност и иновациите. Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата” съответства на приоритетите свързани с технологичното обновление, подобряване на бизнес средата и развитието на клъстерите. Приоритетна ос 3 “Финансови ресурси за развитие на предприятия” е свързана с приоритета “Улесняване на достъпа до финансиране”. Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” е свързана с приоритета “Подобряване достъпа до единния и външния пазари”.

Национална стратегия за развитие на клъстерите

По проекта на Програма ФАР ”Въвеждане на клъстерен подход и установяване на клъстерния модел” бе проучена възможността за използване на клъстерния подход в

определени сектори и региони на българската икономика. Над 100 концентрации от фирми и над 40 клъстерни структури от различни сектори бяха изследвани, паралелно с проучване на европейския опит. Като резултат бе разработена стратегия развитие на клъстерите в България.

Основна цел на стратегията е увеличаване на конкурентоспособността на българските МСП в ключови сектори и подсектори чрез разпространение на дейности, базирани на клъстерния подход. Периодът на стратегията съвпада с времевия период на ОП “Конкурентоспособност”.

Приоритети на стратегията са:

- Увеличаване на броя на клъстерните формирания, получили подкрепа през периода 2006-2011 г. – от 2 пилотни клъстера през 2006 г. до 30 клъстерни формирания до 2011 г.
- Организиране на доставка на услуги за МСП за посрещане общите нужди на фирмите, участващи в клъстера.
 - Интегриране на Стратегията за клъстерите и Стратегията за МСП чрез залагане на ясни цели за участието на МСП в клъстерите
 - Използване на съществуващите инкубатори и регионалната ангажираност с клъстерите, като начин за създаване на мини-центрове за развитие на клъстерите
- Увеличаване на интернационализацията чрез използване на клъстерните формирания
 - Концентриране на процент от трансграничните и трансрегионалните (INTER-REG) дейности чрез разширяване на търговските дейности (и планове за действие) на клъстерните формирания
 - Насърчаване на клъстерните комуникационни канали с утвърдени и водещи клъстери в страни от ЕС, особено Италия, Германия, Словения, Австрия и Унгария
 - Улесняване на външните връзки, в това число чрез запознаване с утвърдени международни представители, работни посещения, глобални професионални организации
- Въвеждане на стабилен режим за мониторинг и оценка на подпомогнатите/ частично финансираните клъстери
- Използване на клъстерните групи като колективен източник на иновации и предприемачество, чрез предоставяне на стимули за:
 - Производителност – награди, специално насочени за постижения на малки клъстери, съставени от МСП. Средносрочна перспектива 2008-2010 г.

- Използване на клъстерните групи като „средства за демонстрация” на използването на добри практики за опазване на околната среда. Краткосрочна до средносрочна перспектива 2006 – 2008 г.
- Стимул за наемане на млади научни специалисти – безвъзмездна помощ за компании, членки на клъстери, които наемат дипломирани специалисти от иновативни дисциплини (НИРД, дизайн, е-бизнес, екология и т.н.). Средносрочна перспектива 2008-2010 г.
- Акцентиране върху решенията, свързани с конкурентоспособността по време на целия период чрез даване на допълнителна тежест на хоризонталните въпроси, като ИТ, екология, равнопоставеност и др.
- Национално управление: Сформиране на група "Перспектива за клъстерите", състояща се от ключови национални представители, които да проследят изпълнението на Стратегията.

Стратегия за усъвършенстване на политиката и инфраструктурата по качество

Стратегията има за цел изграждане на адекватна инфраструктура по качество и създаване на предпоставки за повишаване конкурентоспособността на българската икономика чрез развитие на националните политики по стандартизация, метрология и акредитация и на националните системи по оценяване на съответствието и надзора на пазара на промишлените продукти. Стратегически цели на политиката по качеството са:

- Премахване на нетарифните бариери пред свободното движение на българските стоки и услуги;
- Устойчиво развитие на инфраструктурата по качеството включително чрез структурни и законодателни промени;
- Повишаване информираността на българския производител за философията на качеството;
- Подобряване достъпа до стандартизационните продукти;
- Признаване на резултатите от изпитване, калибриране, сертификация и контрол;
- Развитие на национална система за оценяване на съответствието;
- Равнопоставено участие на всички заинтересовани от дейностите по качеството страни;
- Ефективен надзор на пазара в защита интересите на потребителите

В Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” са предвидени дейности, които ще подпомогнат изпълнението на мерките предвидени в Стратегията.

Национална програма за енергоспестяване за периода 2004 – 2014 г. и Отраслова краткосрочна програма за енергийна ефективност за периода 2005-2007 г.

Програмата обхваща 70% от крайното енергопотребление на страната и се очаква да доведе до намаляване на енергоемкостта на БВП с 30%. Приоритетна цел на програмата е повишаване конкурентоспособността на българските предприятия чрез прилагане на мерки за насърчаване на енергоспестяването и въвеждането на енергоефективни технологии. Така ще се подпомогне изпълнението на посочените стратегически приоритети, като едновременно с това ще се намали енергийната наситеност на икономиката и ще се повиши нейната конкурентоспособност.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” предвижда реализацията на дейност “Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници” по Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата”, която да подпомогне осъществяването на заложените в националната програма цели.

Национална стратегия за околната среда 2005-2014 г.

Националната стратегия по околна среда обхваща периода 2005-2014 г. Тя се стреми да балансира непосредствените изисквания, свързани с процеса на присъединяването с по-стратегически екологични цели и стремежи на страната. Нейната цел е да представи действията, които трябва да бъдат извършени през следващите години за да се опази околната среда и да се осигури устойчиво използване на ресурсите. Общата дългосрочна стратегическа цел е подобряване на качеството на живот на населението в страната чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на основата на устойчиво управление на околната среда.

Дейността “Проекти на МСП за технологично развитие” от приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата” предвижда подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии, за използване на възобновяеми енергийни източници и за въвеждане на нови технологии, опазващи околната среда с цел покриване на екологичните стандарти за предприятия, свързани с поетите международни ангажименти от страна на България. Тази дейност е пряко свързана с постигането на следните стратегическите цели на Националната стратегия за околната среда:

- Интегриране на екологичната политика в политиките за развитие на икономическите сектори и регионите
- Осигуряване на ефективно управление на околната среда
- Изпълнение на ангажиментите на България за разрешаване на глобалните екологични проблеми.

2. Съгласуваност и допълняемост с ОП, финансирани по Структурните фондове, Кохезионния фонд и Програмата, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони

Европейския съюз е въвел някои принципи и правила, които трябва да се спазват в процеса на разработване, изпълнение, мониторинг и оценка на ОП: наличие на ограничен брой програми с цел максимална концентрация на ресурсите за решаване на най-важните проблеми; опростяване на правилата на изпълнение - финансиране на една програма само от един фонд. Съгласуваност, допълняемост и координация са основните принципи при разработването на Оперативните програми.

НСРР включва седем ОП. Програмите се разработват при спазване на правилото за координация. Изграден е механизъм за постигане на допълняемост и са определени ясни линии на разграничаване на обхвата на Програмите. Линиите за разграничаване на обхвата на ОП са съгласувани от Управляващите органи на ОП след консултации със социално-икономическите партньори и другите заинтересовани страни. В резултат на това съгласуваността и допълняемостта на всички програмни документи е осигурена.

О Съгласуваност и допълняемост с ОП “Регионално развитие”

ОП “Регионално развитие” е една от програмите, в която взаимовръзката и допълняемостта между отделните дейности е най-ясно изразена. Това се дължи на факта, че голяма част от инфраструктурата, която ще бъде изградена по тази ОП е основа за успешната дейност на предприятията – основен бенефициент по ОП “Конкурентоспособност”.

Приоритет 1 “Градско възстановяване и развитие” е в тясна връзка с дейностите по ОП “Конкурентоспособност”. Екстензивното икономическо развитие, концентрирано в градските територии зависи от различни фактори, най-важни сред които са законовата база, фискална политика и съществуващите инфраструктурни условия за развитието на бизнеса. По мярка 1.4. “Организиране на икономически дейности” предвижда развитието на инфраструктура, което би подпомогнало развитието на бизнеса и привличането на инвестиции в страната – цели, залегнали в ОП „Конкурентоспособност”.

Мярка 2.3 от приоритет 2 на РОП „ИКТ мрежи и услуги” е пряко свързана с приспособяване на бизнеса към новите пазарни условия и най – вече към въвеждането на нови технологии и продукти, както и към промяна в предприемаческата култура. Операция 2.4 „Достъп до устойчиви и ефективни енергийни източници” съдържа дейности по изграждане на газопреносни мрежи от националната газопреносна мрежа до конкретни пунктове. Изграждането на газопреносни мрежи е в компетенциите на МИЕ, но е предложено за финансиране по РОП поради регионален обхват на предложената мярка и типа дейности – изграждане на базисна инфраструктура с цел подобряване на условията в общините, които са основен бенефициент за РОП. Тези дейности не дублират мерките за енергийна ефективност от ОП “Конкурентоспособност”, тъй като те целят намаляване на енергоемкостта на предприятията, докато дейностите в РОП са съсредоточени върху инфраструктурата в общините.

В мярка “Екологични структури” на РОП е включена дейност “Обучения за устойчиво развитие и управление на съоръженията за водоснабдяване, програми и планове за предотвратяване на риска и насърчаване използването на ВЕИ” с крайни бенефициенти: общини, общински предприятия и НПО. Тази мярка е в пряка връзка с дейностите,

свързани с насърчаване на използването на местните ВЕИ при спазване на Стратегическите насоки на Общността.

Приоритет 4 на ОПР “ Създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и капацитет” е разработен, за да допринесе за постигане на регионално и местно развитие чрез насърчаване на интегрирания подход. Основна негова характеристика е създаването и подкрепата на инвестиционни инициативи, които да бъдат регионална или местна собственост, инициирани на местно ниво от местни актьори с цел предлагане на трайни решения за специфични местни проблеми. В тази връзка, приоритетът подпомага реализацията на целите на първата област на въздействие от Приоритетна ос 4 на ОП „Конкурентоспособност”.

о Съгласуваност и допълняемост с ОП “Развитие на човешките ресурси”

Приоритетите на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” (ОП „РЧР”) също са в пряка връзка с приоритетите на ОП „Конкурентоспособност”. ОП “Развитие на човешките ресурси” ще подкрепя развитието на човешките ресурси, като създава умения и качества на работната сила, които да отговарят на нуждите на предприемачите. По този начин ОП „РЧР” ще подкрепя и допълва целите на ОП ”Конкурентоспособност” като допринася за наличието на добре подготвени, притежаващи умения и творчески кадри за предприятията. Това ще подпомогне развитието и пазарната експанзия на бизнеса. От друга страна ОП ”Конкурентоспособност” ще засили резултатите, които се постигат по ОП „РЧР”, правейки и своите резултати по - устойчиви. Изпълнението на ОП ”Конкурентоспособност” ще подпомогне подобряването на условията на труд, създаването на повече и по-добри работни места (чрез технологичните промени, които ще се насърчават), ще засили търсенето на работна ръка и ще подкрепя поддържането на създадените работни места (чрез подкрепа за развитието на предприятията).

За по-добро разграничаване с ОП „РЧР” , ОП ”Конкурентоспособност” ще подкрепя обучение на работещия в предприятието-бенефициент персонал, като част от крос-финансирането в много ограничен диапазон, само където типа дейност го налага (например: въвеждане на международни стандарти, на енергоспестяващи технологии и др.) Общото обучение на работната сила ще бъде финансирано от ЕСФ, чрез ОП „РЧР” .

Разделението между дейностите по двете програми е осигурено от различния тип дейности и бенефициенти. В рамките на Приоритетна ос 2 на ОП „РЧР” се предвиждат целеви инвестиции за подобряване на условията на труд в предприятията. ОП „Конкурентоспособност” ще допълни тези мерки чрез въвеждане на международно признати стандарти, финансирайки закупуване на нужното за това оборудване и самата сертификация (група от операции 2.1, Приоритетна Ос 2).

Връзката между научните и образователните институции и бизнеса е намерила отражение в два основни аспекта на двете ОП. Един от основните приоритети на ОП ”Конкурентоспособност” е изграждане на икономика на знанието и иновациите. Програмата се фокусира върху засилване на научноизследователските функции на университетите и на изследователските институции като генератори на иновативни идеи и естествени „инкубатори” за стартиращи технологични фирми. ОП ”Конкурентоспособност”

ще подкрепя всички елементи на иновационната система – от инвестиционна подкрепа за стартиращи технологични фирми, през стимулиране на сътрудничеството чрез общи проекти на предприятията и научните организации, до подобряване на проиновативната инфраструктура. Приоритетна ос 3 на ОП „РЧР” ще се фокусира върху образователните функции на обучителните институции, оказвайки им подкрепа за създаване на среда за засилване на интелектуалния потенциал на училищата и университетите, чрез разработване на нови образователни програми, организиране на приложни практика и предоставяне на стипендии и др.

Съгласуваност и допълняемост с ОП “Административен капацитет”

Приоритетна ос 1 от Оперативна програма “Административен капацитет” (ОПАК): “Добро управление”, има за специфична цел въвеждане принципите на добро управление в дейността на администрацията и съдебната система. Приоритетната ос е насочена към повишаване на ефективността на администрацията чрез оптимизиране на структури, функции и процеси; координация и партньорство между всички заинтересовани страни в процеса на разработване и провеждане на политики; оптимално и ефективно използване на публичните ресурси. Оптимизацията на административните структури и оценката на тяхната ефективност ще подпомогнат въвеждането на проекти за насърчаване на инвестициите, износа и инфраструктурата по качество по Приоритет 4 от ОП „Конкурентоспособност”.

Институционалното изграждане на Управляващите органи и Междинните звена на всички ОП ще се финансира от средствата, заделени за техническа помощ, по всяка ОП. ОПАК ще финансира институционалното изграждане на централната, регионалната и местната администрация и социално-икономическите партньори (Приоритет 2 “Управление на човешките ресурси в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество”). Развитието на компетентна и ефективна държавна администрация и подобряването на връзката между администрацията и университетите ще подпомогне структурите на държавните агенции (ДАНМСП, БАИ, ИАБАС, БИМ, ИАСИ, ДАМТН), които ще изпълняват проекти по Приоритет 4 на ОП “Конкурентоспособност”. Обученията по ОПАК ще имат по-общ характер – разработване и изпълнение на проекти, компютърни и езикови умения, докато обученията в рамките на ОП “Конкурентоспособност” ще бъдат специализирани и насочени към постигане целите на конкретен проект. Следователно, обученията по ОПАК ще подобрят качеството на проектите по ОП “Конкурентоспособност”.

Дейностите по Приоритет 3 „Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление”, целят повишаване качеството на предоставяне на услуги на гражданите и бизнеса и подпомагане ефективността на съдебната система. Улесняването на бизнеса и намаляването на бюрокрацията чрез намаляването на регулаторните режими е в пряка връзка с насърчаването на предприемачеството и развитието на бизнеса – една от целите на ОП „Конкурентоспособност”. Развитието на електронното правителство в рамките на Приоритет 3 на ОПАК ще подобри предоставянето на е-услуги на бизнеса,

докато Приоритет 2 на ОП “Конкурентоспособност” ще допринесе за тяхното търсене - модернизация на предприятията, включително въвеждането на ИКТ.

О Съгласуваност и допълняемост с ОП “Техническа помощ”

Разработването на ОП “Техническа помощ” започна през август 2006 г. след препоръка на Европейската комисия за засилване на процеса на координация на национално ниво на управлението на Структурните фондове чрез осигуряване на надеждна информация за управленския процес, както и информиране на обществеността за усвояване на Структурните фондове.

Приоритетна ос „Техническа помощ” на ОП „Конкурентоспособност” ще подкрепя управлението, изпълнението, мониторинга, оценката и контрола на програмата, както и мерките за публичност, представяне на програмата и обмяна на опит. ОП „Конкурентоспособност” би могла да подкрепи и подобряването на капацитета на общините в качеството им на бенефициенти чрез обучения, свързани със особеностите и специалната терминология на ОП.

От друга страна обучения за местни и регионални власти относно основните принципи, свързани с получаването на финансова помощ от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС, като обществени поръчки, одитни пътеки, сертифициране на разходи, финансово управление и контрол, хоризонтални принципи и т.н. са предвидени по ОП „Техническа помощ”.

Оперативна програма “Техническа помощ” ще оказва хоризонтална подкрепа за общите нужди на всички структури и участници в процеса на управление на Структурните фондове, а именно:

- Подкрепа за дейността на Централното координационно звено, Сертифициращия и Одитиращия орган и Комитета за наблюдение на НСПР.
- Развитие и поддържане на унифицирана УИС (информационна система за управление)
- Промоция на Европейската политика за сближаване и осигуряване на обща и статистическа информация за НСПР.

О Съгласуваност и допълняемост с Програма за развитие на селските райони (ПРСР)

В съответствие с Стратегическите насоки за развитие на селските райони и Кохезионната политика на Общността е необходимо осигуряване на допълняемост и координация между дейностите, финансирани от Структурните фондове (Европейски фонд за регионално развитие – ЕФРЗ, европейски социален фонд – ЕСФ и Кохезионния фонд) от една страна и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство от друга. С цел поставяне на разделителна линия между помощта за развитие на селските райони, мерките, подпомагащи рибовъдството и аквакултурите, дейностите, финансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд бяха въведени две нива на координация – стратегическо ниво (НПР и НСПРСР) и ниво програма (Оперативни

програми и Програма за развитие на селските райони). Настоящата част описва координацията на програмно ниво, докато координацията на стратегическо ниво е описана в НСРР.

Основните разграничителни линии между ОП “Конкурентоспособност”, финансирана от ЕФРР и Програмата за развитие на селските райони се различават по:

- Обхват;
- Бенефициенти
- Вид на дейностите, обхванати от приоритетите

Мерките по Ос 1 на ПРСР 2007-2013г. са насочени към повишаване на конкурентоспособността на земеделието, хранително-вкусовата промишленост и горското стопанство.

По мярка „Модернизиране на земеделските стопанства” от ПРСР подпомагането ще се предоставя за инвестиции в материални или нематериални активи, които подобряват цялостната работа на земеделското стопанство и покриват изискванията на стандартите на Общността, касаещи съответните инвестиции. Разделителната линия с ОП “Конкурентоспособност” се осигурява чрез различния тип бенефициенти – ПРСР ще подпомага земеделските производители и признати организации на производителите.

Мярка “Добавена стойност към земеделски и горски продукти” от Ос 1 на ПРСР е насочена към подпомагане на микро, малки и средни предприятия и на предприятия с персонал до 750 работника или годишен оборот по-малко от 200 млн. евро за материални и нематериални инвестиции, предназначени за преработка и маркетинг на продукти от Анекс 1, с изключение на рибни продукти, независимо дали преработените продукти са в или извън Анекс I от този договор.

Допустими за подпомагане по тази мярка са всички сектори, свързани с производството на енергия чрез преработката на растителни и животински продукти, от първична и вторична биомаса описани в Анекс 1 от Договора за създаване на ЕО, с изключение на рибни продукти. За останалите инвестиции по мярката са допустими следните сектори от ХВП – мляко и млечни продукти, месо и месни продукти, плодове и зеленчуци, включително гъби, пчелен мед; зърнени, мелничарски и нишестени продукти; растителни и животински масла и мазнини, индустриални и медицински растения, включително маслодайната роза, билки и непреработен тютюн, готови храни за селскостопански животни (фуражи) и гроздова мъст, вино, оцет.

За преработка или маркетинг на горски продукти са допустими за подпомагане микропредприятия, в случаи на използване на дървесината като суровина като са допустими само инвестиции за работни операции преди индустриална преработка (без производство на мебели).

Всички останали предприятия (различни от микропредприятия в селски райони), които не попадат в ограниченията на критериите за допустимост по тази мярка, ще бъдат подкрепяни от ОП “Конкурентоспособност”.

Разделителна линия за производство на енергия от ВЕИ се осигурява на ниво бенефициент: ПРСР ще подпомага микропредприятия и общини от селските райони; земеделски производители, микропредприятия, преработващи горски продукти (преди индустриална преработка), микро, МСП и предприятия с персонал до 750 работника или годишен оборот по-малко от 200 млн. евро преработващи и маркетиращи продукти от Анекс 1, с изключение на рибни продукти, независимо дали преработените продукти са в или извън Анекс I от този договор. ОП “Конкурентоспособност” ще финансира всички останали предприятия за мерки за производство на енергия от ВЕИ за нуждите на предприятията само чрез използването на вятър, слънчева енергия и когенерация от индустриални мощности. ПРСР ще подкрепя производството на биогорива от биомаса и производството на биогаз и когенерации с биогаз.

Мерките по приоритетна Ос 3 на ПРСР 2007-2013г. са насочени към подобряване на качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони.

По мярка “Разнообразяване към неземеделски дейности” от ПРСР ще се подпомагат инвестиции за разнообразяване дейността на земеделските производители към неземеделски дейности в 231 общини от селските райони. Мярка “Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия” от ПРСР ще насърчава създаването и развитието на стартиращи и на вече създадени микропредприятия в общините от селските райони, чрез предоставяне на помощ за консултантски услуги и първоначални инвестиции. Микропредприятията, включително стартиращите иновативни фирми, подкрепяни по Приоритетна ос 1, група от операции 1 от ОП “Конкурентоспособност” ще бъдат допустими за финансиране в рамките на ОП “Конкурентоспособност”, съгласно предвидените дейности, само ако развиват дейността си в градските общини.

За целите на програмирането и за улесняване на процеса на прилагане на разделителна линия, съгласно националната дефиниция, разписана в Националния стратегически план за развитие на селските райони, като селски общини се дефинират 231 общини (LAU1), в които няма населено място с повече от 30 000 жители²⁵. Съгласно тази дефиниция, 231 общини в България се квалифицират като селски.

Равнопоставеността и критериите за избор в двата програмни документа ще бъдат осигурени по време на изпълнението на двете програми. Това ще бъде осъществено чрез съвместно участие на Управляващите органи в Комитетите за наблюдение на двете програми.

О Съгласуваност и допълняемост с оперативните програми за трансгранично сътрудничество

Оперативните програми за трансгранично сътрудничество по Цел 3 са на ранен етап от подготовка. Допълняемостта между ОП „Конкурентоспособност” и оперативните програми по Цел 3 ще бъде гарантирана посредством участието на представители на Управляващия

²⁵ Карта на селските общини е предоставена в Анекс 6 към ОП.

орган на ОП „Конкурентоспособност” в процеса на изготвяне и в Комитетите за наблюдение на оперативните програми по Цел 3.

3 Хоризонтални въпроси

3.1. Равни възможности

Основния елемент на принципа на равните възможности е забрана за дискриминация, основаваща се на пол, раса, етническа принадлежност, религия, вяра, индивидуалност, възраст или сексуална ориентация.

Съгласно чл. 16 от Регулация на ЕК 1083/2006 равнопоставеността между мъжа и жената и недискриминацията трябва стриктно да се спазват по време на етапите на програмиране и изпълнение на Оперативната програма.

Член 6 от Конституцията на Република България гласи, че всички хора се раждат с равни права и достойнство и всички граждани са равни пред закона и без ограничения или привилегии породени от раса, националност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, вярвания, политическа принадлежност лично или обществено положение, или собственост.

Закона за защита от дискриминация (в сила от 1 януари 2004) се основава на конституционния принцип за равенство пред закона и забраната за дискриминация. Той въвежда допълнителен механизъм за неговото практическо прилагане. Член 4 от Закона допълнително доразвива текста на Конституцията: „Всяка пряка или непряка дискриминация основаваща се на пол, раса, националност, религия, или вяра, образование, вярвания, политическа принадлежност, лично или социално положение, инвалидност, сексуална ориентация, семейно положение, имотно състояние или всяко друго основание, упоменато в закони или международни договори, по които Република България е страна са забранени.” Българското законодателство в тази област е хармонизирано с европейското такова.

Една от целите на Закона е да гарантира равните възможности на жените за участие във всички сфери на обществения живот – забраната за дискриминация, съгласно закона се прилага в много области – работа, образование и обучение, здравеопазване, достъпа до обществени услуги и места, упражняване на икономическа дейност и др. Законът изисква най-малко 40 % представителност на по-малко представения пол в управителните органи, в съответствие с Европейския стандарт за баланс на участието на мъжете и жените в процеса на вземане на решения.

Повишаване на конкурентоспособността на икономиката и развитието на пазара на труда могат да повлияят негативно на някои групи от населението. Именно поради това нивото на негативния ефект върху групите в неравностойно положение трябва да бъде част от хоризонталните цели. Неравностойното положение на жените на пазара на труда се характеризира с по-ниски заплати, по-ниско образование, по-малко жени предприемачи и по-малко жени на мениджърски позиции и постоянна феминизация а някои професии.

В тази област специално внимание ще се отделя на създаването на нови работни места, с различна форма на заетост, премахване на бариерите за равен достъп до работа, както и премахване на дискриминацията, основана на полов, етнически, здравословен или възрастов признак.

Равните възможности ще бъдат вземани предвид по време на програмирането и изпълнението на ОП “Конкурентоспособност”. Всички Приоритети и дейности по Програмата се основават на принципа на равните възможности и липсата на дискриминация. Тези принципи ще бъдат съблюдавани по време на изработването на критериите за избор на проектите. Всички отчети ще съдържат информация дела на участие на двата пола при изпълнение на приоритетите на Програмата.

Комитетът за наблюдение на Програмата ще наблюдава за правилното изпълнение на дейностите и принципите на равнопоставеност. Чрез хоризонталните индикатори на ОП ще бъде отчитана равнопоставеността на половете, където това е възможно, предвид наличието на специфични данни.

3.2. Информационно общество

Една от възможностите за постигане на бърз икономически растеж в условията на съвременното общество е тясно свързана с използването и разпространението на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) от бизнеса и обществото. ИКТ представляват важен елемент от възможността за увеличаване на конкурентоспособността на предприятията: нови перспективи за организация на работа и за създаване на нови висококвалифицирани работни места. Една от основните цели на Лисабонската стратегия е ускоряване на прехода към икономика, базирана на знанието, където научните изследвания и иновациите допринасят ефективно за икономическия растеж.

България се стреми да развива информационната и комуникационна среда. За тази цел, страната разработи политики: като Стратегия и План за действие за подобряване на конкурентоспособността на България в глобалните пазари на ИКТ, Закон за насърчаване на научните изследвания, Иновационната стратегия, План за електронно правителство и др.

Развитието на информационното общество (ИО) и състоянието на ИКТ сектора в България показват, че страната има някои конкурентни предимства – сравнително добре развита телекомуникационна структура, добре квалифицирани кадри в областта на ИКТ, добре развити ИКТ компании, предлагащи качествени продукти на конкурентни цени.

Изпълнението на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007 – 2013” ще допринесе за развитието на ИО в България, като ще се превърне във фактор за насърчаване използването на информационни технологии в предприятията с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност. Информационното общество, като един от хоризонталните въпроси и приоритет в Лисабонската стратегия ще се насърчава и в рамките на други оперативни програми (ОПАК и РОП) чрез принципа на допълняемостта.

3.3. Устойчиво развитие и защита на околната среда

Концепцията за устойчиво развитие е в основата икономическата политика на ЕС. Тя се основа на разбирането, че икономическото развитие не бива да бъде в ущърб на околната среда и днешните поколения трябва да осигурят на следващите поколения същите или подобри условия на живот спрямо сегашните. Замърсената околна среда намалява инвестиционната атрактивност на регионите, тяхната конкурентоспособност, както и качеството на живот на населението.

Значително намаляване на замърсяването на околната среда е характерно за България след 1989 г. Това не се дължи на целенасочена политика за устойчиво развитие, а на процеса на реструктуриране на икономиката от планова към пазарна икономика и на трансформацията на собствеността на предприятията. В резултат от закриването или на модернизацията на голяма част от предприятията в тежката индустрия замърсяването на водата, почвата и въздуха намаля значително. Независимо от тези положителни тенденции изоставането от средните стойности на замърсяването в ЕС е значително. Страната се характеризира с голям брой замърсени терени, високи нива на шумово замърсяване в големите градове, висока степен на запрашаване в замърсените райони, както и замърсяване на водите, обявено като чувствителна зона, съгласно Директива 91/271/ЕС. В момента най-големия проблем на индустрията е високата енергоемкост, както и високите нива на замърсяване със серен диоксид.

Усилията в рамките на Структурните фондове следва да се насочат към изпълнение на изискванията на ЕС и към налагане на принципите на предотвратяване на замърсяването - оценка на въздействието върху околната среда на икономическите дейности, разрешаване на проблемите на източника на замърсяване и покриване на разходите от замърсяващия околната среда.

ОП може да има изключително важна роля за предпазване от нови замърсявания чрез провеждане на информационни кампании, които ще бъдат финансирани в рамките на програмата.

Приоритетите и дейностите на ОП са в съответствие с препоръките на Европейската стратегия за устойчиво развитие от Гьотеборг и срещата на върха в Йоханесбург, както и с Националното законодателство – Закона за опазване на околната среда, Закона за чистотата на атмосферния въздух, Закон за опазване на почвата от замърсяване, Закон за ограничаване на вредното въздействие на отпадъците върху околната среда, Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати, Закон за водите, които са изцяло хармонизирани с Европейските норми и директиви.

Специално внимание е обърнато на намаляването на енергоемкостта и материалоемкостта на икономиката, на диверсификацията на енергийните ресурси и на насърчаване на сътрудничеството между фирмите, НПО сектора и научните институти за разработване на щадящи околната среда производства и продукти; комплексно подпомагане за изпълнение на изискванията на Европейския съюз в областта на защита на околната среда, въвеждане на системи за управление на околната среда и тяхното сертифициране и др. Тези дейности са насочени към подобряване на ефективността и конкурентоспособността на

предприятията и икономиката, както и към намаляване на негативните въздействия върху природата от ускореното икономическо развитие.

Проекти, които ще бъдат съфинансирани по Оперативната програма, ще бъдат напълно съобразени с изискванията на Директивата за оценка на влиянието върху околната среда, Директивата за птиците и хабитатите. При избора на проекти ще се прилагат подходящи критерии за проверка, които ще гарантират съответствието на проектите с посочените директиви. Българските власти ще предприемат подходящи действия (в т.ч. насоки, обучения за бенефициенти и т.н., базирани на добри практики на Общността), за да осигурят съответствието на проектите с тези изисквания. Съфинансирането на проекти, които имат негативен ефект върху потенциални области от Натура 2000 (в т.ч. области, които според Комисията трябва да бъдат включени в обхвата на Натура 2000, но България не ги е включила), няма да бъде разрешено.

4.2 Обществени поръчки

Правилата за финансиране на дейностите и проектите по ОП със средства от Структурните фондове са в съответствие с Европейската регулация и Закона за обществените поръчки от 10 юни 1994.

Всички въпроси, свързани с обществените поръчки в България, се уреждат от Закона за обществените поръчки в сила от 1 октомври 2004.

В процеса на управление на средствата от Структурните фондове в рамките на ОП „Конкурентоспособност” ще се прилагат два специфични случая на обществени поръчки. В случаите, когато договорът е за работа, доставка или услуги, ще се прилагат националните правила за обществени поръчки.

Вторият вид договор е схема за безвъзмездна помощ и в този случай ще се прилагат ПМС № 121/31.05.2007 г., което определя реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз и по програма ФАР на ЕС, и ПМС № 55/12.03.2007 г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на ЕС от програма ФАР на ЕС.

Член 3 от ПМС № 55/12.03.2007 г. гласи, че условията и редът, предвидени в постановлението, се прилагат, когато размерът на договорената безвъзмездна финансова помощ е по – голям от 50 % от общата сума на одобрения проект. Когато размерът на безвъзмездна финансова помощ е по – малък или равен на 50 % от общата сума на одобрения проект, Управляващият орган на ОП може да определи стойностни прагове, над които да се прилага редът на постановлението.

Управляващият орган гарантира също, че обществените договори или отдадени концесии, засягащи проекти, които са спечелили помощ от Структурните фондове, съответстват на изискванията на директиви 2004/17/ЕО, 2004/18/ЕО, Регламент (ЕО) No 1564/2005 или на принципите на Договора за ЕС, в случаите когато са приложими.

По ОП “Конкурентоспособност”, отговорността за допълнителен контрол за съответствие на процедурите за обществени поръчки ще се осъществява от Комитета за наблюдение. При необходимост, Комитетът може да изисква проверка от Агенцията за обществени поръчки по определена процедура или за сертификация на участник в търг.

3.5. Държавни помощи

Всяка публична помощ по ОП следва да отговаря на правилата на ЕС за държавни помощи, приложими за времето на отпускане на помощта.

Държавата членка и в частност Управляващият орган на ОП е отговорен за съответствието на операциите, предвидени за финансиране по ОП, с правилата за държавните помощи.

Х. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА ²⁶

Тази глава представя правилата за изпълнение на Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” в съответствие с Регламент 1083/2006, както и общата рамка за управление, финансови потоци, контрол, наблюдение, информация и публичност, и оценка на оперативната програма.

1 Структура за управление на Оперативната програма

1.1. Управляващ орган

Със Стратегията за участие на Република България в Структурните и Кохезионния Фонд на Европейския Съюз (Решение на МС № 312/2002 за приемането ѝ), Преговорна Глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти” (CONF-BG 56/01) и Общата позиция на ЕС по Глава 21 (CONF-BG 80/01), се определят Управляващите органи на оперативни програми за програмен период 2007-2013 г. Съгласно тези документи, и със решение на Министерски съвет N965/16.12.2005, дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност” в Министерство на икономиката и енергетиката е определена за Управляващ орган на Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

Дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност” е част от специализираната администрация на Министерство на икономиката и енергетиката и в момента изпълнява функциите на Изпълнителна агенция по Програма ФАР в областта „Икономическо и социално сближаване” в сектор „Конкурентоспособност”.

Организационна структура и функции на Дирекцията като УО

В момента Дирекцията, в ролята си на Изпълнителна агенция по Програма ФАР, се състои от Директор (Заместник Ръководител на програма), три отдела, отговорни за провеждането на търгове, изпълнението и финансовото управление на проектите по програма ФАР. Освен тях, отдел „Координация на програми” отговаря за общата координация на дейността по

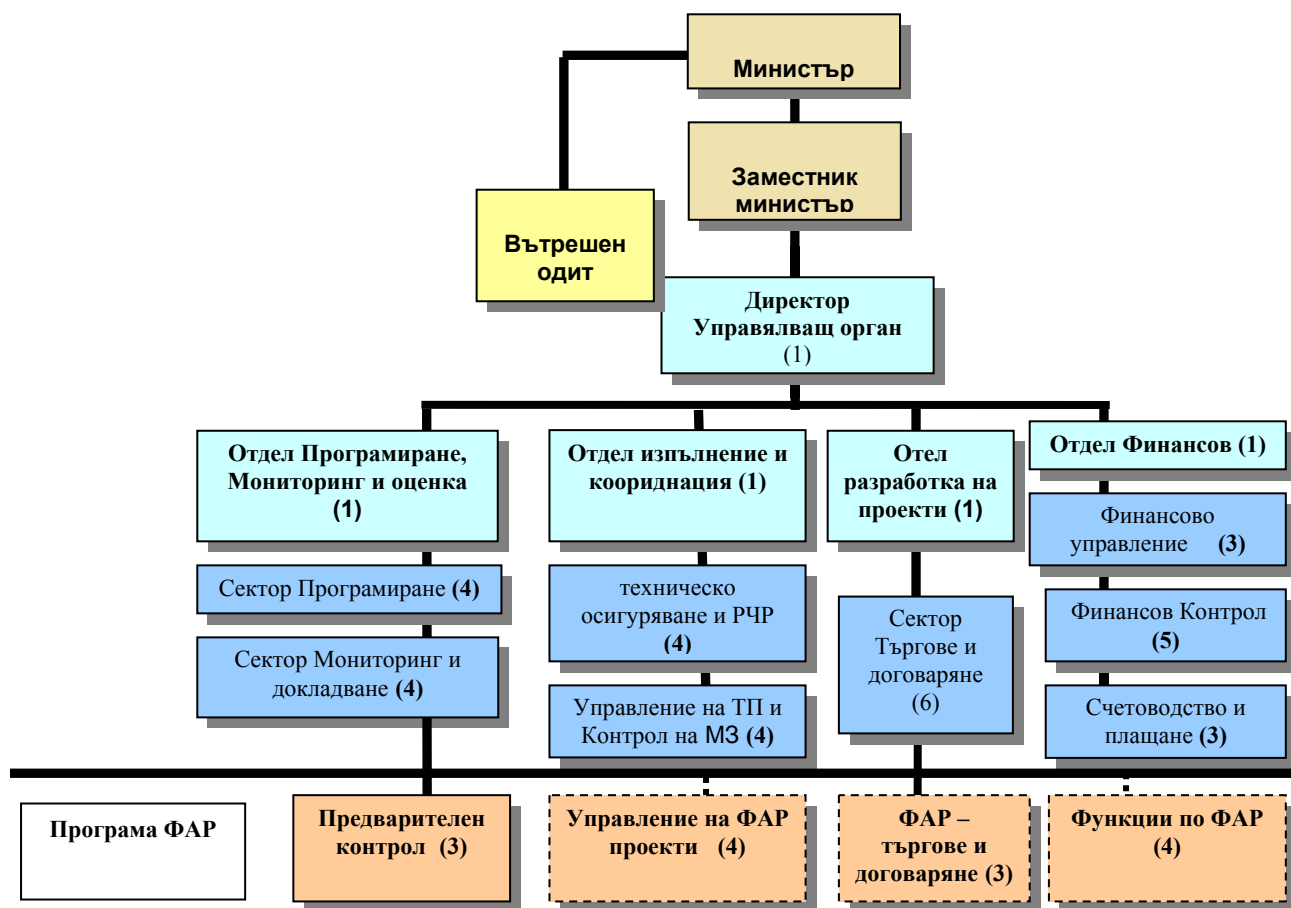
²⁶ Разработката на структурата на изпълнение и на комуникационния план на оперативната програма е предварително.

програма ФАР и развитието на човешките ресурси и гарантиране на вътрешен контрол на тържната и финансова документация по проектите по ФАР. Сектор ”Оперативна програма по Структурните фондове на ЕС” , част от отдел „Координация на програми” е отговорен за разработването, програмирането и договарянето на оперативната програма „Конкурентоспособност”.

Взето е решение структурата на дирекцията като УО да бъде възможно най-близка до сегашната структура на ИА по програма ФАР. По този начин, УО ще започне функционирането си на база съществуващата структура на ИА, като се осигури приемственост между двете функции.

Когато изпълнява функциите на Управляващ орган на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, дирекцията ще се състои от четири отдела:

- Отдел „Програмиране, мониторинг и оценка”
 - Сектор „Програмиране и оценка”
 - Сектор „Мониторинг и отчитане”
- Отдел „Изпълнение и координация”
- Отдел „Разработване на проекти”
- Отдел „Финансов”



Задълженията на отделите са както следва:

- Отдел „Програмиране, мониторинг и оценка”**, ще се състои от два сектора, които ще извършват всички дейности по разработване и оценка на ОП (разработване на ОП, договаряне на Програмата с Европейската комисия, вътрешна/ външна координация на ОП, идентифициране и дефиниране на целевите групи, определяне на инструментите за въздействие (операции, схеми, събиране на данни за изготвяне на социално-икономически анализи и др.), наблюдение на изпълнението на програмата, изменение на ОП, под-програмиране (дефиниране на операции, инструменти и мерки, разработване на детайлно описание и дейности по отделните операции на ОП –общи критерии за избор, разработка и координация на Концепции за схемите - съответствие с европейските регламенти и националното законодателство, определяне на целевата група и условията за допустимост на кандидатите, времева и финансова рамка на изпълнение на операциите, участие в подготовката на документацията за нотифициране на схемите по държавни помощи, механизъм на изпълнение на схемите и др.); организиране на предварителна оценка, организиране и координация на оценките на ОП (изготвяне на План за оценка, организация, извършване и координация на оценките на ОП – междинна и текуща, подготовка на анализи и корективни мерки, базирани на данните от оценките; подкрепа на Комисията при организацията на последващата оценка, съгласно чл. 49 от Регламент 1083/2006); мониторинг и отчитане на изпълнението на ОП (изграждане на

база данни за наблюдение/ контрол на Програми, финансирани по ЕФРР - събиране, отчитане и оценка на данни на ниво проект и програма, разработка на годишен план за изпълнение, др.), секретариат на Комитета за наблюдение на ОП. Отделен сектор за вътрешен контрол ще поддържа регистър на нередностите, установени по време на изпълнението, и ще докладва за тях на Сертифициращия орган, като следва установените процедури и ще получава всички доклади за нередности от всички заинтересовани страни, като ги докладва на СО за всички подозрения и/ или действително установени случай на нередности или злоупотреби.

- Отдел „Изпълнение и координация” е отговорен за управлението и контрола на оперативните споразумения с Междинните звена, управление и координация на проектите за изграждане на капацитет по приоритет „Техническа помощ” на ОП, организиране и провеждане на специализираните обучения за УО и МЗ, разработване и поддръжка на УИС за УО и МЗ (включително информационно осигуряване), съвместно с дирекция „Информационно и комуникационно обслужване”, поддръжка на бази данни и софтуер, провеждане на публични кампании на национално ниво; мониторинг на изпълнението на Организационната стратегия на УО; информационни дейности – разработване на Комуникационна стратегия и Комуникационен план, организация и провеждане на обществени прояви, публични събития и др.
- Отдел „Разработване на проекти” участва в разработването на общи критерии за избор на проекти, насоки за кандидатстване и други тръжни документации, подготовка и публикуване на местните обяви на поканите за набиране на проектни предложения, поддържа регистри, необходими за провеждане на търговете, публикува обяви на интернет страницата на ЕК и в Официалния вестник на ЕК. Отделът издава насоки за провеждане на търгове, провеждани от МЗ; предварителен контрол на документите, предложени от МЗ и проведените от тях търгове; осигурява съответствие с правилата за държавни помощи, участва в комисиите по избора, когато е необходимо, организира и провежда търговете и контракутуването на схеми, които не са делегирани на МЗ, в т.ч. контракутуването на техническа помощ по Приоритетна ос 5.
- **Отдел „Финансов”** отговаря за осигуряване на съответствие с принципите на прозрачност и добро финансово управление, администриране на средства (бюджетно управление), подготовка на платежни искания и деклариране на разходи към Разплащателния орган (периодично и финално), изготвяне на финансови отчети (годишни и финални), разработване на бюджетни прогнози, документиране на изходящи (разходи) и входящи (приходи) парични потоци, регистриране и контрол на плащанията, получаване на искания за плащане от крайни бенефициенти, верифициране и потвърждаване на разходи; извършване на плащания към крайни бенефициенти; поддържане на отделна счетоводна система и адекватни счетоводни записвания на всички транзакции свързани с финансово подпомагане, възстановяване на неправилно изплатени суми.

Структурата на дирекцията е в съответствие с дейностите и отговорностите ѝ за осигуряване на правилното и прозрачно изпълнение, наблюдение и отчитане на ОП. Разделението на отговорности и функции между отделите на УО се гарантира от подробно

разписаните наръчници за оперативно изпълнение и процедури, описващи координацията на дейностите и отговорностите вътре в УО и външните взаимоотношения с всички партньори и заинтересовани страни.

Функции на Управляващия орган, свързани с изпълнението на ОП

Съгласно чл. 59 от Регламента на ЕК 1083/2006, Управляващият орган е институция, или публичен, национален, регионален или местен орган, на който страната членка е делегирала управлението на оперативната програма.

Функциите на Управляващия орган са представени в Член 60 на Регламента на ЕК 1083/2006. Според този член, Управляващият орган носи отговорността за ефективното, ефикасното и правилно управление и изпълнение на оперативната програма, в съответствие с правилата за добро финансово управление. Специфичните задължения включват:

- a) гарантиране, че операциите са избрани за финансиране съгласно критериите, приложими към оперативната програма, както и че съответстват през целия период на изпълнение, на приложимите правила на Общността и националните правила;
- b) удостоверява реалното изпълнение/ доставка на съфинансираните продукти и услуги, както и че декларираните от бенефициента разходи за операциите са наистина извършени и съответстват на правилата на Общността и на националните правила; извършва проверки на място на извадков принцип в съответствие с правилата и процедурите по чл. 103(3);
- c) гарантира наличието на компютризирана счетоводна система за записване и съхранение на подробни счетоводни транзакции за всяка операция от оперативната програма, както и събирането на данните от изпълнението, необходими за финансовото управление, мониторинга, контрола и оценката;
- d) гарантира, че бенефициентите и другите институции, включени в изпълнението на операциите, поддържат или отделна счетоводна система, или отделни счетоводни сметки за всички транзакции, свързани с операцията, без да се нарушават националните счетоводни правила;
- e) гарантира, че оценките на оперативните програми са извършени в срокове и че отговарят на стандартите за качество, заложили в Регламент 1083/2006 на ЕК;
- f) създава процедури, които гарантират, че всички документи свързани с разходите и проверките, необходими за осигуряване на подходяща одитна пътека се съхраняват според изискванията;
- g) гарантира, че Сертифициращият орган получава цялата необходима информация за процедурите и проверките, извършени във връзка с разходите, с цел сертифицирането им;
- h) председателства Комитета за наблюдение и му предоставя необходимите документи, които позволяват качеството на изпълнение на оперативната програма да бъде наблюдавано в светлината на специфичните ѝ цели;

- i) разработва, и след одобрение от Комитета за наблюдение, представя пред Комисията, годишните доклади и заключителния доклад за изпълнението на програмата;
- j) осигурява съблюдаването на изискванията за информираност и публичност, съгласно чл. 69 от Регламент 1083/2006 на ЕК;
- k) предоставя на Комисията информация, необходима ѝ за оценка на големи проекти.

Чл. 90 и чл. 98, в допълнение разглеждат задълженията на Управляващия орган, касаещи съхранението на документи, и по-конкретно, че Управляващият орган гарантира, че всички съпътстващи документи, свързани с разходите и одита на оперативната програма, ще бъдат съхранявани и ще бъдат достъпни за представители на Европейската комисия и Европейската одитна палата в продължение на най-малко три години след частичното или окончателното приключването на оперативната програма, като тези документи ще се пазят под формата на оригинали или копия, заверени за вярност с оригинала, върху общоприети информационни носители.

Управляващият орган е отговорен за изпълнението на операциите в рамките на Техническата помощ по оперативната програма.

Избор на проекти за финансиране

Управляващият орган носи цялостната отговорност по процедурата за избор на проекти. Той разработва основните критерии за подбор на проекти и ги представя за одобрение пред Комитета за наблюдение. Управляващият орган гарантира прозрачността, обективността и ефикасността на процедурата по избор на проекти, и с това, качеството на одобрените проекти, чрез назначаването на Комисии за избор на проекти.

С Постановление на Министерски съвет N 121/31.05.2007 г., се определят правилата и процедурите за избор на проекти по схеми за безвъзмездна помощ, съфинансирани от европейските Структурни и Кохезионен фонд.

Постановлението определя видовете процедури спрямо срокове за кандидатстване и процедура за избор на проекти. Съгласно чл. 6 от ПМС, безвъзмездната финансова помощ може да се предоставя чрез провеждането на процедура за подбор на проекти или процедура на директно предоставяне.

Процедурите за подбор на проекти могат да бъдат:

1. с оглед на фазите за кандидатстване:

- а) открита процедура;
- б) процедура с предварителен подбор;

2. с оглед начина на подбор на проектите:

- а) процедура на конкурентен подбор;
- б) процедура на подбор на проекти, покриващи определени изисквания за качество;

3. с оглед на сроковете за кандидатстване:

- а) процедура с определен срок на кандидатстване;
- б) процедура без определен срок за кандидатстване.

Текстът на Постановлението може да бъде намерен на страницата на Централното координационно звено (www.eufunds.bg) или на страницата на ОП «Конкурентоспособност» (www.opcompetitiveness.bg).

1.2. Междинно(и) звено(а)

Съгласно чл. 2 (6) от Регламент 1083/2006 на ЕК, Междинно звено е институция или публичен или частен орган, предоставящ услуги, който действа под пряката отговорност на Управляващия или Сертифициращия орган, или който извършва задължения от тяхно име, спрямо бенефициентите, изпълняващи операции.

Съгласно чл. 42 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Управляващият орган може да възложи управлението и изпълнението на част от оперативната програма на едно или повече Междинни звена. Междинните звена осигуряват изпълнението на една или повече операции в съответствие със споразумението сключено между Управляващия орган и това звено. Междинното звено задължително представя гаранции за своята платежоспособност и компетентност в администрирането и финансовото управление. То обикновено е създадено или представено в региона или регионите, които са обект на въздействие на оперативната програма, към момента на определянето му за Междинно звено.

В случаите, когато задължения са делегирани на Междинни звена, Управляващият орган запазва цялостната отговорност и е изцяло отговорен за правилното управление и изпълнение на оперативната програма.

Решение на МС № 312/2002 за приемането на Стратегията за участие на Република България в Структурните и Кохезионния Фонд на Европейския Съюз, Преговорна Глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти” (CONF-BG 56/01), Общата позиция на ЕС по Глава 21 (CONF-BG 80/01) и ПМС № 965/16.12.2005, определят Изпълнителната агенция за насърчване на малките и средни предприятия за Междинно звено по Приоритетни оси 1 и 2 на Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

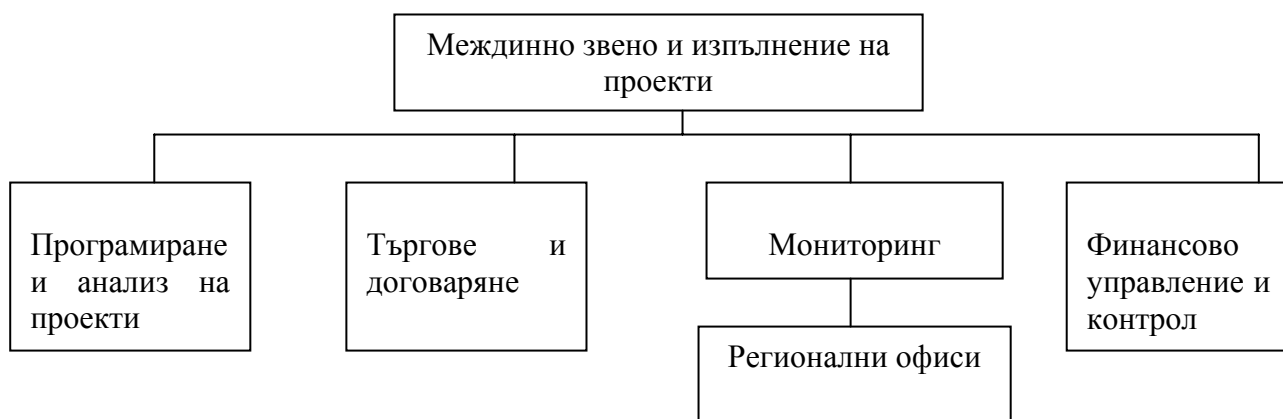
Съгласно Устройствения правилник на ИАНМСП, бе създадена нова дирекция „Изпълнение на предприемачески програми и проекти” с 10 експерта. Новата дирекция изпълнява функциите на Звено за изпълнение на проекти на Изпълнителна агенция по Програма ФАР - дирекция „ЕФК”. Бъдещото междинно звено се изгражда на база тази дирекция, като държавните служители ще бъдат напълно обучени и подготвени за функциите и отговорностите на МЗ.

След изменение на Устройствения правилник на ИАНМСП, беше създадена нова дирекция „Междинно звено и изпълнение на проекти”, като се обединиха настоящата дирекция, изпълняваща функциите на ЗИП по ФАР и дирекция „Технологично развитие и иновации”, която нова структура ще изпълнява функциите на МЗ. Новата дирекция наследява опита,

придобит по Програма ФАР, както и този по изпълнението на Националния иновационен фонд. Предвижда се общият брой служители да е 62 служители, включително 29 експерта на регионално ниво (регионални координатори). Регионалните координатори на ИАНМСП ще изпълняват технически функции при провеждането на тръжни процедури, изпълнението, наблюдението и отчитането на ОП.

Като междинно звено по ОП ”Конкурентоспособност” ИАНМСП ще разполага с четири отдела по образец на структурата и функциите на УО в МИЕ:

- Отдел “Програмиране и анализ на проекти”
- Отдел „Търгове и договаряне”;
- Отдел “Мониторинг”;
- Отдел “Финансово управление и контрол”;



Отговорностите на гореспоменатите отдели включват:

Отдел „Програмиране и анализи на проекти” – разработва предложения за критерии за подбор на проекти по различни операции на ОП „Конкурентоспособност” и ги представя на УО за одобрение. Разработва предварителни насоки за кандидатстване/ тръжни досиета, съгласно критериите, одобрени от Комитета за наблюдение. Съдействие при изготвянето на годишните, междинните и крайните доклади по ОП. Събиране на информация за изпълнението на ОП и подаването ѝ в УО. Обработка на статистически, технически и финансови данни по изпълнението на ОП на регионално ниво и подаването ѝ в УО, за да могат независимите оценители да изготвят междинните оценителни доклади за ОП.

Отдел „Търгове и договаряне” - изготвяне на насоките за кандидатстване и на тръжните документи, организиране и стартиране на поканата за набиране на проектни предложения, получаване и регистриране на проектните предложения, оценка на проектните предложения, проверка за съответствие с принципите на ЕС – политики/ стратегия, проверка/ контрол относно правилата на конкуренция, допустимост и съответствие с насоките за контракуване преди сключване на договора, подготовка на доклад за

сключените договори и изпращане на договорите на УО за подпис, регистриране на всички договори в МИС.

Отдел „Мониторинг” – установява и разширява сътрудничества в сферата на оценка и мониторинг на проекти, информираността и публичността по отношение на програмните документи на регионално и местно ниво, предприема посещения на място преди подписване на договори и мониторинг на проекти, оказва съдействие при подготовката на Годишни, Средносрочни и Финални доклади за изпълнение, събира необходимата информация по отношение на регионалното изпълнение на мерките на оперативната програма и подава необходимата информация на УО, обработва статистически, технически и финансови данни по отношение на мерките предвидени в ОП, изпълнявани на регионално ниво, като ги изпраща на УО с цел независимите оценители да могат да подготвят оценителните доклади за средата на периода, осигурява представителство в официални институции, административно изпълнение, управление и координация на ИК проекти на децентрализиран принцип, управлява и координира проектите за институционално и административно изграждане, изпълнявани в МЗ и регионалните му клонове, координира обученията в МЗ, подкрепя развитието на МИС и ИКТ и поддръжката на ИКТ, предприема периодични посещения на място с цел мониторинг на проекти, потвърждава МИС информацията за всеки проект, изпълнява и провежда мониторинг на ниво проект в съответствие с одобрените процедури, верифицира че съответните проверки на място за съответствие, договориране и системи за мониторинг на проекти са проведени (Регламент на ЕК 1083/2006)

Отдел „Финансово управление и контрол” администриране на средства (бюджетно управление), документирание на разходи и приходи, регистрация мониторинг и контрол на плащанията, възстановяване на разходи, отпускане на средства (одобрение), изработване на финансови отчети (за УО - годишни и финални), изработване на бюджетни прогнози (на базата на които УО разработва собствени бюджетни прогнози, верификация на искания за плащане от крайни бенефициенти и осигуряване декларация за разходи, събиране на неправилно изплатени суми на ниво проект (краен бенефициент), извършване на финансови корекции и изработване на доклади за това към УО, обезпечаване на правилността на операциите, свързани с проектното финансиране, и тяхното осчетоводяване, в съответствие с принципите на доброто и прозрачно финансово управление, проверяване на договорите и исканията за плащане, извършване на адекватен контрол на място върху системата за финансов контрол Регламент 1083/2006).

Функции на МЗ по изпълнението на ОП

Въз основа на писмено споразумение с Управляващия орган, на Междинното звено се делегират следните отговорности:

- a) осигуряване на информация и публичност по отношение на оперативната програма на регионално и местно ниво;
- b) събиране и обработване на съответните статистически, технически и финансови данни, свързани с регионалното изпълнение на операциите, които са му възложени, и предоставянето им на Управляващия орган за включване в

годишните доклади за изпълнението на оперативната програма или за подпомагане подготовката на оценителните доклади в средата и края на програмния период;

- c) провеждане на кампании за информиране на бенефициентите във основа на стратегията, разработена от Управляващия орган – разпространяване на документи за кандидатстване, наръчници и справочници;
- d) обявяване и организиране набирането на проектни предложения, приемане и регистриране на подадените проекти, оценяване на проектите, проверка преди сключването на договор за съответствие с политиката на ЕС и спазване на правилата за обществени поръчки, създаване на оценителна комисия и предаване списъка с одобрените проекти към Управляващия орган за одобрение;
- e) наблюдение на изпълнението на проектите и въвеждане в Управленската информационна системата (УИС) на съответната информация по всеки проект/договор – предоставяне на данните на Управляващия орган;
- f) извършване на проверки на място в съответствие с регламент 1083/2006;
- g) удостоверяване и отчитане на правилността на проектите, финансирани по операциите, които са му възложени, получаване на искания за плащане от крайните бенефициенти, заверяване на исканията за плащане на всяко ниво от проекта, получени от крайните бенефициенти и придвижването им заедно с удостоверенията за разходи към Управляващия орган;
- h) съобщаване на нередностите на Управляващия орган – гарантиране, че крайните бенефициенти вярно осчетоводяват и управляват разходите, финансирани от ЕС;
- i) гарантиране, че крайните бенефициенти разполагат с необходимите системи за одит на исканията за плащане – одит на системите за управление на безвъзмездна помощ при крайните получатели на помощта.

Системата на изпълнение описана в тази глава може да бъде променена, в съответствие с правото на ЕС или националното право, ако това ще доведе до по-ефективно изпълнение на оперативната програма.

1.3. Бенефициенти и крайни получатели на помощта

Крайни бенефициенти по ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” са всички кандидатстващи за подкрепа от ЕФРР за реализацията на даден проект. При повечето схеми за отпускане на безвъзмездна помощ по настоящата Оперативна програма, крайните бенефициенти са предприятия.

За целта на оперативната програма, краен бенефициент (бенефициент) се дефинира съгласно чл. 2 от Регламент (ЕК) 1083/2006, именно - “бенефициент”: оператор, лице или фирма, независимо дали е публично или частно, който е отговорен за иницирането или иницирането и изпълнението на операции. В контекста на схемите за безвъзмездна помощ по чл. 87 от Договора за ЕО, бенефициент е публична или частна фирма, която изпълнява индивидуални проекти и получава подкрепа”.

Съгласно новите регламенти на ЕК, понятието “краен получател на помощта” не е част от схемата за изпълнение на проекти. Във връзка с постигането на по-голяма яснота при определяне обхвата и целевите групи, за целите на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” се въвежда работно определение. Съгласно него, краен получател на помощта е лице, институция, фирма, обществена група, която ще се ползва от крайните резултати от изпълнението на отделните операции и/ или дейности от ОП.

При така дефинираните приоритети и операции по ОП, се очертават няколко групи бенефициенти и крайни получатели на помощта, а именно:

При изпълнението на всички схеми за безвъзмездна помощ по отделните приоритети, бенефициенти са грантополучателите:

- Приоритетна ос 1, област на въздействие 1 и област на въздействие 2 - стартиращи фирми, съществуващи предприятия;
- Приоритетна ос 1, област на въздействие 3 - университети и научноизследователски институции
- Приоритетна ос 2, област на въздействие 1, 3 и 4– предприятия;

В случая с финансовите схеми по приоритетна ос 3, управителните органи на гаранционните фондове, фондовете за рисков капитал и за микрокредитиране или самите фондове като институции са бенефициенти, а крайните получатели на помощта са всички предприятия и/ или кредитополучатели.

В случая с проектите за насърчаване на износа и инвестициите крайни бенефициенти са съответно ИАНМСП и Агенцията за инвестиции. Директните резултати от проектите остават в институцията, която е разработила и изпълнила проекта и в случая помощта няма характер на държавна помощ. Като крайни получатели на помощта и индиректни ползватели от резултатите на изпълнението се явяват предприятия и износители (за операция 2) и чуждестранни инвеститори (за операция 1).

В случая с операциите, изпълнени като разходи на Управляващия орган или на Междинното звено (техническа помощ), съответната институция е краен бенефициент.

Бенефициентите са пряко отговорни и гарантират, че само разходи, действително извършени в съответния период и допустими за финансиране по правилата на СФ на ЕС и настоящата ОП, се предоставят като искане за плащане пред съответния орган. Всички бенефициенти са задължени да следват ясна одитна пътека при изпълнението на подкрепените проекти. При необходимост и в съответствие с правилата на ЕС и националното законодателство, бенефициентите ще проведат търг за обществени поръчки за наемане на подизпълнител за дадена дейност, която е пряко свързана с изпълнението на подкрепените проекти.

2 Наблюдение и оценка на изпълнението на ОП

2.1. Комитет за наблюдение

Изпълнението на Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще се контролира от Комитет за наблюдение. Комитетът за наблюдение е създаден при договореност с Управляващия орган – дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност” в Министерство на икономиката и енергетиката, и след провеждането на консултации с партньорите. Съгласно чл. 63 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Комитетът ще състави правилата си на работа в съответствие със съответната институционална, законова и финансова рамка на страната, които правила ще бъдат приети след съгласуване с УО.

Членове на Комитета за наблюдение

Съгласно Постановление на МС No 182/21.07.2006, се създават Комитети за наблюдение на Националната Стратегическа Референтна рамка и на Оперативните програми. Съгласно чл. 8(1) от ПМС, Комитетите за наблюдение на Оперативните програми се състоят от председател, членове с право на глас и наблюдатели. По време на заседанията на Комитета, председателят и членовете имат право да гласуват, докато наблюдателите имат само консултативни функции.

Комитетът за наблюдение на ОП “Конкурентоспособност” е формално учреден (Заповед на министъра на икономиката и енергетиката N: РД-16-1010/25.09.2006) и проведе първото си заседание през ноември 2006 г.

Председателя на Комитета за наблюдение на ОП „Конкурентоспособност” е заместник-министъра от МИЕ, в чийто ресор е Управляващия орган.

Състава на Комитета за наблюдение се състои от представители на следните организации:

- Ръководителя на Управляващия орган на ОП „Конкурентоспособност”
- Ръководителите на управляващите органи на останалите оперативни програми
- Ръководителите на Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г. и Националния стратегически план за развитие на рибарството
- Изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за икономически анализи и прогнози към министъра на финансите
- Ръководителят на Централното координационно звено в министерство на финансите
- Ръководителят на Сертифициращия орган в министерство на финансите
- Ръководителят(ите) на Междинното(ите) звено(а) на ОП „Конкурентоспособност”
- Представители на дирекция "Икономическа и социална политика", "Стратегическо планиране и управление" и "Координация по въпросите на Европейския съюз и международните финансови институции" на Министерския съвет;

- представители на министерства, държавни агенции, държавни комисии, изпълнителни агенции и други ведомства, които имат отношение към приоритетите на ОП „Конкурентоспособност”
- Представител на Националното сдружение на общините в Република България;
- Представители на регионалните съвети за развитие в районите за планиране;
- Представители на национално представените организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.

Министър на икономиката и енергетиката издаде заповед, с която поименно определя членовете с право на глас в Комитета и техните заместници. Заместниците могат да участват в заседанията на Комитета като наблюдатели. Те имат право да гласуват само в случай на отсъствие на титулярите.

Състава на Комитета може да бъде преразглеждан и разширяван с други членове без право на глас, с цел гарантиране на представително членство и партньорство, и без необходимостта от промяна на ОП “Конкурентоспособност”. В КН като наблюдатели могат да участват:

- Ръководителят на одитиращия орган;
- Представител на ЕК;
- Представители на Европейската инвестиционна банка или други финансови институции (когато ОП предвижда получаване на финансова подкрепа от ЕИБ или други финансови институции);
- Експерти по хоризонталните въпроси – по един експерт за всяка от темите: устойчиво развитие, равни възможности, конкурентоспособност и обществени поръчки;
- Представители на различни НПО;

Съставът на Мониторинговия Комитет е съставен като е спазен принципа на партньорство, като специално внимание е отделено на отношенията със социалните партньори. Съставът на Комитета е определен в съответствие с принципите на равнопоставеност.

Управляващият орган (УО) ще изпълнява функциите на председател и секретариат на Мониторинговия комитет. В УО е създадено специално звено – сектор „Мониторинг и отчитане”, което подпомага функционирането на Комитета. Секретариатът е отговорен за подготовката на необходимите документи, които да се представят за разглеждане на заседанията на Комитета, като ги разпраща до членовете на КН заедно с дневния ред на срещата, най-малко 20 работни дни преди дата, определена за заседание.

Роля и функции на Комитета за наблюдение

Съгласно чл. 65 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Комитета за наблюдение следи за ефективността и качеството на изпълнение на оперативната програма, в съответствие със следните принципи:

- o Обсъжда и одобрява критериите за избор на финансираните операции в срок от шест месеца след одобряване на Оперативната програма. Критериите за избор ще бъдат променени в зависимост от целите на програмирането;
- o Периодично наблюдава развитието и напредъка по изпълнението на целите на оперативната програма на база документите, които предоставя Управляващия орган;
- o Проучва резултатите от изпълнението, и по-специално, постигането на целите на всеки приоритет, както и резултатите от оценките по време изпълнението на ОП, които са пряко свързани с наблюдението на ОП;
- o Разглежда и одобрява годишния и финалния доклад по изпълнението преди изпращането им на Европейската комисия;
- o Получава информация за годишния контролен доклад или за частта от доклада, която се отнася за Оперативната програма, и всякакви коментари от страна на Комисията, във връзка с разглеждането на доклада;
- o Може да предлага на Управляващия орган корекции или промени на ОП с цел по-добро усвояване на помощта от ЕФРР, които да подпомагат постигането на целите или подобряване на управлението и финансовия контрол на помощта;
- o Ще обсъжда и одобрява всяко предложение за коригиране на съдържанието на решенията на Комисията относно помощта от ЕФРР;

В рамките на своите компетенции, Комитета за наблюдение може да вземе решение за преразпределяне на бюджета от Структурните фондове между отделните операции. В случаите, когато Комитета за наблюдение реши да прехвърли средства от СФ от една операция в друга, то същата операция ще бъде извършена и за националното публично съфинансиране при същите условия. Всяка промяна в дела на ЕФРР и прехвърляне на средства между отделните приоритети в или между ОП, е въпрос на решение на Европейската Комисия, след договаряне с държавата членка.

Комитетът за наблюдение е отговорен за изработването на собствени правила на работа, в съответствие с националното законодателство, институционална и законова рамка, които правила се съгласуват с Управляващия орган. Комитетът за наблюдение на ОП „Конкурентоспособност” прие свои правила за работа на първото си заседание.

Комитета за наблюдение ще заседава поне два пъти годишно, обикновено на пролетна и есенна сесия. В случай на необходимост ще бъдат свиквани извънредни сесии. Управляващия орган уведомява редовно Комитета за наблюдение за напредъка по изпълнението на взетите решения. По време на пролетната сесия ще се прави преглед на напредъка и изпълнението на задачите от предходната година и одобрение на годишния

доклад. Есенната сесия ще разглежда напредъка по ОП от 30 юни нататък. В случай на необходимост за спешно вземане на решение, преди следващото заседание на Комитета, той може да вземе подобно решение и с писмена процедура.

Вътрешните правила предвиждат възможността за създаване на постоянни и временни под-комитети на различни тематики. Под-комитетите ще спазват принципите на партньорство. Членовете на Комитета за наблюдение, както и експерти и представители на различни социално-икономически партньори, които са специалисти в дадена област, ще могат да се включват в под-комитетите. Членовете на под-комитетите трябва да гарантират влагането на максимални усилия при изпълнението на задълженията си. В случай, че под-комитетът е постигнал съгласие по даден въпрос, който изисква одобрение от страна на КН, решението може да бъде дадено без да се подлага на обсъждане от Комитета за наблюдение, в случаите, когато под-комитетът не е постигнал съгласие по даден въпрос, Комитета за наблюдение може да вземе решение по него след допълнително обсъждане и консултации.

2.2. Отчитане изпълнението на ОП

Годишен доклад и краен доклад за изпълнение

Съгласно чл. 67 от Регламент 1083/2006 на ЕК, за пръв път през 2008 г., и до 30 юни всяка година, Управляващият орган ще представя на Европейската комисия годишен доклад относно изпълнението на Оперативната програма. Управляващият орган ще представи на Комисията окончателен доклад по изпълнението на оперативната програма до 31 март 2017 г.

Докладите ще включват следната информация, с цел получаване на ясна представа за изпълнението на оперативната програма:

- напредъка при изпълнението на оперативната програма и приоритетите във връзка със специфичните, удостоверими цели, с количествено представяне, във всички случаи когато това е възможно, на физическите индикатори и индикаторите на изпълнението, резултатите и въздействието на приоритета;
- финансовото изпълнение на оперативната програма, с детайлно посочване, за всеки приоритет, на разходите, направени от бенефициента, и съответното публично съфинансиране, общите плащания, получени от Комисията, и количествено представяне на финансовите индикатори;
- финансовото изпълнение за областите, които получават подкрепа от Комисията в съответствие с Регламент 1083/2006 на ЕК;
- действията, предприети от Управляващия орган и Комитета за наблюдение, за да се осигури качество и ефективност на изпълнението, и в частност:
 - мониторинг и мерки за оценка, в това число предвидени мерки за събиране на данни;
 - обобщение на всякакви значими проблеми, които са били срещнати при изпълнението на Оперативната програма, както и на всякакви

предприети мерки, включително на реакцията към коментарите направени в Член 67 от 1083/2006;

- използването на техническата помощ;
- предприетите мерки за осигуряване на информация относно Оперативната програма и осигуряване на публичност;
- декларация, че по време на изпълнението на оперативната програма, и навсякъде, където е било необходимо, по време на идентификацията на срещнатите проблеми и взетите мерки за тяхното разрешаване, е била взета под внимание законовата система на Общността;
- напредъка и финансирането на големи проекти и общите грантове;
- информация за правилата, отнасящи се до отпускането на преференциално кредитиране в областите с естествени природни пречки;
- степента на използване на средствата, изплатени на Управляващия орган или на друг обществен орган по време на изпълнението на Оперативната програма.

Обхватът на информацията, предадена на Комисията, трябва да бъде пропорционален на общия размер на публичните разходи за Оперативната програма.

Докладите ще се смятат за приемливи, ако те съдържат цялата информация, посочена в параграф 2. В рамките на 10 работни дни ЕК ще достигне до решение относно приемливостта на годишния доклад.

Комисията ще вземе решение относно качеството на годишния доклад в срок до два месеца. Крайният срок за окончателния доклад относно оперативната програма ще бъде пет месеца. Ако Комисията не излезе със становище в рамките на посочения срок, докладът ще се счита за приет.

Принос към стратегическите доклади на страните членки

В допълнение към годишния и крайния доклад, Управляващия орган ще предоставя информация за изготвянето на национални стратегически доклади от страната членка в съответствие с член 29 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

2.3. Оценка на изпълнението на Оперативната Програма

Оперативна Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще подлежи на оценка. Оценкаите целят да подобрят качеството, ефективността, последователността на помощта от Фонда и изпълнението на оперативните програми. Те също така оценяват тяхното влияние по отношение на стратегическите цели на Общността, специфичните структурни проблеми, влияещи върху страните членки и съответните региони, като отчитат нуждата от устойчиво развитие и действащото законодателство на Общността относно екологичното влияние и стратегическата оценка на околната среда.

Предварителна оценка

Предварителната оценка ще се стреми да оптимизира разпределението на бюджетните ресурси по оперативни програми и да подобри качеството на програмата. Тя ще идентифицира и оценява средносрочните и дългосрочни нужди, целите за постигане, очакваните резултати, количествените цели, съгласуваността, и ако е необходимо, предложената стратегия за региона, добавената стойност за Общността, степента в която са отчетени приоритетите на Общността, поуките от предишни програми и качеството на процедурите за изпълнение, мониторинг, оценка и финансово управление.

Съгласно чл. 48 от Регламент 1083/2006, предварителната оценка на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще е част от по-широк оценителен процес, който включва НСРР и всички ОП. Подробните резултати от предварителната оценка са описани в отделна глава.

Последваща оценка

В съответствие с чл. 49 от Регламент 1083/2006 на ЕК, последващата оценка ще се извърши от Европейската Комисия в сътрудничество със страната членка и Управляващия орган на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, които осигуряват събирането на необходимите данни. Последващата оценка ще вземе под внимание всички оценителни дейности, извършени през програмния период.

Тя ще изследва степента на използване на ресурсите, ефективността при програмирането на фондовете, социално-икономическото влияние и влиянието на приоритетите на Общността. Целта на последващата оценка е достигането до изводи за политиката на икономическо, социално и териториално сътрудничество. Тя ще определи факторите, които допринасят за успеха или провала на изпълнението на оперативните програми, включително по отношение на устойчивост и определяне на добри практики.

Последващата оценка трябва да бъде завършена до 31 декември 2015 г.

Текуща оценка

По време на програмния период, страната членка извършва ad hoc оценка, свързана с мониторинга на оперативните програми, при които мониторингът на програмите разкрива значително отклонение от първоначално определените цели и са направени предложения за преразглеждане на оперативните програми. Резултатите се включват в годишните доклади и периодичните доклади и се обсъждат от Мониторинговия комитет. Резултатите се изпращат до Мониторинговия комитет на оперативната програма и до Европейската комисия.

Текущата оценка ще се провежда по време на изпълнението на ОП “Конкурентоспособност”. Текущата оценка ще бъде главно два вида:

- Междинна оценка, която ще изследва първоначалните резултати от помощта. Междинната оценка ще е насочена към оценяване на програмирането, във връзка с ангажиментите, поети в началото на периода, и подобряване на качеството, ефективността и допълняемостта на помощта по ОП. Междинната оценка ще се

проведе в края на 2010 г. Тя ще изследва прогреса по време на изпълнението на ОП, насочена главно към проблеми при управлението на ОП, анализиране на проблемите, възникнали при изпълнението на програмата и ще предложи специфични решения за подобряване на дейността на системата.

- Текущата оценка ще се провежда, когато мониторинга на програмата установи значително отклонение от целите на ОП или когато има предложения за промяна на ОП. Текущата оценка може също така да се насочи към въпроси, свързани с изпълнението или управлението на отделните Приоритетни оси или операции, или може да бъде “тематична”. Графиките за изпълнението на текущата оценка ще се определят в Плана за оценка, но се предвижда първата оценка да се проведе в края на 2008 г., когато ще са налице първите резултати от изпълнението на ОП, и ще продължи веднъж годишно.

Текущата оценка ще се извършва под формата на серия от оценки, при които вниманието ще се фокусира върху нуждата от по – здрави връзки между мониторинг и оценка, и процеса на взимане на решения.

Съгласно член 48 (3) от Регламент 1083/2006 на ЕК има два случая, в които страна членка трябва да извърши текуща оценка:

- когато мониторинга на програмата установи значително отклонение от първоначално поставените цели на ОП

В този случай финансовите и материални данни ще бъдат проверени и оценени, за да се предвиди дали целите на Оперативната програма ще бъдат постигнати. За целите на ОП „Конкурентоспособност” „значително отклонение” може да бъде определено като отклонение в рамките от 10 % до 20 % от първоначално поставените цели, което може да се счита за необходимо условие за извършване на оценка. То може да бъде използвано като „сигнал за ранно предупреждение” за идентифициране на възникващи проблеми и причините за тях и по този начин да се улесни предприемането на корективни мерки.

- когато има предложения за промяна на ОП

Промяната на ОП трябва да бъде предшествана от оценка. Регламентът (член 33) посочва, че ОП може да бъде преоценена в определени случаи, по – конкретно значителни социално-икономически промени в средите, които програмата обхваща, значителни промени в Общността, националните или регионалните приоритети, трудности при изпълнението или в случаите, когато мониторинга на оперативните програми установи значително отклонение от първоначално поставените цели.

План за оценка на ОП

Съгласно принципите на за допълняемост и пропорционалност (чл. 13 от Регламент 1083/2006 на ЕК), страните членки носят отговорност за мониторинга на оперативната

програма, провеждането на текущи оценки и предприемането на корективни мерки в случай на възникване на проблеми. В съответствие с тези принципи, УО на ОП „Конкурентоспособност” ще организира провеждането на текущи оценки чрез изготвянето на План за оценка на ОП, който ще съответства на Националния план за оценка на НСРР, ако подобен бъде изготвен.

В УО на ОП „Конкурентоспособност” ще бъде създаден сектор за оценка (или проектен мениджър по оценката), отговорен за координиране, организиране и извършване на различни оценки. УО ще осигури финансови ресурси в рамките на Приоритетна ос „Техническа помощ” за извършване на оценки, събиране на данни, проучвания и анализи.

УО ще проведе консултации с Централното координационно звено, вследствие на което ще изготви и предостави за одобрение на Комитета за наблюдение, План за оценка на ОП. Планът за оценка може да покрива целия програмен период, но може да включва и годишни под-планове, които да се актуализират и преработват в съответствие с нуждите на УО и/или когато са необходими специализирани оценки, съгласно чл. 48 (3). Планът за оценка на ОП ще покрива двата аспекта на текущата оценка:

- Когато мониторинговата система регистрира значителни отклонения от първоначално поставените цели.
- Когато са предложени промени/ преразглеждане на ОП.

Планът за оценка на ОП ще предоставя обща рамка за провеждането на текущи оценки и ще гарантира ефективното използване на интегрирани управленски методи по време на изпълнението. Той ще описва и обяснява общата координация на процеса на текуща оценка, връзките с мониторинговата система, съставянето на наблюдателна група за плана за оценка, разпределението на задачите, както и механизмите за възможното преразглеждане на плана за оценка на ОП. Планът за оценка на ОП може да включва и други дейности, свързани с оценката, които също трябва да бъдат предварително планирани – обучителни програми за координаторите за оценка и/или оценителите. Индикативните дейности по оценката могат да покриват следните области: теми/ приоритети или части от програмата, които подлежат на оценка; индикативна времева рамка; планирани финансови ресурси; описание на управленската структура, която е отговорна за оценката; механизъм за възможна промяна на плана за оценка. Планът за оценка ще бъде изготвен след официалното одобрение на ОП; съдържанието на плана може да съдържа следните точки:

1. Информационна част относно за процеса на координация и управление:

1.1. Цялостна координационна подредба:

- o Отговорно звено
- o Координация с други отдели

Процес на одобрение

Връзки със системата за мониторинг

Разделение на човешките ресурси и предвидени обучения

Механизъм за възможна промяна на плана за оценка

Възможни връзки и допълнение с плана за оценка на национално ниво

2. Част за специфични дейности, свързани с оценката:

- 2.1. Индикативен списък на оценките, които ще бъдат извършени по време на програмния период;
- 2.2. Вид на индикативните оценки, които ще бъдат извършени, в т.ч. вътрешни, външни, ad-hoc и т.н.;
- 2.3. Обхват на всяка оценъчна експертиза, например:
 - оценка на политиката;
 - оценка на изпълнението;
 - оценка на управлението;
 - според обхвата на оценката – оперативна програма, група от оперативни програми, специфични теми и т.н.;
 - покриване на „потенциални рискови области”, определени на база на оценка на риска и минал опит в специфични области на въздействие;
- 2.4. Основни въпроси на оценката, които да бъдат отчетени;
- 2.5. Потенциална употреба на всяка оценка (публикуване и достъпност на оценителните доклади, представяне и разпространение на резултатите, мониторинг на изпълнението на препоръките);
- 2.6. Индикативен времеви план за извършване на оценките;
- 2.7. Вид на извършване на оценките – външна или вътрешна оценка;
- 2.8. Финансови ресурси, планирани за всяка оценка;
- 2.9. Управленска структура (вкл. група за наблюдение на оценката и консултация с гражданското общество, регионални и местни партньори и т.н.).

За осигуряване на правилното и прозрачно провеждане на оценката, УО ще реши дали да използва вътрешна или външна експертна оценка или и двете, както за целия програмен период, така и за отделни негови етапи. За тази цел, трябва да бъде определен проектен мениджър по оценката. В случаите на външна експертиза, проектния мениджър по оценката ще изготви Техническо задание, ще организира провеждането на избор на оценители, ще предоставя необходимата информация и ще одобрява качеството на свършената работа. При провеждането на по-мощабни оценки, може да бъде съставена работна група за изпълнението на тези задачи.

В случаите на провеждането на вътрешна оценка, проектния мениджър по оценката ще отговаря за организирането и провеждането на оценка(и) и за подготовката на оценителни доклади. Съответните отдели и Междинното звено ще определят лица за контакти, които да подпомагат оценителя като му предоставят информация, организират срещи и др.

Оценителните доклади се представят и обсъждат на заседанията на Комитета за наблюдение и на други партньорски групи, ако е необходимо.

Управляващият орган ще публикува одобрените оценителни доклади на интернет страницата си (освен ако те не съдържат поверителна информация – в този случай ще бъде публикувано резюме, заедно със заключенията и препоръките).

Управляващият орган ще състави план за действие за изпълнение на препоръките от оценката и ще следи за неговото изпълнение.

2.4. Оценка на стратегическото въздействие

Съгласно българският закон за опазване на околната среда (ЗООС) (Глава VI), министърът на околната среда и водите или съответният регионален инспекторат по околната среда и водите, са институциите, упълномощени да извършват оценка на екологичното влияние на различни планове и програми. Дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност” в качеството си на УО на ОП „Конкурентоспособност”, изпрати писмо (№ 04-20-287/18.11.2005) до Министерство на околната среда и водите (МОСВ), с искане за становище подлежи ли ОП „Конкурентоспособност” на екологична оценка или не. Със съответния отговор (писмо № 04-20-278/ 03.01.2006), МОСВ заключи, че ОП „Конкурентоспособност” не попада в нито една от сферите на дейност посочени в чл. 81, § 1 от Закона за опазване на околната среда, нито в инвестиционните предложения, включени в Анекси 1 и 2 на ЗООС, поради което ОП „Конкурентоспособност” не е необходимо да преминава процедура по оценка на екологичното въздействие.

Основна законова база за оценка на възможното въздействие върху индивидуалните екологични фактори, вследствие на изпълнението на ОП, е Директивата на Европейския Съвет и Европейския Парламент No 42/2001, относно оценката на екологичното въздействие на отделни планове и програми, Директива за оценка на екологичното въздействие (85/337/ЕЕС и изменението ѝ с 97/11/ЕС).

ОП трябва да е в съответствие и с правилата на националното законодателство, и по-точно, с Регламента за Оценка на влиянието върху околната среда от инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии – разработен в съответствие с изискванията на Директива 85/337/ЕС, и изменението ѝ с Директива 97/11/ ЕС – Постановление на МС No 59/07 от март 2003, и Регламент за организацията на Национална схема за управление и контрол на околната среда, който осигурява законовата база за приложението на изискванията на Регламент ЕС/761/2001 – ПМС No 61/12 от март 2003.

ОП трябва също да е в съответствие с Регламент 1083/2006 на ЕК, постановяващ основните правила за Структурните фондове, което изисква операциите, финансирани от тези фондове да са в съответствие с политиката на ЕС за опазване на околната среда.

Комисията, в сътрудничество със страната членка и Управляващия орган ще осигури насърчаването на спазването на равнопоставеността между мъжете и жените и на вземането предвид на особеностите на половете при различните етапи на изпълнението на Оперативната Програма, съгл. Чл. 16 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

3 Финансово управление и контрол

3.1. Органи, отговорни за финансовото изпълнение на ОП

Целта на тази глава е да опише органите и участниците в процеса на управление на средствата от ЕФРР за периода 2007-2013, разделението на функции и задължения между тях по отношение на системата за управление и контрол, която функционира за ОП „Конкурентоспособност”, и в съответствие с принципите за добро финансово управление. Описаните процеси трябва да гарантират пред Сертифициращия орган, че системата за финансов контрол функционира на всички нива на управление на европейските средства.

• Бенефициент

Бенефициентът е отговорен за изпълнението на проектите, съфинансирани от ЕФРР в рамките на ОП.

За да се осигури необходимата информация и отчетност пред МЗ, бенефициентът е длъжен да поддържа изчерпателна и надеждна счетоводна система на ниво договор. Това включва поддръжка (файлиране и архивиране) на финансовите данни, съпътстващи документи и доклади, съгласно изискванията на чл. 60 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

Бенефициентът е задължен да използва Offline tool предоставен от УИС за докладване на финансови данни и напредъка по даден проект.

• Междинно звено (МЗ)

ИАНМСП ще работи под пряката отговорност на УО и ще изпълнява задълженията си съгласно делегираните от УО задачи.

В задълженията на МЗ попадат 100% верификация на документите за исканията за плащане, подадени от бенефициентите. Бенефициентът подава изплатените фактури или счетоводни документи с равна тежест пред МЗ.

МЗ е отговорно за обобщаване на информацията, подадена от бенефициента и за сертифициране на разходите за съответния период. На тази база, МЗ подава доклад за сертифициране до УО. Докладът се изготвя на ниво операция и приоритет, като приложения към него са прикачени списъци и референции към отделните доклади за сертифициране от бенефициента, които подлежат на верификация от УО.

С доклада за сертифициране, МЗ потвърждава, че:

- Разходите по операцията са в съответствие с Националните правила за допустимост и чл. 56 от Регламент 1083/2006 на ЕК.
- Исканията за плащане са на база допустими разходи, реално извършени от бенефициента и цялата съпътстваща документация е налице.
- Сертифицираните разходи са реално изплатени в допустимия времеви период за съответната схема;
- Наблюдаван е физически и финансов напредък по време на извършените посещения на място (ако са били предвидени такива).

- Няма припокривания на помощта по СФ по операцията;
- Налице са доказателства, че бенефициентът е получил помощта.
- Подробности по извършените преводи/ транзакции са налице, когато е възможно на компютърен файл, и са достъпни за съответните отговорни служби на Комисията и националните власти при поискване.
- Съществува задоволителна одитна пътека;
- Разходите са заведени и осчетоводени в счетоводната система на бенефициента.
- Не са били установени финансови пропуски, рискове или нередности, по отношение на проекта или ако са били установени, съответните коригиращи мерки са били предприети.

• **Управляващ орган (УО)**

Управляващия орган е отговорен за управлението и изпълнението на оперативната програма в съответствие с принципите на добро финансово управление, както са посочени в чл. 60 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

УО осигурява обобщената информация за разходите, която му е подадена от МЗ в докладите за сертифициране. Последните се допълват на ниво ОП и се подават в НФ (СО) със съответните операции или приоритети, за които се отнасят. УО предоставя на НФ (СО) доклад за сертифициране и отчет за разходите.

С доклада за сертифициране, УО потвърждава, че изискванията на чл. 60 от споменатия регламент са спазени.

Също така, УО изготвя и подава в НФ Искане за средства, ако е необходимо. В случаите, когато УО не подаде Искане за средства, в НФ се представя само финансов доклад.

След получаване разрешение на лимитите от НФ (СО), УО урежда без закъснения пълното изплащане на средства към бенефициентите, без удържки, запори, или други специфични такси.

• **Национален фонд (Сертифициращ орган – СО и орган, отговорен за получаване на средства от ЕК)**

Дирекция „Национален фонд” в МФ, в качеството си на Сертифициращ орган (СО) е отговорна за изготвянето и подаването на отчети за разходи към ЕК и изготвянето на искания за плащане, както и получаване на средствата от Комисията, в качеството си на орган, отговорен за получаване на средства от ЕК. СО изпълнява задължения и отговорности съгласно чл. 61 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

• **Одитиращ орган (ОО) – Орган, осъществяващ Оценка на съответствието (ООС)**

Според член 71 от Регламент 1083/2006 на ЕК функциите на орган, осъществяващ Оценка на съответствието (един за всички оперативни програми в България) ще се изпълняват от дирекция „Одит на средствата от ЕС” в МФ, в съответствие с РМС от 17 август 2006 г.

Дирекция „Одит на средствата от ЕС” е отговорна за извършване на оценка на системите на оперативните програми и признаване на тяхното съответствие с разпоредбите на Регламент 1083/2006 на ЕК. При извършване на оценката на съответствието (вкл. изготвяне на методология, извършване на одити за оценка на съответствието, изготвяне на доклади) на оперативните програми дирекция „Одит на средствата от ЕС” ще бъде подпомагана от външни експерти/одитори.

С постановление No. 94/25.04.2006 на МС, дирекция „Одит на средствата от ЕС” в МФ е оторизирана да изпълнява функциите на Одитиращ орган по Структурните и Кохезионния фонд на ЕС.

Одитиращият орган е отговорен за:

- Гарантиране, че са проведени одити за верификация на ефективното функциониране на управленската и контролна система на ОП;
- Гарантиране, че са проведени одити на отделните операции на база подходяща извадка, с цел удостоверяване на декларираните разходи;
- Представя на Комисията одитна стратегия, която обхваща органите, които ще изпълняват одит по гореизброените дейности.
- Предоставя на Комисията годишен контролен доклад, който удостоверява, че управленската и контролна система функционира ефективно, декларация за частично затваряне, удостоверяваща законността и точността на направените разходи, декларация за затваряне, удостоверяваща валидността на искането за плащане на крайните баланси и законността и точността на транзакциите, покрити от крайните отчети за разходи, които ще се придружават и от краен контролен доклад.
- Гарантира, че одитните дейности са в съответствие с международно признатите стандарти за одит.

3.2. Процедури за гарантиране прозрачността на финансовите процеси и финансовите потоци

- **Бюджет**

Бюджетите по отношение на оперативната програма ще се правят на годишна база за периода между 1 януари 2007 до 31 декември 2013 г. Първият бюджет е изготвен преди официалното одобрение на ОП от страна на ЕК. Всеки един бюджет се изготвя по принцип, до 30 април на съответната година от Комисията. Всички последващи прогнози се изготвят по принцип, до 30 април на съответната година от Комисията. Когато до 30 септември, съответната година, не са извършени никакви плащания може да бъде извършено прехвърляне на средства между отделните програми.

- **Плащания**

Плащанията от страна на Комисията към органа, отговорен за получаване на средствата от ЕК (в Министерство на финансите), ще се извършват под формата на предварителни,

междинни и крайни(балансови) плащания. Всички финансови транзакции между Комисията и отговорният орган ще се извършват по електронен път. В случай на непредвидени обстоятелства, и в частност при не функциониране на общата компютърна система или липса на стабилна връзка, отчети на разходи и исканията за плащане могат да бъдат изпращани до Комисията и на хартиено копие.

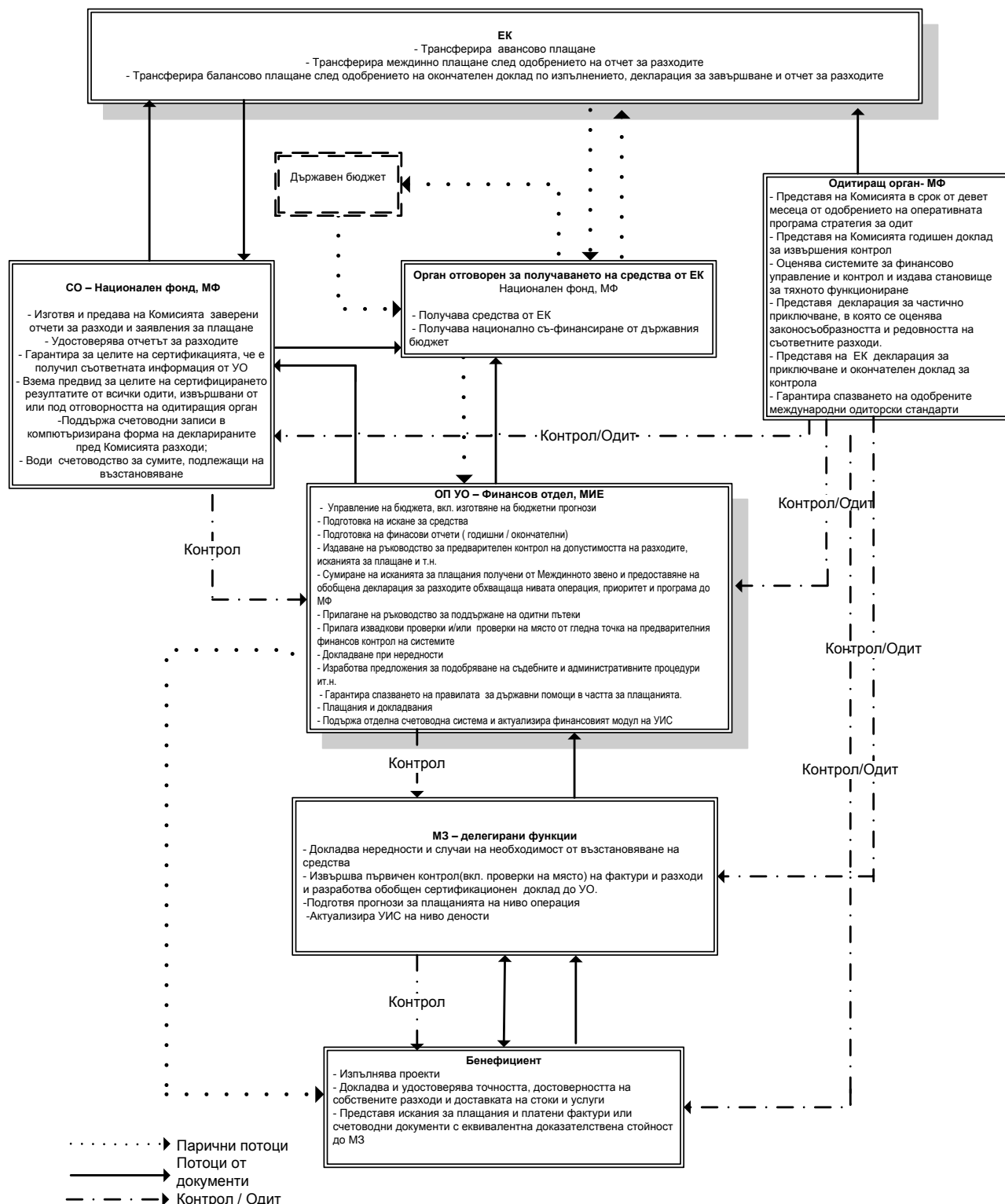
Управляващият орган изготвя предварителна прогноза за плащанията през текущата финансова година и за следващата година, които трябва да бъдат изпращани на Комисията не по-късно от 30 април всяка година от Сертифициращия орган.

- **Счетоводни сметки на ОП**

Основните счетоводни сметки за средствата от ЕС ще бъдат отворени за гарантиране финансовия поток на средства между ЕК и органа, отговорен за получаване на средствата в МФ. За ОП „Конкурентоспособност” ще бъде отворена отделна банкова сметка в български лева, като под-сметка на главната. Тази сметка ще бъде използвана за целия поток от публични средства (ЕФРР и национално съфинансиране). УО е оторизиран да извършва плащания само от под-сметката. На края на деня, под-сметката винаги завършва с нулев баланс. Под-сметката по принцип не трябва да има остатъчен баланс в края на деня, тъй като средствата се прехвърлят към главната сметка. Под-сметката също не изплаща никакви такси, комисионни, лихви, тъй като те се начисляват от главната сметка и тя самата (под-сметката) не генерира лихви сама по себе си.

Само упълномощените лица от УО ще имат право да се разпореждат с под-сметката. Банковата под-сметка ще се управлява по системата на двойния подпис. С цел избягване на всякакви нарушения в схемата на плащания, ще се определят и два заместващи подписа.

3.3. Схема на финансовото управление на средствата по ОП



3.4. Възстановяване на средства

Всяко доказано от Одитиращия орган, Сметната палата или европейската Сметна палата, нарушение или нередност, както и всички нередности и измами, при наличие на

обстоятелства, изискващи възстановяване на погрешно платени суми, по отношение на ОП, ще доведе до възстановяване на средства в общия бюджет на ЕС.

При изготвянето на Междинни/ крайни сертификати и отчети за разходи, които да се подават в Сертифициращия орган, ще се предоставя и обобщена информация за всички възстановявания, ако има такива. Информацията ще се подава в отделна таблица и ще представлява неделима част от гореспоменатите документи.

3.5. Финансови отчети

- **Искания на средства, прогнози за плащания и финансови отчети**

При планирането и възстановяването на разходи, цикълът на плащания от бенефициента/ изпълнителя по договор могат да бъдат разделени. За да извърши плащания, УО на база сертифицирани разходи (или авансови искания, ако подобни се допускат) ще гарантира наличност на средства в одобрените лимити от СО по под-сметката. УО може да изготвя и изпраща до СО искания за средства. След одобряване на лимитите, УО е оторизиран да извършва директни плащания към бенефициентите/ изпълнителите по договори, чиито разходи са сертифицирани (или авансови искания, ако подобни се допускат). В случаите, когато няма подадено искане за плащане, УО представя само месечни финансови отчети.

Като част от искането за средства, УО изготвя обобщени данни за разходите и таблица с прогнозни плащания.

- **Съфинансиране**

С цел да осигури националното публично съфинансиране, УО веднъж годишно (първо тримесечие), въз основа на издадените от МФ насоки за изготвяне на тригодишни бюджетни прогнози и модели на разходи по СФ на ЕС, разработва бюджетни предвиждания на паричните потоци, които да показват поотделно всеки от източниците на финансиране (Европейски средства и национално съфинансиране) и разходите по програмата.

В края на всяко тримесечие, УО изготвя модел на разходните задължения към структурните фондове на ЕС по месеци на текущата година.

В последния месец на третото тримесечие, УО изготвя актуализиран модел на разходните задължения към структурните фондове на ЕС по месеци на текущата година.

Процедурата за изготвяне на бюджет за следващата година се финализира през втората половина на годината.

4 Управление и информационна система

Управленската и информационна система (УИС) е уеб-базирано решение, което МИЕ ще използва за ефективното управление и контрол на ОП „Конкурентоспособност” и за представяне на официални доклади, изисквани от ЕК за управлението на СФ. Системата ще предоставя първични данни и съответните служебни и агрегирани ключови индикатори, които да се използват за стратегическото управление и дългосрочно формулиране на политики, като част от общото институционално изграждане на унифицираната УИС в Централното координационно звено. Двете системи са разработени независимо една от

друга, въз основа на независими анализи и изисквания. С цел запазване независимостта между двете системи, предоставянето на информация ще се извършва чрез междинен свързващ кръг, като се обменят текстови файлове. Инструмента за отчитане (Crystal Reports), интегриран към УИС, ще предоставя широки възможности за извличане на данни и отчети и ще се използва и като експортен инструмент за УИС.

УИС е структуриран в отделни модули, на база управление на проектния цикъл, както и на управленската структура на институцията – основен ползвател на системата. Основните модули са: ОП, Търгове (вкл. договори), Проекти, Финансов и административно управление.

УИС ще се използва от УО, МЗ и бенефициентите/ изпълнителите по договори по ОП. За улесняване процеса на отчитане изпълнението, деклариране на разходите, фактури и прогнози за плащания, е разработен независимо приложение - offline independent desktop application. Обмяната на информация ще става в електронен формат (XML база) към УИС. При искане от страна на ползвателя, приложението ще се свързва към сървър за предаване на информация.

В допълнение към предварително зададените доклади, ще се използва и специализиран софтуерен продукт Crystal Reports като инструмент за отчитане. Той ще:

- Позволява използването на предварително зададени формати на доклади, както и създаването на нови формати по искане на ползвателя, публикуване на доклади в интернет пространството, публикуване на докладите в специализиран уеб портал.
- Позволява принтиране, експорт, и прилагане на графики и други обекти на докладите, както и извършване на ограничени търсения в докладите.
- Позволява разширени опции за защита на ниво потребителите, групи, обекти и папки.
- Има добри форматиращи и дизайнерски възможности
- Възможност за разнообразно представяне на доклади и интерактивни методи, мулти-информационни източници и достъп и експорт на XML данни.

УИС по ЕФРР е три-пластово приложение (представително ниво, бизнес логистика и достъп до данни), базирано на J2EE (Java 2, Enterprise Edition) и Oracle 10g база данни. Софтуерните приложения работят със специализиран web browser - IE 5.5, Netscape 6 and Mozilla Firefox 1.

Управленската и информационна система на МИЕ е отделна компютърна система, различна от унифицираната УИС, поддържана от Централното координационно звено. В рамките на УО е създадено специализирано звено с цел да поддържа и обновява УИС за ОП „Конкурентоспособност”. Изграден е интерфейс между двете системи (УИС на ОП „Конкурентоспособност” и УИС в рамките на Централното координационно звено) и обменът на електронни данни е гарантиран. Унифицираната УИС, поддържана от Централното координационно звено ще управлява и извършва обмена на електронни данни с Европейската комисия.

Процедури за обмен на електронни данни между страна - членка и Европейската комисия

Член 66 и 76 от Регламент 1083/2006 на ЕК посочват, че трябва да бъде изградена компютърна система за обмен на данни като инструмент за обмен на цялата необходима информация, свързана с оперативната програма. Обменът на данни между всяка страна - членка и ЕК трябва да се извършва посредством изградена от Комисията компютърна система, която да позволява сигурния обмен на информация между Комисията и всяка страна – членка. Страните – членки трябва да участват в последващото развитие на компютърната система за обмен на данни.

Според член 40 от Регламент 1828/2006 на ЕК компютърната система за обмен на данни трябва да съдържа информация от общ интерес за Комисията и страната – членка и поне следните данни, необходими за финансови трансакции:

- индикативното годишно разпределение на всеки фонд във всяка оперативна програма, както са заложи в НСПР, в съответствие с модела, показан в Анекс XV;
- финансовите планове за оперативните програми, в съответствие с модела, показан в Анекс XVI;
- отчети на разходи и исканията за плащане, в съответствие с модела, показан в Анекс X;
- годишни прогнози за очаквани плащания за извършени разходи, в съответствие с модела, показан в Анекс XVII;
- финансовите части на годишните и крайните доклади за изпълнение, в съответствие с модела, показан в Анекс XVIII, точка 2.1.

В допълнение, компютърната система за обмен на данни трябва да съдържа поне следните документи и информация от общ интерес, която да позволява извършването на мониторинг:

- националната стратегическа референтна рамка, описана в член 27 (1) от Регламент 1083/2006 на ЕК;
- информация, потвърждаваща съответствие с принципа на допълняемост, в съответствие с модела, показан в Анекс XIX;
- оперативните програми, включително информацията, отнасяща се до категоризацията според модела, заложен в част В на Анекс II и в съответствие с таблиците, включени в част А на Анекс II;
- решенията на Комисията относно приноса на Фондовете;
- исканията за помощ за големи проекти, описани в членове 39, 40 и 41 от Регламент 1083/2006 на ЕК, в съответствие с Анекси XXI и XXII, заедно с посочената информация от тези Анекси, описана в Анекс XX;
- докладите за изпълнение в съответствие с Анекс XVIII, включително информацията, отнасяща се до категоризацията, според модела, заложен в част С на Анекс II и в съответствие с таблиците, включени в част А на Анекс II;

- информация за участниците в операции по ЕСФ по приоритети, в съответствие с модела, показан в Анекс XXIII;
- описание на системите за управление и контрол, в съответствие с модела, показан в Анекс XII;
- стратегията за одит, в съответствие с модела, показан в Анекс V;
- докладите и становищата от одити, в съответствие с моделите, показани в Анекси VI, VII, VIII, IX и XIII, и кореспонденцията между Комисията и всяка страна – членка;
- отчетите за разходи отнасящи се до частично затваряне, в съответствие с модела, показан в Анекс XIV; годишния отчет за оттеглени и възстановени суми, както и разходи, предстоящи да бъдат възстановени, в съответствие с Анекс XI;
- комуникационният план, описан в член 2.

Комисията и органите, посочени от страната – членка, съгласно Регламент 1083/2006 на ЕК, както и органите, на които са делегирани определени задължения, трябва да въведат в компютърната система за обмен на данни документите, за които са отговорни, както и да ги актуализират в изисквания формат.

Страните – членки трябва да централизират и изпратят в Комисията молби за права за достъп до компютърната система за обмен на данни.

Обмяната на информация и трансакции трябва да се извършва чрез електронен подпис в смисъла на Директива на ЕО 1999/93. Държавите – членки и Комисията трябва да признаят юридическата ефективност и допустимост на електронния подпис, използван в компютърната система за обмен на данни, като доказателство за съдебни искове.

Разходите за разработване на компютърната система за обмен на данни ще бъдат покрити от общия бюджет на ЕО според член 45 от Регламент 1083/2006 на ЕК. Всички разходи за интерфейс между общата компютърна система за обмен на данни и национални, регионални или местни компютърни системи, както и всички разходи за привеждане на национални, регионални или местни компютърни системи в съответствие с изискванията на Регламент 1083/2006 на ЕК следва да бъдат допустими по член 46 от този Регламент.

Компютърната система за обмен на данни трябва да бъде достъпна за страните – членки и за Комисията директно или чрез интерфейс за автоматична синхронизация и запис на информация от национални, регионални или местни компютърни системи за управление.

При изпращане на документи на Европейската комисия датата, която ще се отчита, ще бъде датата, на която страната – членка въвежда документите в компютърната система за обмен на данни.

В случаи на форс мажорни обстоятелства и в частност при нефункциониране на компютърната система за обмен на данни или липса на постоянна връзка, държавата – членка може да изпрати на Комисията документите, които се изискват от Регламент 1083/2006 на ЕК на твърд носител, като използва формулярите в Анекси II, V, VI, VII, IX, X, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII и XXIII. Възможно най –

скоро след като причината за форс мажорните обстоятелства бъде отстранена, страната – членка трябва да въведе необходимите документи в компютърната система за обмен на данни. При подобен случай датата, която ще се отчита за изпращане на документите, ще бъде датата, на която документите са изпратени на хартия.

5 Информационни кампании и публичност. Комуникационна стратегия

Настоящата Комуникационна стратегия съдържа целите, целевите групи и инструментите, с помощта на които да се осигури прозрачност и информираност относно подкрепата от Структурните фондове, изпълнена от (в съответствие с Регламент (ЕК) № 1159/2000) Управляващия орган (УО) на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП Конкурентоспособност) 2007-2013 г.

В съответствие с Регламент 1083/2006 на ЕК УО на ОП „Конкурентоспособност” носи отговорността за информационната дейност по отношение на Структурните фондове, които попадат в обсега на ОП „Конкурентоспособност”, за информирането на потенциални получатели на помощта за наличната информация, услуги и подкрепа, както и за предоставянето на широката общественост на информация за подкрепата от Европейската Общност.

Структурните фондове не трябва да бъдат разглеждани просто като налични средства. От голямо значение е информирането на обществеността за това как се харчат техните средства и какви резултати са постигнати чрез тях. Прозрачността по отношение на използването на публичните средства е необходима предпоставка за всяко демократично общество. Обществеността трябва да разбере, че структурната политика допринася за европейската икономическа и политическа интеграция и оттам за мира и стабилността.

Основната цел на тази комуникационна стратегия е да:

- осигури прозрачността на помощта от Структурните фондове, т.е. процедурите за достъп до средства по съфинансираните програми да бъдат изяснени на потенциалните получатели на помощта;
- обясни на широката общественост ролята на Общността в осъществяването на ОП

Цели

Комуникационната стратегия ще преследва следните цели:

- Голямо доверие и вяра в посланията на УО чрез на уеднаквени, последователни (логични) и добре защитени (издържани) послания (съобщения);
- По-добро разбиране от страна на обществото за дейностите на ОП, как потенциалните бенефициенти могат да получат достъп до тях и ролите на различните участници;
- Подобрена координация между участниците, която да изгради истински ефективна, насочена към обществото комуникация, заедно с ефективни ползи;
- Голяма удовлетвореност на хората от ОП чрез демонстриране на начина, по който тя помага на икономиката и нуждите, към които е насочена;

Целеви групи

Основните целеви групи на тази комуникационна стратегия са

- **Вътрешна целева група**

Включването на вътрешната целева група цели да повиши доверието на администрацията като се помогне на всички да покажат правилно и последователно разбиране на основните дейности, постижения и т.н. на програмата и да знаят как да помогнат или къде да насочат хората за по-подробна информация. Поради тази причина поне следните звена трябва да бъдат включени в целевите групи:

- ЦКЗ;
- Висшето ръководство на министерството и вземащите политически решения;
- Средното ръководство;
- Ръководния персонал в регионалните офиси;
- Външни офиси;
- Офисите за връзки с обществеността в МЗ;
- Регионалните офиси;
- Експерти и ръководство в МЗ.

- **Външна целева група:**

С цел да подобри образа на министерството, най-релевантните целеви групи са следните:

Основни бенефициенти

- компании с потенциал да създават и комерсиализират иновации;
- компании, които имат нужда от повече инвестиции в технологии, управленски умения, енергийна ефективност;

Институционална целева група

Имайки предвид мултиплициращия ефект, специално внимание трябва да се обърне на работата със следните институции като средство да се въздейства по-ефикасно на гореспоменатите групи:

- *Обществени* – други министерства; общински агенции; държавни агенции; парламент/ правителство; изследователски организации;
- *Частни* – НПО и бизнес сдружения (търговски камари, агенции за МСП и т.н.); консултантски организации; насърчаващите проекти; организации в подкрепа на бизнеса; професионални/ търговски организации; съюзи/ синдикати; фондове за рисков капитал; медии; чужди и големи агенции в подкрепа на инвестициите; донори.

Добре известно е, че никоя комуникационна кампания не може да разчита само на един вид информационен канал и със сигурност не може да се разчита само на медиите. Предпочитанията на отделните целеви групи относно източника на информация се различават значително и тези различия трябва да бъдат отчетени. Поради тази причина медиите ще бъдат допълнени от редица различни информационни канали в зависимост от отделните целеви групи по следния начин:

Общественост	Комуникационни канали
Предприятия	Медии, интернет страница, брошури, helpdesks, информационни събития, изложения, бюлетини, НПО, професионални сдружения, областни офиси и т.н.
Насърчаващи проекти	Медии, интернет страница, кореспонденция, бюлетини, наръчници, семинари и обучения
Професионални организации (консултанти, одитори и т.н.)	Медии, директна кореспонденция, интернет страница, бюлетини, семинари, брошури за добри практики
Потенциални инвеститори	Медии (търгове), директна кореспонденция, интернет страница, обучения, регионални обучения
Общини, регионални власти	Медии, регионални събрания, интернет страница, кореспонденция, бюлетини
МЗ	Интранет, интернет страница, директна кореспонденция, бюлетини, наръчници, обучения и семинари, годишни конференции
Агенции в подкрепа на бизнеса	Интернет страница, обучения, годишни конференции, директна кореспонденция, наръчници
Медии	Пресконференции, брифинги, съобщения за пресата, интервюта, статии, интернет страница, посещения на място, аудио-визуални материали
Други министерства	Медии, напечатани материали, интернет страница, кореспонденция

Стратегия

Може да бъде трудно за участниците да запазят погледа си върху глобалната картина заради големия брой индивидуални инициативи, които ще бъдат приложени, за да се

постигнат целите на Комуникационната стратегия. Още повече, че за да се осъществят успешни проекти, не е достатъчно просто да се информират хората, но също и да бъдат ангажирани, консултирани и по този начин да се изгради ефективно партньорство, което ще доведе до необходимото ниво на доверие и участие за изготвянето на успешни проекти. Поради тази причина последователните състояния, които различните видове комуникационни инструменти ще се опитат да предизвикат, са:

- о Любопитство: В първоначалната фаза интересът ще бъде предизвикан чрез показване колко много повече инвестират компаниите в други държави в сравнение с българските и колко по-продуктивни са в резултат на това. Ще се разкрие и колко облаги са получили от структурните фондове различните промишлени сектори на тези държави, за да постигнат състоянието, в което се намират. Целта е да се окуражат скептично настроените предприятия да пожелаят да научат повече. Първоначално те ще бъдат приканени да проверят интернет страницата на ОП.
- о Разбиране. Интернет страницата на ОП ще предлага ясен и практичен поглед за това по какъв начин различните участници могат да извлекат полза от програмата и ще предлага точна информация за процедурите, допустимостта на разходите, сроковете и т.н. Тази ясна и практична информация ще бъде илюстрирана с хипотетични примери или практики. Също така, страницата ще насърчава посетителите да направят следващата крачка като ги покани да посетят семинари, информационни събития и др., за да получат по-конкретни отговори на своите въпроси и т.н.
- о Ангажиране: Бъдещите семинари, информационни събития и др. ще предоставят възможности да се установят индивидуални контакти с хора, които могат ги уверят, че са на прав път, както и да дадат изчерпателни отговори на редица въпроси. След като получат примери за това колко могат да се увеличат шансовете им ако потърсят професионална помощ за попълване на своето проектно предложение, потенциалните бенефициенти също ще се насочат към следващата стъпка и
- о Обвързване: ще потърсят подкрепата на консултантите в МЗ, за да подготвят качествени проектни предложения.
- о Успех: Накрая, примерите за добри практики в България трябва да бъдат документирани и използвани като примери за насърчаване на бъдещи проекти.

Партньорство и свързване в мрежи

Организациите, които могат да действат като спомагателен двигател в транспорта и да разпространят широко информацията, предназначена за широката общественост, са следните:

- икономически и социални партньори
- НПО
- образователни институции
- организации, представляващи бизнеса

- европейски информационни центрове и представителства на Комисията в България
- други основни участници във всеки приоритет.

УО ще работи в тясно сътрудничество с изброените организации за разпространението на информацията относно ОП „Конкурентоспособност” и европейската структурна и кохезионна политика.

Формализирането на комуникационна мрежа е нов аспект от комуникационната политика относно Структурните и Кохезионния фондове. УО на ОП „Конкурентоспособност” е определил лице за контакти, който да бъде отговорен за информационните кампании и мерките за публичност, както и да информира Европейската комисия и да бъде член на INFORM мрежа, координирана от ГД „Регионална политика”.

До края на 2007 г. ще бъде изградена неформална комуникационна мрежа на ОП „Конкурентоспособност”. Членове на тази мрежа ще бъдат експерти от УО на ОП „Конкурентоспособност” и МЗ, както и PR служители на организации, представляващи бизнеса. Основната цел на мрежата ще бъде да информира и запознава своите членове с изискванията за публичност и информираност на ЕС, да ги обучава относно мерките за осведомяване на обществеността, да гарантира обмен на добри практики и да осигурява добра координация на комуникационните дейности относно ОП и проектите, финансирани от ОП „Конкурентоспособност”. Посредством мрежата УО на ОП ще подкрепя бенефициентите чрез изпълнение на изискванията за публичност и информираност на ЕС. Същевременно мрежата ще създаде по – добри възможности за мониторинг и контрол.

Финансиране, примерен финансов план

Според чл. 11.3 от Регламент (ЕК) №1685/2000, подготовката на информационните материали, разпространението на информацията и информационните мерки, свързани със Структурните фондове, се финансират от Техническата помощ. Сумите, определени за дейностите по информацията и популяризиране от Комуникационния план за действие, са включени в *Приоритет 5 „Техническа помощ”* на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

Изпълнение

Изпълнението на дейностите по ОП „Конкурентоспособност” ще бъде подкрепено от Служител, отговорен за осигуряване на информацията, публичност и връзки с обществеността. Предвижда се да се поиска участие представители на организации и външни експерти, работещи в областта на комуникации с ЕС, които да подпомагат дейността на Служителя, отговорен за връзките с обществеността. Служителят ще провежда редовни срещи с колеги от различните отдели с цел координация на комуникационните дейности, свързани в подкрепата от ЕС и предложения за подобрения за повишаване на ефективността.

Лицето, отговорно за официалните комуникации в УО, е отговорно и за изпълнението на Комуникационния план за действие на ОП и представлява УО в INFORM мрежата, на ГД

„Регионална политика”. Работната група по комуникациите, състояща се от представители на УО и МЗ, ще подпомага работата на лицето, отговорно за официалните комуникации.

С оглед на гореспоменатите комуникационни нужди и цели е препоръчително УО да се съсредоточи върху следните основни задачи:

- Осигуряване на ясен облик и корпоративна идентичност на ОП, развиване на насоки за PR комуникации и системи за обяснение на работата на програмата;
- Установяване и координиране на основни послания, развитие, прогрес и т.н.
- Максимизиране на възможностите да се популяризират ключовите цели и успехите на програмата, особено чрез по-ефективно използване на медиите за обяснение на работата, която се извършва, и тяхното документиране и разпространение сред другите участници.
- Развиване капацитета на МЗ и другите партньори да изготвят и изпълняват свои собствени комуникационни кампании, както и снабдяването им с обновени информационни материали за тази цел.
- Възлагане и управление на договори за професионални комуникационни услуги
- Организиране на обучения за поддържане на знанията и презентационните умения на служителите.

Оценка

Успешното изпълнение на мерките по Комуникационния план за действие на ОП “Конкурентоспособност” трябва да бъде редовно оценявано и резултатите и препоръките от тези оценки да се използват при следващите дейности. Избора на подходящи комуникационни канали може да бъде улеснен чрез провеждането на проучвания и изследвания.

Периодична информация за изпълнението на Комуникационния план, предназначена за Комитета по наблюдение и Комисията, ще бъде осигурявана посредством система от индикатори за наблюдение, които ще бъдат използвани за оценка на изпълнението и напредъка, постигнат от основните дейности.

За да се наблюдават и оценяват информационните и комуникационни дейности, е необходимо да има:

- описание на началната позиция, информация за началното ниво на запознатост с различните аспекти на Структурните фондове;
- система за наблюдение за събиране на данни;
- отговорност да се извършват официални оценки.

Информацията, свързана със запознатостта с различните аспекти на Структурните фондове и използването на различните комуникационни инструменти, е част от предварителната оценка, направена в подготвителната фаза. Подготвителната фаза предвижда също планирането на надеждна система за наблюдение за събиране на данни. Оценката за въздействието и за ефективността на цялата програма трябва да бъде включена в основната оценка на програмата, която ще бъде извършена от външен експерт.

XI. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОП

Съгласно чл. 48 от регламент 1083/2006, беше извършена предварителна оценка на ОП „развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 г. Екип на независими експерти проучи и анализира съгласуваността и стратегията на Оперативната програма.

Беше взето решение на национално ниво, предварителната оценка на оперативните програми към НСРР да бъде проведена под формата на техническа помощ, финансирана със средства от Неразпределен пакет по програма ФАР 2004 за институционално изграждане. Проектният фиш беше одобрен от направляващия комитет на 26 януари 2006 г. фишът беше разделен на 8 компонента, включващ 2 допълнителна компонента за подкрепа на МОСВ и МТ в разработката на техните оперативни програми. След стартиране на процедура за сключване на рамков договор, през февруари 2006, беше избран ЕКО Консорциум, Белгия за изпълнител на предварителната оценка на ОП „Конкурентоспособност”.

Беше съставен екип от независими експерти, с познания и опит в стратегическо развитие на политики, политика по отношение на МСП и иновации, енергетика и проблеми по опазване на околната среда.

Процесът на независима оценка завърши през август 2006 г. Крайният доклад представящ заключенията на оценителите, беше подаден в УО, Договориращата институция по проекта (Централното звено за финансиране и договаряне в МФ) и в Главна дирекция „Регионална политика”. Пълният текст на оценката е наличен на интернет страницата на Управляващия орган (www.opcompetitiveness.bg).

Предварителната оценка беше проведена паралелно и като неделима част от работата по подготовката на програмния документ. Като част от задължителната предварителна оценка, беше извършена и обща екологична оценка на въздействието на ОП «Конкурентоспособност».

Предварителната оценка допринесе значително за подобряване съдържанието и качеството на ОП с няколко основни дейности:

- анализ на предишни оценителни резултати;
- анализ на аналитичната част на ОП, по-точно на силните и слаби страни, възможности и заплахи;
- оценка на обосновката на стратегията и цялостното ѝ съдържание;
- измеримост на целите;
- оценка на очакваното въздействие, включително на екологичното въздействие.
- оценка на качеството на механизмите за изпълнение и мониторинг.

Основните моменти от предварителната оценка са обобщени по-долу, заедно с тяхното отразяване в ОП и общи коментари на УО:

Заклучения на предварителната оценка

Социално-икономически анализ

- значителна допълнителна работа и проучване са необходими за гарантиране, че анализа предоставя стабилна и детайлна основа за успешното изпълнение на ОП. Необходимо е съсредоточаване върху:
 - адресиране на специфични пропуски, посочени в приложеният преглед на социално-икономическия анализ, например липсващи пропуски в анализа по отношение на сектора на услугите, преки чуждестранни инвестиции и др.
 - включване на повече аналитични данни за изследванията и иновативния сектор;
 - включване на повече аналитични данни за високотехнологични и наукоемки сектори;
 - гарантиране, че предишни проекти и оценителен опит са надлежно включени;

Анализ на силните и слаби страни, възможности и заплахи

- Анализът на силните и слаби страни, възможности и заплахи трябва да бъде преработен след включването на допълнителни данни в социално-икономическия анализ.
- Следните промени биха подобрили съгласуваността и практическите връзки на SWOT-а:
 - Включване на секция, която да свързва идентифицираните от социално-икономическия анализ проблеми със SWOT-а;
 - Да се включи въведение, което да обяснява целта, съдържанието и структурата на SWOT-а;
 - Да се разгледа възможността SWOT-а да се раздели на 2 части:
 - Обща част, фокусирана върху факторите, които се считат за „външни” за фокуса на ОП „Конкурентоспособност”;
 - Част, описваща конкурентоспособността, МСП и иновациите, фокусирана върху фактори, считани за най-значими за фокуса на интервенции на ОП, и върху които би трябвало да влияе стратегията, приоритетите и операциите на ОП „Конкурентоспособност”;

Съответствие с европейски правила за структурни фондове за ИСС

- ОП „Конкурентоспособност” е в съответствие с правилата за Структурните фондове на ЕС за Икономическо и социално сближаване, главно поради съответствието си с втората препоръка на ЕС (Подобряване на знанията и иновациите).

Съответствие с ключови национални политики

- Като цяло, ОП Конкурентоспособност отговаря във висока степен на НСРР, особено на първата ѝ стратегическа цел за насърчаване на бърз и висок икономически растеж, както и на развитие на икономика на знанието. Въпреки, че преработената версия на ОП прави

някои промени и част от дейностите са прехвърлени от един приоритет към друг, това не се отразява на съответствието ѝ с НСРР, тъй като основният фокус и съдържание на ОП остават същите.

Обща екологична оценка на ОП „Конкурентоспособност”

- Общата цел и приоритетите на ОП „Конкурентоспособност” отговарят по отношение на опазването на околната среда в задоволителна степен на НСРР, НПР и на приоритетите и целите на ОП „Околна среда”.
- За повечето от приоритетите на ОП „Конкурентоспособност” въздействието върху околната среда е непряко и е в положителна насока. Позитивното въздействие включва дейности, финансирани по ОП „Конкурентоспособност”, които подпомагат защитата на околната среда като предоставят подкрепа за инвестиции в нови и модерни екологично чисти технологии, енергоспестяващи технологии, и насърчаване въвеждането на международно признати екологични стандарти, като екологично управление и одит(EMAS) и системи за управление на околната среда (ISO).
- Общата цел на ОП „Конкурентоспособност” трябва да наблегне на развитието на динамична икономика, на базата на устойчиво развитие.
- ОП „Конкурентоспособност” трябва да подкрепя дейности за избягване и/или минимизиране на негативните влияния върху околната среда и да подкрепя проекти, насочени към въвеждането на екологични стандарти, и/или които имат доказано положително влияние върху околната среда (за програми, проекти или планове, за които е необходимо задължителна екологична оценка).
- Някои от препоръките на предварителната оценка са извън обхвата на ОП „Конкурентоспособност” и трябва да бъдат включени в съответните ОП – „Околна среда” и „Човешки ресурси”.

Енергийна ефективност и ОП „Конкурентоспособност”

- Въпреки, че енергетиката като цяло е важен елемент от конкурентоспособността на една икономика, обхвата на ОП „Конкурентоспособност” не е насочена към пълното покриване на всички нейни аспекти.
- В страната паралелно на ОП Конкурентоспособност ще бъдат изпълнявани и други проекти за енергийна ефективност и ВЕИ. От съществена важност е да се направи преценка по какъв начин тези проекти ще запълват пропуски в предвидените мерки и как ще бъде постигната допълняемост на всички дейности свързани с енергийна ефективност в страната.
- Необходимо е да се направи преглед на международния опит при прилагането на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ в МСП, както и оценка на наличните инструменти и политически механизми подходящи за българските МСП. Това ще подпомогне успешното изпълнение на програмата и ще допринесе за висока усвояемост на средствата.

- Трябва да се предприеме преглед на директивите и документите, свързани с енергетика и околна среда с оглед на открояването на тези от тях отнасящи се до МСП и в следствие на този преглед мерките от ОП „Конкурентоспособност” да се разпишат според изискванията на директивите.
- ОП „Конкурентоспособност” трябва да предвиди допълняемост между своите мерки и мерките, предвидени по другите ОП, по отношение на дейностите, свързани с енергийната ефективност. Необходимо е да има една институция, на национално ниво, която да осигурява допълняемостта и избягването на припокривания с между програмите.

Цели и приоритети на ОП „Конкурентоспособност”

- Трябва да се ревизира баланса и относителната тежест на целите на ниво приоритет.
- Необходима е допълнителна работа за изясняване на точното финансово състояние и нуждите на МСП, както и абсорбционния им капацитет по ОП „Конкурентоспособност”. Добре би било да се направи изследване върху инструментите за финансиране достъпни на българския пазар (гаранции, безвъзмездна помощ, кредити, овърдрафт, рисков капитал и др.)
- Да се установи сегашното състояние на банковото и небанковото кредитиране и предизвикателствата пред МСП търсещи финансова подкрепа
- Да се установят незаетите финансови ниши, които съществуват сега и може да продължат да съществуват по време на изпълнението на ОП „Конкурентоспособност”.
- Трябва да се оцени капацитета на МСП за усвояване на средства към сегашния момент и през следващите три години въз основа на различни сценарии на развитие.
- Трябва да се оценят и вероятните ключови фактори, които влияят на капацитета за усвояване на финансовите посредници по време на изпълнението на програмата (фактори, които ще влияят върху капацитета на банките да предлагат финансови продукти на ОП „Конкурентоспособност” или хибридни продукти: вкл. атрактивност на мерките за финансова подкрепа на ОП „Конкурентоспособност” за финансовите посредници, канали за публичност и маркетинг, процедури за кандидатстване за заем, критерии за одобрение, размер на заема, процедури за отпускане на заем и т.н.)
- Възможно е да се направи преглед на опита и добрите практики в редица нови страни членки.
- Много ясно трябва да се посочи как мерките по ОП „Конкурентоспособност” могат да доведат до максимална добавена стойност и да запълнят пропуски на пазара, а не да заместят или предотвратят кредитната дейност на частния сектор.
- Опитът натрупан по предишни проекти и изследването върху МСП ще осветлят въпроса до известна степен, но едва ли ще представят цялостната картина и ще осигурят напътствия.

- Представянето като диаграма на приоритетите, съответните цели, целевите групи и мерките, съставлящи приоритета, ще направи тази част от ОП „Конкурентоспособност” по-лесно четима.

Индикатори за наблюдение и остойноставане на целите

- Повечето начални стойности зависят от данни на НСИ за съответната базова година. Стойностите трябва да бъдат попълнени, което се предвижда от екипа на МИЕ, след финализиране на финансовите показатели на ОП.
- Най-общо коментарите са следните:
 - Преди да приключи работата по индикаторите, трябва да са готови социално-икономическия анализ, SWOT анализа, както и операциите по всички приоритети. Това ще позволи точно определяне коя информация може да бъде взета от предишни оценки и други организации.
 - Трябва да се обърне внимание на липсата на опит от предишни проекти и оценки. Има много индикатори, данните за които се събират от други организации, които могат да бъдат добавени към ОП „Конкурентоспособност” без значимо увеличение на обема работа по наблюдение за Управляващия орган на ОП „Конкурентоспособност”.

Управление и изпълнение на програмата

- За фазата на изпълнение Дирекция ЕФК трябва да обмисли организационна структура с поне два сектора – секретариат и сектор занимаващ се с планиране и мониторинг.
- Министерството трябва да увеличи способността си за планиране и програмиране като осигури на служителите в Дирекция ЕФК необходимите умения по наблюдение и оценка.
- В допълнение към ОП „Конкурентоспособност” да бъдат разработени други инструменти за планиране:
 - общ инструмент за планиране, който да залага бъдещо планиране на всички аспекти от разработването и подготовката за изпълнение на ОП „Конкурентоспособност”
 - инструмент за управление, който:
 - да изброява допусканията, променливите фактори, граничните условия и т.н.
 - да съдържа история на проведените дискусии по политиката и стратегията на ОП „Конкурентоспособност” с мненията за и против, както и с взетите решения
 - да съдържа и история на стратегическите и оперативни въпроси, които са оставени отворени в очакване на допълнителна информация или анализ.

- Важно е през последното тримесечие на 2006 г. в ИАНМСП да бъде извършена задълбочена външна оценка на готовността за изпълнение на ОП „Конкурентоспособност”.
- Нужно е провеждането на серия информационни дейности и обучения за набирането на професионалисти, които да бъдат оценители по различните грантови схеми на ОП „Конкурентоспособност”. Може да се помисли за обяви за заявяване на интерес за включване в база данни от такива експерти.

Заключителни забележки

Качеството на ОП „Конкурентоспособност” ще бъде определено от множество ключови фактори, включително:

- a. Качеството на анализа –социално-икономически анализ, SWOT анализ, списък с несъответствия
- b. Качеството на предложената стратегия и мерки – стратегия, приоритети, мерки
- c. Качеството на усилията, вложени в планирането на програмата и в изпълнението ѝ
- d. Нивото на отдаденост и подкрепа от всички значими заинтересовани страни

Трябва да бъде подчертано, че предварителната оценка може да въздейства единствено върху а и част от b (стратегия, цели и цели на приоритетните оси), защото мерките в този момент са незавършени.

Отразяване на препоръките на предварителната оценка

Препоръките на независимите оценители бяха разгледани и взети под внимание при разработването на ОП. Забележките по отношение на социално-икономическия и SWOT анализа са отразени. С цел запазване на стратегическата насоченост на документа и избягване на излишно удължаване на тези глави, само ограничени поправки и разширения бяха добавени към информацията за иновации, проучвания, както и данни за развитието на секторите. Резултатите от завършилото изследване на МСП бяха добавени към анализа, вследствие на препоръките на оценителите. Добри практики от новите и стари страни членки, опита на експерти от туининг проекта на МИЕ и чужди консултанți бяха разгледани и взети под внимание при разписването на документа.

По време на изпълнението на ОП, при избора на проекти ще бъде давано предимство на дейности, които са насочени към избягване и/или минимизиране на негативното влияние върху околната среда, както и специално ще се следи дали подкрепените проекти са в съответствие с изискванията за екологични стандарти и/или имат позитивен ефект върху околната среда (за проекти, програми или планове, за които е задължителна екологичната оценка).

Управляващият орган на ОП „Конкурентоспособност” проведе редица срещи и консултации с другите УО на ОП и със съответните партньори и заинтересовани страни с цел постигане на съгласуваност, не само по отношение на мерките за енергийна ефективност, но и на всички дейности предвидени в програмата. Резултатите от тези консултации са описани в глава VIII, 2. „Съответствие и демаркационна линия с другите

програми, финансирани по структурните и кохезионния фонд и фонда за развитие на земеделието”.

Финансовото разпределение между приоритетите на ОП беше преразгледано, базирайки се на резултатите от проведеното национално изследване на капацитета на МСП да усвояват средства по СФ, както и на препоръките от независимите оценители.

Индикаторите са преработени и начални стойности са добавени там където е възможно.

Специално внимание беше отделено на две препоръки на предварителната оценка – по отношение на консултациите със заинтересованите страни, и по отношение на предишен опит. Резултатите от изпълнението на предишни проекти бяха разгледани и изводите от тях взети под внимание. Прилагането на „уроците” от тези проекти включва осигуряване на достатъчно и квалифициран персонал за УО и МЗ, продължаване на изграждането на капацитета чрез обучения, насоки, наръчници и др. Бъдещата структура на УО е подготвена да поеме всички функции на програмиране, изпълнение, мониторинг, управление (административно и финансово) и оценка на ОП. Предвижда се създаването на екип за оценка, както е препоръчано от предварителната оценка.

По отношение развитието на системата за оценка на проекти, което ще изисква наличието на достатъчен брой независими оценители, с определен опит в различни сфери, ще бъде създадена база данни на подобни експерти, които да покриват необходимите сфери на действие на ОП. Съвсем скоро беше финализирана първата обява, по която външни експерти и оценители с доказани професионални умения и опит заявиха своя интерес. Проведени бяха интервюта и одобрените кандидати ще бъдат включени в базата данни.

Предварителната оценка на ОП „Конкурентоспособност” е направена на версията на ОП от месец април 2006 г. Всички промени в програмата след края на оценката са базирани на препоръките на оценителите и коментарите на Европейската Комисия, и не променят целите, стратегията и обхвата на приоритетите и дейностите на ОП, като по този начин се запазва и същността на оценката.

ХП. ГОЛЕМИ ПРОЕКТИ

ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” не предвижда изпълнението на големи проекти за програмен период 2007-2013 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1 ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Законодателна рамка**
- 2 ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Принцип на партньорство**
- 3 ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Индикатори на ОП**
- 4 ПРИЛОЖЕНИЕ 4. Индикативно разпределение на приноса на Общността по категории**

- 5 ПРИЛОЖЕНИЕ 5. Информационен и комуникационен план**
 - 6 ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Карта и списък с общините от селски характер (съгласно статистическото определение).**
 - 7 ПРИЛОЖЕНИЕ 7. Отразяване на препоръките на предварителната оценка в ОП**
-